

**МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ”
ВАРНА, БЪЛГАРИЯ**

**ВАРНЕНСКИ
МЕДИЦИНСКИ
ФОРУМ**

том 4, 2015, приложение 2

VARNA MEDICAL FORUM
volume 4, 2015, Supplement 2
Medical University of Varna, Bulgaria

ВАРНЕНСКИ МЕДИЦИНСКИ ФОРУМ

том 4, 2015, приложение 2

Издание на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” - Варна

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Главен редактор:

проф. д-р Красимир Иванов, д.м.н.

Ректор на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” - Варна

Заместник главни редактори:

проф. д-р Албена Керековска, д.м.

Заместник ректор на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” - Варна

проф. д-р Риналдо Шишков, д.м.н.

Заместник ректор на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” - Варна

Редактори:

проф. д-р Антон Тончев, д.м.н.

Катедра по анатомия, хистология и ембриология, Медицински университет-Варна

проф. д-р Валентина Маджова, д.м.

Катедра по обща медицина и клинична лаборатория, Медицински университет-Варна

проф. Диана Иванова, д.б.н.

Декан на Факултет по фармация, Медицински университет-Варна

проф. д-р Жанета Георгиева, д.м.

Катедра по пропедевтика на вътрешните болести, Медицински университет-Варна

проф. д-р Негрин Негрев, д.м.н.

Директор на Медицински колеж-Варна

проф. д-р Радослав Радев, д.м.

Декан на факултет по медицина, Медицински университет-Варна

проф. д-р Стоянка Попова, д.м.

Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването,
Медицински университет-Варна

проф. Виолета Тачева, д.ф.

Катедра по „Славянски езици и комуникации“,
Департамент по чуждоезиково обучение, комуникации и спорт,
Медицински университет-Варна

доц. Емануела Мутафова, д.и.

Декан на Факултет по обществено здравеопазване, Медицински университет-Варна

доц. д-р Йордан Радков, д.м.

Катедра по вътрешни болести, Медицински университет-Варна

доц. д-р Светослав Георгиев, д.м.

Катедра по вътрешни болести, Медицински университет-Варна

доц. д-р Цветан Тончев, д.м.

Декан на Факултет по дентална медицина, Медицински университет-Варна

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ”
ВАРНА

MEDICAL UNIVERSITY
„PROF. DR. PARASKEV STOYANOV”
VARNA

РЕЗЮМЕТА

ABSTRACTS

на

of

ДОКЛАДИТЕ И
ПОСТЕРНИТЕ
СЪОБЩЕНИЯ

THE PROCEEDINGS
AND THE POSTERS

НА IV НАУЧНА СЕСИЯ
НА МЕДИЦИНСКИ
КОЛЕЖ-ВАРНА

FROM THE FOURTH
SCIENTIFIC SESSION OF
THE MEDICAL COLLEGE
OF VARNA

8 - 9 октомври 2015

October 8-9, 2015

СЪДЪРЖАНИЕ

Теодора Евтимова - ИЗГРАЖДАНЕТО НА МОБИЛЕН ЦЕНТЪР ЗА СЕМЕЙНО КОНСУЛТИРАНЕ – ИНОВАЦИЯ В ДЕЙНОСТТА НА АКУШЕРКАТА	29
Теодора Евтимова - НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ЗДРАВНА ИНФОРМАЦИЯ ОТ АКУШЕРКА – МНЕНИЕ НА ЕКСПЕРТИ И КЛИЕНТИ ОТ СЕМЕЙНО-КОНСУЛТАТИВЕН ЦЕНТЪР В ОБЛАСТ ШУМЕН.....	30
Мерсие Тюфекчи, Десислава Георгиева, Ани Георгиева - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ИНФОРМИРАНОСТТА НА ПРАКТИКУВАЩИТЕ И ОБУЧАВАЩИТЕ СЕ МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ ЗА BURNOUT СИНДРОМА	31
Мерсие Тюфекчи, Десислава Георгиева, Ани Георгиева - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НАГЛАСИТЕ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ОБУЧЕНИЕ ЗА BURNOUT СИНДРОМА НА ПРАКТИКУВАЩИТЕ И ОБУЧАВАЩИТЕ СЕ МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ	32
Гергана Сарова, Дияна Неделчева - ИЗСЛЕДВАНЕ НА МНЕНИЕТО НА СТУДЕНТИТЕ ОТНОСНО ВАКСИНИРАНЕТО СРЕЩУ ХЕПАТИТ В СРЕД УЧАЩИТЕ В МУ И МК-ВАРНА	33
Дияна Неделчева, Гергана Сарова - УПОТРЕБА НА ПРОТИВОГРИПНИ ВАКСИНИ СРЕД СТУДЕНТИТЕ ОТ МУ-ВАРНА.....	34
Красимир Любомиров Гайтанджиев - УЧАСТИЕ НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ В ЛЕЧЕБНО -ДИАГНОСТИЧНИЯ ПРОЦЕС НА БОЛЕСТТА НА КРОН КАТО СОЦИАЛНО ЗНАЧИМО ЗАБОЛЯВАНЕ.....	35
Красимир Любомиров Гайтанджиев - ЧЕРНОДРОБНА БИОПСИЯ - СЪВМЕСТЕН ПОДХОД И ПОВЕДЕНИЕ НА ЛЕКАРИ И СПЕЦИАЛИСТИ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ.....	36
Таня Паскалева - ОБРАЗОВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ ОТ НОВО ПОКОЛЕНИЕ В ПОЛЗА НА ОБУЧЕНИЕТО ПРИ СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ.....	37
Таня Паскалева - ДВИГАТЕЛНАТА АКТИВНОСТ КАТО ФАКТОР ЗА ПРОФИЛАКТИКА НА СТАРЕЕНЕТО.....	38
Нина Димитрова, Иванка Стамболова, Таня Попова, Камелия Богданова - МОТИВАЦИЯ НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ	39
Таня Попова, Иванка Стамболова, Мария Димитрова, Нина Димитрова - РОЛЯ И КОМПЕТЕНЦИИ НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ ПРИ ИЗВЪРШВАНЕ НА СЕЛЕКТИВНА КОРОНАРНА АРТЕРИОГРАФИЯ (СКАГ) И АНГИОПЛАСТИКА	40
Валя Димитрова - ПРОБЛЕМИ НА ПРАКТИКУВАЩИТЕ АКУШЕРКИ	41
Валя Димитрова, Силвия Борисова - ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ПРОФЕСИЯТА „АКУШЕРКА“	42
Катя Егурузе, Стоянка Желева-Попова - НЕОБХОДИМОСТ ОТ КВАЛИФИЦИРАНИ МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ ЗА УЧАСТИЕ В ПРЕВЕНЦИЯТА НА КАРЦИНОМ НА ГЪРДАТА ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ЕКСПЕРТИ ОТ ЗДРАВНАТА СФЕРА.....	44
Катя Егурузе - РОЛЯ НА СЪВРЕМЕННАТА МЕДИЦИНСКА СЕСТРА ПРИ ОБУЧЕНИЕ НА ЖЕНИ В ГРИЖА ЗА ГЪРДАТА	45
Светлана Делчева - ИНФОРМИРАНОСТ И ГОТОВНОСТ НА БРЕМЕННИТЕ ЗА ГЕНЕТИЧНА КОНСУЛТАЦИЯ ..	46
Валентина Петкова Стойкова, Здравка Иванова Митева - ОСНОВНИ ФОРМИ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ДЕТСКАТА ЯСЛА И СЕМЕЙСТВОТО.....	47
Десислава Пламенова Радева, Валентина Петкова Стойкова - АДАПТАЦИЯ НА ДЕТЕТО КЪМ ДЕТСКАТА ЯСЛА – ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНИ РЕШЕНИЯ.....	49
Здравка Иванова Митева, Десислава Пламенова Радева - ИГРАТА КАТО ОСНОВЕН МЕТОД И СРЕДСТВО ЗА ВЪЗПИТАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ НА ДЕТЕТО В РАННА ВЪЗРАСТ.....	50
Тамара Цветкова, Станислава Павлова - ЗАТРУДНЕНИЯ В РАБОТАТА С ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ НУЖДИ ОТ 0 ДО 6 ГОДИНИ И ТЕХНИТЕ СЕМЕЙСТВА	52
Станислава Павлова, Тамара Цветкова, Теодора Евтимова - КОНФЛИКТЪТ В РАБОТАТА НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА	53
Красимира Стамова - ВИЖДАНИЯ НА СТАЖАНТИТЕ МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ ОТ УНИВЕРСИТЕТИ ВЪВ ВАРНА, РУСЕ, ПЛЕВЕН И БУРГАС ОТНОСНО ИЗИСКВАНИЯТА КЪМ МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА, РАБОТЕЩА В ДИАЛИЗНА СТРУКТУРА	54
Красимира Стамова - ОТНОШЕНИЯ НА СТАЖАНТИТЕ МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ ОТ УНИВЕРСИТЕТИ ВЪВ ВАРНА, РУСЕ, ПЛЕВЕН И БУРГАС КЪМ ПРЕСТИЖНОСТТА ДА СИ МЕДИЦИНСКА СЕСТРА, РАБОТЕЩА В ДИАЛИЗНА СТРУКТУРА	55
Снежина Георгиева - ПЯСЪЧНИТЕ АПЛИКАЦИИ НА ЦЯЛОТО ТЯЛО В РЕХАБИЛИТАЦИЯТА НА ПАЦИЕНТИ С АНКИЛОЗИРАЩ СПОНДИЛАРТРИТ (БОЛЕСТ НА БЕХТЕРЕВ)	56
Снежина Георгиева - ТАЛАСОТЕРАПИЯТА В ЛЕЧЕНИЕТО НА БОЛНИ С PSORIASIS VULGARIS	57
Мариана Алберт, Бинназ Асанова - ИНОВАТИВНИ ПОДХОДИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО МАНУАЛНИ МАСАЖНИ ТЕХНИКИ ПРИ МАСАЖИСТИ С НАРУШЕНО ЗРЕНИЕ И МЕДИЦИНСКИ КОЗМЕТИЦИ.....	58
Руска Паскалева, Ваня Павлова, Виолета Иванова - ЕРГОТЕРАПИЯ И ИГРОТЕРАПИЯ ПРИ ДЕЦА С ЦЕРЕБРАЛНИ УВРЕДИ	59
Руска Паскалева, Теодора Петкова, Магдалена Петрова - РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ЕРГОТЕРАПИЯ ПРИ ДЕЦА С ДЦП – ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ.....	60
Андрияна Стамова, Марияна Станева, Катя Моллова, Анушка Узунов - СЪСТОЯНИЕ СЛЕД ОПЕРАЦИЯ – ДЕКОМПРЕСИВНА ЛАМИНЕКТОМИЯ НА Th 12 И ТРАНСПЕДИКУЛАРНА СТАБИЛИЗАЦИЯ НА Th 11 И L1 СЛЕД ФРАКТУРА НА Th 12 И СПОНДИЛОЛИСТЕЗА НА Th 11 - Th 12 С КОНТУЗИЯ И КОМПРЕСИЯ	

НА ГРЪБНАЧЕН МОЗЪК. ДОЛНА ВЯЛА ПАРАПЛЕГИЯ.....	61
Мария Иванова Иванова, Анушка Узунова, Катя Моллова, Марияна Станева - РЕХАБИЛИТАЦИЯ ПРИ ЛЕЧЕНИЕ НА ПОСТТРАВМАТИЧНИТЕ УСЛОЖНЕНИЯ ОТ FRACTURA SUPRACONDYLICA FEMORIS – ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ	62
Гергана Славова Тотева, Катя Моллова, Анушка Узунова, Марияна Петрова - ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ ЧРЕЗ ОБУЧЕНИЕ НА ПАЦИЕНТ С БОЛЕСТТА НА ПАРКИНСОН В ПРИЛАГАНЕТО НА ИНДИВИДУАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИОННА ПРОГРАМА – ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ	63
Кина Велчева - ГРЪБНАЧНИ ИЗКРИВЯВАНИЯ ИЛИ НЕПРАВИЛНА СТОЙКА	64
Кина Велчева - МОРФОЛОГИЧНО И ФУНКЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА СЪРДЕЧНО-СЪДОВАТА СИСТЕМА.....	64
Ивелина Стефанова Стоянова-Раева - ПРИМЕРНА КИНЕЗИТЕРАПЕВТИЧНА ПРОГРАМА СЛЕД РЕКОНСТРУКЦИЯ НА ПРЕДНА КРЪСТНА ВРЪЗКА ПРИ СПОРТУВАЩИ СТУДЕНТИ	65
Десислава Гешева, Илко Бакърджиев, Маргарита Станчева - КЛЕТЪЧНА ТЕРАПИЯ С LED СВЕТЛИНА И МАГНИТНИ ИМПУЛСИ – ИНОВАТИВЕН МЕТОД В КОЗМЕТИКАТА.....	66
Ивалина Игнатова, Деница Димитрова - КАВИТАЦИЯТА В МЕДИЦИНСКАТА КОЗМЕТИКА.....	67
Маргарита Станчева, Десислава Гешева - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА АКАДЕМИЧНИТЕ ПРОГРАМИ ПО МЕДИЦИНСКА КОЗМЕТИКА В БЪЛГАРИЯ, ГЕРМАНИЯ И РУСИЯ	68
Тюляй Ибраим, Илко Бакърджиев - ПРИЛОЖЕНИЕ НА ГЛИНАТА В ДЕРМАТОКОЗМЕТОЛОГИЯТА.....	69
Виолета Шумкова - РЕЗОНАНСНА ЕЛЕКТРОМАГНИТОФОРЕЗА – ИНОВАТИВЕН МЕТОД ЗА ЛЕЧЕНИЕ НА МЕЛАЗМА	69
Янислав Събев, Анита Атанасова, Николай Недев - ВЕНДУЗОТЕРАПИЯТА КАТО АЛТЕРНАТИВЕН МЕТОД В КОМПЛЕКСНАТА РЕХАБИЛИТАЦИЯ ПРИ ПАЦИЕНТ С ШИЙНА ОСТЕОХОНДРОЗА (ПРЕДСТАВЯНЕ НА СЛУЧАЙ).....	71
Николай Недев, Негрин Негрев - ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ ЗА ПРОДЪЛЖИТЕЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ ПРИ ПАЦИЕНТИ, ПРЕЖИВЕЛИ МОЗЪЧЕН ИНСУЛТ	72
Николай Недев, Параскева Манчева, Негрин Негрев - ОЦЕНКА НА УДОВЛЕТВОРЕНОСТТА ОТ ПРОВЕДЕНАТА РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА ПАЦИЕНТИ, ПРЕЖИВЕЛИ МОЗЪЧЕН ИНСУЛТ	73
Гергана Ненова - ПРОБЛЕМИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕТО НА МНЕНИЕТО НА СТУДЕНТИТЕ ОТНОСНО КАЧЕСТВОТО НА МЕДИЦИНСКОТО ОБУЧЕНИЕ.....	74
Гергана Ненова, Параскева Манчева - ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА ОБУЧЕНИЕ В МК-ВАРНА ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА СТУДЕНТА	75
Гергана Ненова, Параскева Манчева - ВИСОКОТО КАЧЕСТВО НА ОБУЧЕНИЕТО В МК ГАРАНТИРА ЛИ ДОБРА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПАЗАРА НА ТРУДА?.....	77
Н. Нецова, Н. Бонинска, Е. Маркова, Н. Пеева, Р. Добриков - МЯСТОТО И РОЛЯТА НА НАСТАВНИКА В ОБУЧЕНИЕТО НА СТУДЕНТИТЕ РЕНТГЕНОВИ ЛАБОРАНТИ В МК „Й. ФИЛАРЕТОВА“, СОФИЯ	78
Ива Борисова, Здравко Грозданов, Десислава Джамбазова, Невенка Бонинска - ПРИЛОЖЕНИЕ НА НУКЛЕАРНАТА ЕНДОКРИНОЛОГИЯ ПРИ ДИАГНОСТИКА И ЛЕЧЕНИЕ НА ЗАБОЛЯВАНИЯТА НА ЩИТОВИДНАТА ЖЛЕЗА.....	79
Невенка Бонинска, Десислава Николова, Доротея Добрева, Ивайла Милошева, Петранка Гагова - ПОЗНАВАМ ЛИ ПРОФЕСИЯТА, КОЯТО СИ ИЗБРАХ?	80
Милена Лечева - ЗНАЧЕНИЕТО НА ЦИСТАТИН С ЗА КЛИНИЧНАТА ПРАКТИКА	81
Месут Мехмедов, Кристина Андонова - ЛАБОРАТОРНА ДИАГНОСТИКА НА ДИАБЕТ	82
Нарин Шефкетова, Даниела Атанасова, Неше Ердal,Йорданка Михайлова, Денислава Ангелова - АНТИФОСФОЛИПИДНИ АНТИТЕЛА - ВИДОВЕ И ЛАБОРАТОРНИ ТЕСТОВЕ	83
Донка Монева, Дамян Петров, Павлина Тенева, Катя Кичукова, Ирена Младенова-Христова - ПРОУЧВАНЕ НА ИНФОРМИРАНОСТТА НА СТУДЕНТИ ОТ МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ-СТАРА ЗАГОРА, ОТНОСНО ВАКСИНАТА СРЕЩУ ЧОВЕШКИЯ ПАПИЛОМА ВИРУС (HPV)	84
Златомира Димитрова, Пенка Прошенска, Павлина Тенева, Катя Кичукова - ДЕТЕТО ПАЦИЕНТ В КЛИНИЧНА ЛАБОРАТОРИЯ	85
Любен Григоров, Светлана Георгиева - ДЕТЕКТОРИ В ГАЗОВАТА ХРОМАТОГРАФИЯ	86
Дарина Минева - ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА ПОТРЕБИТЕЛСКОТО ПОВЕДЕНИЕ - ЧАСТ 1: МЕТОД „ПРЯКО ИЗРАЗЕНО УДОВЛЕТВОРЕНИЕ“	87
Дарина Минева - ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА ПОТРЕБИТЕЛСКОТО ПОВЕДЕНИЕ - ЧАСТ 2: МЕТОД „РЕЙТИНГИ ВАЖНОСТ/ПОСТИЖЕНИЕ“	88
Дарина Минева - КВАЛИТОЛОГИЯ ИЛИ КВАЛИМЕТРИЯ?	89
С. Танчева, Т. Базан, К. Йеремиев, А. Забунов, Й. Йонков - ЛАБОРАТОРНА ПАТОФИЗИОЛОГИЯ НА HUGHES-ОВ СИНДРОМ	90
С. Танчева, Т. Базан, К. Йеремиев, А. Забунов, Й. Йонков - БЕТА-2-МИКРОГЛОБУЛИН И АЛБУМИН В УРИНА ПРИ ПАЦИЕНТИ С ТУБУЛО-ИНТЕРСТИЦИАЛЕН БАКТЕРИАЛЕН НЕФРИТ - ДИАГНОСТИЧНА ЕФЕКТИВНОСТ	92
Галина Германова, Борислава Андонова, Милица Коева - ФАРМАЦЕВТИЧНИ ГРИЖИ И РОЛЯТА НА ФАРМАЦЕВТА В АПТЕКАТА	94
Димана Димитрова, Антония Христова, Момчил Ламбев, Кристина Керчева, Таня Тодорова - ШИРОКО ПРИЛОЖЕНИЕ НА FLOS CALENDULAE В ОБЛАСТТА НА ФАРМАЦИЯТА, МЕДИЦИНАТА И КОЗМЕТИКАТА.....	95
Антония Христова, Момчил Ламбев, Димана Димитрова, Величка Дамянова, Анна Парушева, Виолета Стоянова, Стела Боева - СУПОЗИТОРИИ – ОСНОВНО НАПРАВЛЕНИЕ В СЪВРЕМЕННАТА ФАРМАЦЕВТИЧНА НАУКА...	96
Емил Райков - UNGUIS INCARNATUS – ПРОФИЛАКТИЧНИ АСПЕКТИ	97

Анна Тодорова, Антоанета Цветкова, Силвия Михайлова - ПРОУЧВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ НА ПАЦИЕНТИТЕ ЗА ЗАКУПУВАНЕ НА ЛЕКАРСТВА ПРЕЗ ИНТЕРНЕТ.....	98
Момчил Ламбев, Димана Димитрова, Антония Христова - АЛТЕРНАТИВНИ ПОДХОДИ ЗА ЛЕЧЕНИЕ НА ОСТЕОАРТРИТ.....	99
Теодора Стаева, Нурхан Фехим, Ралица Илиева - ИНФОРМИРАНост НА УЧЕНИЦИ ОТ ГИМНАЗИАЛНИЯ КУРС ЗА ЗДРАВосЛОВНИЯ НАЧИН НА ЖИВОТ - ИЗТОЧНИЦИ И НАЧИНИ.....	101
КадеР Ханджиева, Севдалина Каваклиева, Дияна Христова - КАЧЕСТВО НА ИНФОРМИРАНост НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ ГИМНАЗИАЛНИЯ КУРС ЗА ЗДРАВосЛОВНИЯ НАЧИН НА ЖИВОТ.....	102
Валентина Александрова - ЗНАЧЕНИЕ НА ХИГИЕНАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕ ВЪВ ВАРНА ЗА ПЕРИОДА ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ПРЕЗ 1878 Г. ДО 1912 Г.....	103
Тодорка Боева - ПРОУЧВАНЕ НА КОНТРАЦЕПТИВНИ ЗНАНИЯ И КОНТРАЦЕПТИВНО ПОВЕДЕНИЕ СРЕД СТУДЕНТИТЕ.....	104
Магдалена Платиканова - ЗАБОЛЯЕМОСТ ПРИ ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА.....	105
Магдалена Платиканова, Ваня Карабойдева - НЯКОИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ФИЗИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА.....	107
Магдалена Платиканова, Ваня Карабойдева, Златина Нанева - СЪСТОЯНИЕТО НА СПОРТНИТЕ БАЗИ В УЧЕБНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ В СТАРОЗАГОРСКА ОБЛАСТ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ДОБРО ЗДРАВЕ.....	108
Лора Георгиева - БЕДНОСТ И ЗДРАВНИ НЕРАВЕНСТВА.....	109
Лора Георгиева - ГЛОБАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ, СВЪРЗАНИ С ОГРАНИЧАВАНЕ НА ВРЕДАТА ОТ АЛКОХОЛНАТА КОНСУМАЦИЯ.....	110
Десислава Кателиева, Лора Георгиева - РОЛЯ НА ТЕЛЕМЕДИЦИНАТА ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА МЕДИЦИНСКА КОНСУЛТАЦИЯ И КОНТРОЛ В РАБОТАТА НА ИЗВЪНБОЛНИЧНИТЕ СПЕШНИ ЕКИПИ.....	111
Мария Пантелева, Христианна Романова - ПРОУЧВАНЕ НИВОТО НА ИНФОРМИРАНост ЗА БЕДСТВЕНИ СИТУАЦИИ НА СТУДЕНТИ СПЕЦИАЛНОСТ МЕДИЦИНА В МУ-ВАРНА.....	112
Кристина Дончева Радужева, Валентина Петкова Стойкова, Геноева Рагъовска - СТРЕСЪТ СРЕД СТУДЕНТИТЕ, ОБУЧАВАЩИ СЕ В МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ И МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ ГРАД ВАРНА.....	113
Димитрина Благоева, Камелия Богданова, Стефка Георгиева, Петя Кантарева - АНДРАГОГИКАТА КАТО НАУКА И УЧЕБНА ДИСЦИПЛИНА.....	115
Кина Велчева - ВЕГЕТАТИВНИ ПРОМЕНИ В ПУБЕРТЕТНИЯ ПЕРИОД.....	116
Петя Калинова Димитрова - СЪДЪРЖАТЕЛНИ АКЦЕНТИ В ДНЕВНИЯ РЕЖИМ НА ДЕТЕТО В РАННА ВЪЗРАСТ, ДЕТЕРМИНИРАЩИ ПРАВИЛНОТО МУ ФИЗИЧЕСКО И ПСИХИЧЕСКО ФОРМИРАНЕ И РАЗВИТИЕ.....	116
Ралица Гергова, Валя Лозанова, Мариана Блажева - ТАЛАСЕМИЯ – ХЕМАТОЛОГИЧНО ЗАБОЛЯВАНЕ С ТЕЖКО ПРОТИЧАНЕ ИЛИ НЕПОДОЗИРАНО НОСИТЕЛСТВО.....	118
Павлина Петкова, Ивелина Добрева - ИНФЕКЦИОЗНА МОНОНУКЛЕОЗА - ПРИЧИНИТЕЛЯТ НА ЖЛЕЗНАТА ТРЕСКА.....	119
Гергана Ангелова-Попова, Румяна Ташева - СИСТЕМАТИЗИРАНЕ НА МЕТОДИТЕ ЗА ФУНКЦИОНАЛНА ДИАГНОСТИКА СЛЕД ФРАКТУРА НА ДИСТАЛНИЯ РАДИУС.....	120
Пенка Прошенска, Златомира Димитрова, Катя Кичукова, Илия Попов - ХРОНИЧНА БЪБРЕЧНА НЕДОСТАТЪЧНОСТ – ПРЕВЕНЦИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ЛЕЧЕНИЕ В СЪВРЕМЕННАТА МЕДИЦИНСКА ПРАКТИКА.....	122
Петя Кантарева, Стефка Георгиева, Камелия Богданова, Димитринка Благоева - КРИТЕРИИ ЗА ЗДРАВосЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ. ПОВЕДЕНЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ РИСКОВИ ФАКТОРИ.....	123
Стефка Георгиева, Димитринка Благоева, Камелия Богданова, Петя Кантарева, Георги Гърбев - ФАСТ ТРАК В ХИРУРГИЯТА – КЪДЕ, КОГА И КАК?.....	124
Кристина Петрова Захаријева, Десислава Пламенова Замбева - АЛКОХОЛЪТ - РИСКОВ ФАКТОР ЗА РАЗВИТИЕ НА ЧЕРНОДРОБНА ЦИРОЗА.....	125
Кристина Петрова Захаријева, Галина Христова Михайлова - НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПОВИШАВАНЕ НИВОТО НА ЗНАНИЯ И УМЕНИЯ НА БОЛНИТЕ ОТ ЗАХАРЕН ДИАБЕТ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ХРАНИТЕЛНИЯ РЕЖИМ.....	126
Кристина Петрова Захаријева - ФИЗИЧЕСКА АКТИВНОСТ – ФАКТОР, СВЪРЗАН С ПРЕВЕНЦИЯ НА ХИПЕРТОНИЧНАТА БОЛЕСТ.....	127
Теодора Йорданова, Ошгюл Сюлейман, Дарина Найденова, Св. Ханджиева, Ст. Порожанова - ИНФОРМИРАНост НА РОДИТЕЛИ ОТ ГРАД ВАРНА ОТНОСНО ИМУНИЗАЦИОННИТЕ ПРАКТИКИ.....	127
Ошгюл Сюлейман, Теодора Йорданова, Дарина Найденова, Ст. Порожанова, Св. Ханджиева - СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ НАГЛАСИТЕ ЗА ИМУНУЗАЦИИ В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ.....	129
Теодора Гергиева, Ралица Рангелова, Жения Петкова - УПОТРЕБА НА НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА СРЕД УЧЕНИЦИ ОТ 8 ДО 10 КЛАС.....	130
Милена Вълчева, Теодора Георгиева, Жения Петкова, Николай Колев - ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БОРБА СРЕЩУ СПИН СРЕД УЧЕНИЦИ ОТ 11 И 12 КЛАС.....	131
Милена Вълчева, Ралица Рангелова, Жения Петкова, Мартин Бърнев - ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЗДРАВосЛОВНИЯ И АКТИВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ СРЕД МЛАДИТЕ ХОРА.....	132
Веселина Радужева, Марина Тодорова, Мартин Бърнев - АНАЛИЗ НА СТРЕСОВИТЕ ФАКТОРИ В ОТДЕЛЕНИЕ ПО СПЕШНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ.....	134
Марина Тодорова, Веселина Радужева, Мартин Бърнев - ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ БЪРНАУТ НА РАБОТЕЩИТЕ В ОТДЕЛЕНИЕТО ПО СПЕШНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ.....	135
Аделина Джорджанова, Калоян Куков - АМБУЛАТОРНАТА СЪДЕБНОПСИХИАТРИЧНА И СЪДЕБНОПСИХОЛОГИЧНА ЕКСПЕРТИЗА.....	136

Аделина Джорджанова, Калоян Куков - КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ НА ЖЕНА С ПУЕРПЕРАЛНА ПСИХОЗА И ОЦЕНКА НА РОДИТЕЛСКА ГОДНОСТ	137
Аделина Джорджанова - ОЦЕНКА НА СТРУКТУРАТА НА СЪДЕБНОПСИХИАТРИЧНАТА ЕКСПЕРТИЗА	138
Йордан Ковачев - КОМУНИКАЦИЯТА МЕЖДУ ПРЕПОДАВАТЕЛИ И СТУДЕНТИ В СПЕЦИАЛНОСТ „ЗЪБОТЕХНИК“, МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ - ПЛОВДИВ. ПЕДАГОГИЧЕСКОТО ОБЩУВАНЕ	139
Авизе Газиева, Радиана Душева, Михаела Варнева, Ани Атанасова - ЛИНГВАЛНА ОРТОДОНТИЯ – ИНДИРЕКТНИ МЕТОДИ ЗА ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА БРЕКЕТИ	139
М. Варнева, А. Атанасова, А. Топалова, И. Василева - МЕТОДИ ЗА ЛЕЧЕНИЕ ПРИ СИНДРОМ НА ОБСТРУКТИВНА СЪННА АПНЕЯ. ПЕРОРАЛЕН АПАРАТ (MANDIBULAR ADVANCEMENT SPLINTS) SILENSOR – SL	140
Минко Милев, Михаела Варнева - ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ ДЕФЕКТИТЕ НА ЗЪБНИТЕ РЕДИЦИ С ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИМПЛАНТ И НАДСТРОЙКА (случай от практиката).....	141
Минко Милев - РОЛЯ НА НАСТАВНИКА ПРИ ОБУЧЕНИЕТО НА ЗЪБОТЕХНИЦИ	142
Минко Милев, Тодорка Костадинова, Галина Петрова - КОМУНИКАЦИЯТА В ЗЪБОТЕХНИЧЕСКАТА ЛАБОРАТОРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ НА УДОВЛЕТВОРЕНОСТТА НА СТУДЕНТИТЕ	143
Св. Пенева, Е. Василева, И. Хлебаров - МОТИВИРАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ ПО ЗЪБОТЕХНИКА ЗА ФОРМИРАНЕ НА ПРОФИЛАКТИЧНА КОМПЕТЕНТНОСТ	144
Св. Пенева, М. Симов, И. Цонев, Д. Атанасова - ПРЕДИМСТВА И НЕДОСТАТЪЦИ НА ФАСЕТИТЕ ОТ КОМПОЗИТ И ПОРЦЕЛАН	145
Св. Пенева - МИКРОПОДВИЖНОСТ НА ПОДВИЖНИТЕ ПЪНЧЕТА ПРИ РАЗЛИЧНИТЕ ВИДОВЕ СИСТЕМИ ЗА ОТЛИВАНЕ НА РАБОТНИ МОДЕЛИ	146
Теодора Русанова, Ненко Цветков, Венцислав Богацки - ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЯ НА ЗЪБОТЕХНИЦИТЕ В ОТГОВОР НА ПАЗАРА НА ТРУДА	147
Теодора Русанова, Максим Симов - ДЕНТАЛНИЯТ АСИСТЕНТ – НЕОБХОДИМИЯТ ЕЛЕМЕНТ ЗА ЕФЕКТИВЕН ЕКИП	148
Десислава Христова, Христо Бозуков, Калина Георгиева, Огнян Тивчев, Николай Колев - ДИАБЕТ И ДЕНТАЛНО ЗДРАВЕ	149
Десислава Христова, Калина Георгиева, Цветан Тончев, Ивета Катрева - ТРАВМАТИЧНИ ПРОЯВИ И ТУМОРОПОДОБНИ РАЗРАСТВАНИЯ В РЕЗУЛТАТ НА МЕХАНИЧЕН ЯТРОГЕНЕН ФАКТОР ПРИ СНЕМАЕМО ПРОТЕЗИРАНЕ	150
Марин Бобев, Мая Дойчинова, Майя Колева - ПРОТОКОЛИ НА ИРИГАЦИЯ ПРИ ЕНДОДОНТСКО ЛЕЧЕНИЕ	152
Марин Бобев, Мая Дойчинова, Ивета Катрева - РЕЛЕЧЕНИЕ И ПРОСЛЕДЯВАНЕ ПРИ ХРОНИЧЕН ЛОКАЛИЗИРАН ГРАНУЛОМАТОЗЕН ПЕРИОДОНТИТ	153
Маргарита Бориславова, Цветан Тончев, Валентина Великова - ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА УСЛУГИТЕ, КОИТО СЕ ПРЕДЛАГАТ ОТ СТУДЕНТИТЕ, ОБУЧАВАЩИ СЕ ВЪВ ФДМ-ВАРНА	154
Марина Барбова-Станкова, Максим Симов, Маргарита Бориславова - РОЛЯ НА ДЕНТАЛНИЯ АСИСТЕНТ ПРИ ЛЕЧЕНИЕТО НА ДЕЦА	155
Марина Барбова-Станкова, Христина Арнаутска, Радосвета Андреева - ОЦЕНКА НА ДЕНТАЛНОТО ЗДРАВЕ НА ДЕЦАТА И УДОВЛЕТВОРЕНОСТТА ОТ ПОЛАГАНИТЕ ГРИЖИ	156
Маргарита Бориславова, Христо Бозуков, Радосвета Андреева, Марина Барбова-Станкова - ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА УСЛУГИТЕ, ПРЕДЛАГАНИ ОТ СТУДЕНТИТЕ ПО ДЕТСКА ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА ВЪВ ФДМ-ВАРНА	157
Венцислав Богацки, Ненко Цветков, Теодора Русанова - ОЦЕНКА НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ ЗА НИВОТО НА НОВОЗАВЪРШИЛИТЕ ЗЪБОТЕХНИЦИ	158
Антония Мерджанова, Ася Радева - УЧИЛИЩНАТА СРЕДА КАТО СОЦИАЛЕН ФАКТОР, МОДЕЛИРАЩ АГРЕСИВНОТО ПОВЕДЕНИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ	160
Симона Барганска, Цветелина Търпоманова - РОЛЯТА НА ФАМИЛНАТА СРЕДА И ЦЕННОСТИ ЗА ГЕНЕРИРАНЕ НА АГРЕСИВНО ПОВЕДЕНИЕ В УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ	161
Чидем Ибрям, Цветелина Търпоманова - ПСИХИЧНО ЗДРАВЕ И АГРЕСИВНО ПОВЕДЕНИЕ В УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ	162
Симона Иванова - ОПТИМИЗИРАНЕ НА НАЧИНИТЕ НА ИНФОРМИРАНОСТ ЗА ЗДРАВΟΣЛОВЕН ЖИВОТ НА УЧЕНИЦИ ОТ ГИМНАЗИАЛНИЯ КУРС	163
Силвия Филкова, Станислава Богомилова, Цветелина Търпоманова - ПРОУЧВАНЕ НА ДВИГАТЕЛНАТА АКТИВНОСТ НА ДЕЦА СЪС ЗАТЪГСТЯВАНЕ	164
Христина Братанова, Ваня Рубинова, Елена Иванова, Анна Бурова - ПОТРЕБНОСТИ И ИНФОРМИРАНОСТ ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА СЕСТРИНСКИ ГРИЖИ В ДОМАШНИ УСЛОВИЯ	165
Ивелина Димитрова, Валентина Александрова - ЗНАЧЕНИЕ НА САНАТОРИУМА И МОРСКИТЕ КОЛОНИИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЗДРАВЕТО НА ДЕЦАТА В НАЧАЛОТО НА ХХ ВЕК ВЪВ ВАРНА	166
Георги Вълчев, Цветелина Тенева, Желя Жекова-Мараджиева, Бистра Велчовска - УЛТРАЗВУКОВА ТОМОГРАФИЯ НА ГЪРДА – ИНОВАТИВНИ РЕШЕНИЯ	168
Татяна Христова, Румяна Черкезова, Шиничи Иуса, Виолета Митова, Кольо Троев - ПОЛИХИДРОКСИОКСИЕТИЛЕН ФОСФАТИ – ОБЕЩАВАЩИ ПОЛИМЕРНИ НОСИТЕЛИ	169
Даниел Монов, Диана Радкова, Теодора Димитрова, Снежана Маразова, Геноева Рагъовска, Юлия Чалъкова - РОЛЯТА НА ТЕМАТИЧНИТЕ ПРОВЕРКИ В ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗДРАВНИЯ КОНТРОЛ	170
Диана Радкова, Даниел Монов, Тодорка Панайотова, Снежана Маразова, Дарина Стойчева - РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА АНТРАКСА ПРИ ХОРАТА В СТАЦИОНАРНИТЕ АНТРАКСНИ ОГНИЩА	

НА ДОБРУДЖАНСКИЯ КРАЙ.....	171
Емилия Георгиева, Маргаритка Бончева, Силвия Борисова - КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА МЕДИКО-ДИАГНОСТИЧНИТЕ ЛАБОРАТОРИИ	173
Габриела Цанкова, Татина Тодорова, Емилия Георгиева, Нели Лодозова - ВЪЗМОЖНА СПЕЦИФИЧНА ПРОФИЛАКТИКА НА РОТАВИРУСНИ ИНФЕКЦИИ ПРИ НОВОРОДЕНИ.....	173
Татина Тодорова, Габриела Цанкова, Емилия Георгиева, Нели Лодозова - ЕПИДЕМИОЛОГИЯ НА ЗАБОЛЯВАНИЯТА ОТ ВАРИЦЕЛА В ОБЛАСТ ВАРНА ПРЕЗ ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА 2015	175
Вилиана Гутлева, Анна Тодорова - ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД АПТЕКИТЕ, ПРИГОТВЯЩИ ЛЕКАРСТВЕНИ ФОРМИ ПО МАГИСТРАЛНА И ФАРМАКОПЕЙНА РЕЦЕПТУРА.....	176
Любомир Маринов, Петя Аспарухова - САМООЦЕНКА НА ПРАКТИЧЕСКИТЕ УМЕНИЯ НА СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „МЕДИЦИНСКА СЕСТРА“	177
Силвия Янакиева, Дарина Найденова - АЛИМЕНТАРНА ПРОФИЛАКТИКА НА КОГНИТИВНИТЕ НАРУШЕНИЯ И ДЕМЕНЦИЯТА.....	178
Нарин Шефкетова, Даниела Атанасова, Неше Ердал, Йорданка Михайлова, Денислава Ангелова - МЕТАБОЛИЗЪМ НА ЖЕЛЯЗОТО В ЧОВЕШКИЯ ОРГАНИЗЪМ	179
Мирена Петрова Николова - ВРОДЕН ПАНХИПОПИТУИТАРИЗЪМ	180
Даниел Монов, Теодора Димитрова, Диана Радкова, Геновева Рагъовска, Тодорка Панайотова, Дарина Стойчева, Снежана Маразова - КОНТРОЛ НА ДЕЗИНФЕКЦИЯТА И СТЕРИЛИЗАЦИЯТА В УСЛОВИЯТА НА СТРУКТУРНА РЕФОРМА В ЗДРАВНИЯ КОНТРОЛ	181
Станислав Кочев, Магдалена Пешева, Евгени Григоров - ИНТЕРНЕТ ТЪРГОВИЯ С ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ - СЪЩНОСТ, АСПЕКТИ, ФУНКЦИЯ	182
Цветелина Костадинова, Лилия Иванова, Тодор Райков - РОЛЯ НА EPSTEIN-BARR ВИРУСА В ЧОВЕШКАТА ПАТОЛОГИЯ.....	184
Цветелина Костадинова - ЛАБОРАТОРНА ДИАГНОСТИКА НА EBV (EPSTEIN-BARR VIRUS)	185
Даяна Цанкова, Габриела Цанкова, Цветелина Костадинова, Татина Тодорова - ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА МЕДА ОТ МАНУКА ВЪРХУ НЯКОИ БАКТЕРИИ ОТ МИКРОФЛОРАТА НА УСТНАТА КУХИНА	186
Анна Георгиева - ПРЕДОСТАВЯНЕТО НА ИНФОРМАЦИЯ – ВАЖЕН ЕЛЕМЕНТ В ПРОЦЕСА НА ИНФОРМИРАНО СЪГЛАСИЕ.....	187
Анна Георгиева - ЗАДЪЛЖЕНИЕ НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ИНФОРМИРАНО СЪГЛАСИЕ ПРИ ОКАЗВАНЕ НА СЕСТРИНСКИ ГРИЖИ – ЕТИЧНИ АСПЕКТИ И ПРАКТИЧЕСКА РЕАЛИЗАЦИЯ.....	188
Светлана Ласкова, Деница Димитрова - БИОКОЗМЕТИКА – МОДА ИЛИ НАЧИН НА ЖИВОТ	190
Марияна Михайлова, Силвия Филкова - ЛУМБАЛГИЯ В ЮНОШЕСТВОТО – ПРИЧИНИ И ПРОФИЛАКТИКА	191
Марияна Михайлова, Илия Тодоров, Вяра Лочева - ПРОУЧВАНЕ ЗНАЧЕНИЕТО НА ФИЗИКАЛНАТА ТЕРАПИЯ ЗА ЧЕСТОТАТА И РЕГРЕСА НА ДИСКОВИТЕ АТАКИ ПРИ ПАЦИЕНТИ С ПОЯСНА ДИСКОВА БОЛЕСТ	192
Деница Димитрова, Илко Бакърджиев, Десислава Гешева, Маргарита Станчева, Светлана Ласкова - ЛОКАЛНО ПРИЛОЖЕНИЕ НА ПРОБИОТИЦИТЕ В ДЕРМАТОКОЗМЕТОЛОГИЯТА	193
Галина Димова, Петя Георгиева, Пламен Бекяров, Илия Желев, Иванка Димитрова-Дюлгерова - ФЕНОЛНИ СЪЕДИНЕНИЯ В СЪЦВЕТИЯ ОТ АЛБИНОСНА ФОРМА НА CARDUUS THOERMERI	194
Петя Георгиева, Пламен Бекяров, Галина Димова, Илия Желев, Калоян Георгиев - БИОЛОГИЧНО АКТИВНИ ВЕЩЕСТВА В ПУ-ЕР ЧАЯ И ПРЕДПОЛАГАЕМИ АНТИОБЕЗНИ МЕХАНИЗМИ	196
Мария Негрева, Светослав Георгиев, Атанас Пенев - ТУМОР-НЕКРОТИЗИРАЩ ФАКТОР АЛФА ПРИ КЛИНИЧНА ИЗЯВА НА ПАРОКСИЗМАЛНО ПРЕДСЪРДНО МЪЖДЕНЕ	197
Мария Негрева, Светослав Георгиев, Атанас Пенев, Мариана Йорданова - ПАРОКСИЗМАЛНО ПРЕДСЪРДНО МЪЖДЕНЕ И ПРОМЕНИ В ПЛАЗМЕННИТЕ КОНЦЕНТРАЦИИ НА ЖЕЛЯЗО.....	198
Мария Негрева, Светослав Георгиев, Атанас Пенев - АКТИВНОСТ НА ЕНЗИМА ЛЕВЦИН АМИНОПЕПТИДАЗА ПРИ ПАЦИЕНТИ С ПАРОКСИЗМАЛНО ПРЕДСЪРДНО МЪЖДЕНЕ	200
Красимира Стамова - МНЕНИЕ НА СТАЖАНТИТЕ-МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ ОТ УНИВЕРСИТЕТИ ВЪВ ВАРНА, РУСЕ, ПЛЕВЕН И БУРГАС ЗА РОЛЯТА НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА, В ПРОЦЕСА НА ОКАЗВАНЕ НА ГРИЖИ ЗА ПАЦИЕНТИ НА ХЕМОДИАЛИЗНО ЛЕЧЕНИЕ	201
УКАЗАНИЯ ЗА АВТОРИТЕ	203

CONTENTS

Teodora Evtimova - CONSTRUCTION OF MOBILE CENTER FOR FAMILY COUNSELING - INNOVATION IN MIDWIFE ACTIVITIES	29
Teodora Evtimova - NEED FOR PROVIDING HEALTH INFORMATION BY MIDWIVES - OPINION OF EXPERTS AND CUSTOMERS OF FAMILY COUNSELING CENTER IN SHUMEN	30
Mercier Tyufekchi, Desislava Georgieva, Anna Georgieva - COMPARATIVE ANALYSIS OF THE AWARENESS OF NURSE PRACTITIONERS AND TRAINEES OF THE BURNOUT SYNDROME.....	31
Mercier Tyufekchi, Desislava Georgieva, Anna Georgieva - COMPARATIVE ANALYSIS OF ATTITUDES TOWARDS ADDITIONAL TRAINING FOR THE BURNOUT SYNDROME NURSE PRACTITIONERS AND TRAINEES	33
Gergana Atanasova, Diana Nedelcheva - SURVEY OF THE OPINION ON VACCINATION AGAINST HEPATITIS B AMONG STUDENTS AT THE MEDICAL UNIVERSITY AND MEDICAL COLLEGE OF VARNA.....	34
Diana Nedelcheva, Gergana Atanasova - USE OF INFLUENZA VACCINES AMONG STUDENTS OF MEDICAL UNIVERSITY OF VARNA.....	35
Krasimir Gaytandzhiev - PARTICIPATION OF HEALTH CARE PROFESSIONALS IN THE MEDICAL – DIAGNOSTIC PROCESS OF CROHN’S DISEASE AS A SOCIALLY SIGNIFICANT DISEASE	36
Krasimir Gaytandzhiev - LIVER BIOPSY - A JOINT APPROACH AND BEHAVIOR OF DOCTORS AND HEALTH CARE PROFESSIONALS	37
Tanya Paskaleva - NEW GENERATION EDUCATIONAL DECISIONS ENHANCING THE TRAINING OF HEALTH CARE EXPERTS.....	38
Tanya Paskaleva - MOTION ACTIVITY AS AGING PROPHYLACTICS.....	38
Nina Dimitrova, Vanya Stambolova, Tanya Popova, Camellia Bogdanova - MOTIVATION OF NURSES	39
Tanya Popova, Ivanka Stambolova, Maria Dimitrova, Nina Dimitrova - ROLE AND COMPETENCE OF SPECIALISTS IN HEALTH CARE FOR CORONARY SELECTIVE ARTERIOGRAPHY (CORONARY ANGIOGRAPHY) AND ANGIOPLASTY.....	40
Valya Dimitrova - COMMON MIDWIFE PRACTICE PROBLEMS.....	42
Valya Dimitrova, Silviya Borisova - MIDWIFE WORKING PROFILE PERSPECTIVES.....	43
Katya Eguruze, Stoyanka Zheleva-Popova - NEED FOR QUALIFIED NURSES TO PARTICIPATE IN THE PREVENTION OF BREAST CANCER – THROUGH THE EYES OF EXPERTS FROM THE HEALTH SECTOR.....	44
Katya Eguruze - THE ROLE OF MODERN NURSES IN TRAINING WOMEN FOR BREAST CARE.....	46
Svetlana Delcheva - AWARENESS AND READINESS OF PREGNANT WOMEN FOR GENETIC COUNSELING.....	47
Valentina Petkova Stoykova, Zdravka Ivanova Miteva - MAIN FORMS OF INTERACTION BETWEEN THE CRËCHE AND FAMILY.....	48
Desislava Plamenova Radeva, Valentina Petkova Stoykova - CRËCHE ADAPTATION OF INFANTS – PROBLEMS AND POSSIBLE SOLUTIONS	50
Zdravka Ivanova Miteva, Desislava Plamenova Radeva - GAMES AS A BASIC METHOD AND TOOL FOR EDUCATION AND TRAINING OF THE CHILD AT THE EARLY AGE.....	51
Tamara Tsvetkova, Stanislava Pavlova - DIFFICULTIES IN WORKING WITH CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS FROM 0 TO 6 YEARS AND THEIR FAMILIES	52
Stanislava Pavlova, Tamara Tsvetkova, Teodora Evtimova - CONFLICT IN NURSES WORK	53
Krasimira Stamova - VIEWS OF TRAINEE NURSES FROM UNIVERSITIES IN VARNA, ROUSSE, PLEVEN AND BOURGAS ON THE REQUIREMENTS FOR NURSES WORKING IN DIALYSIS STRUCTURE	54
Krasimira Stamova - RELATIONS OF THE TRAINEE NURSES FROM UNIVERSITIES OF VARNA, ROUSSE, PLEVEN AND BOURGAS TO THE PRESTIGE TO NURSES’ WORK IN DIALYSIS STRUCTURE.....	55
Snezhina Georgieva - SAND APPLICATIONS ON THE ENTIRE BODY IN THE REHABILITATION OF PATIENTS WITH ANKYLOSING SPONDYLITIS (BEKHTEREV’S DISEASE).....	56
Snezhina Georgieva - THALASSOTHERAPY IN THE TREATMENT OF INDIVIDUALS WITH PSORIASIS VULGARIS.....	57
Mariana Albert, Binnaz Asanova - INNOVATIVE APPROACHES IN THE TRAINING IN MANUAL MASSAGE TECHNIQUES TO VISUALLY IMPAIRED MASSEURS AND MEDICAL AESTHETICIANS	58
Ruska Paskaleva, Vanya Pavlova, Violeta Ivanova - OCCUPATIONAL AND PLAY THERAPY IN CHILDREN WITH CEREBRAL DAMAGE.....	59
Ruska Paskaleva, Teodora Petkova, Magdalena Petrova - REHABILITATION AND OCCUPATIONAL THERAPY FOR CHILDREN WITH CEREBRAL DAMAGES – A CLINICAL CASE.....	60
Andriana Stamova, Mariana Staneva, Katya Mollova, Anushka Uzunova - CONDITION AFTER SURGERY - DECOMPRESSIVE LAMINECTOMY OF TH 12 AND TRANS PEDIKTULARNA STABILIZATION TH 11 AND L1 AFTER FRACTURE AND SPONDYLOLISTHESIS 12 TH OF TH 11- TH 12 WITH CONTUSION AND SPINAL CORD COMPRESSION. FLACCID PARAPLEGIA OF THE LOWER LIMBS.....	61
Mariya Ivanova Ivanova, Anushka Uzunova, Katya Mollova, Mariyana Staneva - REHABILITATION DURING TREATMENT OF POST-TRAUMATIC COMPLICATIONS AFTER FRACTURA SUPRACONDYLICA FEMORIS –	

PRESENTATION OF A CLINICAL CASE.....	62
Gergana Slavova Toteva, Katya Mollova, Anushka Uzunova, Mariyana Petrova - IMPROVING QUALITY OF LIFE BY TRAINING A PATIENT WITH PARKINSON'S DISEASE IN A INDIVIDUAL REHABILITATION PROGRAM – PRESENTATION OF A CLINICAL CASE.....	63
Kina Velcheva - SPINAL DEFORMITIES OR POOR POSTURE.....	64
Kina Velcheva - MORPHOLOGICAL AND FUNCTIONAL DEVELOPMENT OF THE CARDIOVASCULAR SYSTEM.....	65
Ivelina Stoyanova-Raeva - INDICATIVE PROTOCOL OF PHYSIOTHERAPY AFTER RECONSTRUCTION ANTERIOR CRUCIATE LIGAMENT FOR SPORTING STUDENTS	66
Desislava Gesheva, Ilko Bakardzhiev, Margarita Stancheva - CELL THERAPY WITH LED LIGHT AND MAGNETIC PULSES – AN INNOVATIVE METHOD IN COSMETICS.....	67
Ivalina Ignatova, Denitsa Dimitrova - CAVITATION IN MEDICAL COSMETICS.....	68
Margarita Stancheva, Desislava Gesheva - COMPARATIVE ANALYSIS OF ACADEMIC PROGRAMS IN MEDICAL COSMETICS IN BULGARIA, GERMANY AND RUSSIA	68
Tyulyay Ibraim, Ilko Bakardzhiev - USES OF CLAY IN THE DERMOCOSMETOLOGY	69
Violeta Shumkova - RESONANCE ELECTROMAGNETOPHORESIS – AN INNOVATIVE METHOD FOR THE TREATMENT OF MELASMA	70
Yanislav Subev, Anita Atanasova, Nikolay Nedev - CUPPING THERAPY AS AN ALTERNATIVE METHOD IN THE COMPLEX REHABILITATION OF A PATIENT WITH CERVICAL OSTEOCHONDROSIS (PRESENTATION OF A CASE)	71
Nikolay Nedev, Negrin Negrav - EXPLORING THE ATTITUDES OF CONTINUOUS REHABILITATION IN PATIENTS SURVIVING STROKE.....	72
Nikolay Nedev, Paraskeva Mancheva, Negrin Negrav - ASSESSMENT OF THE SATISFACTION FROM THE REHABILITATION OF PATIENTS SURVIVING STROKE	74
Gergana Nenova - PROBLEMS WITH THE SURVEY OF THE OPINION OF THE STUDENTS ON THE QUALITY OF MEDICAL TRAINING	75
Gergana Nenova, Paraskeva Mancheva - ASSESSING THE QUALITY OF TRAINING IN THE MC-VARNA THROUGH THE EYES OF STUDENTS	76
Gergana Nenova, Paraskeva Mancheva - THE HIGH QUALITY OF TRAINING IN THE MC OF VARNA. DOES IT GUARANTEE YOU A GOOD REALIZATION ON THE LABOR MARKET?	77
N. Netsova, N. Boninska, E. Markova, N. Peeva, R. Dobrikov - PLACE AND ROLE OF THE MENTOR IN THE TRAINING OF STUDENTS- RADIOLOGISTS IN MC „Y. FILARETOVA”, SOFIA	78
Iva Borisova, Zdravko Grozdanov, Desislava Djambazova, Nevenka Boninska - APPLICATION OF THE NUCLEAR ENDOCRINOLOGY IN DIAGNOSIS AND TREATMENT OF THYROID GLAND DISEASES	79
Nevenka Boninska, Desislava Nilolova, Doroteya Dobрева, Ivayla Milosheva, Petranka Gagova - DO I KNOW THE PROFESSION THAT I HAVE CHOSEN?.....	80
Milena Lecheva - THE SIGNIFICANCE OF CYSTATIN C FOR CLINICAL PRACTICE	81
Mesut Mehmedov, Kristina Andonova - LABORATORY DIAGNOSICS OF DIABETES MELLITUS.....	82
Narin Shefketova, Daniela Atanasova, Neshe Erdal, Yordanka Mihaylova, Denislava Angelova - ANTIPHOSPHOLIPID ANTIBODIES - TYPES AND LABORATORY TESTS.....	83
Donka Moneva, Danyan Petrov, Pavlina Teneva, Katya Kichukova, I. Mladenova - A STUDY ON THE AWARENESS OF STUDENTS FROM THE MEDICAL COLLEGE- STARA ZAGORA ABOUT THE VACCINE AGAINST HUMAN PAPILLOMAVIRUS (HPV)	84
Penka Proshenska, Zlatomira Dimitrova, Pavlina Teneva, Katya Kitchukova - THE CHILD PATIENT IN THE CLINICAL LABORATORY	85
Lyuben Grigorov, Svetlana Georgieva - DETECTORS IN GAS CHROMATOGRAPHY.....	86
Darina Mineva - TRACKING CONSUMER BEHAVIOR– PART 1: METHOD “DIRECT EXPRESSED SATISFACTION“.....	87
Darina Mineva - TRACKING CONSUMER BEHAVIOR – PART 2: METHOD “IMPORTANCE/ACHIEVEMENT RATINGS”	89
Darina Mineva - QUALITOLOGY OR QUALIMETRY?.....	90
Tancheva S., T. Bazan, K. Yermiev, A. Zabunov, Yo. Yonkov - LABORATORY PATHOPHYSIOLOGY OF THE HUGHES SYNDROME.....	91
S. Tancheva, T. Bazan, K. Yermiev, A. Zabunov, Yo. Yonkov - BETA-TWO MICROGLOBULIN AND ALBUMIN IN THE URINE OF PATIENTS WITH TUBULAR-INTERSTITIAL BACTERIAL NEPHRITIS – DIAGNOSTIC EFFICIENCY	93
Galina Germanov, Borislava Andonova, Militsa Koeva - PHARMACEUTICAL CARE AND THE ROLE OF THE PHARMACY PRACTITIONER	94
Dimana Dimitrova, Antonia Hristova, Momchil Lambev, Kristina Kercheva, Tanya Todorova - WIDE APPLICATION OF FLOS CALENDULAE IN PHARMACY, MEDICINE AND COSMETICS	95
Antonia Hristova, Momchil Lambev, Dimana Dimitrova, Velichka Danyanova, Anna Parusheva, Violeta Stoyanova,	

Stela Boeva - SUPPOSITORIES – A MAIN TREND IN THE MODERN PHARMACEUTICAL SCIENCE.....	97
Emil Raikov - UNGUIS INCARNATUS- PREVENTION ASPECTS	98
Anna Todorova, Antoaneta Tsvetkova, Silvia Mihailova - PATIENTS' ATTITUDES TOWARDS ONLINE PURCHASING OF MEDICINES. A SURVEY.....	99
Momchil Lambev, Dimana Dimitrova, Antonia Hristova - ALTERNATIVE APPROACHES TO TREAT OSTEOARTHRITIS.....	100
Teodora Staeva, Nurhan Fehim, Ralitsa Ilieva - AWARENESS OF HIGH SCHOOL STUDENTS OF A HEALTHY WAY OF LIFE – SOURCES AND METHODS.....	101
Kader Handzhieva, Sevdalina Kavaklieva, Dijana Hristova - QUALITY OF AWARENESS OF THE HIGH SCHOOL STUDENTS OF A HEALTHY LIFESTYLE.....	102
Valentina Aleksandrova - THE IMPORTANCE OF HYGIENE FOR THE PROTECTION OF PUBLIC HEALTH IN VARNA DURING THE PERIOD OF THE LIBERATION FROM 1878 TO 1912.....	103
Todorka Boeva - RESEARCH ON CONTRACEPTIVE KNOWLEDGE AND CONTRACEPTIVE BEHAVIOR AMONG THE STUDENTS	105
Magdalena Platikanova - MORBIDITY AMONGST THE CHILDREN AND STUDENTS OF THE STARA ZAGORA REGION	106
Magdalena Platikanova, Vania Karaboideva - SOME INDICATORS OF PHYSICAL DEVELOPMENT OF CHILDREN AND STUDENTS FROM THE STARA ZAGORA REGION	107
Magdalena Platikanova, Vania Karaboideva, Zlatina Naneva - THE STATE OF THE SPORTS FACILITIES IN SCHOOLS IN THE STARA ZAGORA REGION - A PREREQUISITE FOR GOOD HEALTH.....	109
Lora Georgieva - POVERTY AND HEALTH INEQUALITIES.....	110
Lora Georgieva - GLOBAL NEEDS RELATED TO LIMITING THE HARM FROM ALCOHOL CONSUMPTION.....	110
Desislava Katelieva, Lora Georgieva - ROLE OF TELEMEDICINE IN PROVIDING MEDICAL CONSULTATION AND CONTROL THE WORK OF OUTPATIENT EMERGENCY TEAMS.....	112
Maria Panteleeva, Hristianna Romanova - A SURVEY AMONG MEDICAL STUDENTS ON THE LEVEL OF KNOWLEDGE OF DISASTER SITUATIONS AT THE MEDICAL UNIVERSITY-VARNA.....	113
Kristina Doncheva Radusheva, Valentina Petkova Stoikova, Genoveva Ragiavska - STRESS AMONG STUDENTS STUDYING AT THE MEDICAL UNIVERSITY OF VARNA AND THE MEDICAL COLLEGE OF VARNA	114
Dimitrina Blagoeva, Kamelia Bogdanova, Stefka Georgieva, Petya Kantareva - ANDRAGOGICS AS SCIENCE AND TEACHING SUBJECT	115
Kina Velcheva - VEGETATIVE CHANGES IN THE PUBERTY PERIOD	116
Petya Kalinova Dimitrova - CONTENT HIGHLIGHTS IN THE DAILY ROUTINE OF THE CHILD AT AN EARLY AGE, DETERMINING THE PROPER PHYSICAL AND MENTAL FORMATION AND DEVELOPMENT.....	117
Valia Lozanova, Ralitsa Gergova, Mariana Blajeva - THALASSEMIA - HAEMATOLOGICAL DISEASE WITH A HARD RUN OR UNSUSPECTED CARRIAGE	119
Pavlina Petkova, Ivelina Dobrev - INFECTIOUS MONONUCLEOSIS - THE CAUSE OF GLANDULAR FEVER.....	120
Gergana Angelova-Popova, Rumiana Tasheva - SYSTEMATIZATION OF THE FUNCTIONAL DIAGNOSTIC METHODS AFTER A DISTAL RADIUS FRACTURE.....	121
Penka Proshenska, Zlatomira Dimitrova, Katya Kitchukova, Iliya Popov - CHRONIC RENAL FAILURE - PREVENTION AND TREATMENT OPTIONS IN THE MODERN MEDICAL PRACTICE	122
Petya Kantareva, Stefka Georgieva, Kameliya Bogdanova, Dimitrinka Blagoeva - CRITERIA FOR A HEALTHY LIFESTYLE. BEHAVIORAL AND SOCIAL RISK FACTORS.....	123
Stefka Georgieva, Dimitrinka Blagoeva, Kamelia Bogdanova, Petya Kantareva, Georgi Gurbev - FAST TRACK IN SURGERY – WHERE, WHEN AND HOW?.....	125
Kristina Petrova Zaharieva, Desislava Plamenova Zambeva - ALCOHOL – A RISK FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF CIRRHOSIS.....	126
Kristina Petrova Zaharieva, Galina Hristova Mihailova - A NEED TO INCREASE THE LEVEL OF KNOWLEDGE AND SKILLS OF PEOPLE WITH DIABETES IN REGARD TO THE NUTRIENT REGIMEN.....	126
Kristina Petrova Zaharieva - PHYSICAL ACTIVITY - FACTOR RELATED TO THE PREVENTION OF HYPERTENSION ...	127
Teodora Yordanova, Oshgyul Syuleyman, D. Naydenova, St. Handjieva, St. Porozhanova - AWARENESS OF PARENTS FROM THE CITY OF VARNA ABOUT THE IMMUNIZATION PRACTICES.....	128
Oshgyul Syuleyman, Teodora Yordanova, D. Naydenova, St. Porozhanova, St. Handjieva - SOCIO-ECONOMIC FACTORS AFFECTING THE ATTITUDES TOWARDS IMMUNIZATIONS IN CHILDHOOD.....	129
Theodora Gergiev, Ralitsa Rangel, Zhenya Petkova - DRUG USE AMONG STUDENTS FROM 8 TH TO 10 TH GRADE.....	130
Milena Vulcheva, Theodora Georgieva, Zhenya Petkova, Nikolay Kolev - PREVENTION OF AIDS AMONG STUDENTS FROM GRADES 11 AND 12.....	132
Milena Vulcheva, Ralitsa Rangelova, Zhenya Petkova, Martin Burnev - STUDY OF HEALTHY AND ACTIVE LIFESTYLE AMONG YOUNG PEOPLE	133
Vesselina Radusheva, Marina Todorova, Martin Burnev - ANALYSIS OF THE STRESS FACTORS	

AT THE UNIT OF EMERGENCY MEDICAL CARE.....	134
Marina Todorova, Vesselina Radusheva, Martin Burnev - AN ASSESSMENT OF THE RISK OF BURNOUT OF EMPLOYEES AT THE UNIT OF EMERGENCY MEDICAL CARE	135
Adelina Dzhordzhanova, Kaloyan Kukov - AMBULATORY FORENSIC-PSYCHIATRIC AND FORENSIC PSYCHOLOGICAL EXAMINATION	136
Adelina Dzhordzhanova, Kaloyan Kukov - CLINICAL CASE OF A WOMAN WITH PUERPERAL PSYCHOSIS AND EVALUATION OF PARENTAL SUITABILITY	137
Adelina Dzhordzhanova - EVALUATION OF THE STRUCTURE OF THE FORENSIC PSYCHIATRIC EXAMINATION	138
Jordan Kovachev - COMMUNICATIONS BETWEEN LECTURERS AND STUDENTS IN THE PROGRAM “DENTAL TECHNICIAN” - MEDICAL COLLEGE-PLOVDIV.PEDAGOGICAL COMMUNICATION.....	139
Avize Gazieva, Radina Dusheva, Michaela Varnev ² , Ani Atanasova - LINGUAL ORTHODONTICS – INDIRECT METHODS FOR BRACKET PLACEMENT	140
M. Varneva, A. Atanasova, A. Topalova, I. Vasileva - TREATMENT METHODS OF THE SYNDROME OF OBSTRUCTIVE SLEEP APNEA. PERORAL APPARATUS (MANDIBULAR ADVANCEMENT SPLINTS) SILENSOR – SL.....	141
Minko Milev, Mihaela Varneva - RESTORATION OF DENTITION DEFECTS WITH THE USE OF AN IMPLANT AND AN ABUTMENT (A PRACTICAL CASE)	142
Minko Milev - THE ROLE OF THE INSTRUCTOR DURING THE “DENTAL TECHNICIAN” EDUCATIONAL COURSE.....	143
Minko Milev, Todorka Kostadinova, Galina Petrova - COMMUNICATION IN THE DENTAL TECHNOLOGY LABORATORY AS A FACTOR IN INCREASING THE STUDENTS’ SATISFACTION.....	143
Sv. Peneva, E. Vasileva, I. Hlebarov - MOTIVATING THE STUDENTS WITH A MAJOR “DENTAL TECHNOLOGIST” TO FORM PREVENTION COMPETENCE.....	144
Sv. Peneva, M. Simov, I. Tsonev, D. Atanasova - ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF THE COMPOSITE AND PORCELAIN FACETS	146
Sv. Peneva - MICROMOBILITY OF THE MOVABLE PINLAYS IN THE DIFFERENT TYPES OF SYSTEMS FOR MOULDING OF WORKING MODELS.....	147
Theodora Rusanova, Nenko Tsvetkov, Ventsislav Bogatski - PROFESSIONALIZATION OF DENTAL TECHNICIANS IN RESPONSE TO THE LABOR MARKET	148
Theodora Rusanova, Maxim Simov - THE DENTAL ASSISTANT – A NECESSARY ELEMENT FOR AN EFFECTIVE TEAM....	149
Desislava Hristova, Hristo Bozukov, Kalina Georgieva, Ognyan Tivchev, Nikolay Kolev - DIABETES AND DENTAL HEALTH	150
TRAUMATIC EVENTS AND TUMOR GROWTHS DUE TO MECHANICAL IATROGENIC FACTOR IN REMOVABLE DENTURES	151
Desislava Hristova, Kalina Georgieva, Tsvetan Tonchev, Iveta Katreva.....	151
PROTOCOLS OF IRRIGATION IN ENDODONTIC TREATMENT	152
Marin Bobev, Maya Doichinova, Maya Koleva.....	152
RETREATMENT AND TRACKING OF CHRONIC GRANULOMATOUS LOCALIZED PERIODONTITIS.....	153
Marin Bobev, Maya Doichinova, Iveta Katreva.....	153
Margarita Borislavova, Tsvetan Tonchev, Valentina Velikova - ASSESSMENT OF THE QUALITY OF THE SERVICES OFFERED BY THE STUDENTS STUDYING AT FDM - VARNA.....	154
Marina Barbova-Stankova, Maxim Simov, Margarita Borislavova - ROLE OF THE DENTAL ASSISTANT IN THE TREATMENT OF CHILDREN	155
Marina Barbova-Stankova, Christina Arnautska, Radosveta Andreeva - EVALUATION OF THE DENTAL HEALTH OF CHILDREN AND THE SATISFACTION WITH THE PROVIDED CARE	156
Margarita Borislavova, Hristo Bozukov, Radosveta Andreeva, Marina Barbova-Stankova - AN ASSESSMENT OF THE QUALITY OF SERVICES OFFERED BY STUDENTS IN THE PEDIATRIC DENTISTRY AT THE FDM - VARNA.....	157
Ventsislav Bogatski, Nenko Tsvetkov, Theodora Rusanova - EVALUATION OF THE EMPLOYERS OF THE LEVEL OF THE RECENTLY GRADUATED DENTAL TECHNICIANS.....	158
Antonia Merdzhanova, Asja Radeva - THE SCHOOL ENVIRONMENT AS A SOCIAL FACTOR MODELING THE AGGRESSIVE BEHAVIOR OF STUDENTS	160
Simona Barganska, Tsvetelina Tarpomanova - THE ROLE OF THE FAMILY ENVIRONMENT AND VALUES IN GENERATING AGGRESSIVE BEHAVIOR IN SCHOOL AGE.....	161
Chidem Ibrjam, Tsvetelina Tarpomanova - MENTAL HEALTH AND AGGRESSIVE BEHAVIOR AT SCHOOL AGE	162
Simona Ivanova - OPTIMIZATION OF THE AWARENESS OF A HEALTHY LIFE OF STUDENTS FROM THE HIGH SCHOOL COURSE.....	164
Silvyia Filkova, Stanislava Bogomilova, Tsvetelina Tarpomanova - STUDY OF THE MOTOR ACTIVITY I N CHILDREN WITH OBESITY	165
Hristina Bratanov, Vania Petkova, Elena Ivanova, Anna Burova - AWARENESS AND THE NEED OF NURSES’ HEALTHCARE AT HOME.....	166

Ivelina Dimitrova, Valentina Aleksandrova - THE IMPORTANCE OF SANATORIUM AND SEASIDE CAMPS IN VARN FOR THE HEALTH PROTECTION OF CHILDREN IN THE EARLY 20 TH CENTURY	167
Georgi Valchev, Tsvetelina Teneva, Zhenia Zhekova-Maradzhieva, Bistra Velchovska - BREAST ULTRASOUND TOMOGRAPHY – NOVEL SOLUTIONS	168
Tatyana Hristova, Rummyana Cherkezova, Shinichi Yusa, Violeta Mitova, K. Troev - POLYHYDROXYOXYETHYLENE PHOSPHATES - PROMISING POLYMER CARRIERS.....	170
Daniel Monov, Diana Radkova, Theodora Dimitrova, Snezana Marazova, Genoveva Ragytovska, Julia Chalakova - THE ROLE OF THEMATIC INSPECTIONS IN THE IMPLEMENTATION OF HEALTH CONTROL.....	171
Diana Radkova, Daniel Monov, Todorka Panayotova, Snezana Marazova, Darina Stoycheva - DISSEMINATION OF ANTHRAX IN HUMANS IN STATIONARY ANTHRAX OUTBREAKS IN THE DOBRUDZHA REGION.	172
Emilia Georgieva, Margaritka Boncheva, Silvia Borisova - THE COMPETITIVENESS OF THE MEDICAL AND DIAGNOSTIC LABORATORIES	173
Gabriela Tsankova, Tatina Todorova, Emilia Georgieva, Neli Lodozova - POSSIBLE SPECIFIC PREVENTION OF ROTAVIRUS INFECTIONS IN NEWBORNS.....	174
Tatina Todorova, Gabriela Tsankova, Emilia Georgieva, Neli Lodozova - EPIDEMIOLOGICAL STUDY OF THE INCIDENCE OF VARICELLA IN VARN REGION DURING THE PERIOD OF JANUARY-JUNE, 2015.....	175
Viliana Gugleva, Anna Todorova - CHALLENGES FOR THE PHARMACIES PREPARING EXTEMPORANEOUS FORMULATIONS.....	177
Lyubomir Marinov, Petya Asparuhova - SELF-ASSESSMENT OF THE PRACTICAL SKILLS OF NURSING STUDENTS	178
Silvia Yanakieva, Darina Naydenova - NUTRITIVE PREVENTION OF COGNITIVE DECLINE AND DEMENTIA.....	179
Narin Shefketova, Daniela Atanasova, Neshe Erdal, Yordanka Mihaylova, Denislava Angelova - HUMAN IRON METABOLISM.....	180
Mirena Nikolova - CONGENITAL PANHYPOPITUITARISM.....	181
Daniel Monov, Teodora Dimitrova, Diana Radkova, Genoveva Ragytovska, Todorka Panayotova, Darina Stoycheva, Snezana Marazova - CONTROL OF DISINFECTION AND STERILIZATION IN THE CONDITIONS OF A STRUCTURAL REFORM OF THE HEALTH CONTROL	182
Stanislav Kochev, Magdalena Pesheva, Evgeni Grigorov - ONLINE TRADE WITH MEDICAL PRODUCTS – ESSENCE, ASPECTS, FUNCTION	183
Tsvetelina Kostadinova, Liliya Ivanova, Gabriela Tsankova, Tatina Todorova, Todor Raykov - THE ROLE OF THE EPSTEIN-BARR VIRUS IN HUMAN PATHOLOGY	184
Tsvetelina Kostadinova - LABORATORY DIAGNOSIS OF EBV (EPSTEIN-BARR VIRUS)	186
Dayana Tsankova, Gabriela Tsankova, Tsvetelina Kostadinova, Tatina Todorova - EFFECT OF MANUKA HONEY ON SEVERAL MICROORGANISMS OF THE ORAL MICROFLORA	187
Anna Georgieva - PROVISION OF INFORMATION - AN IMPORTANT ELEMENT IN THE PROCESS OF INFORMED CONSENT	188
Anna Georgieva - DUTY OF NURSE FOR OBTAINING INFORMED CONSENT IN PROVIDING NURSING CARE - ETHICAL ASPECTS AND PRACTICAL IMPLEMENTATION	189
Svetlana Laskova, Denitza Dimitrova - BIOCOSMETICS, FASHION OR LIFESTYLE.....	190
Mariyana Mihajlova, Silviya Filkova - LOW BACK PAIN AMONGST THE YOUTH – CAUSES AND PREVENTION	191
Mariyana Mihajlova, Iliya Todorov, Vyara Locheva - RESEARCH ON THE IMPACT THAT PHYSICAL THERAPY HAS OVER THE FREQUENCY AND REGRESS OF THE DISCOGENIC PAIN AMONGST PATIENTS WITH LUMBAR DISC DISEASE	192
Denitza Dimitrova, Ilko Bakardzhiev, Desislava Gesheva, Margarita Stancheva, Svetlana Laskova - TOPICAL APPLICATION OF PROBIOTICS IN DERMATOCOSMETOLOGY	193
Galina Dimova, Petia Georgieva, Plamen Bekyarov, Iliya Zhelev, Ivanka Dimitrova-Dyulgerova - PHENOLIC COMPOUNDS IN INFLORESCENCES OF THE ALBINO FORM OF CARDUUS THOERMERI	194
Petia Georgieva, Plamen Bekyarov, Galina Dimova, Iliya Jelev, Kaloyan Georgiev - BIOACTIVE COMPONENTS IN PU-ERH TEA AND SUPPOSED ANTI-OBESITY MECHANISMS.....	196
Mariya Negreva, Svetoslav Georgiev, Atanas Penev - TUMOR NECROSIS FACTOR – ALPHA IN CLINICAL MANIFESTATION OF PAROXYSMAL ATRIAL FIBRILLATION.....	198
Mariya Negreva, Svetoslav Georgiev, Atanas Penev, Mariana Jordanova - PAROXYSMAL ATRIAL FIBRILLATION AND CHANGES IN PLASMA CONCENTRATIONS OF IRON	199
Mariya Negreva, Svetoslav Georgiev, Atanas Penev - LEUCINE AMINOPEPTIDASE ACTIVITY IN PATIENTS WITH PAROXYSMAL ATRIAL FIBRILLATION.....	200
Krasimira Stamova - OPINION OF THE TRAINEE NURSES FROM THE UNIVERSITY OF VARN, ROUSSE, PLEVEN AND BOURGAS ON THE ROLE OF THE NURSE IN THE PROCESS OF PROVIDING CARE FOR PATIENTS ON HEMODIALYSIS	202

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
“ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ” - ВАРНА
МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ

**ЧЕТВЪРТА НАУЧНА СЕСИЯ
ЗА ПРЕПОДАВАТЕЛИ
И СТУДЕНТИ**

к-с Златни пясъци, Варна
хотел “Грифид Арабела”
8-9 октомври 2015 г.

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:

Проф. д-р Христина Групчева, д.м.н., Заместник-ректор по иновации и транслационна медицина

Председател:

Проф. д-р Негрин Негрев, д.м.н., Директор на Медицински колеж - Варна

Заместник-председател:

Доц. Веселина Славова, д.ф.

Членове:

Доц. Диана Димитрова, д.пс.

Доц. д-р Параскева Манчева, д.м.

Доц. д-р Стефан Цеков, д.м.

Михаела Варнева, д.м.

Д-р Цветелина Търпоманова, д.м.

Ас. Силвия Михайлова

Преп. Мариана Йорданова

Преп. Минко Милев

Преп. Йорданка Михайлова

Ас. Елена Крайчева

**МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
”ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ” - ВАРНА
МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ**

ПРОГРАМА

**НА ЧЕТВЪРТАТА НАУЧНА СЕСИЯ
НА МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ - ВАРНА**

8-9 ОКТОМВРИ 2015 г.

ВАРНА

**ПОД ПАТРОНАЖА
НА ПРОФ. Д-Р КРАСИМИР ИВАНОВ, Д.М.Н.
РЕКТОР, МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
”ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ” - ВАРНА**

МЯСТО НА ПРОВЕЖДАНЕ:

к-с Златни пясъци, Варна; хотел “Трифид Арабела“

8.10.2015 г.

11.00 - 13.00 ч.	Регистрация
13.00 - 13.30 ч.	Откриване - зала „АРАБЕЛА”
13.30 - 19.00 ч.	Заседания по секции - зала „АРАБЕЛА”
13.30 – 18.30 ч.	Заседания по секции – зала „БЪЛГАРИЯ“
13.30 – 18.30 ч.	Заседания по секции – зала „ИТАЛИЯ“
20.00 ч.	Тържествена вечеря

Кафе-пауза 16.10-16.30 ч.

9.10.2015 г.

8.30 - 12.30 ч.	Заседания по секции - ЗАЛА „АРАБЕЛА“
8.30 - 12.30 ч.	Заседания по секции - ЗАЛА „БЪЛГАРИЯ“
8.30 - 12.30 ч.	Заседания по секции – ЗАЛА „ИТАЛИЯ“

Кафе-пауза 10.00-10.30 ч.

ПОСТЕРНА ЗАЛА

Постерни сесии

8.10.2015 г.

16.00 - 16.30 ч.	I Постерна сесия
-------------------------	-------------------------

9.10.2015 г.

10.00 - 10.30 ч.	II Постерна сесия
-------------------------	--------------------------

12.30 ч.	Закриване на Научната сесия по зали
-----------------	--

НАУЧНА ПРОГРАМА

Четвъртък, 8 октомври 2015 г.

Зала „АРАБЕЛА”

Секция „Здравни грижи”

Модератори: доц. д-р П. Манчева, д.м., М. Варнева, д.м.

- 13.30 ч.** **Т. Евтимова.** Изграждането на Мобилен център за семейно консултиране – иновация в дейността на акушерката
- 13.40 ч.** **Т. Евтимова.** Необходимост от предоставяне на здравна информация от акушерка – мнение на експерти и клиенти от Семейно-консултативен център в област Шумен
- 13.50 ч.** **М. Тюфекчи, Д. Георгиева, А. Георгиева.** Сравнителен анализ на информираността на практикуващите и обучаващите се медицински сестри за Burnout синдрома
- 14.00 ч.** **М. Тюфекчи, Д. Георгиева, А. Георгиева.** Сравнителен анализ на нагласите за допълнително обучение за Burnout синдрома на практикуващите и обучаващите се медицински сестри
- 14.10 ч.** **Г. Сарова, Д. Неделчева.** Изследване на мнението на студентите относно ваксинирането срещу хепатит В сред учащите в МУ и МК - Варна
- 14.20 ч.** **Д. Неделчева, Г. Сарова.** Употреба на противогрипни ваксини сред студентите от МУ-Варна
- 14.30 ч.** **К. Гайтанджиев.** Участие на специалистите по здравни грижи в лечебно-диагностичния процес на болестта на Крон като социално значимо заболяване
- 14.40 ч.** **К. Гайтанджиев.** Чернодробна биопсия - съвместен подход и поведение на лекари и специалисти по здравни грижи
- 14.50 ч.** **Т. Паскалева.** Образователни решения от ново поколение в полза на обучението при специалистите по здравни грижи
- 15.00 ч.** **Т. Паскалева.** Двигателната активност като фактор за профилактика на стареенето
- 15.10 ч.** **Н. Димитрова, И. Стамболова, Т. Попова, К. Богданова.** Мотивация на специалистите по здравни грижи
- 15.20 ч.** **Т. Попова, И. Стамболова, М. Димитрова, Н. Димитрова.** Роля и компетенции на специалистите по здравни грижи при извършване на селективна коронарна ангиография (СКАГ) и ангиопластика
- 15.30 ч.** **В. Димитрова.** Проблеми на практикуващите акушерки
- 15.40 ч.** **В. Димитрова, С. Борисова.** Перспективи за професията „Акушерка“
- 15.50 ч.** **К. Егурузе, С. Желева-Попова.** Необходимост от квалифицирани медицински сестри за участие в превенцията на карцином на гърдата - през погледа на експерти от здравната сфера

16.10-16.30 *Кафе-пауза*

- 16.30 ч.** **К. Егурузе.** Роля на съвременната медицинска сестра при обучение на жени в грижа за гърдата
- 16.40 ч.** **С. Делчева.** Информираност и готовност на бременните за генетична консултация
- 16.50 ч.** **В. Стойкова, З. Митева.** Основни форми на взаимодействие между детската ясла и семейството
- 17.00 ч.** **Д. Радева, В. Стойкова.** Адаптация на детето към детската ясла – проблеми и възможни решения
- 17.10 ч.** **З. Митева, Д. Радева.** Играта като основен метод и средство за възпитание и обучение на детето в ранна възраст
- 17.20 ч.** **Т. Цветкова, Ст. Павлова.** Затруднения в работата с деца със специални нужди от 0 до 6 години и техните семейства
- 17.30 ч.** **Ст. Павлова, Т. Цветкова, Т. Евтимова.** Конфликтът в работата на медицинската сестра
- 17.40 ч.** **К. Стамова.** Виждания на стажантите медицински сестри от университети във Варна, Русе, Плевен и Бургас относно изискванията към медицинската сестра, работеща в диализна структура
- 17.50 ч.** **К. Стамова.** Мнение на стажантите медицински сестри от университети във Варна, Русе, Плевен и Бургас за ролята на медицинската сестра в процеса на оказване на грижи за пациенти на хемодиализно лечение
- 18.00 ч.** **К. Стамова.** Отношения на стажантите медицински сестри от университети във Варна, Русе, Плевен и Бургас към престижността да си медицинска сестра, работеща в диализна структура
- 18.10-18.30 ч.** Дискусия

Зала „БЪЛГАРИЯ”

Секция „Рехабилитация и медицинска козметика”

Модератори: доц. И. Бакърджиев, д.м., и Д. Гешева

- 13.30 ч.** **С. Георгиева.** Пясъчните апликации на цялото тяло в рехабилитацията на пациенти с анкилозиращ спондилартрит (болест на Бехтерев)
- 13.40 ч.** **С. Георгиева.** Таласотерапията в лечението на болни с *Psoriasis vulgaris*
- 13.50 ч.** **М. Алберт, Б. Асанова.** Иновативни подходи в обучението по мануални масажни техники при масажисти с нарушено зрение и медицински козметици
- 14.00 ч.** **Р. Паскалева, В. Павлова, В. Иванова.** Ерготерапия и игротерапия при деца с церебрални увреди
- 14.10 ч.** **Р. Паскалева, Т. Петкова, М. Петрова.** Рехабилитация и ерготерапия при деца с ДЦП – представяне на клиничен случай
- 14.30 ч.** **А. Стамова, М. Станева, К. Моллова, А. Узунова.** Състояние след операция – декомпресивна ламинектомия на th 12 и транспедикулярна стабилизация на th 11 и l1

след фрактура на th 12 и спондилолистеза на th 11 - th 12 с контузия и компресия на гръбначен мозък. Долна вяла параплегия

- 14.40 ч.** **М. Иванова, А. Узунова, К. Моллова, М. Станева.** Рехабилитация при лечение на посттравматичните усложнения от *fractura supra condylar femoris* – представяне на клиничен случай
- 14.50 ч.** **Г. Тотева, К. Моллова, А. Узунова, М. Петрова.** Подобряване качеството на живот чрез обучение на пациент с болестта на Паркинсон в прилагането на индивидуална рехабилитационна програма – представяне на клиничен случай
- 15.00 ч.** **К. Велчева.** Гръбначни изкривявания или неправилна стойка
- 15.10 ч.** **К. Велчева.** Морфологично и функционално развитие на сърдечно-съдовата система
- 15.20 ч.** **И. Стоянова-Раева.** Примерна кинезитерапевтична програма след реконструкция на предна кръстна връзка при спортуващи студенти
- 15.30 ч.** **Д. Гешева, И. Бакърджиев, М. Станчева.** Клетъчна терапия с led светлина и магнитни импулси – иновативен метод в козметиката
- 15.40 ч.** **И. Игнатова, Д. Димитрова.** Кавитацията в медицинската козметика
- 15.50 ч.** **М. Станчева, Д. Гешева.** Сравнителен анализ на академичните програми по медицинска козметика в България, Германия и Русия

16.00-16.30 ч. *Кафе-пауза*

- 16.30 ч.** **Т. Ибраим, И. Бакърджиев.** Приложение на глината в дерматокосметологията
- 16.40 ч.** **В. Шумкова-Павлова.** Резонансна електромагнитофореза – иновативен метод за лечение на мелазма
- 16.50 ч.** **Я. Събев, А. Атанасова, Н. Недев.** Вендузотерапията като алтернативен метод в комплексната рехабилитация при пациент с шийна остеохондроза (представяне на случай)
- 17.00 ч.** **Н. Недев, Н. Негрев.** Изследване на нагласите за продължителна рехабилитация при пациенти, преживели мозъчен инсулт
- 17.10 ч.** **Н. Недев, П. Манчева, Н. Негрев.** Оценка на удовлетвореността от проведената рехабилитация на пациенти, преживели мозъчен инсулт
- 17.20 ч.** **Г. Ненова.** Проблеми при изследването на мнението на студентите относно качеството на медицинското обучение
- 17.30 ч.** **Г. Ненова, П. Манчева.** Оценка на качеството на обучение в МК-Варна през погледа на студента
- 17.40 ч.** **Г. Ненова, П. Манчева.** Високото качество на обучението в МК гарантира ли добра реализация на пазара на труда

17.50-18.30 ч. Дискусия

Зала „ИТАЛИЯ”

Секция „Лабораторна и образна диагностика”

Модератори: доц. В. Славова, д.ф., и д-р Цв. Костадинова

- 13.30 ч.** **Н. Нецова, Н. Бонинска, Е. Маркова, Н. Пеева, Р. Добриков.** Мястото и ролята на наставника в обучението на студентите рентгенови лаборанти в МК „Й. Филаретова“ - София
- 13.40 ч.** **И. Борисова, З. Грозданов, Д. Джамбазова, Н. Бонинска.** Приложение на нуклеарната ендокринология при диагностика и лечение на заболяванията на щитовидната жлеза
- 13.50 ч.** **Н. Бонинска, Д. Николова, Д. Добрева, И. Милошева, П. Гагова.** Познавам ли професията, която си избрах
- 14. 00 ч.** **М. Лечева.** Значението на цистатин С за клиничната практика
- 14.10 ч.** **М. Мехмедов, К. Андонова, Й. Михайлова.** Лабораторна диагностика на диабет
- 14.20 ч.** **Н. Шефкетова, Д. Атанасова, Н. Ердал, Й. Михайлова, Д. Ангелова.** Антифосфолипидни антители – видове и лабораторни тестове
- 14.30 ч.** **Д. Монева, Д. Петров, П. Тенева, К. Кичукова, И. Младенова-Христова.** Проучване на информираността на студенти от Медицински колеж - Стара Загора, относно ваксината срещу човешкия папиломавирус (HPV)
- 14.40 ч.** **З. Димитрова, П. Прошенска, П. Тенева, К. Кичукова.** Детето пациент в клинична лаборатория
- 14.50 ч.** **Л. Григоров, Св. Георгиева.** Детектори в газовата хроматография
- 15.00 ч.** **Д. Минева.** Проследяване на потребителското поведение. Метод „Пряко изразено удовлетворение”
- 15.10 ч.** **Д. Минева.** Проследяване на потребителското поведение. Метод „Рейтинги важност – постижение”
- 15.20 ч.** **Д. Минева.** Квалитология или квалиметрия?
- 15.30 ч.** **С. Танчева, Т. Базан, К. Йеремиев, А. Забунов, Й. Йонков.** Лабораторна патофизиология на hughes-ов синдром
- 15.40 ч.** **С. Танчева, Т. Базан, К. Йеремиев, А. Забунов, Й. Йонков.** Бета2-микроглобулин и албумин в урина при пациенти с тубуло-интерстициален бактериален нефрит – диагностична ефективност
- 15.50-16.10 ч.** Дискусия
- 16.10-16.30 ч.** *Кафе-пауза*

Секция „Фармацевтични науки”

Модератори: доц. А. Цветкова, д.и. и С. Михайлова

- 16.30 ч.** Г. Германова, Б. Андонова, М. Коева. Фармацевтични грижи и ролята на фармацевта в аптеката
- 16.40 ч.** Д. Димитрова, А. Христова, М. Ламбев, К. Керчева, Т. Тодорова. Широко приложение на FlosCalendulae в областта на фармацията, медицината и козметиката
- 16.50 ч.** А. Христова, М. Ламбев, Д. Димитрова, В. Дамянова, А. Парушева, В. Стоянова, С. Боева. Супозитории – основно направление в съвременната фармацевтична наука
- 17.00 ч.** Е. Райков. Unguis incarnatus – профилактични аспекти
- 17.10 ч.** А. Тодорова, А. Цветкова, С. Михайлова. Проучване на нагласите на пациентите за закупуване на лекарства през интернет
- 17.20 ч.** М. Ламбев, Д. Димитрова, А. Христова. Алтернативни подходи за лечение на остеоартрит
- 17.30-18.00 ч.** Дискусия

Петък, 9 октомври 2015 г.

Зала „АРАБЕЛА”

Секция „Обществено здраве и медико-социални грижи”

Модератори: доц. С. Цеков, д.м., и Е. Георгиева

- 8.30 ч.** Т. Стаева, Н. Фехим, Р. Илиева. Информираност на ученици от гимназиалния курс за здравословния начин на живот – източници и начини
- 8.40 ч.** К. Ханджиева, С. Каваклиева, Д. Христова. Качество на информираност на учениците от гимназиалния курс за здравословния начин на живот
- 8.50 ч.** В. Александрова. Значение на хигиената за опазване на общественото здраве във Варна за периода от Освобождението през 1878 г. до 1912 г.
- 9.00 ч.** Т. Боева. Проучване на контрацептивни знания и контрацептивно поведение сред студентите
- 9.10 ч.** М. Платиканова. Заболяемост при деца и ученици от област Стара Загора
- 9.20 ч.** М. Платиканова, В. Карабойдева. Някои показатели за физическо развитие на деца и ученици от област Стара Загора
- 9.30 ч.** М. Платиканова, В. Карабойдева, З. Нанева. Състоянието на спортните бази в учебните заведения в Старозагорска област – предпоставка за добро здраве
- 9.40 ч.** Л. Георгиева. Бедност и здравни неравенства
- 9.50 ч.** Л. Георгиева. Глобални потребности, свързани с ограничаване на вредата от алкохолната консумация

10.00-10.30 ч. *Кафе-пауза*

- 10.30 ч.** **Д. Кателиева, Л. Георгиева.** Роля на телемедицината при осъществяване на медицинска консултация и контрол в работата на извънболничните спешни екипи
- 10.40 ч.** **М. Пантелеева, Хр. Романова.** Проучване нивото на информираност за бедствени ситуации на студенти от специалност „Медицина“ в МУ-Варна
- 10.50 ч.** **К. Дончева, В. Стойкова, Г. Рагъовска-Монова.** Стресът сред студентите, обучаващи се в Медицински университет и Медицински колеж – Варна
- 11.00 ч.** **Д. Благоева, К. Тодорова, С. Георгиева, П. Кантарева.** Андрагогиката като наука и учебна дисциплина
- 11.10 ч.** **К. Велчева.** Вегетативни промени в пубертетния период
- 11.20 ч.** **П. Димитрова, М. Грудева.** Съдържателни акценти в дневния режим на детето в ранна възраст, детерминиращи правилното му физическо и психическо формиране и развитие
- 11.30 ч.** **Р. Гергова, В. Лозанова, М. Блажева.** Таласемия – хематологично заболяване с тежко протичане или неподозирано носителство
- 11.40 ч.** **П. Петкова, И. Добрева.** Инфекциозна мононуклеоза – причинителят на жлезната треска
- 11.50 ч.** **Г. Ангелова-Попова, Р. Ташева.** Систематизиране на методите за функционална диагностика след фрактура на дисталния радиус
- 12.00-12.30 ч.** Дискусия

Зала „ИТАЛИЯ”

Секция „Обществено здраве и медико-социални грижи”

Модератори: д-р Цв. Търпоманова, д.м., и С. Филкова

- 8.30 ч.** **П. Прошенска, З. Димитрова, К. Кичукова, И. Попов.** Хронична бъбречна недостатъчност – превенция и възможности за лечение в съвременната медицинска практика
- 8.40 ч.** **П. Кантарева, С. Георгиева, К. Богданова, Д. Благоева.** Критерии за здравословен начин на живот. Поведенчески и социални рискови фактори
- 8.50 ч.** **С. Георгиева, Д. Благоева, К. Богданова, П. Кантарева, Г. Гърбев.** Фаст трак в хирургията – къде, кога и как?
- 9.00 ч.** **К. Захаријева, Д. Замбева.** Алкохолът – рисков фактор за развитие на чернодробна цироза
- 9.10 ч.** **К. Захаријева, Г. Михайлова.** Необходимост от повишаване нивото на знания и умения на болните от захарен диабет по отношение на хранителния режим
- 9.20 ч.** **К. Захаријева.** Физическата активност – фактор, свързан с превенция на хипертоничната болест

- 9.30 ч.** **Т. Йорданова, О. Сюлейман, Д. Найденова, Св. Ханджиева, Ст. Порожанова.** Информираност на родители от град Варна относно имунизационните практики
- 9.40 ч.** **О. Сюлейман, Т. Йорданова, Д. Найденова, Ст. Порожанова, Св. Хаджиева.** Социално-икономически фактори, влияещи върху нагласите за имунизации в детска възраст
- 9.50 ч.** **Т. Георгиева, Р. Рангелова, Ж. Петкова.** Употреба на наркотични вещества сред ученици от 8 до 10 клас.
- 10.00 ч.** **М. Вълчева, Т. Георгиева, Ж. Петкова, Н. Колев.** Превенция за борба срещу СПИН сред ученици от 11 и 12 клас

10.10-10.30 ч. *Кафе-пауза*

- 10.30 ч.** **М. Вълчева, Р. Рангелова, Ж. Петкова, М. Бърнев.** Изследване на здравословния и активен начин на живот сред младите хора
- 10.40 ч.** **В. Радужева, М. Тодорова, М. Бърнев.** Анализ на стресовите фактори в отделение по спешна медицинска помощ
- 10.50 ч.** **В. Радужева, М. Тодорова, М. Бърнев.** Оценка на риска от бърнаут на работещите в отделението по спешна медицинска помощ
- 11.00 ч.** **А. Джорджанова, К. Куков.** Амбулаторната съдебнопсихиатрична и съдебнопсихологична експертиза
- 11.10 ч.** **А. Джорджанова, К. Куков.** Клиничен случай на жена с пuerперална психоза и оценка на родителска годност
- 11.20 ч.** **А. Джорджанова.** Оценка на структурата на съдебнопсихиатричната експертиза
- 11.30-12.00 ч.** Дискусия

Зала „БЪЛГАРИЯ”

Секция „Дентално здраве”

Модератори: А. Атанасова и М. Симов

- 8.30 ч.** **Й. Ковачев.** Комуникацията между преподаватели и студенти в специалност „Зъботехник“, Медицински колеж – Пловдив. Педагогическото общуване
- 8.40 ч.** **А. Газиева, Р. Душева, М. Варнева, А. Атанасова.** Лингвална ортодонтия – индиректни методи за позициониране на брекети
- 8.50 ч.** **М. Варнева, А. Атанасова, А. Топалова, И. Василева.** Методи за лечение при синдром на обструктивна сънна апнея. Перорален апарат (MAS) Silensor – sl
- 9.00 ч.** **М. Милев, М. Варнева.** Възстановяване дефектите на зъбните редици с използване на имплант и надстройка (случай от практиката)
- 9.10 ч.** **М. Милев.** Роля на наставника при обучението на зъботехници

- 9.20 ч.** **М. Милев, Т. Костадинова, Г. Петрова.** Комуникацията в зъботехническата лаборатория като фактор за повишаване на удовлетвореността на студентите
- 9.30 ч.** **С. Пенева, Е. Василева, И. Хлебаров.** Мотивиране на студентите по зъботехника за формиране на профилактична компетентност
- 9.40 ч.** **С. Пенева, М. Симов, И. Цонев, Д. Атанасова.** Предимства и недостатъци на фасетите от композит и порцелан
- 9.50 ч.** **С. Пенева.** Микроподвижност на подвижните пънчета при различните видове системи за отливане на работни модели
- 10.00 ч.** **Т. Русанова, Н. Цветков, В. Богацки.** Професионализация на зъботехниците в отговор на пазара на труда
- 10.10 ч.** **Т. Русанова, М. Симов.** Денталният асистент – необходимият елемент за ефективен екип

10.10 -10.30 ч. *Кафе-пауза*

- 10.30 ч.** **Д. Христова, Х. Бозуков, К. Георгиева, О. Тивчев, Н. Колев.** Диабет и дентално здраве
- 10.40 ч.** **Д. Христова, К. Георгиева, Цв. Тончев, И. Катрева.** Травматични прояви и тумороподобни разраствания в резултат на механичен ятрогенен фактор при сменяемо протезиране
- 10.50 ч.** **М. Бобев, М. Дойчинова, М. Колева.** Протоколи на иригация при ендодонтско лечение
- 11.00 ч.** **М. Бобев, М. Дойчинова, И. Катрева.** Релечение и проследяване при хроничен локализиран грануломатозен периодонтит
- 11.10 ч.** **М. Бориславова, Цв. Тончев, В. Великова.** Оценка на качеството на услугите, които се предлагат от студентите, обучаващи се във ФДМ-Варна
- 11.20 ч.** **М. Барбова-Станкова, М. Симов, М. Бориславова.** Роля на денталния асистент при лечение на деца
- 11.30 ч.** **М. Барбова-Станкова, Хр. Арнаутска, Р. Андреева.** Оценка на денталното здраве на децата и удовлетвореност от полаганите грижи
- 11.40 ч.** **М. Бориславова, М. Барбова-Станкова, Хр. Арнаутска, Р. Андреева.** Оценка на качеството на услугите, предлагани от студентите по детска дентална медицина във ФДМ-Варна
- 11.50 ч.** **В. Богацки, Н. Цветков, Т. Русанова.** Оценка на работодателите за подготовката на новозавършилите студенти

12.00-12-30 ч. Дискусия

8 октомври 2015 г.

ПОСТЕРНА ЗАЛА

I Постерна сесия

16.10-16.30 ч.

1. **А. Мерджанова, А. Радева.** Училищната среда като социален фактор, моделиращ агресивното поведение на учениците
2. **С. Барганска, Цв. Търпоманова.** Ролята на фамилната среда и ценности за генериране на агресивно поведение в училищна възраст
3. **Ч. Ибрям, Цв. Търпоманова.** Психично здраве и агресивно поведение в училищна възраст
4. **С. Иванова.** Оптимизиране на начините на информираност за здравословен живот на ученици от гимназиалния курс
5. **С. Филкова, Ст. Богомилова, Цв. Търпоманова.** Проучване на двигателната активност на деца със затлъстяване
6. **Хр. Братанова, В. Петкова, Е. Иванова, А. Бурова, И. Стамболова.** Потребности и информираност за извършване на сестрински грижи в домашни условия
7. **Ив. Димитрова, В. Александрова.** Значение на санаториума и морските колонии за опазване здравето на децата в началото на XX век във Варна
8. **Г. Вълчев, Цв. Тенева, Ж. Жекова-Мараджиева, Б. Велчовска.** Ултразвукова томография на гърда – иновативни решения
9. **Т. Христова, Р. Черкезова, Ш. Иуса, В. Митова, К. Троев.** Полихидроксиоксиетилен фосфати – обещаващи полимерни носители
10. **Д. Монов, Д. Радкова, Т. Димитрова, С. Маразова, Г. Рагьовска, Ю. Чалъкова.** Ролята на тематичните проверки в провеждането на здравния контрол.
11. **Д. Радкова, Д. Монов, Т. Димитрова, Т. Панайотова, С. Маразова, Д. Стойчева.** Разпространение на антракса при хората в стационарните антраксни огнища на Добруджанския край
12. **Е. Георгиева, М. Бончева, С. Борисова.** Конкурентоспособност на медико-диагностичните лаборатории
13. **Г. Цанкова, Т. Тодорова, Е. Георгиева, Н. Лодозова.** Възможна специфична профилактика на ротавирусни инфекции при новородени
14. **Т. Тодорова, Г. Цанкова, Е. Георгиева, Н. Лодозова.** Епидемиология на заболяванията от вазицела в Област Варна през първата половина на 2015 г.
15. **В. Гуглева, А. Тодорова.** Предизвикателства пред аптеките, приготвящи лекарствени форми по магистрална и фармакопейна рецептура
16. **П. Аспарухова, Л. Маринов, Н. Славейкова.** Самооценка на практическите умения на студентите от специалност „Медицинска сестра“

9 октомври 2015 г.

ПОСТЕРНА ЗАЛА

II Постерна сесия

10.00-10.30 ч.

1. **С. Янакиева, Д. Найденова.** Алиментарна профилактика на когнитивните нарушения и деменцията
2. **Н. Шефкетова, Д. Атанасова, Н. Ердал, Й. Михайлова, Д. Ангелова.** Метаболизъм на желязото в човешкия организъм
3. **М. Николова.** Вроден панхипопитуитаризъм
4. **Д. Монов, Т. Димитрова, Д. Радкова, Г. Рагъовска, Т. Панайотова, Д. Стойчева, С. Маразова.** Контрол на дезинфекцията и стерилизацията в условията на структурна реформа в здравния контрол
5. **Ст. Кочев, М. Пешева, Е. Григоров.** Интернет търговия с лекарствени продукти – същност, аспекти, функция
6. **Цв. Костадинова, Л. Иванова, Т. Райков.** Роля на Epstein-Barr вируса в човешката патология
7. **Цв. Костадинова.** Лабораторна диагностика на EBV (Epstein-Barr virus)
8. **Д. Цанкова, Г. Цанкова, Цв. Костадинова, Т. Тодорова.** Въздействие на меда от манука върху някои бактерии от микрофлората на устната кухина
9. **А. Георгиева.** Предоставянето на информация – важен елемент в процеса на информирано съгласие
10. **А. Георгиева.** Задължение на медицинската сестра за получаване на информирано съгласие при оказване на сестрински грижи – етични аспекти и практическа реализация
11. **М. Димитрова.** Взаимовръзка и влияние на професионалната удовлетвореност върху намеренията за промяна на сестринската професия
12. **Св. Ласкова, Д. Димитрова.** Биокосметика – мода или начин на живот
13. **М. Михайлова, С. Филкова.** Лумбалгия в юношеството – причини и профилактика
14. **М. Михайлова, И. Тодоров, В. Лочева.** Проучване значението на физикалната терапия за честотата и регреса на дискогенните атаки при пациенти с поясна дисков аболест
15. **Д. Димитрова, И. Бакърджиев, Д. Гешева, М. Станчева, С. Ласкова.** Локално приложение на пробиотиците в дерматокосметологията
16. **Г. Димова, П. Георгиева, П. Бекяров, И. Желев, И. Димитрова-Дюлгерова.** Фенолни съединения в съцветия от албиносна форма на *Carduusthoermeri*
17. **П. Георгиева, П. Бекяров, Г. Димова, И. Желев, К. Георгиев.** Биологично активни вещества в у-ер чая и предполагаеми антиобезни механизми
18. **М. Негрева, Св. Георгиев, А. Пенев.** Тумор-некротизиращ фактор алфа при клинична изява на пароксизмално предсърдно мъждене
19. **Мария Негрева, Светослав Георгиев, Атанас Пенев, Мариана Йорданова.** Пароксизмално предсърдно мъждене и промени в плазмените концентрации на желязо
20. **Мария Негрева, Светослав Георгиев, Атанас Пенев.** Активност на ензима левцин аминопептидаза при пациенти с пароксизмално предсърдно мъждене

ИЗГРАЖДАНЕТО НА МОБИЛЕН ЦЕНТЪР ЗА СЕМЕЙНО КОНСУЛТИРАНЕ – ИНОВАЦИЯ В ДЕЙНОСТТА НА АКУШЕРКАТА

Теодора Евтимова

МУ-Варна, Филиал Шумен

Предоставянето на услуги в Мобилен център за семейно консултиране (МЦСК) ще се осъществява на основата на ясни правила и процедури и ще бъде ръководен от акушерка. Ползватели на услугите ще бъдат предимно от уязвими групи (етнически малцинства, хора, живеещи в бедност, безработни, жени с увреждания, самотни родители / недостатъчна подкрепа на семейството, бременни в тийнейджърска възраст, многодетни семейства с три и повече деца). Потенциалните потребители ще бъдат насочвани към Центъра от лични лекари, педиатри, акушер-гинеколози, здравни медиатори, лечебни заведения за болнична помощ, Дирекция „Социално подпомагане“, Отдел „Закрила на детето“, доставчици на социални услуги и други структури, предоставящи услуги за деца и семейства в общността. Потребители могат да заявят желание за ползване на услугите на МЦСК и самостоятелно. Дейностите, предоставени в МЦСК, ще бъдат разпределени в следните сектори: майчино здравеопазване; детско здравеопазване; психологическа подкрепа; социално-правна защита.

Ключови думи: мобилен център, семейно консултиране, акушерка, иновация

CONSTRUCTION OF MOBILE CENTER FOR FAMILY COUNSELING - INNOVATION IN MIDWIFE ACTIVITIES

Teodora Evtimova

Medical University of Varna, Affiliate Shumen

The provision of services in the Mobile Center for family counseling (MTSSK) will be carried out on the basis of clear rules and procedures and will be led by a midwife. Users of services will be mainly from vulnerable groups (ethnic minorities, people living in poverty, unemployed, disabled women, single parents / insufficient family support, pregnant teenagers, large families with three or more children). Potential users will be directed to the Center by GPs, paediatricians, obstetricians, health mediators, hospitals, Social Assistance Directorate, Department of Child Protection, social service providers and other entities that provide services for children and families in the community. Users may wish to use the services of MTSSK by themselves as well. The activities provided in MTSSK will be distributed in the following sectors: Maternal Health; Child health; Psychological support; Socio-legal protection.

Keywords: mobile center, family counseling, midwife, innovation

НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ЗДРАВНА ИНФОРМАЦИЯ ОТ АКУШЕРКА – МНЕНИЕ НА ЕКСПЕРТИ И КЛИЕНТИ ОТ СЕМЕЙНО-КОНСУЛТАТИВЕН ЦЕНТЪР В ОБЛАСТ ШУМЕН

Теодора Евтимова

МУ-Варна, Филиал Шумен

За превенция на изоставянето и подкрепа на семейства са създадени и функционират Семейно-консултативни центрове (СКЦ). В област Шумен са създадени три СКЦ: два в Шумен и в Нови Пазар, а третият е разкрит във Велики Преслав с изнесено работно място – филиал в община Върбица. Семейно-консултативният център е иновативна междусекторна услуга, която обединява комплекс от интегрирани социални, здравни, образователни услуги, мерки и дейности за превенция и подкрепа на малки деца и семейства в риск с доминиращ мобилен компонент за обхващане на най-уязвимите общности и групи, живеещи в обособени квартали или в изолирани населени места в общината и областта. Услугите и дейностите на СКЦ постепенно се развиват и разширяват, като са свързани с консултиране и индивидуална подкрепа на семейства с малки деца в риск; услуги за превенция на изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции – програма „Бременност в риск”, издирване и насочване на бременни жени в риск и майки към системата на здравеопазване, консултиране и подкрепа за новородени деца и млади майки; развиване на родителския капацитет на семейства с бебета и малки деца в риск; семейно планиране; повишаване на здравната грамотност в рисковите общности. Дейностите в СКЦ се осъществяват от мултидисциплинарен екип от социални работници, психолози, педагози, медицинска сестра, но в нито един от СКЦ няма акушерка, която да предоставя информация в рамките на своята професионална компетентност.

Ключови думи: необходимост, здравна информация, акушерка

NEED FOR PROVIDING HEALTH INFORMATION BY MIDWIVES - OPINION OF EXPERTS AND CUSTOMERS OF FAMILY COUNSELING CENTER IN SHUMEN

Teodora Evtimova

Medical University of Varna, Affiliate Shumen

Family Counseling Centers (FCC) are created and operate for prevention of abandonment and support of families. Three FCC were created in the Shumen region: two in Shumen and Novi Pazar and the third was opened in Veliki Preslav with an affiliate in the Varbitsa municipality. FCC is an innovative cross-sector service that combines a set of integrated social, health and educational services, measures and activities for prevention and support of young children and families at risk with a dominant mobile component to cover the most vulnerable communities and groups living in separate quarters or in isolated settlements in the municipality and the region. FCC services and activities gradually develop and broaden and are associated with counseling and individual support to families with young children at risk; services for the prevention of child abandonment and placement in institutions - a program “Pregnancy at risk”, seeking out and referring pregnant women and mothers at risk to the health care system, counseling and support for newborns and young mothers; development of parental capacity in families with babies and young children at risk; family planning; increasing health literacy in communities at risk. FCC activities are carried out by a multidisciplinary team of social workers, psychologists, educators, nurse, but none of the existing FCC has midwives to provide information within their professional competence.

Keywords: need, health information, midwife

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ИНФОРМИРАНОСТТА НА ПРАКТИКУВАЩИТЕ И ОБУЧАВАЩИТЕ СЕ МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ ЗА BURNOUT СИНДРОМА

Мерсие Тюфекчи, Десислава Георгиева, Ани Георгиева

*Медицински университет – Варна, Факултет по общественото здравеопазване,
Катедра по здравни грижи*

Синдром на професионалното изчерпване (на английски: burnout [бърн,аут]) е понятие, използвано в статията “Прегарянето: Високата цена на високите постижения” на американския психиатър Хърбърт Фройденбергер през 1974 г., който забелязал този синдром сред своите колеги. Характеризира се със специфични симптоми и стадии на развитие. Основният аспект на този синдром е повишеното чувство за интелектуално, емоционално и физиологично изтощение. Без да има строга дефиниция, се разглежда като професионален феномен, който влияе върху всички аспекти на личността – физиологични, емоционални, поведенчески, включително проява на суицидни настроения, инсулт, инфаркт, колит, язва, гастрит, затлъстяване, мигрена, астма, стерилитет. В последните години изследванията обхващат все по-широк кръг от професии: полицаи, учители, журналисти, лекари, научни работници и др. По данни от проучване на Националното сдружение на общопрактикуващите лекари 70% от лекарите в България страдат от този синдром. Съществуват редица изследвания върху burnout синдрома, като голяма част от тях е фокусирана най-вече върху специалистите от помагащите професии. В България също са правени такива изследвания: разпространението на бърнаут синдрома в сферата на образованието и обслужването; равнище на бърнаут при работа със злоупотребяващи с психоактивни вещества, бърнаут синдром при хирургични сестри в интензивни отделения и др. Според Handerson бърнаут синдромът засяга най-вече медицинските служители от всички нива, като в някои случаи се стига до степен, пречеща за професионалната им самореализация. Особено рискова група са работещите с хронични нелечимо болни и умиращи. Тук се включват онкологични, психиатрични, пулмологични, хематологични отделения и др.

Целта на настоящото проучване е да се изследва информираността на практикуващите и обучаващите се медицински сестри за burnout синдрома. Анкетирани са 50 медицински сестри – 25 работещи и 25 обучаващи се. Резултатите показват, че има разлика в нивото на информираност сред двете изследвани групи ($p < 0,05$) не само от гледна точка на същността на синдрома, но и по отношение на симптомите, рисковите фактори и профилактиката.

Ключови думи: Burnout синдром, информираност, медицински сестри, студенти

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE AWARENESS OF NURSE PRACTITIONERS AND TRAINEES OF THE BURNOUT SYNDROME

Mercier Tyufekchi, Desislava Georgieva, Anna Georgieva

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

The burnout syndrome is a term used in the article “Burnout: the high cost of excellence” by the American psychiatrist Herbert Froydenberger in 1974 who noticed this syndrome among his colleagues. It is characterized by specific symptoms and stages of development. The main aspect of this syndrome is the increased sense of intellectual, emotional and physiological exhaustion. Without a strict definition, it is regarded as a professional phenomenon that affects all aspects of personality - physiological, emotional, behavioral, including manifestations of suicidal moods, stroke, heart attack, colitis, ulcers, gastritis, obesity, migraine, asthma, infertility. In recent years, research has covered a wide range of professions - policemen, teachers, journalists, doctors, researchers and others. According to a survey of the National Association of General Practitioners 70% of the doctors in Bulgaria suffer from this syndrome. There are a number of studies on the burnout syndrome and most of them focus mainly on experts from the helping professions. Such studies are also conducted in Bulgaria: the

prevalence of the burnout syndrome in education and service sector; level of burnout among people working with psychoactive substance abusers, burnout syndrome in surgical nurses in intensive care units and others. According to Handerson the burnout syndrome affects mostly the medical staff of all levels, and in some cases leads to a degree that obstructs their professional self-realization. A particular risk group are people working with chronically incurable sick and dying. These include cancer, psychiatric, pulmological, hematological wards and others.

The purpose of this study was to investigate the awareness of nurse practitioners and trainees of the burnout syndrome. The respondents were 50 nurses - 25 employees and 25 trainees. The results show that there is a difference in the level of awareness among both treatment groups ($p < 0.05$), not only in terms of the nature of the syndrome, but also in terms of the symptoms, risk factors and prevention.

Keywords: burnout syndrome, awareness, nursing students

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НАГЛАСИТЕ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ОБУЧЕНИЕ ЗА BURNOUT СИНДРОМА НА ПРАКТИКУВАЩИТЕ И ОБУЧАВАЩИТЕ СЕ МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ

Мерсие Тюфекчи, Десислава Георгиева, Ани Георгиева

*Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здравеопазване,
Катедра по здравни грижи*

Превенцията на професионалното изпепеляване включва различни програми за психодиагностични изследвания или обучение на супервайзери, имащи грижата да проследяват състоянието на сътрудниците и да предлагат мерки за предотвратяване и достигане до крайните фази на синдрома. Много ефективен механизъм е точното диференциране на собствената отговорност, компетентност и автономност на всеки един член на колектива чрез включването му при вземане на решения. Могат да бъдат включени и различни психотерапевтични техники, които са малко познати и много рядко използвани в практиката. Познаването на синдрома на професионалното изпепеляване от ръководителите на различни управленски нива и прилагането на стратегии за недопускането му в практиката крие възможности за повишаване на ефективността, продуктивността и удовлетвореността от труда в дадена организация, както и намаляването на текучеството на служителите в нея. Анкетирани са 25 практикуващи медицински сестри и 25 студенти от специалност „Медицинска сестра“, като целта на проучването е да се изследват нагласите за допълнително обучение за burnout синдрома. Резултатите показват, че изследваните лица са готови да посещават форми на допълнително обучение, свързани с burnout синдрома, като се наблюдава разлика във вида на формата за обучение ($p < 0.05$), която е предпочетена от двете изследвани групи.

Ключови думи: Burnout синдром, медицински сестри, студенти, допълнително обучение

COMPARATIVE ANALYSIS OF ATTITUDES TOWARDS ADDITIONAL TRAINING FOR THE BURNOUT SYNDROME NURSE PRACTITIONERS AND TRAINEES

Mercier Tyufekchi, Desislava Georgieva, Anna Georgieva

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

The prevention of burnout includes various programs for the psycho-diagnostic research or training supervisors, having the task to monitor the condition of employees and to propose measures for preventing and reaching the final stages of the syndrome. A very effective mechanism is the precise differentiation of self-responsibility, competence and autonomy of each team member through their inclusion in decision-making. Various psychotherapeutic techniques can be included, which are little known and rarely used in practice. The awareness of the burnout syndrome by the heads of various management levels and implementation of strategies for its prevention in the practice has possibilities to increase efficiency, productivity and job satisfaction in an organization, and the reduction of employee turnover. 25 respondents were practicing nurses and 25 were students from specialty "Nurse". The purpose of this study was to explore the attitudes towards additional training for the burnout syndrome. The results show that the tested individuals are ready to visit additional training courses related to the burnout syndrome. Difference is observed in the type of the training ($p < 0.05$), preferred by both researched groups.

Keywords: burnout syndrome, nurses, students, additional training

ИЗСЛЕДВАНЕ НА МНЕНИЕТО НА СТУДЕНТИТЕ ОТНОСНО ВАКСИНИРАНЕТО СРЕЩУ ХЕПАТИТ В СРЕД УЧАЩИТЕ В МУ И МК - ВАРНА

Гергана Сарова, Дияна Неделчева

*Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здравеопазване,
Катедра по здравни грижи*

Хепатит В вирусната инфекция се определя от Световната здравна организация като основен глобален здравен проблем въз основа на оценката, че повече от 2 билиона от населението на Земята е инфектирано с вируса на хепатит В, а над 360 милиона са с хронични инфекции на черния дроб и в риск от сериозни усложнения, включително чернодробна цироза и смърт от хепатоцелуларен карцином. Основна и успешна мярка за ограничаване на инфекцията с нейните последствия е ваксинацията. През последните две десетилетия на XX век бяха разработени ваксини за профилактика на хепатит В. Рекомбинантните ДНК ваксини се прилагат широко за превенция на инфекцията във всички възрасти. Най-голямо намаление на общата заболяемост от остър HBV е регистрирано след въвеждане на стратегията за масова имунизация на новородените. Годишната заболяемост от остър вирусен хепатит В постепенно и постоянно намалява: от 26,70 на 100 000 (2 268 заболяели) през 1992 г. до 3,97 на 100 000 (344 заболяели) през 2011 г. Имунизацията срещу вирусен хепатит тип В е препоръчителна за медицинските и немедицинските специалисти, вкл. за обслужващия персонал в лечебните и здравните заведения, студентите по медицина и стоматология от висшите медицински училища и колежите, които са отрицателни за повърхностния антиген на хепатит В вируса и нямат лабораторно потвърдени данни за естествено придобит или постваксинален имунитет към хепатит В. Целта на настоящия доклад е да се изследва мнението на студентите относно ваксинирането срещу хепатит В сред учащите в МУ и МК Варна. Анкетирани са 40 студенти от няколко специалности. Резултатите показват, че приблизително 50% от анкетираните са на мнение, че ваксината срещу хепатит В трябва да е задължителна за студентите в медицинските учебни заведения.

Ключови думи: ваксиниране, хепатит В, задължително, студенти в медицински учебни заведения

SURVEY OF THE OPINION ON VACCINATION AGAINST HEPATITIS B AMONG STUDENTS AT THE MEDICAL UNIVERSITY AND MEDICAL COLLEGE OF VARNA

Gergana Atanasova, Diana Nedelcheva

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

Hepatitis B virus infection is defined by the World Health Organization as a major global health problem, based on estimates that more than 2 billion of the world population is infected with hepatitis B virus, and more than 360 million have chronic liver infections and risk of serious complications including cirrhosis and death from hepatocellular carcinoma. A major and successful measure to limit the infection and its consequences is vaccination. Vaccines for the prevention of hepatitis C were developed in the last two decades of the twentieth century. The recombinant DNA vaccines are widely used to prevent the infection in all ages. The greatest reduction in the overall incidence of acute HBV is registered after the introduction of the strategy for mass immunization of newborns. The annual incidence of acute viral hepatitis B gradually and steadily declines: from 26.70 to 100 000 (2268 infected) in 1992 to 3.97 per 100 000 (344 diseased) in 2011. Immunization against viral hepatitis type B is recommended for medical and non-medical professionals, incl. service staff in the medical and health institutions, students of medicine and dentistry of higher medical schools and colleges which are negative for hepatitis B surface antigen, and have no laboratory-confirmed data on post-vaccination or naturally acquired immunity to hepatitis B. The purpose of this report is to examine the students' opinion on vaccination against hepatitis B among students at MU and MC Varna. The respondents were 40 students from several specialties. The results showed that approximately 50% of the respondents are of the opinion that the vaccine against Hepatitis B should be mandatory for students in medical schools.

Keywords: vaccination, Hepatitis B, necessarily, students in medical schools

УПОТРЕБА НА ПРОТИВОГРИПНИ ВАКСИНИ СРЕД СТУДЕНТИТЕ ОТ МУ-ВАРНА

Дияна Неделчева, Гергана Сарова

Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здравеопазване, Катедра по здравни грижи

Грипните вируси са силно заразни и водят до сериозно респираторно заболяване. Докато при останалите респираторни инфекции симптомите се понасят от по-голяма част от засегнатите и се запазва работоспособността им, грипът разстройва организма до степен, в която се налага домашно лечение. Грипното заболяване е с потенциал бързо да се усложни. Създава условия за вторични бактериални инфекции, които са не по-малко опасни. Комбинираната вирусна и бактериална инфекция нарушава сериозно функциите на белите дробове и организма, което може да е фатално при възрастните над 65 години и за децата. Именно по тези причини се налага предприемане на профилактични мерки срещу грипно заболяване, особено сред рисковите групи чрез ваксиниране. Въпреки че съществуват медикаменти, които се прилагат при лечението на болния от грип, те не са така ефикасни, както противогрипната ваксина. Всяка година се налага нова разработка на противогрипна ваксина, тъй като последно произведената създава защита срещу щамове за настоящата година и новото сезонно разпространение, а грипните вируси се изменят всяка година, като образуват нов щам, срещу който организъмът няма имунитет. Установено е, че новите щамове на грипните вируси се появяват през октомври и се разпространяват сред населението до май на следващата година. Ето защо се смята за най-целесъобразно противогрипното ваксиниране да се извърши през октомври и ноември, въпреки че препаратът е ефикасен и по-късно.

Целта на настоящото проучване е да се изследва употребата на противогрипни ваксини и нагласите на студентите от МУ-Варна да се ваксинират. Изследвани са 40 студенти от различни специалности. Резултатите показват, че противогрипната ваксина е по-скоро препоръчителна, като значителната част от анкетираните посочват, че не са ваксинирани.

Ключови думи: студенти, противогрипни ваксини, ваксиниране

USE OF INFLUENZA VACCINES AMONG STUDENTS OF MEDICAL UNIVERSITY OF VARNA

Diana Nedelcheva, Gergana Atanasova

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

Influenza viruses are highly contagious and lead to serious respiratory diseases. While other respiratory infection symptoms are tolerated by most of the affected and they retain their work efficiency, influenza disrupts the human body to an extent that requires home treatment. Influenza has the potential to quickly become complicated. It creates conditions for secondary bacterial infections, which are no less dangerous. Combined viral and bacterial infection seriously disrupts the functions of the lungs and the body which can be fatal in adults over 65 and children. These reasons require taking preventive measures against influenza, especially among the vulnerable groups, through vaccination. Although there are medications that are administered in the treatment of influenza, they are not as effective as the influenza vaccine. Every year, there is a need for development of new influenza vaccines since the last produced provides protection against the strains for the current year and new seasonal spread and influenza viruses mutate every year, forming new strains against which the human body has no immunity. It is established that the new strains of influenza viruses appear in October and spread among the population until May of the next year. Therefore the most appropriate time for vaccination is October and November, although the preparation is also efficient after that.

The purpose of this study is to investigate the use of influenza vaccines and attitudes of students from MU - Varna to be vaccinated. 40 students were studied from different specialties. The results show that the influenza vaccine is recommended, and a significant part of the respondents indicated that they were not vaccinated.

Keywords: students, influenza vaccines, vaccination

УЧАСТИЕ НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ В ЛЕЧЕБНО – ДИАГНОСТИЧНИЯ ПРОЦЕС НА БОЛЕСТТА НА КРОН КАТО СОЦИАЛНО ЗНАЧИМО ЗАБОЛЯВАНЕ

Красимир Гайтанджиев

*Русенски университет „Ангел Кънчев”,
Факултет „Обществено здраве и здравни грижи”*

Болезтта на Крон е заболяване за цял живот и възниква в резултат на въздействието на генетични фактори и фактори от външната среда. Целта на научното съобщение е да се разкрие участието на специалистите по здравни грижи в лечебно-диагностичния процес на болестта на Крон като социално значимо заболяване. Предмет на изследването е процесът и условията, при които специалисти по здравни грижи участват в диагностичния и терапевтичен процес на заболяването. Обект на изследването са пациентите с болестта на Крон в град Русе и специалистите по здравните грижи, участващи в лечебно-диагностичния процес. За да се очертае лечебно-диагностичният процес на болестта на Крон като социално значимо заболяване, се използват анкетен метод, целенасочено наблюдение и експеримент. Терапевтичният план при болестта на Крон се определя от активността, разпространението и

естествения ход на болестта. Той трябва да бъде обсъден с пациента. При някои пациенти с леки симптоми е приемливо наблюдение без лечение. Различни медикаменти се освобождават на различни места в гастроинтестиналния тракт, което определя и избора им при определяния пациент.

Ключови думи: специалисти по здравни грижи, болест на Крон, социално значимо заболяване, диагностичен, терапевтичен алгоритъм

PARTICIPATION OF HEALTH CARE PROFESSIONALS IN THE MEDICAL – DIAGNOSTIC PROCESS OF CROHN’S DISEASE AS A SOCIALLY SIGNIFICANT DISEASE

Krasimir Gaytandzhiev

University of Ruse, Faculty of Public Health and Health Care

Crohn’s disease is a lifelong disease and occurs due to the influence of genetic factors and the external environment. The purpose of scientific communication is to reveal the participation of health care professionals in a medical-diagnostic process of Crohn’s disease as a socially significant disease. The subject of the study is the process and the conditions under which health care professionals get involved in the diagnostic and therapeutic process of the disease. The object of the study were patients with Crohn’s disease in Ruse and health care professionals involved in the medical-diagnostic process. To outline the medical therapeutic and diagnostic process of Crohn’s disease as socially a significant disease, a questionnaire method, targeted surveillance and experiment were used. The therapeutic plan in Crohn’s disease is determined by the activity, distribution and natural history of the disease. It must be discussed with the patient. In some patients with mild symptoms observation is acceptable, without treatment. Various medicaments are released at different places in the gastrointestinal tract, which determines their choice in certain patients.

Keywords: health care professionals, Crohn’s disease, socially significant diseases, diagnostic, therapeutic algorithm

ЧЕРНОДРОБНА БИОПСИЯ - СЪВМЕСТЕН ПОДХОД И ПОВЕДЕНИЕ НА ЛЕКАРИ И СПЕЦИАЛИСТИ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ

Красимир Гайтанджиев

*Русенски университет „Ангел Кънчев”,
Факултет „Обществено здраве и здравни грижи”*

Чернодробната биопсия е инвазивен диагностичен метод, чрез който се получава хистологичен или цитологичен материал от черния дроб или локални огнищни процеси в него. Сляпата чернодробна биопсия се извършва по метода на Menghini. Иглата, с която се извършва сляпата чернодробна биопсия, е с диаметър 1.2-1.8 мм. Целта на научното съобщение е да се разкрие участието на специалистите по здравни грижи в извършването на чернодробната биопсия като съвременен подход и поведение съвместно с лекарите. Предмет на изследването са процесът и условията, при които специалисти по здравни грижи участват в диагностичния и терапевтичен процес на чернодробната биопсия. Обект на изследването са пациентите, запланирани за извършването на чернодробна биопсия в град Русе, и специалистите по здравните грижи, участващи в лечебно-диагностичния процес. За да се очертае диагностичната стойност на сляпата чернодробна биопсия при дифузните чернодробни заболявания, се използват анкетен метод, целенасочено наблюдение и експеримент. Резултатите от чернодробната биопсия в 75-84% от случаите съвпада с клиничните, лабораторните, имуносерологичните данни и резултатите от ехографията. Диагностичната стойност на метода е по-висока при остър хепатит, хроничен

активен хепатит и стеатоза. По-ниска е при хроничен персистиращ хепатит и алкохолен стеатохепатит. Диагнозата чернодробна цирроза се поставя в 50% чрез този метод на изследване.

Ключови думи: чернодробна биопсия, съвременен подход, поведение, лекари, специалисти по здравни грижи

LIVER BIOPSY - A JOINT APPROACH AND BEHAVIOR OF DOCTORS AND HEALTH CARE PROFESSIONALS

Krasimir Gaytandzhiev

University of Ruse, Faculty of Public Health and Health Care

Liver biopsy is an invasive diagnostic method, through which histological or cytological material is obtained by from the liver or local focal processes in it. Blind liver biopsy is performed by the Menghini method. The needle with which it is performed has a diameter of 1.2-1.8mm. The purpose of this report is to reveal the participation of health care professionals in performing liver biopsy as a modern approach and behavior together with doctors. The subject of the study is the process and the conditions under which health care professionals get involved in the diagnostic and therapeutic process of liver biopsy. The object of the study were patients scheduled for liver biopsy in Russe and health care professionals involved in medical-diagnostic process. To outline the diagnostic value of blind liver biopsy in diffuse liver diseases, a questionnaire method, targeted surveillance and experiment were used. In 75%-84% of cases liver biopsy results coincided with the clinical, laboratory, immuno-serological data and ultrasound results. The diagnostic value of the method is higher in acute hepatitis, chronic active hepatitis and steatosis. It is lower in chronic persistent hepatitis and alcoholic steatohepatitis. Liver cirrhosis diagnosis accounts for 50% of the cases using this research method.

Keywords: liver biopsy, modern approach, behavior, doctors, health care professionals

ОБРАЗОВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ ОТ НОВО ПОКОЛЕНИЕ В ПОЛЗА НА ОБУЧЕНИЕТО ПРИ СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ

Таня Паскалева

Тракийски университет, Филиал Хасково, Катедра „Здравни грижи“

Съвременните информационни и комуникационни технологии (ИКТ) предлагат широк набор от възможности за визуализация и интерактивност в процеса на обучение, които напълно съответстват на възприятията, мисленето и стила на учене, характерен за дигиталното поколение студенти. Това са основателни аргументи и мотивационна основа за пренастройване на образователната среда и интегриране на новите технологии в нея. В настоящия доклад е споделян опитът от работата с интерактивна презентационна система (интерактивна дъска и документ камера) при обучението на студентите от специалност „Медицинска сестра“ във Филиал Хасково на Тракийски университет. Интерактивната презентационна система (ИПС) с нейните многостранни възможности е едно допълнение към традиционните средства в обучението на студентите и полезен ресурс, чрез който значително се променя характерът на обучението - от статичен и пасивен в динамичен и интерактивен. Дава възможности за атрактивно представяне на информацията и спомага да се реализират принципите на обучението: нагледност и достъпност.

Ключови думи: интерактивна дъска, документ камера, обучение, студенти

NEW GENERATION EDUCATIONAL DECISIONS ENHANCING THE TRAINING OF HEALTH CARE EXPERTS

Tanya Paskaleva

Trakia University, Affiliate Haskovo, Department of Healthcare

Modern Information and Communication Technologies provide a wide range of visualization and interactive opportunities within the process of education that completely correspond to the perception, thinking and lifestyle typical to the students from the computerized generation. These are reasonable and motivating grounds to adapt the educational environment for integration of new technologies. The present report includes sharing of Interactive presentation system work experience (Interactive Whiteboard and Document Camera) acquired during the training course of students, studying the nursing profession at the Thracian University, Affiliate Haskovo. The Interactive Whiteboard presentation system, with its wide variety of opportunities, is a supporting aid to the traditional training methods and a useful resource that changes the training approach from static and passive into a dynamic and interactive one. It also provides opportunities for attractive presentation of information and enhances the application of demonstrativeness, simplicity and accessibility in the educational process.

Keywords: Interactive Whiteboard, Document Camera, training, students

ДВИГАТЕЛНАТА АКТИВНОСТ КАТО ФАКТОР ЗА ПРОФИЛАКТИКА НА СТАРЕЕНЕТО

Таня Паскалева

Тракийски университет, Филиал Хасково, Катедра „Здравни грижи”

Двигателната активност е един от най-важните елементи за здравословен живот и определящ фактор за състоянието на физическо и психическо здраве на индивида. Ограничаването или лишаването от движение на възрастните хора има своите отрицателни последици. По данни на СЗО недостатъчната физическа активност се нарежда на четвърто място в световен план сред рисковите фактори за преждевременна смърт и заболявания. Целта на проучването е да установи нивото на двигателна активност при възрастните хора и предпочитаните от тях форми.

Ключови думи: двигателна активност, профилактика, възрастни хора, стареене

MOTION ACTIVITY AS AGING PROPHYLACTICS

Tanya Paskaleva

Trakia University, Branch Haskovo, Department „Healthcares”

Motion activity is one of the most important factors that determine healthy life and it is a significant factor for the physical and mental health of people. Restricting or preventing elderly people from it has a negative impact on their health status. According to data provided by the World Health Organization insufficient physical activity is rated at the fourth place amongst the world risk factors causing untimely death and diseases. The objective of this research is to establish the motion activity of elderly people and physical activities they prefer doing.

Keywords: motion activity, prophylactics, elderly people, growing old

МОТИВАЦИЯ НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ

Нина Димитрова¹, Иванка Стамболова², Таня Попова², Камелия Богданова²

¹София, Медицински институт – МВР, Клиника по кардиология

²София, МУ-София, Факултет по обществено здраве

Мотивирането на специалистите по здравни грижи е изключително актуална тема. Това е така поради промените в сектора на здравеопазването в България, поставящи нови предизвикателства пред заетите в него. Целта на статията е да се проучи мотивацията и степента на удовлетвореност на специалистите по здравни грижи от професията на медицинска сестра. Изследването е проведено чрез индивидуална анонимна социологическа анкета, попълнена от медицински сестри, работещи в няколко големи болници в град София. Използвани са документален и социологически метод и методът за наблюдение на дейността. За обработка и анализ на данните са използвани алтернативен, вариационен и графичен анализ на получените данни. Количествените анализи, графичната и табличната обработка и представяне са осъществени с помощта на продуктите на GOOGLE DISK.

Изводите, които направихме след проведеното изследване, са, че съществува добра теоретична база за изследване същността и ролята на мотивацията в човешкото поведение. Новите предизвикателства на времето, в т. ч. реформата в здравеопазването, влияят върху повишаване мотивацията за учене у медицинските сестри. Постигането на професионална компетентност от съвременните медицински сестри е невъзможно без формирането на устойчива и надеждна професионална култура, която би обезпечила адекватен професионален стил на мислене и поведение и би поддържала високо равнище на мотивацията за ефективно изпълнение на задълженията им. Професионалното призвание, създадената организация на работа и добрият психоклимат в екипа са основните мотивиращи фактори, които отчитат медицинските сестри в своята работа. Въпреки че от работната си заплата не са доволни повечето от анкетираните, броят на тези, които биха променили професионалната си ориентация, е малък. Необходимо е да се мотивират и стимулират служителите за повишаване на квалификацията и развитието в професионалната сфера, за да се гарантира по-високо качество на предлаганите здравни грижи и конкурентоспособност.

Ключови думи: мотивация, удовлетвореност, специалисти по здравни грижи

MOTIVATION OF NURSES

Nina Dimitrova¹, Vanya Stambolova², Tanya Popova², Camellia Bogdanova²

¹Sofia Medical Institute, Ministry of Interior, Department of Cardiology

²Medical University of Sofia, Faculty of Public Health

Motivation of nurses is a highly relevant topic. This is due to changes in the healthcare sector in Bulgaria, posing new challenges to those employed in it. The aim of the article is to examine the motivation and satisfaction of nurses in their profession. The study was conducted by an individual anonymous sociological survey completed by nurses working in several large hospitals in Sofia, Bulgaria. A documentary, sociological and monitoring activity method were used. An alternative, variation and graphical analyses were used for the processing and analysis of the data. Quantitative analysis, graphical and tabular processing and presentation were performed using GOOGLE DISK.

The conclusions we made after the survey are that there is a good theoretical base to explore the nature and role of motivation in human behavior. The new challenges of the time including the Health care sector reform affect the increase in learning motivation among nurses. Achieving professional competence by modern nurses is impossible without the formation of a stable and reliable professional culture that would provide an adequate professional style of thinking and behavior and maintain a high level of motivation to effectively perform their duties. Professional vocation, the established organization of work and good psychological climate in the team are the main motivating factors that nurses point out in their work. Although the majority of respondents are not content with their salaries, the number of those who would change their professional orientation is

small. It is necessary to motivate and stimulate employees to increase their qualification and development in the professional sphere in order to ensure a high quality of health care and competitiveness.

Keywords: motivation, satisfaction, nurses

РОЛЯ И КОМПЕТЕНЦИИ НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ ПРИ ИЗВЪРШВАНЕ НА СЕЛЕКТИВНА КОРОНАРНА АРТЕРИОГРАФИЯ (СКАГ) И АНГИОПЛАСТИКА

Таня Попова¹, Иванка Стамболова¹, Мария Димитрова¹, Нина Димитрова²

¹*София, МУ-София, Факултет по обществено здраве, Катедра Здравни грижи*

²*София, Медицински институт – МВР, Клиника по кардиология*

Селективната коронарна артериография (СКАГ) е високоспециализирано изследване, което се осъществява чрез пункция на артерия на бедрото или ръката и въвеждане през специални катетри на контрастно вещество в артериите, хранещи сърцето, сърдечните кухини и аортата, под рентгенов контрол. Изследването дава точна информация за евентуално наличие на стеснение и/или запушване на артериите на сърцето, както и промени в сърдечните кухини и клапи. СКАГ засега остава “Златният стандарт” за оценка на анатомията и физиологията на сърцето и съдовете.

Целта на статията е да се изработи алгоритъм на поведение на специалистите по здравни грижи при подготовка на пациента и участието им при провеждане на СКАГ, както и здравните грижи за пациента във възстановителния период. Статията съдържа информация за основните изисквания към професионалната компетентност на специалистите по здравни грижи, работещи в отделения за инвазивна диагностика. Подробно са изброени действията и ролята им при подготовката на пациентите преди, по време и след коронарна артериография. С цел минимизиране на риска от грешки при подготовка на пациента за инвазивно изследване е изработен чек-лист за практическо проследяване на подготовката на пациента за инвазивно изследване. Статията има за цел и да подпомогне студентите от специалност „Медицинска сестра” да развият и обогатят познанията си по отношение на техните задължения и компетенции в клиниките по кардиология, в които се извършва СКАГ.

Ключови думи: качество на здравните грижи, селективна коронарна артериография, професионалисти по здравни грижи

ROLE AND COMPETENCE OF SPECIALISTS IN HEALTH CARE FOR CORONARY SELECTIVE ARTERIOGRAPHY (CORONARY ANGIOGRAPHY) AND ANGIOPLASTY

Tanya Popova¹, Ivanka Stambolova¹, Maria Dimitrova¹, Nina Dimitrova²

¹*Medical University of Sofia, Faculty of Public Health, Department of Health care*

²*Sofia Medical Institute, Ministry of Interior, Department of Cardiology*

Selective coronary arteriography (coronary angiography) is a highly specialized examination that is done through puncture of an artery of the thigh or arm and introduction of contrast material through a catheter into the arteries feeding the heart, the cardiac chambers and the aorta, under X-ray control. The survey provides accurate information about the possible presence of narrowing and/or blockage of the arteries of the heart, and changes in the heart chambers and valves. Coronary angiography still remains the “gold standard” for assessing the anatomy and physiology of the heart and vessels. The aim of this paper is to design an algorithm for behavior of health care professionals in patient preparation and participation in the conduct of coronary

angiography as well as health care for the patient in the recovery period. This article contains information about the basic requirements for professional competence of health care professionals working in the divisions for invasive diagnostics. Detailed lists are given showing the actions and their role in the preparation of patients before, during and after coronary arteriography. In order to minimize the risk of mistakes during the patient preparation for invasive testing a checklist is made of practical monitoring of patient preparation for invasive testing. This article aims also to help student nurses to develop and enrich their knowledge about their duties and competences in cardiology clinics, where coronary angiography is performed.

Keywords: quality of health care, selective coronary arteriography, health care professionals

ПРОБЛЕМИ НА ПРАКТИКУВАЩИТЕ АКУШЕРКИ

Валя Димитрова

Медицински университет – Варна, Факултет „Обществено здравеопазване“, Катедра „Здравни грижи“

Увод: Днес все повече се налага схващането, че акушерката е не само технически изпълнител на манипулации и дейности, назначени от лекаря, а една широко хуманна професия, свързана с оказване на самостоятелни грижи за бременни, родилки, гинекологично болни и здрави жени.

Цел: Да се проучат и анализират проблемите на практикуващите акушерки у нас и да се идентифицират подходи за преодоляването им.

Материал и методика:

- *Социологически метод* – анкетно проучване, проведено в през м. март-август 2014 г. сред:
 - акушерки, работещи в родилно, неонатологично и гинекологично отделение на МБАЛ „Св. Анна“ – Варна, СБАГАЛ-Варна, МБАЛ-Бургас, МБАЛ-Балчик и МБАЛ-Каварна (153);
 - експерти (преподаватели в МУ-Варна в профил „Акушерка“ и главни и старши акушерки) (20).
- *Документален метод* – анализ на литературни източници, учебна документация.

Резултати и обсъждане: Голяма част от проблемите на акушерките са организационни и оказват влияние върху мотивацията за избор и обучение в специалността, упражняването на професията и удовлетворението от акушерския труд. Част от тях могат да бъдат преодолявани чрез задълбочен анализ и адекватни управленски решения, а активността на акушерките при обсъждането и решаването им е от решаващо значение за постигане на оптимални резултати. Практикуващите акушерки считат, че днес у нас не е престижно да си акушерка. Установен е висок дял на акушерките, които не са взели участие в СДО или продължаващо обучение. Съобразяването на тези обучения с нуждите и интересите на работещите акушерки, провеждането им в среда, удобна за участващите, би стимулирало активността на професионалистите по здравни грижи. Акушерките добре осъзнават потенциала на автономията за развитие на професията, повишаване на професионалното самочувствие и удовлетвореност.

Изводи: Акушерският труд се нуждае от спешни мерки за преосмисляне и оптимизация, за да мотивираме професионалистите по здравни грижи да работят у нас. Акушерките дават висока самооценка на знанията, уменията и компетенциите за консултиране и тя е недвусмислена заявка за регламентиране на автономни акушерски практики.

Ключови думи: акушерка, проблеми, мотивация, автономни акушерски практики

COMMON MIDWIFE PRACTICE PROBLEMS

Valya Dimitrova

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

Introduction: Nowadays, it getting more and more popular that the midwife is not only the practical executive of the manipulations and activities delegated by the doctor, but also a widespread human occupation, related to providing self health care services to pregnant women, women with gynecological problems and in good health.

Aim: To investigate and analyze the common midwife practice problems in Bulgaria and to identify methods to overcome those.

Materials and methods:

- *Sociological method:* a survey, conducted between March-August 2014 among patients of the maternity ward (1064), midwives, working in the maternity department, neonatal department and gynecological department at MBAL St. Anna – Varna, SBAGAL – Varna, MBAL Burgas, MBAL Balchik and MBAL – Kavarna, expert teachers at MU-Varna (20);

- *Documentary method:* analysis of literature, academic documentation.

Results and discussion: Most of the problems in midwives' practice are organizational and affect the motivation for choosing this educational profile, the practical side of it and the satisfaction of midwife labor itself. Part of those can be overcome by making a deep analysis and taking adequate management decisions, and the activity of midwives during the discussion should be taken into serious consideration for reaching optimal results. Practicing midwives believe that today, in our country, it is not prestigious to be a midwife. It is established that high number of midwives do not participate in post graduate or continuous education. Compliance of these courses to the needs and interests of working midwives, holding them in an environment convenient for the practice would stimulate the activity of health care professionals. Midwives are well aware of the potential of autonomy for the development of professions, increasing professional confidence and satisfaction.

Conclusions: Obstetric labor needs urgent measures to be rethought and optimized, to motivate health care professionals to work here in our country. Midwives give high self-assessment of their knowledge, skills and competencies for consultation and it is an unequivocal request for self-regulation of midwife practice.

Keywords: midwife, problems, motivations, autonomous midwife practices

ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ПРОФЕСИЯТА „АКУШЕРКА“

Валя Димитрова, Силвия Борисова

*Медицински университет “Проф. д-р П. Стоянов” – Варна,
Факултет „Обществено здравеопазване“, Катедра „Здравни грижи“*

Увод: Акушерките са специалисти по отношение на бременност, раждане и следродилен период, предимно с нисък риск, въпреки че са обучени да разпознават и да се справят с отклонения от нормата, както и в някои високорискови ситуации. В световен мащаб акушерките са отговорни за първичната медицинска помощ за жените и за грижи, свързани с репродуктивното здраве, профилактични гинекологични прегледи, семейно планиране и др.

Цел: Да се проучат и анализират готовността, нагласите и мотивацията на акушерките за осъществяване на автономни функции при консултирането на жени във връзка с репродуктивното им здраве.

Материал и методи:

• *Социологически метод* – анкетно проучване, проведено в периода м. март 2014 г. – м. март 2015 г. сред: пациенти на родилно отделение (1064), акушерки, работещи в родилно, неонатологично и гинекологично отделение на МБАЛ „Св. Анна“ – Варна, СБАГАЛ-Варна, МБАЛ-Бургас, МБАЛ-Балчик

и МБАЛ-Каварна (153), експерти (преподаватели в МУ-Варна в профил „Акушерка“ и главни и старши акушерки) (20), студенти от специалност „Акушерка“ на МУ-Варна и ВМШ-Битоля, Македония (82).

- *Документален метод* - анализ на литературни източници, учебна документация.

Резултати и обсъждане: Открояват се сериозни проблеми във функционирането на ЖК в момента, а акушерките са наясно с възможностите на структурата за осъществяване на ante- и перинаталните грижи. Неясните регламенти, размиването на роли и изземването на традиционни функции внасят объркване сред професионалистите по здравни грижи и правят труда им по-неефективен. Очертава се необходимост от допълнителни стимули за осигуряване на творчески и професионален комфорт на професионалистите по здравни грижи и възможността за автономни функции може да се превърне в стимул за развитие на акушерската професия и разгръщане на творческия потенциал на акушерките. Те осъзнават добре значението на индивидуалната грижа за по-пълноценното удовлетворяване на потребностите на отделния пациент и са готови за предизвикателството на автономната акушерска практика.

Изводи: Ясният регламент на акушерската автономия би дал тласък на професионалното самочувствие и увереност на акушерките, би стимулирал инициативността и активността им и е перспектива за развитието на професията.

Ключови думи: акушерка, перспективи, автономни функции, индивидуални грижи

MIDWIFE WORKING PROFILE PERSPECTIVES

Valya Dimitrova, Silviya Borisova

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

Introduction: Midwives are complete professionals when it comes to pregnancy, giving birth and post birth period, with higher priority on lower risk cases, although they are trained to recognize and foresee eventual fluctuations from the routine procedure, as well as in some of the risk situations. Worldwide, midwives are responsible for first medical aid for pregnant women, also for their reproductive health condition, prophylactic medical and gynecological checks, family planning, etc.

Aim: To investigate and analyze readiness, attitudes and motivation of midwives to carry out autonomous functions in counseling women regarding their reproductive health.

Materials and Methods:

Sociological method - survey, conducted between March 2014-March 2015 in: patients of the maternity ward (1064) midwives, working in maternity department, neonatal department and gynecological department at MBAL St. Anna – Varna, SBAGAL – Varna, MBAL Burgas, MBAL Balchik and MBAL – Kavarna, expert teachers at MU-Varna, Midwife, Head of Midwifery and Senior Midwife specialties, students from the Midwife specialty at the High Medical School in Bitola, Macedonia.

Documentary method: analysis of literature, academic documentation.

Results and discussion: There are serious problems that stand out in consultancy care activities at the moment, and midwives are aware of the possibilities of the structure for the implementation of the ante- and perinatal care. Unclear regulations, blurred roles and deprivation of some of their traditional functions are causing confusion among all health care professionals and make their work less efficient. There is a need for additional incentives to ensure creative and professional comfort of health care professionals and the possibility for autonomous functions can become a stimulus for the development of midwives and deploying their creative potential. They are fully aware of the meaning of individual care and how it is reflecting on improved patient health care and treatment, and are actually ready for autonomous obstetric practice.

Conclusions: The clear regulation of midwife autonomous practice is going to give a boost to the professional self-esteem and confidence in midwives, stimulate their self-initiative and activity. Also, this is a perspective for further personal development.

Keywords: midwife, perspectives, autonomous functions, individual health care

НЕОБХОДИМОСТ ОТ КВАЛИФИЦИРАНИ МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ ЗА УЧАСТИЕ В ПРЕВЕНЦИЯТА НА КАРЦИНОМ НА ГЪРДАТА ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ЕКСПЕРТИ ОТ ЗДРАВНАТА СФЕРА

Катя Егурузе¹, Стоянка Желева-Попова²

Медицински университет – Варна

Увод: Теоретично и практически доказано е, че образованата за грижа за гърдата медицинска сестра би могла да осигури съществена подкрепа и информация, с което да подпомогне всяка жена с карцином на гърдата да участва в решенията за лечение, както и да окаже повече контрол и подкрепа върху нейното здраве и живот.

Цел: Да се изследва необходимостта от квалифицирани медицински сестри и готовността на здравната система да ги включи в превенцията на карцинома на гърдата.

Материал и методи: Проведена е пряка индивидуална анкета сред 111 експерти, работещи в сферата на здравеопазването от областите Варна, Добрич, Силистра и Шумен. Изследването е проведено за периода м. юли 2014 г. - м. март 2015 г. В проучването са използвани следните методи: А/ Социологически методи: документален метод и анкетен метод. Б/ Статистически методи.

Резултати и обсъждане: У нас все още съществува известно субективно отношение (главно от лекарите) за разширяване на ролята и задачите на медицинската сестра в превенцията на карцином на гърдата. Доказва се слабо застъпеното участие на сестрите в провеждащата се превенция. В същото време се установява сравнително висок относителен дял на експертите от здравната сфера, които заявяват готовност и посочват нуждата на системата от високо квалифицирани медицински сестри в борбата с карцинома на гърдата.

Изводи: В съвременния етап на развитие на медицината е необходимо да се преосмислят ролята и задачите на медицинските сестри в осъществяване на превенцията на карцином на гърдата. Експертите в 70,60% са убедени, че съвременната онкологична практика се нуждае от висококвалифицирани сестри. Общо (95,20%) от анкетираните заявяват готовност да включат медицинска сестра в профилактиката на карцином на гърдата. Повече от половината респонденти (57,80%) са категорични, че е необходимо повишаване на подготовката на сестрата, за да бъде тя включена в мултидисциплинарния екип за превенция на карцинома на гърдата.

Заключение: Към момента такива специалисти има във всички държави членки на Европейския съюз, където техните роли и задачи са строго регламентирани и координирани с останалите членове на мултидисциплинарния екип.

Ключови думи: медицинска сестра, експерти, превенция, карцином, гърда, обучение, грижа

NEED FOR QUALIFIED NURSES TO PARTICIPATE IN THE PREVENTION OF BREAST CANCER – THROUGH THE EYES OF EXPERTS FROM THE HEALTH SECTOR

Katya Eguruze¹, Stoyanka Zheleva-Popova²

Medical University of Varna

Introduction: Theoretically and practically proven, that educated breast care nurse could provide substantial support and information that will help every woman with breast cancer to participate in decisions about treatment and to have more control and support on her health and life.

Objective: To explore the need for qualified nurses and readiness of the health system to include them in the prevention of breast cancer.

Material and Methods: A direct individual interview was conducted among 111 experts working in the field of healthcare from the regions of Varna, Dobrich, Silistra and Shumen. The study was conducted for the period July 2014 - March 2015.

The study used the following methods:

A / Sociological Methods: documentary method and interview.

B / Statistical Methods

Results: In our country there is still a subjective attitude (mainly from doctors) to expand the role and tasks of the nurse in the prevention of breast cancer. The participation of nurses in the prevention is rather low. At the same time, there is a relatively high proportion of experts from the health professionals who indicate the need for a system of qualified nurses in the fight against breast cancer.

Conclusions: 1. In the modern stage of development of medicine it is necessary to rethink the role and tasks of nurses in implementing breast cancer prevention. 2. 70.60% of the experts are convinced that modern oncological practice needs highly qualified nurses. 3. A total of 95.20% of the respondents stated their readiness to engage nurses in the prevention of breast cancer. 4. More than half of the respondents (57.80%) are convinced that there is a need for enhancing the training of nurses in order to be included in the multidisciplinary team for breast cancer prevention.

At the moment there are such specialists in all member states of the EU and their roles and tasks are strictly regulated and coordinated with the other members of the multidisciplinary team.

Keywords: nurse, experts, prevention, cancer, breast, training, care

РОЛЯ НА СЪВРЕМЕННАТА МЕДИЦИНСКА СЕСТРА ПРИ ОБУЧЕНИЕ НА ЖЕНИ В ГРИЖА ЗА ГЪРДАТА

Катя Егурузе

Медицински университет – Варна

Въведение: Превенцията си остава най-важното и най-надеждното оръжие в борбата с карцинома на гърдата. Познаването и избягването на различните причини са основни за осъществяване на контрол на собственото здраве.

Цел: Да се разкрие ролята на медицинската сестра и да се изследва необходимостта от нейното участие при обучение на жени в грижа за гърдите им.

Материал и методи: Проведена е пряка анонимна индивидуална анкета сред 1102 жени във възраст от 20 до 65 години и сред 260 медицински сестри, работещи в различни звена на здравеопазната система от областите Варна, Добрич, Силистра и Шумен. Изследването при жените се осъществи в периода от м. януари 2013 г. до м. март 2015 г., а при медицинските сестри обхваща времето от м. май 2013 г. до м. март 2015 г.

В проучването са използвани следните методи: А/ Социологически методи: документален метод и анкетен метод. Б/ Статистически методи.

Резултати и обсъждане: Наблюдава се сравнително слабо участие на медицинската сестра в провеждащата се превенция на карцинома на гърдата. В същото време са ниски резултатите относно процента жени, познаващи рисковите фактори и провеждащи самоизследване на гърдите, както и участието им в провеждащия се скрининг.

Изводи: 1. Поради слаба информираност е висок процентът на жените, които не са посещавали ежегодно провеждащите се кампании и планиран профилактичен преглед при личния лекар срещу карцином на гърдата. 2. Обучението за самоизследване трябва да е насочено и към това, жената да обръща внимание на вида и измененията на гърдите си. 3. Според голяма част от анкетираните жени активното ангажиране на подготвени медицински сестри би могло да окаже положително влияние върху превенцията на карцинома на гърдата.

Заклучение: Една от основните препоръки на комисията за развитие на скрининговите програми в Европа е в посока подобряване на информираността и промяна в нагласите на подлежащите на скрининг жени, медицински професионалисти и обществото като цяло за борба с болестта.

Ключови думи: превенция, рак, гърда, жени, обучение, медицинска сестра

THE ROLE OF MODERN NURSES IN TRAINING WOMEN FOR BREAST CARE

Katya Eguruze

Medical University of Varna

Introduction: Prevention remains the most important and most reliable weapon in the fight against breast cancer. Knowing and avoiding various reasons are essential for women to control their own health.

Objective: To present the role of the nurse and to explore the need for its participation in the training of women for breast care.

Material and Methods: A direct anonymous individual interview was conducted among 1102 women at an age from 20 to 65 years and among 260 nurses working in different departments of the health care system in the regions of Varna, Dobrich, Silistra and Shumen. The study was performed in the period from January 2013 to March 2015, and the nurses covered the period from May 2013 to March 2015.

The study used the following methods:

A / Sociological Methods: documentary method and interview.

B / Statistical methods

Results: There was a relatively low participation of nurses in the prevention of breast cancer. At the same time, the results were lower on the percentage of awareness of risk factors and conducting breast self-examination and participation in the ongoing screening.

Conclusions: 1. Due to low awareness there is high a percentage of women who have not attended the annual campaigns and planned medical checkup by GP against breast cancer. 2. The training for self-examination should be directed to women to pay attention to the type and changes of the breast. 3. According to a large number of surveyed women, the active involvement of trained nurses could have a positive impact on the prevention of breast cancer.

One of the main recommendations of the Commission for the development of screening programs in Europe is towards improving the awareness and changing the attitudes of women subject to screening, medical professionals and society as a whole to combat the disease.

Keywords: prevention, cancer, breast, women, learning, nurse

ИНФОРМИРАНОСТ И ГОТОВНОСТ НА БРЕМЕННИТЕ ЗА ГЕНЕТИЧНА КОНСУЛТАЦИЯ

Светлана Делчева

Тракийски университет – Стара Загора, Филиал Хасково, „Здравни грижи“

Увод: Генетичната консултация е процес, при който пациентът получава информация за оценка на генетичния риск, съвети за профилактика на наследственото заболяване, както и за същността на болестта, развитието ѝ и евентуалните възможности за терапия. Генетичното консултиране е дейност, която е насочена към изграждане на концепция относно развитието, предаването или предразположението на дадено семейство или индивид към наследствена болест и завършва с прогнозиране на риск за определено заболяване.

Цел: Целта на разработката е да се проучи информирани ли са бременните жени от град Хасково за това, какво представлява генетичната консултация и тяхната готовност за провеждането ѝ.

Материали и методи: Изследването е проведено чрез собствено разработена пряка анонимна анкета. Приложени са документален, социологически и статистически методи.

Резултати: Резултатите от проведеното социологическо проучване показват, че бременните жени получават информация за генетична консултация единствено от акушер-гинеколога, водещ женска консултация. Не всички бременни са съгласни да проведат генетична консултация, ако нямат фамилна обремененост.

Изводи: Необходимо е да се проведат разяснителни мероприятия за необходимостта от провеждане на генетична консултация, както и сроковете, в които тя трябва да бъде извършена, за да се предотврати раждането на деца с генетични аномалии.

Ключови думи: генетична консултация, скрининг, оценка на генетичен риск, пренатална диагностика

AWARENESS AND READINESS OF PREGNANT WOMEN FOR GENETIC COUNSELING

Svetlana Delcheva

Trakia University, Stara Zagora, Affiliate Haskovo, Department of Health Care

Introduction: Genetic counseling is a process in which the patient is given information about assessment of genetic risk, advice for the prevention of hereditary diseases, as well as the nature of the disease, its development and possible treatment options. Genetic counseling is an activity oriented towards formation of a concept concerning the development, the transfer or the disposition of a family or individual to heredity disease and it ends with prognosis of the risk for the particular disease.

Aim: The aim of this work is to make a careful study among pregnant women in the town of Haskovo about the genetic counseling and their readiness for doing it.

Materials and methods: The study was conducted by our own developed direct anonymous survey. The applied methods were documental, sociological and statistical.

Results: The results from the sociological study show that pregnant women get information about genetic counseling only from the consulting care obstetrician. Not all pregnant women agree to genetic counseling if they have no family history.

Conclusion: It is necessary to organize some awareness events for the need to conduct genetic counseling, as well as arrange a deadline within which it must be conducted, in order to prevent the birth of children with genetic abnormalities.

Keywords: genetic counseling, screening, assessment of the genetic risk, prenatal diagnostics

ОСНОВНИ ФОРМИ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ДЕТСКАТА ЯСЛА И СЕМЕЙСТВОТО

Валентина Стойкова, Здравка Митева

*Медицински университет – Варна, Катедра „Здравни грижи“, студ. втори курс,
специалност „Медицинска сестра“*

Въведение: Развитието на детето в ранна възраст се осъществява под влиянието на различни и постоянно променящи се биологични и социални, вътрешни и външни фактори, сред които основна роля играят семейството, детската ясла и индивидуалният стил на дейност и поведение. От гледна точка

на съвременната педагогическа наука семейството се разглежда като първото социално обкръжение на детето, в което то попада от момента на своето раждане и което оказва най-съществено влияние върху неговото формиране и развитие почти до края на живота му. Поради това обстоятелство семейството се откроява като един от основните възпитателни фактори. В него се поставят основите на личността и се пречупва влиянието на другите социални фактори. То е социален фактор, който не може да се замени или имитира от който и да е друг поради особената специфика на отношенията, които се изграждат в него. Предвид обстоятелството, че детската ясла подпомага семейството в процеса на отглеждане и възпитание на детето, между двата фактора следва да се изгражда ефективно взаимодействие, което да преследва общи цели – неговото правилно психическо и физическо формиране и развитие.

Цел: Да се проучат и открият основните форми за ефективно взаимодействие между семейството и детска ясла „Звънче“.

Използвани методи и материали: Анкетен метод, наблюдение, проучване и анализ на достъпна литература.

Резултати и обсъждане: За постигане на формулираната цел проучихме и анализирахме достъпна по проблема литература. В процеса на анализирането установихме, че действително проблемът за изграждане на ефективно взаимодействие между социалните фактори – семейство и детска ясла – е изключително актуален и значим. От неговото състояние зависи изцяло правилното физическо и психическо развитие на детето. Резултатите от анкетното проучване потвърдиха теоретичните становища и твърдения. Откроиха се няколко основни форми на взаимодействие, сред които: предварителна подготовка на родителите за постъпване на детето в детската ясла; периодично обучение по значими за възпитанието и развитието на детето проблеми; ежедневни срещи консулти със здравните специалисти, работещи в детската ясла; родителски срещи и др.

Изводи и препоръки: От направеното проучване стана ясно, че действително изграждането на ефективно взаимодействие между семейството и детската ясла е от изключително значение за формирането и развитието на детската личност. Търсеното и прилагането на различни форми на взаимодействие от страна на детската е важен елемент от цялостната социално-педагогическа и организационно-управленска дейност на този вид институции. Необходимо е да се дава по-голяма гласност на усилията на детските ясли в тази насока, както и да им се оказва специализирана методическа помощ.

Ключови думи: взаимодействие, детска ясла, семейство, ранно детство

MAIN FORMS OF INTERACTION BETWEEN THE CRÈCHE AND FAMILY

Valentina Stoykova, Zdravka Miteva

*Medical University – Varna, Faculty of Public Health, Department of Health care, second year
Nurse student*

Introduction: The development of the child at an early age is carried out under the influence of different and constantly changing biological and social, internal and external factors, among which the family, crèche and the individual style of activity and behavior are vital. From the perspective of modern pedagogical science, the family is seen as the first child's social environment in which it falls from the moment of its birth and which has the most significant influence on the formation and development until the end of his life. Due to this circumstance, the family stands out as one of the key educational factors. It lays the foundation for the individual and refracts the influence of other social factors. It is a social factor that can not be replaced or imitated by any other, because of the particular specifics of the relationships that are built into it. In view of the fact that the crèche assists the family in the upbringing and education of the child between two factors should build effective interaction to pursue common goals - its proper mental and physical formation and development.

Objective: To examine and identify the main forms of effective interaction between the family and Zvanche crèche.

Methods and materials: questionnaire method, monitoring, research and analysis of available literature

Results and discussion: To achieving the formulated objective we studied and analyzed the available literature on the issue. In the process of analysis we found that in fact the problem of building an effective interaction between the social factors – the family and crèche - is highly topical and significant. The proper physical and mental development of the child entirely depends on its status. The results of the survey confirmed the theoretical opinions and statements. They highlighted several main forms of interaction, including: preparation of the parents of the child; periodic training on important education and child development problems; daily counselling meetings with healthcare professionals working in the crèche; parent meetings and others.

Conclusions and recommendations: From this research it became clear that building an effective interaction between the family and crèche is essential for the formation and development of the child's personality. Seeking and implementing various forms of interaction for the the child is an important element of the overall socio-pedagogical and organizational management activities of this type of institutions. It is necessary to give greater visibility to the efforts of nurseries in this direction as well as specialized methodological assistance.

Keywords: interaction, crèche, family, childhood

АДАПТАЦИЯ НА ДЕТЕТО КЪМ ДЕТСКАТА ЯСЛА – ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНИ РЕШЕНИЯ

Десислава Радева, Валентина Стойкова

*Медицински университет – Варна, Катедра „Здравни грижи“, студ. втори курс,
специалност „Медицинска сестра“*

Увод: Постъпването на детето в детска ясла е важен момент в неговия живот, тъй като с този акт се извършва своеобразен преход от една, позната вече за него, среда, каквато е семейната, в нова – непозната среда. Ключов момент в рамките на този преход се явява адаптацията (от лат. ез. *adaptatio* – приспособяване). Адаптацията включва широк спектър от индивидуални реакции, чийто характер зависи от психофизиологическите и личностните особености на детето, от сложността на семейните отношения и от условията в детските заведения. Още с постъпването в детското учреждение в живота на детето настъпват множество промени: строг дневен режим, нови изисквания към поведението, нови помещения, постоянни контакти с връстници и възрастни, друг стил на общуване, среща с непознати. Всички тези промени се струпват едновременно върху детето и то често изпада в стресова ситуация, която от своя страна се изразява често в негативни поведенчески реакции. Всичко това дава основание на много учени да дефинират и изследват адаптацията на детето в ранна възраст към условията на детската ясла като сложен процес и да търсят постоянно нови решения за нейното по-безпроблемно протичане.

Цел: Да се открият проблемите на адаптация на децата в детска ясла „Щурче“, гр. Варна, и да се формулират възможни решения за тяхното решаване.

Използвани методи и материали: Анкетен метод, целенасочено наблюдение, проучване на достъпна литература и документация.

Резултати и обсъждане: За установяване състоянието на проблема проучихме и анализирахме достъпна по проблема литература и документация на включената в научното ни изследване детска ясла. Проведохме анкета със специалистите, работещи в детска ясла „Щурче“, за установяване на основните проблеми с адаптацията на децата, отглеждани в детската ясла. Използвахме наш опит от пряко участие и наблюдение на процеса по време на клинични практики в същата ясла.

Изводи и препоръки: Анализът на литература, документацията и данните от анкетното проучване доказаха, че действително процесът на адаптация е сложен и многофакторно обусловен. Неговото безболезнено протичане изисква много добра професионална подготовка на всички специалисти, които работят в детската ясла, от една страна, а от друга – ефективно взаимодействие на яслата със семейството.

Ключови думи: адаптация, дете в ранна възраст, адаптационен процес, детска ясла

CRÈCHE ADAPTATION OF INFANTS – PROBLEMS AND POSSIBLE SOLUTIONS

Desislava Radeva, Valentina Stoykova

*Medical University – Varna, Faculty of Public Health, Department of Health care, second year
Nurse student*

Introduction: The admission of a child into crèche is a very important period in its life. It is a kind of a transition from a familiar environment, such as the family, into another – which is completely unknown, the crèche. A key moment in this period is the adaptation. Adaptation includes a wide spectrum of individual reactions that depends on psychophysical and personal attributes, the complexity of family relations and conditions in the specific crèche. As soon as the child is admitted to the crèche, it undergoes a number of changes: strict daily schedule, new behavior restrictions, new spaces, regular contacts with peers and adults, different types of communication and meetings with the unknown. The child feels simultaneously all these changes and often suffers high stress reactions. These periods are widely analysed by a large number of scientists, which explore infant crèche adaptation and define it as a complex process. In other words, they are looking for better and less stressful adaptation methods.

Objective: To define the core problems in infant adaption in the Sturche crèche, Varna and recommend possible solutions for improvement.

Methods: interviews, deep research, literature and publications analysis.

Results and analysis: To define the problem we analysed the accessible literature and available documentation of the specific crèche. A discussion was conducted with specialists and the personnel of the Sturche crèche to determine the most influential problems of infant adaptation in the crèche. Moreover, the experience and the direct involvement in medical practices of the specific personnel are used.

Conclusions and recommendation: The analysis of the literature, documentation and data show that adaptation is truly a complex process, which depends on a large number of variables. Its distressful passing requires high professional training of all specialists working in the crèche, as well as effective coordination between the crèche personnel and family members.

Keywords: infants, adaptation, crèche

ИГРАТА КАТО ОСНОВЕН МЕТОД И СРЕДСТВО ЗА ВЪЗПИТАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ НА ДЕТЕТО В РАННА ВЪЗРАСТ

Здравка Митева, Десислава Радева

*МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, Катедра „Здравни грижи“, студ. втори курс,
специалност „Медицинска сестра“*

Въведение: Характерен за развитието на детето в периода на ранното детство е преходът от рефлексна активност към целенасочени действия. Поради това обстоятелство в условията на детската ясла процесите възпитание и обучение са насочени предимно към неговата социализация с цел формиране, стимулиране и развитие на индивидуалната му същност. Като основно средство и метод в сложния и многофакторно обусловен процес на формиране на детската личност се прилага играта като своеобразен носител на свободна и спонтанна дейност, която в условията на детската ясла придобива целенасочен и организиран характер. Тя удовлетворява основните потребности на детето от действие и общуване с околната среда и в същото време му предоставя възможност за натрупване на социален опит.

Цел: Да се открият основните характеристики на играта като метод и средство за възпитание и обучение на детето в ранна възраст, в условията на детската ясла.

Използвани методи: Проучване и анализ на достъпна по проблема литература и целенасочено наблюдение.

Резултати и обсъждане: От направения анализ на достъпната по проблема литература и от проведеното самостоятелно целенасочено наблюдение на прилагането на играта като средство и метод за възпитание и обучение на децата в ранна възраст в условията на детска ясла „Щурче“ бе установено, че действително тя заема важно място в живота на детето. Това обстоятелство бе установено и след проучването на основната документация на посочената детска ясла, свързана с планирането и организирането на формирания и развиващия детската личност процес и проведеното от мен наблюдение. В процеса на наблюдение стана ясно, че от една страна играта има целенасочен и организиран характер тогава, когато се прилага като средство и метод за обучение (в рамките на организираното занимание), и характер на свободни занимания (в рамките на времето за отдих). Освен това бе констатирано, че прилагането на играта като средство и метод има диференциран характер по отношения на възрастовия етап, на който се намират децата в периода на ранното детство. Тя се усложнява в съдържателен и времеви аспект с увеличаване на възрастта и натрупания опит.

Изводи: В условията на детска ясла „Щурче“ най-често се прилагат ролеви и сюжетни игри. Наблюдава се особен интерес у децата към сюжетните игри. Основният фактор, който организира игровата дейност, е здравният специалист, което изисква изключително добра теоретична и методическа подготовка за организиране и осъществяване на формирания детската личност процес.

Ключови думи: игра, детска ясла, ранна възраст, процес на формиране

GAMES AS A BASIC METHOD AND TOOL FOR EDUCATION AND TRAINING OF THE CHILD AT THE EARLY AGE

Zdravka Miteva, Desislava Radeva

*Medical University – Varna, Faculty of Public Health, Department of Health care, second year
Nurse student*

Introduction: Transition from reflex activity to targeted action is characteristic of child development during early childhood. Due to this fact in a crèche the education and training processes are aimed primarily at socialization in order to form, stimulate and develop the child's individual nature. As a basic tool and method in the complex and multifactorial driven process of forming the child's personality games are applied as carrier of free and spontaneous activities, which in a crèche acquire a focused and organized character. They satisfies the basic needs of the child of action and interaction with the environment and at the same time provide an opportunity for social experiences.

Objective: to identify the main features of games as a method and tool for education and training of the child at an early age, in a crèche

Methods: research and analysis of available literature on the problem and targeted surveillance

Results and discussion: from the analysis of the available literature on the issue and conducted independently targeted monitoring of the implementation of games as a means and method for training and education of young children in the Cricket crèche we found that games take an important place in the life of the child. This fact was established after a study of the main documentation of the crèche associated with planning and organization of the process of the emerging and developing child's personality and my own observation. In the process of monitoring it became clear that on the one hand, games has a focused and organized character when applied as a means and method of training (within the organized activity) and the nature of free activities (within the leisure time). Furthermore, it was found that the implementation of games as a means and method have a different character in respect of age. They get more complicated and meaningful with age and experience.

Conclusions: In the Cricket crèche the most often applied games are role-playing and story games. There is particular interest in children in story-games. The main factor that organizes gaming activity are the health professionals and this requires a very good theoretical and methodological preparation for organizing and carrying out the child's personality forming process.

Keywords: game, nursery, early years, the process of formation

ЗАТРУДНЕНИЯ В РАБОТАТА С ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ НУЖДИ ОТ 0 ДО 6 ГОДИНИ И ТЕХНИТЕ СЕМЕЙСТВА

Тамара Цветкова, Станислава Павлова

Медицински университет – Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи“

Увод: Потребностите на децата и техните семейства са най-различни и една консервативна и силно централизирана система за грижи за децата ни може да ги удовлетвори. Затова е необходимо всички, които са ангажирани в грижата на деца в затруднено положение, да предвидят комплексни и разнообразни алтернативни услуги и видове подкрепа за децата и семействата и да обмислят кои от тези алтернативи са най-подходящи и в най-добрия интерес на детето във всеки отделен случай.

Цел: Да се проучат затрудненията на изследваните лица в работата им с деца със специални нужди от 0 до 6 години и техните семейства.

Материал и методи: Общо са анкетирани 245 души, разпределени както следва: медицински специалисти, работещи в ДЦ към ДМСГД (Шумен, Добрич, Бургас, Стара Загора, Варна) – 107; експерти от социалната сфера, работещи в ОЗД (Шумен, Добрич, Варна, Провадия, Вълчи дол, Долни чифлик, Хасково и Велики Преслав) – 95; медицински специалисти, обучени по Проект на УНИЦЕФ (патронажни медицински сестри, работещи в ЦМДЗ – Шумен и Сливен) – 43.

Целта на научното проучване наложи използването на комплекс от методи: исторически, социологически, документален и статистически методи.

Изводи: 1. Най-честото затруднение, което срещат патронажните сестри от ЦМДЗ, е стрес на работното място (65,90%) и на второ място са конфликтните ситуации (28,60%), които по принцип могат също да доведат до стрес. 2. В работата на медицинските специалисти в отделните градове се забелязват различни причини, затрудняващи изпълнението на задълженията ($p < 0,001$). При половината от специалистите от Шумен основната причина са конфликтните ситуации (50%). 3. Най-висока оценка на характеристиките на сестринската практика медицинските специалисти от ДЦ дават на изпълнението на служебните ангажименти на сестрата, без да злоупотребява с правомощията си (94,50%), подпомагането на децата в центъра да се чувстват комфортно (удобно) по време на престоя им (88,10%) и на трето място – оказване на помощ за по-бързото адаптиране на децата в центъра (84,20%).

Ключови думи: дете, специални нужди, затруднения, семейство, медицински специалисти, оценка

DIFFICULTIES IN WORKING WITH CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS FROM 0 TO 6 YEARS AND THEIR FAMILIES

Tamara Tsvetkova, Stanislava Pavlova

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health care

Introduction: The needs of children and their families are varied and a conservative and highly centralized system of care for our children can satisfy them. It is therefore necessary that all who are involved in the care of children in difficulty provide complex and diverse types of alternative services and support for children and families and consider which of these alternatives are appropriate and in the best interest of the child in each case.

Material and Methods: A total of 245 people were interviewed, distributed as follows:

- Medical professionals working in Children Centers (CC) at Homes for Medico-social Care for Children (Shumen, Dobrich, Burgas, Stara Zagora, Varna) -107
- experts from social workers in Child Protection Departments (Shumen, Dobrich, Varna, Provadia, Valchi dol, Dolni Chiflik, Haskovo and Veliki Preslav) - 95;
- medical specialists trained in UNICEF projects (patronage nurses working in Centers for Maternal and Child Health (CMCH) - Shumen and Sliven) - 43.

The aim of the scientific research required the use of complex methods - historical, sociological, documentary and statistical.

Conclusions: The most frequent problem the visiting nurses from CMCH face is workplace stress (65.90%) and second are conflicting situations (28.60%), which in principle can also lead to stress.

In the work of medical specialists in the different cities a variety of reasons hampering the fulfillment of obligations are identified ($p < 0.001$). Half of the specialists from Shumen point out conflict situations (50.00%) as the main reason.

The highest assessment of the characteristics of nursing practice the medical specialists from CC give to the service of the nurse without abusing its powers (94.50%), support for children in the center to feel comfortable during stay (88.10%) and thirdly - assistance for the rapid adaptation of the children in the center (84.20%).

Keywords: child, special needs, disabilities, family, medical professionals assessment

КОНФЛИКТЪТ В РАБОТАТА НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА

Станислава Павлова, Тамара Цветкова, Теодора Евтимова

Медицински университет – Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи“

Общуването и взаимодействието с пациента и членовете на медицинския екип са част от ежедневната дейност на медицинските сестри. В хода на взаимодействието нерядко възникват конфликти, породени от различни причини. Проучено е мнението на медицински сестри и медицински сестри ръководители за степента на конфликтите в професионалната им дейност. Данните показват, че почти всяка медицинска сестра и медицинска сестра ръководител се оказва в конфликтни ситуации в работния си ден, което е показател за работна среда с отрицателен емоционален климат. В най-голяма степен конфликти възникват с пациентите и техните близки. В интензивните и детски отделения медицинските сестри в по-голяма степен са избухливи за разлика от работещите в хирургичните и терапевтичните отделения.

Ключови думи: конфликт, медицинска сестра, ръководител, болница, пациент, здравни грижи

CONFLICT IN NURSES WORK

Stanislava Pavlova, Tamara Tsvetkova, Teodora Evtimova

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health care

Communication and interaction with the patient and the members of the medical team are part of the daily nurses activities. Conflicts often arise in the course of interaction caused by variety of reasons. We studied the opinion of nurses and nurse leaders on the degree of conflict in their professional activities. The data shows that almost every nurse and nurse leader has conflict situations in their working day, which is indicative of a working environment with a negative emotional climate. Most of the time the conflicts arises with patients and their relatives. In intensive care and children's wards the nurses are more explosive as compared to nurses in surgical and therapeutic departments.

Keywords: conflict, nurse, leader, hospital, patient, health care

ВИЖДАНИЯ НА СТАЖАНТИТЕ МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ ОТ УНИВЕРСИТЕТИ ВЪВ ВАРНА, РУСЕ, ПЛЕВЕН И БУРГАС ОТНОСНО ИЗИСКВАНИЯТА КЪМ МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА, РАБОТЕЩА В ДИАЛИЗНА СТРУКТУРА

Красимира Стамова

*Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здравеопазване,
Катедра „Здравни грижи“*

Целта на настоящото изследване бе да се установят вижданията на стажантите медицински сестри от университети във Варна, Русе, Плевен и Бургас относно изискванията към медицинската сестра, работеща в диализна структура. В проучването са обхванати 112 стажанти от специалност “Медицинска сестра” от Медицински университет “Проф. д-р П. Стоянов” – Варна, Русенски университет, Медицински университет – Плевен и Университет “Проф. д-р Асен Златаров” – Бургас. Изследването е направено в периода от октомври 2014 до май 2015 година. Основни използвани методи са анкетен, анализ на литературни източници, документален метод. Сравнително голяма част от стажантите, обучавани в изследваните четири университета, смятат, че медицинската сестра, оказваща здравни грижи на пациенти на хемодиализно лечение има по-специфични компетенции. Повечето анкетирани определят ролята на съответния професионалист като изключително важна при обгрижване на тези хронично болни. Мнението на участниците в анкетното проучване е, че изискванията към медицинските сестри, работещи в хемодиализни структури, са изключително високи, изискващи допълнително и непрекъснато обучение.

Ключови думи: изисквания, медицинска сестра, пациент, стажанти, хемодиализно лечение

VIEWS OF TRAINEE NURSES FROM UNIVERSITIES IN VARNNA, ROUSSE, PLEVEN AND BOURGAS ON THE REQUIREMENTS FOR NURSES WORKING IN DIALYSIS STRUCTURE

Krasimira Stamova

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

The purpose of this study was to establish the views of trainee nurses from universities in Varna, Rousse, Plevan and Bourgas on the requirements for nurses working in dialysis structure.

The study covered 112 trainees from the specialty “Nurse” from the Medical University of Varna, Rousse University, Medical University of Plevan, and University “Prof. Dr. Zlatarov” - Bourgas. The study was conducted in the period from October 2014 to May 2015. The main methods used were: questionnaire, analysis of literature, documentary method.

A relatively large proportion of trainees trained in the four universities surveyed believe that nurses, providing care to patients on hemodialysis, have more specific competencies. Most respondents define the role of the professionals concerned as extremely important in the care of those with chronic diseases. According to participants in the survey the requirements for nurses working in hemodialysis structures are extremely high, requiring additional and continuous training.

Keywords: requirements, nurse, patient, trainees, hemodialysis treatment

ОТНОШЕНИЯ НА СТАЖАНТИТЕ МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ ОТ УНИВЕРСИТЕТИ ВЪВ ВАРНА, РУСЕ, ПЛЕВЕН И БУРГАС КЪМ ПРЕСТИЖНОСТТА ДА СИ МЕДИЦИНСКА СЕСТРА, РАБОТЕЩА В ДИАЛИЗНА СТРУКТУРА

Красимира Стамова

*Медицински Университет – Варна, Факултет по обществено здравеопазване, Катедра
„Здравни грижи“*

Целта на настоящото изследване бе да се проучат отношенията на стажантите медицински сестри от университети във Варна, Русе, Плевен и Бургас към престижността на работа на медицинската сестра, работеща в диализна структура. Изследвано бе мнението на 112 стажанти медицински сестри от Медицински университет “Проф. д-р П. Стоянов” – Варна, Русенски университет, Медицински университет – Плевен и Университет “Проф. д-р Асен Златаров” – Бургас. Проучването бе проведено във времето от октомври 2014 до май 2015 година. Приложени бяха анкетен метод, анализ на литературни източници, документален метод. Повечето участници в анкетното проучване са посещавали диализна структура през време на университетското си обучение в часовете по клинична практика. Запитани дали биха работили в диализна структура, половината от анкетираните не могат да преценят. Една пета са на мнение, че биха работили в такова отделение. Мотив за това решение за повече от една четвърт от четвъртокурсниците е престижността на специфичната работа. Анкетираните определят ролята на медицинската сестра като изключително важна при обгрижване на пациенти на хемодиализно лечение. Компетенциите, които трябва да притежава съответният професионалист по здравни грижи според респондентите, са специфични и изискват стабилна предварителна теоретична и практическа подготовка, както и непрекъснато обучение и повишаване на професионалната квалификация.

Ключови думи: медицинска сестра, пациент, престиж, стажанти, хемодиализно лечение

RELATIONS OF THE TRAINEE NURSES FROM UNIVERSITIES OF VARNA, ROUSSE, PLEVEN AND BOURGAS TO THE PRESTIGE TO NURSES' WORK IN DIALYSIS STRUCTURE

Krasimira Stamova

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

The purpose of this study was to investigate the opinion of trainee nurses from universities in Varna, Rousse, Plevan and Bourgas on the prestige of the work of nurses working in dialysis structure.

The opinions of 112 trainee nurses from the Medical University of Varna, Rousse University, Medical University of Plevan, University “Prof. Dr. Zlatarov”- Bourgas were studied. The study was conducted in the period from October 2014 to May 2015. A questionnaire method, analysis of literature and a documentary method were attached.

Most participants in the survey attended dialysis structure during their university training classes in clinical practice. When asked whether they worked in dialysis structure, half of the respondents could not judge. One-fifth believe that they would like to work in such a department. As a motive for this decision more than a quarter of seniors point out the prestige of the specific work. Respondents define the role of the nurse as essential in the care for patients on hemodialysis. Relevant competences which a professional health care specialist should have according to the respondents are specific and require stable pre-theoretical and practical training as well as continuous training and professional qualifications.

Keywords: nurse, patient, prestige, trainees, hemodialysis treatment

ПЯСЪЧНИТЕ АПЛИКАЦИИ НА ЦЯЛОТО ТЯЛО В РЕХАБИЛИТАЦИЯТА НА ПАЦИЕНТИ С АНКИЛОЗИРАЩ СПОНДИЛАРТРИТ (БОЛЕСТ НА БЕХТЕРЕВ)

Снежина Георгиева

Медицински колеж – Бургас

Болезтта на Бехтерев е хронично, с рецидивиращ и прогресиращ ход заболяване с автоимунна генеза, което обхваща предимно вертебралните стави. Болестният процес засяга най-вече мъжете в млада трудова възраст, от там и неговата голяма социална значимост. Изхождайки от факта, че балнеолечението има решаващо значение в рехабилитацията на тези болни и нарасналия в световен мащаб интерес към естествените физикални фактори, както и неизползваните докрай възможности на южното ни черноморие, ни накараха да приложим този стар емпиричен метод при пациенти над 50 години, които по една или друга причина не са показани за калолечение. Използвахме уникалните черни пясъци, характерни за района на Поморие и Бургас. Проучването обхваща 86 пациенти с болестта на Бехтерев, разделени в две групи. След обстоен анализ на резултатите, получени от различните тестове, доказваме статистически значимо повлияване подвижността на гръбначния стълб, както и увеличена подвижност в раменните и тазобедрините стави. Пясъчните апликации са достъпен, лесно приложим и с малко разходи метод. При това притежават висок здравен, икономически и социален ефект, поради което ги препоръчваме в рутинната практика.

Ключови думи: пясъчни апликации, калолечение, болест на Бехтерев

SAND APPLICATIONS ON THE ENTIRE BODY IN THE REHABILITATION OF PATIENTS WITH ANKYLOSING SPONDYLITIS (BEKHTEREV'S DISEASE)

Snezhina Georgieva

Medical college - Burgas

Bekhterev's disease is a chronic disease with a recurrent and progressive course with an autoimmune genesis, which affects predominantly the vertebral joints. The course of the disease affects predominantly men of young, working age and therefrom comes its serious social significance. Based on the fact that spa treatment has a vital role in the rehabilitation of the ill individuals and the internationally growing interest towards natural physical factors, as well as the not fully used possibilities offered by the South coast of the Black Sea, we have decided to apply this old empirical method to patients of over 50 years of age, who for one reason or another have not been prescribed mud treatment. We have used the unique black sand, characteristic for the region of Pomorie and Burgas. The research covers 86 patients with Bekhterev's disease, divided into two groups. After a thorough analysis of the results, acquired from the different tests, we have determined statistically significant impact on the mobility of the spinal column, as well as increased mobility in the shoulder and hip joints. The sand applications are an accessible, easily applicable and low-cost method. On top of that they have a high health, economic and social effect because of which we would like to recommend them in the routine practice.

Keywords: sand applications, mud treatments, Bekhterev's disease

ТАЛАСОТЕРАПИЯТА В ЛЕЧЕНИЕТО НА БОЛНИ С PSORIASIS VULGARIS

Снежина Георгиева

Медицински колеж – Бургас

Таласотерапията (морелечението) заема съществен дял при лечението на редица хронични заболявания със социална значимост. Psoriasis vulgaris е една от най-разпространените дерматолози. Последните години водещи дерматолози в света се обединиха около схващането, че това е автоимунно заболяване, при което има унаследяване и съществена роля играят редица отключващи фактори. Разглежда се като общо заболяване на организма със засягане на опорно-двигателния апарат. Морската вода, лиманната кал и матерната луга имат подчертан кератолитичен ефект. Нашето проучване обхваща 41 пациенти – 31% от които имаха псориаична артропатия, 6% - тежка деформираща артроза. Пациентите разделихме на две групи и ги проследихме в продължение на 4 години. След проведения 20-дневен лечебен курс 81% от болните съобщават подобрене, като добрите резултати се задържат след 6 месеца при 72,3% от болните, а след 1 година в 54%, т.е. след морелечението се получава значителна трайна ремисия. Статистически значими резултати установихме и при подобряване подвижността на ставите. Нашият опит показва, че използването на морските къпания по средно студово натоварване и хелиоекспозициите трябва да става строго индивидуално, съобразено с изчислените от нас таблици. Тези процедури да се извършват само на строго охранявани плажове под непосредствен медицински контрол.

Ключови думи: таласотерапия, Psoriasis vulgaris, хелиоекспозиции

THALASSOTHERAPY IN THE TREATMENT OF INDIVIDUALS WITH PSORIASIS VULGARIS

Snezhina Georgieva

Medical college - Burgas

The thalassotherapy (marine therapy) plays a significant role in the treatment of numerous chronic ailments with a social significance. Psoriasis Vulgaris is one of the most widely spread dermatological diseases. In recent years leading international dermatologists have united around the idea of it being an autoimmune disease which is hereditary and is influenced by a number of key factors. It is viewed as an overall disease of the organism affecting the musculoskeletal system. Sea water, firth mud and mother lye have a visible keratolytic effect. Our research encompasses 41 patients – 31% of which had a psoriatic arthritis, 6% - serious deforming arthrosis. We have divided the patients into two groups and followed them for a period of 4 years. After undergoing a 20-day therapy, 81% of the patients announce an improvement and the good results persist for a period of 6 months for 72.3% of the patients, and a year for 54% i.e. after a course of marine therapy there is a significant permanent remission. Statistically significant results were determined also in the improvement of joint mobility. Our experience showed that bathing in the sea in medium low temperatures and the helioexpositions should be done strictly individually and based on the calculated by us tables. These procedures are done only on guarded beaches under direct medical control.

Keywords: thalassotherapy, Psoriasis Vulgaris, helioexpositions

ИНОВАТИВНИ ПОДХОДИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО МАНУАЛНИ МАСАЖНИ ТЕХНИКИ ПРИ МАСАЖИСТИ С НАРУШЕНО ЗРЕНИЕ И МЕДИЦИНСКИ КОЗМЕТИЦИ

Мариана Алберт, Бинназ Асанова

Медицински университет – София, Медицински колеж „Йорданка Филаретова“

В основата на обучението на студентите от специалностите „Масажист с нарушено зрение“ и „Медицинска козметика“ е изграждането на пълноценни и качествени мануални умения. В процеса на тяхната подготовка се прилагат редица педагогически методи, подпомагащи изучаването и усвояването на различни мануални техники на работа. В настоящия доклад са разгледани три основни педагогически метода, които са използвани в обучението по мануални масажни техники и при двете групи студенти. Дидактическите подходи са съобразени със специфичните нужди на студентите с нарушено зрение и адаптирани спрямо учебния материал и на двете специалности. Проучването има за цел да определи ефективността от прилаганите идентични методи на преподаване и успеваемостта в усвояването на учебния материал при различните групи обучавани. Използвани са следните методи на проучване: наблюдение; анкетно проучване; сравнителен анализ и документален метод, базиран на собствен и международен опит. Резултатите и обсъжданията посочват предимствата и недостатъците на приложените педагогически методи, както и успеваемостта на студентите. Усвояването на учебния материал е основна задача за студентите и отговорност за преподавателите с оглед изграждането и подготовката на квалифицирани специалисти с възможности за пълноценна реализация в системата на здравеопазването.

Ключови думи: мануални умения, масаж, нарушено зрение, педагогически методи

INNOVATIVE APPROACHES IN THE TRAINING IN MANUAL MASSAGE TECHNIQUES TO VISUALLY IMPAIRED MASSEURS AND MEDICAL AESTHETICIANS

Mariana Albert, Binnaz Asanova

Medical University of Sofia, Medical College “Yordanka Filaretova”

In the basis of the education of the students in the specialties “Visually Impaired Masseur “ and “Aesthetic Medicine” lies building complete and quality manual skills. In the process of their preparation several pedagogical methods are applied that facilitate learning and assimilation of various manual work techniques. Three main pedagogical methods are discussed in this report that are used in the training of the manual massage techniques for both groups of students. The didactic approaches are tailored to the specific needs of students with impaired vision and adapted to the learning material and the two specialties. The study aims to determine the effectiveness of using identical methods of teaching and the success in learning the material by the different groups. We have used the following research methods: observation; survey; comparative analysis and documentary method based on our own and international experience. The results and discussion indicate the advantages and disadvantages of the applied pedagogical methods and the success of students. The assimilation of the learning material is the main task for the students and a responsibility for the teachers, with a view to build and train qualified specialists with opportunities for complete realization in the healthcare system.

Keywords: manual skills, massage, impaired vision, pedagogical methods

ЕРГОТЕРАПИЯ И ИГРОТЕРАПИЯ ПРИ ДЕЦА С ЦЕРЕБРАЛНИ УВРЕДИ

Руска Паскалева, Ваня Павлова, Виолета Иванова

Медицински факултет при Тракийски университет - Стара Загора

Ерготерапията е неделима част от комплексната рехабилитация при децата с неврологични увреждания, като залага на социалния подход и има за цел не излекуване на физическия недъг, а справянето с ежедневните изисквания чрез различни компенсаторни методи, средства или чрез адаптиране на средата. При ерготерапевтичните заниманията се използват: игротерапия, арт-терапия и обучение в ДЕЖ. Целта на рехабилитацията в ранната детска възраст е да осигури правилно и своевременно развитие на движенията и коригиране на патологичните двигателни стереотипи, появили се в резултат на мозъчното увреждане. Обект на проучването са деца от 5 до 7 г. с церебрални увреди, нарушена координация на движенията, затруднения в самообслужването и зависими от чужда помощ. След проведената ерготерапевтична програма са подобрени двигателни възможности на децата. Подобен е мускулният тонус на долни крайници, активните движения на горни крайници и включването им в ДЕЖ. Стимулирано е участието на децата в специализираните занимания. Препоръчително е изготвянето на индивидуални програми за работа в домашни условия според моментните нужди и възможности на детето. Те са предназначени за включване на родителите в процеса на обучение, както и за автоматизиране на овладените умения.

Ключови думи: церебрални увреди, ерготерапевтични занимания, игротерапия, обучение в ДЕЖ, индивидуални програми

OCCUPATIONAL AND PLAY THERAPY IN CHILDREN WITH CEREBRAL DAMAGE

Ruska Paskaleva, Vanya Pavlova, Violeta Ivanova

Trakia University - Stara Zagora, Faculty of Medicine

Occupational therapy is an integral part of the comprehensive rehabilitation for children with neurological disabilities as it relies on the social approach and aims not healing the physical disability but coping with the daily requirements through various compensation methods, means or by adapting the environment. The ergotherapeutic activities include: play therapy, art therapy and training in daily life activities. The purpose of rehabilitation in infancy is to ensure correct and timely development of movements and correction of pathological motor stereotypes occurring as a result of brain damage. We studied children from the age of 5 to 7 with cerebral damage, impaired motor coordination, difficulty in self-service and dependent on external help. After applying the ergotherapeutic program the motor capabilities of the children improved. The muscle tone of the lower limbs, active movements of the upper limbs and their inclusion in daily life activities improved. The involvement of children in specialized classes was stimulated. It is recommended to prepare individual programs for work at home according to the momentary needs and abilities of the child. They are designed to involve parents in the learning process and to automate the acquired skills.

Keywords: cerebral damage, ergotherapeutic activities, play therapy, training in daily life activities

РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ЕРГОТЕРАПИЯ ПРИ ДЕЦА С ДЦП – ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ

Руска Паскалева¹, Теодора Петкова², Магдалена Петрова²

¹ Медицински факултет при Тракийски университет – Стара Загора

*² Студент III курс, Медицинска рехабилитация и ерготерапия,
Медицински факултет при Тракийски университет – Стара Загора*

Рехабилитацията в детска възраст притежава свои специфични особености и решава специфични задачи, различаващи я от задачите при възрастни. Тя е част от комплексното лечение, като основната цел е да се предотврати всяко изоставане в резултат на наличното заболяване и стимулиране на максимално физическо и психическо развитие на детето. Целта на рехабилитацията и ерготерапията при децата с ДЦП в ранната детска възраст е да осигури правилно и своевременно развитие на движенията и коригиране на патологичните двигателни стереотипи, появили се в резултат на мозъчното увреждане. Обект на проучването е дете на възраст 4 г. с установено изоставане в двигателното развитие – долна парализация, липса на самостоятелен седеж и ходене. По отношение на горни крайници са налице нарушения на фината моторика. За целта са проведени няколко курса на рехабилитация, включващи индивидуална програма с комплексни средства (пасивни упражнения за долни крайници, активни упражнения за горни крайници, релаксиращ масаж, постепенна вертикализация, игротерапия и топлолечение). След проведената рехабилитационна програма са подобрили двигателни възможности на детето. Резултатът от тях е придвижване с проходка и поставяне на пациента до седеж и стоеж с помощ от рехабилитатора. Подобен е мускулният тонус на долни крайници. Подобрили са активни движения на горни крайници.

Ключови думи: рехабилитация, ерготерапия, церебрални увреди, комплексни средства.

REHABILITATION AND OCCUPATIONAL THERAPY FOR CHILDREN WITH CEREBRAL DAMAGES – A CLINICAL CASE

Ruska Paskaleva¹, Teodora Petkova², Magdalena Petrova²

¹Trakia University - Stara Zagora, Faculty of Medicine

²Trakia University - Stara Zagora, Faculty of Medicine, 3rd year student

Rehabilitation in childhood has its own specific characteristics and solves specific tasks, distinguishing it from the tasks in adults. It is part of a complex treatment, as the main goal is to prevent any delays in the result of an existing disease and to stimulate the maximum physical and mental development of the child. The aim of rehabilitation and occupational therapy for children with cerebral damages in infancy is to ensure correct and timely development of movements and correction of pathological motor stereotypes occurring as a result of brain damage. The object of the study was a 4 year old child with established delays in motor development - lower paraparesis, unable to sit and walk independently. According to the upper limbs there were disturbances in the fine motor skills. For this purpose several courses of rehabilitation were conducted, including an individual program with complex means (passive exercises for the lower limbs, active exercises for the upper limbs, relaxing massage, gradual verticalisation, play therapy and thermotherapy). After the conducted rehabilitation program the motor capabilities of the child improved. As a result the child managed to walk with a walker and could be placed to sit and stand with the help of the physical therapist. The muscle tone of the lower limbs improved as well as the active movements of the upper limbs.

Keywords: rehabilitation, occupational therapy, cerebral damage, complex means

СЪСТОЯНИЕ СЛЕД ОПЕРАЦИЯ – ДЕКОМПРЕСИВНА ЛАМИНЕКТОМИЯ НА ТН 12 И ТРАНСПЕДИКУЛАРНА СТАБИЛИЗАЦИЯ НА ТН 11 И L1 СЛЕД ФРАКТУРА НА ТН 12 И СПОНДИЛОЛИСТЕЗА НА ТН 11 - ТН 12 С КОНТУЗИЯ И КОМПРЕСИЯ НА ГРЪБНАЧЕН МОЗЪК. ДОЛНА ВЯЛА ПАРАПЛЕГИЯ

Андрияна Стамова¹, Марияна Станева², Катя Моллова², Анушка Узунова²

¹Студент III курс, специалност „Рехабилитатор“,

Медицински колеж при Тракийски университет – Стара Загора

²Медицински колеж при Тракийски университет – Стара Загора

Гръбначномозъчните травми са сред най-честите причини за инвалидност. Увреждането на различни елементи на гръбначния стълб води до появата на тежка неврологична симптоматика. Рехабилитацията е комплекс от оценка на рехабилитационния потенциал и координирано провеждане на лечебен масаж, кинезитерапевтично и физиотерапевтично лечение. Целта на настоящата статия е да представи прилагането на индивидуална рехабилитационна програма за създаване на условия за по-добра мобилност и възможност за самостоятелно придвижване и самообслужване на пациента на базата на прецизно подбрани физиотерапевтични, масажни и кинезитерапевтични процедури. Продължителното прилагането на комплексната рехабилитация и упоритата работа на екипа има добър терапевтичен ефект и спомага значително за подобряване качеството на живот на пациента с гръбначномозъчна травма.

Ключови думи: комплексна рехабилитация, пациент, физиотерапевтични процедури, масажи, кинезитерапевтични процедури, гръбначномозъчна травма

CONDITION AFTER SURGERY - DECOMPRESSIVE LAMINECTOMY OF TH 12 AND TRANS PEDIKTULARNA STABILIZATION TH 11 AND L1 AFTER FRACTURE AND SPONDYLOLISTHESIS 12 TH OF TH 11- TH 12 WITH CONTUSION AND SPINAL CORD COMPRESSION. FLACCID PARAPLEGIA OF THE LOWER LIMBS

Andriana Stamova¹, Mariana Staneva², Katya Mollova², Anushka Uzunova²

¹ Trakia University – Stara Zagora, Medical College, 3rd year student

² Trakia University – Stara Zagora, Medical College

Spinal traumas are among the most common causes of disability. Damage to various elements of the spine leads to the emergence of severe neurological symptoms. Rehabilitation is a complex assessment of the rehabilitation potential and coordinated therapeutic massage, kinesitherapy and physiotherapy treatment. The purpose of this article is to present the implementation of an individual rehabilitation program to create conditions for better mobility and self-movement and self-service of the patient, based on carefully selected physiotherapy, massage and kinesiotherapy procedures. Continued implementation of complex rehabilitation and hard work of the team has a good therapeutic effect and contributes significantly to improve the quality of life of patients with spinal cord trauma.

Keywords: complex rehabilitation, patient, physiotherapy, massage, kinesitherapy procedures

РЕХАБИЛИТАЦИЯ ПРИ ЛЕЧЕНИЕ НА ПОСТТРАВМАТИЧНИТЕ УСЛОЖНЕНИЯ ОТ FRACTURA SUPRACONDYLICA FEMORIS – ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ

Мария Иванова¹, Анушка Узунова², Катя Моллова², Марияна Станева²

¹Студент III курс, специалност „Рехабилитатор“,

Медицински колеж при Тракийски университет – Стара Загора

²Медицински колеж при Тракийски университет – Стара Загора

Въведение: Фрактурата е тежка травма на опорно-двигателния апарат, която представлява нарушаване целостта на костта с характерните си симптоми и възстановяване, често се съпътства и с усложнения от страна на други тъкани и структури. Всичко това изменя терапевтичният ъгъл и повишава изискванията от познания и умения на рехабилитатора при лечението.

Материал и методи: Работата на студент от специалност „Рехабилитатор“, Медицински колеж при ТУ-Стара Загора с пациент, в рамките на един лечебен курс.

Резултати и обсъждане: В резултат на проведената рехабилитация в лечебното заведение, се постигнаха следните резултати: повиши се обемът на движение в засегнатата става, увеличи се силата на мускулите, ангажирани в тези движения, стабилизира се равновесието и походката, постигна се по-голяма самостоятелност на болния в дейностите от ежедневието.

Заключение: Правилният подбор и прилагане на теоретичните познания и практически умения на студентите от специалност „Рехабилитатор“ гарантират добрата работа и по-пълноценното възстановяване на пациента.

Ключови думи: фрактура, усложнения, рехабилитационен подход, теория, практика

REHABILITATION DURING TREATMENT OF POST-TRAUMATIC COMPLICATIONS AFTER FRACTURA SUPRACONDYLICA FEMORIS – PRESENTATION OF A CLINICAL CASE

Mariya Ivanova¹, Anushka Uzunova², Katya Mollova², Mariyana Staneva²

¹Trakia University – Stara Zagora, Medical College, 3rd year student

²Trakia University – Stara Zagora, Medical College

Introduction: Fracture is a severe trauma of the locomotor apparatus, which represents an impairment of the skin integrity together with the typical symptoms and restoration and is also often accompanied by complications on behalf of other tissues and structures. All of this alters the therapeutical angle and increases the knowledge and skills requirements of the rehabilitation therapist during treatment.

Material and Methods: the work of a student in specialization “Rehabilitation therapist” – Medical college at Trakia University – Stara Zagora with a patient within one therapeutic course.

Results and discussion: As a result from the rehabilitation performed in the medicinal institution, the following results were achieved: the area of motion of the joint affected was increased, the strength of the muscles engaged in these motions raised up, the body balance and gait stabilized, a better self-reliance of the patient in the daily life activities was attained.

Conclusion: The proper selection and application of theoretical knowledge and practical skills of the students from the specialization “Rehabilitation therapist” ensure good performance and better patient recovery.

Keywords: fracture, complications, rehabilitation approach, theory, practice

ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ ЧРЕЗ ОБУЧЕНИЕ НА ПАЦИЕНТ С БОЛЕСТТА НА ПАРКИНСОН В ПРИЛАГАНЕТО НА ИНДИВИДУАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИОННА ПРОГРАМА – ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ

Гергана Тотева¹, Катя Моллова², Анушка Узунова², Марияна Петрова²

¹Студент III курс, специалност „Рехабилитатор“, Медицински колеж при Тракийски университет – Стара Загора

²Медицински колеж при Тракийски университет – Стара Загора

Въведение: Болестта на Паркинсон се получава от увреждане на системата на централните сиви ядра – nucleus ruber et substantia nigra, които имат важна роля при осъществяването на двигателната дейност и при контрола върху нея. Тя протича бавно и прогресивно. Характеризира се с тремор при покой, забавяне на волевите движения (брадикинезия), повишен мускулен тонус от ригиден тип и затруднена походката.

Цел: Прилагането на индивидуална рехабилитационна програма в лечебно заведение и нейното продължение в домашни условия за подобряване качеството на живот и удължаване функционалните възможности на пациентите.

Материали и методи: Представяме пациент с паркинсонова болест от 10 години. Чрез прилагане на теста за централни увреди и теста за ДЕЖ се направи оценка за степента на мускулната ригидност, координационните нарушения, изследване на походката, самостоятелност в дейностите на ежедневиия живот. Беше изработена и приложена индивидуална рехабилитационна програма. Пациентът беше обучен до следващия курс на лечение да изпълнява самостоятелно упражнения у дома.

Резултати и обсъждане: В резултат на проведената рехабилитация постигнахме следните резултати – стабилизира се равновесието, походката стана по-сигурна, подобри се самостоятелността на болния в дейностите от ежедневиия живот.

Заклучение: Рехабилитацията е съществена част от поддържащата функционална терапия на пациента с паркинсонова болест както за подобряване на намалените му двигателни възможности, така и за поддържане на неговата самостоятелност в ежедневието.

Ключови думи: паркинсонова болест, рехабилитационна програма, обучение, качество на живот

IMPROVING QUALITY OF LIFE BY TRAINING A PATIENT WITH PARKINSON'S DISEASE IN A INDIVIDUAL REHABILITATION PROGRAM – PRESENTATION OF A CLINICAL CASE

Gergana Toteva¹, Katya Mollova², Anushka Uzunova², Mariyana Petrova²

¹Trakia University – Stara Zagora, Medical College, 3rd year student

²Trakia University – Stara Zagora, Medical College

Introduction: Parkinson's disease is caused by damage to the system of central gray nuclei - nucleus ruber et substantia nigra, which play an important role in the implementation of locomotor activity and its control. It develops slowly and progressively. Characterized by tremor at rest, delayed volitional movements (bradykinesys), increased muscle tone of the rigid type and gait difficulties.

Objective: The implementation of an individual rehabilitation program in the hospital and its prolongation at home to improve the quality of life and to extend the functional life of patients.

Materials and Methods: We present a patient with Parkinson's disease for the last 10 years. By applying the central damage and daily activities test we assessed the degree of muscle rigidity, coordination disorders, gait, independence in daily life activities. An individual rehabilitation program was developed and implemented. The patient was trained to perform the exercises independently at home until the next course of treatment.

Results and discussion: As a result of the rehabilitation we achieved the following results: stabilized balance, more secure gait, improvement in the patient's autonomy in daily life activities.

Conclusion: Rehabilitation is an essential part of the functional treatment of patients with Parkinson's disease. It improves decreased motor skills and maintains independence in daily life.

Keywords: Parkinson's disease, rehabilitation program, training, live quality

ГРЪБНАЧНИ ИЗКРИВЯВАНИЯ ИЛИ НЕПРАВИЛНА СТОЙКА

Кина Велчева

*РУ „Ангел Кънчев“, Факултет по обществено здраве и здравни грижи,
Катедра „Здравни грижи“*

При анализиране на параметъра „ръст“ практически почти половината от неговата стойност се определя и от гръбначния стълб. Това налага коментиране на някои констатирани ключови елементи. Необходимо е да се прецизират понятията „пресколиоза“, „училищна сколиоза“, „неправилно телодържание“, тъй като 92-95% от случаите спадат към групите на т.нар. „неправилна стойка“. Вследствие повишения тонус на паравертебралната мускулатура към края на пубертетния период често отклоненията търпят промени към нормална стойка.

Ключови думи: пресколиоза, сколиоза, неправилно телодържание

SPINAL DEFORMITIES OR POOR POSTURE

Kina Velcheva

RU “Angel Kunchev”, Faculty communal health and health care, Department of Health Care

In analyzing the parameter “growth” virtually half of its value is determined by the spine. This requires commenting on some key identified elements. It is necessary to refine the terms “pre-scoliosis”, “school scoliosis”, “improper body posture” as 92-95% of cases belong to the groups of so-called “improper posture”. Following the increased tonus of the paravertebral muscles at the end of the puberty period, deviations often undergo changes to normal posture.

Keywords: pre-scoliosis, scoliosis, improper posture

МОРФОЛОГИЧНО И ФУНКЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА СЪРДЕЧНО-СЪДОВАТА СИСТЕМА

Кина Велчева

*РУ „Ангел Кънчев“, Факултет по обществено здраве и здравни грижи,
Катедра „Здравни грижи“*

Развитието в пубертетната възраст на сърдечно-съдовата система е бавно, но непрекъснато през целия пубертетен период с известни различия между двете полови групи. При момичетата сърдечният обем нараства по-бавно отколкото при момчетата, а в края на пубертета тази разлика става значителна. През този период артериалните съдове имат относително по-голям диаметър спрямо този на възрастните. Функционално обаче цялата сърдечно-съдова система има подчертана лабилност и

практически подрастващите не са пригодени за физически натоварвания с голяма интензивност и продължителност.

Ключови думи: сърдечно-съдова система, артериални съдове, пубертет

MORPHOLOGICAL AND FUNCTIONAL DEVELOPMENT OF THE CARDIOVASCULAR SYSTEM

Kina Velcheva

RU "Angel Kunchev", Faculty communal health and health care, Department of Health Care

The development of the cardiovascular system is a slow but steady process throughout the puberty period with some differences between the two gender groups. In girls the heart volume grows more slowly than in boys, and at the end of puberty the difference becomes significant. During this period, arterial vessels have a relatively large diameter compared to that of adults. Functionally, however, the entire cardiovascular system has an accentuated instability and practically, adolescents are not adapted to exercises with greater intensity and duration.

Keywords: cardiovascular system, arterial, puberty

ПРИМЕРНА КИНЕЗИТЕРАПЕВТИЧНА ПРОГРАМА СЛЕД РЕКОНСТРУКЦИЯ НА ПРЕДНА КРЪСТНА ВРЪЗКА ПРИ СПОРТУВАЩИ СТУДЕНТИ

Ивелина Стоянова-Раева

Русенски университет

Мекотъканните увреди на коляното са сред най-честите наранявания на опорно-двигателния апарат сред активно спортуващите младежи. С особено внимание се гледа на руптурата на предна кръстна връзка, тъй като това води до значителни нарушения на двигателната функция и продължителна нетрудоспособност. Принудителното отсъствие от спортно тренировъчния процес се отразява негативно върху спортната форма и мотивацията на младия спортист. Съвременната медицина изисква както ранна и точна диагностика, така и компетентно проведено лечение. Кинезитерапията представлява важна част от лечението, като подпомага намаляването на отока и болката, допринася за увеличаването на обема на движение и възстановяването на мускулната сила. Правилният подбор на средства е ключов момент и се определя индивидуално за всеки пациент. Необходим е внимателен преход към активната спортна дейност с цел превенция от повторна травма и късни усложнения.

Ключови думи: реконструкция на предна кръстна връзка, рехабилитация

INDICATIVE PROTOCOL OF PHYSIOTHERAPY AFTER RECONSTRUCTION ANTERIOR CRUCIATE LIGAMENT FOR SPORTING STUDENTS

Ivelina Stoyanova-Raeva

University of Ruse

Soft tissue injuries of the knee are among the most common musculoskeletal injuries of young athletes. Particular attention is paid to anterior cruciate ligament ruptures, as they leads to significant violations of the motor function and prolonged disability. Prolonged absence from the sports training process negatively affects the fitness and motivation of the young athlete. Modern medicine requires accurate diagnosis and competent treatment.

Physiotherapy is an important part of treatment and helps to reduce the edema and pain, contributes to increase the range of motion and recover muscle strength. Proper rehabilitation is a key point and is determined individually for each patient. For the prevention of re-injury and later complications, a careful transition to sporting activities is required.

Keywords: rehabilitation, anterior cruciate ligament, reconstruction

КЛЕТЪЧНА ТЕРАПИЯ С LED СВЕТЛИНА И МАГНИТНИ ИМПУЛСИ – ИНОВАТИВЕН МЕТОД В КОЗМЕТИКАТА

Десислава Гешева, Илко Бакърджиев, Маргарита Станчева

УНС „Медицински Козметик”, Медицински колеж, Медицински университет - Варна

LED (емитираща диодна светлина) е терапия, която използва постоянен източник на висок интензитет и честота с определена дължина на вълната и цвят светлина от видимия спектър – за въздействие върху кожата на клетъчно ниво. Третирането с тази иновативна технология има биостимулиращо въздействие върху функциите на кожата и контролира признаците на стареене. Светлината взаимодейства с клетките на кожата, като се синтезира колаген, еластин и се ускоряват регенеративните процеси.

Цел: Проучване на въздействието на различни активни вещества приложени при отделни типове кожа, чрез въздействие с LED светлина и магнитни импулси.

Материал и методи: Обект на проучването са 40 жени на възраст между 30 и 60 години през периода 2013/2014 г. с различни типове кожа (суха, мазна, смесена), както и със силно изразени бръчки, дехидратация и хиперпигментация. Показатели при анализа и оценката на кожата през целия период на въздействие са: промяна в тонуса, гладкостта, еластичността на кожата, редукция на бръчките и хиперпигментните петна. Процедурите са прилагани контактно, с апарат, комбиниращ в себе си три иновативни технологии – фототерпия 660 nm, BLUEV технология - фототерапия 420 nm, и магнитни пулсации. Трите технологични глави на апарата се комбинират със специфични терапевтични капсули, заредени с различни по състав патентовани серуми.

Резултат и обсъждане: Процедурите, прилагани в три сесии от по четири процедури за три месеца, бяха с положителен резултат при 90% от случаите по отношение на хидратацията, при 80% от изследваните по отношение на редукцията на бръчките и при 50% от жените с хиперпигментация.

Заклучение: В резултат на въздействието с LED и магнитни импулси кожата възстановява своя тургор, а бръчките и хиперпигментациите са силно редуцирани. Тези резултати са постигнати чрез неинвазивен метод без риск и усложнения.

Ключови думи: LED, колаген, бръчки, хиперпигментации, хидратация

CELL THERAPY WITH LED LIGHT AND MAGNETIC PULSES – AN INNOVATIVE METHOD IN COSMETICS

Desislava Gesheva, Ilko Bakardzhiev, Margarita Stancheva

*Educational and Research Sector of Medical Cosmetics, Medical College,
Medical University of Varna*

LED (light emitting diode) is a therapy using constant source of high intensity and frequency of certain wavelength and light from the visible spectrum that impacts the skin at a cellular level. Treatment with this innovative technology has a biostimulating effect on functions of the skin and control of the signs of aging. Interaction between the light and the skin cells leads to collagen and elastin synthesis and increases the process of skin regeneration.

Purpose: To study the effects of various active substances applied on different skin types through exposure to LED light and magnetic pulses.

Material and methods: The study sample was collected during 2013-2014 and included 40 women, aged 30 - 60 years, with different skin types (dry, oily, mixed) and pronounced wrinkles, dehydrated and hyperpigmented. Indicators included in the analysis and the evaluation of the skin during the study period were: change in skin tone, smoothness, elasticity, wrinkle reduction and hyperpigmented spots. Procedures were applied with an equipment combining three innovative technologies – 660 nm phototherapy, BLUEV technology - phototherapy 420 nm and magnetic pulsations. The three technological pieces are combined with specific therapeutic capsules charged with different in composition patent serums.

Results and discussion: For three months, procedures were applied in three sessions and included four skin treatments; 90% of the cases showed improved hydration; 80% of the tested women had wrinkle reduction; and 50% of them had reduced hyperpigmentation.

Conclusion: As a result of the impact of LED and magnetic pulses, the skin regains its turgor, wrinkles and hyperpigmentation are highly reduced. These results are achieved through a non-invasive method free from risk and complications.

Keywords: LED, collagen, wrinkles, hyperpigmentation, hydration

КАВИТАЦИЯТА В МЕДИЦИНСКАТА КОЗМЕТИКА

Ивалина Игнатова, Деница Димитрова

УНС „Медицински козметик“, Медицински колеж, Медицински университет - Варна

Съвременният цивилизован свят е изправен срещу сериозен здравословен и естетически проблем – натрупването на мазнини в човешкото тяло. Кавитацията е революционна терапия, при която се използват нискочестотни ултразвукови вълни (40 kHz) за разрушаване на мазнините в организма. Нискочестотните разширяващи се ултразвукови вълни проникват точно до мастните натрупвания, като предизвикват компресия и декомпресия на мастните клетки от порядъка на 35 000 - 45 000 пъти в секунда. Настоящият материал има за цел да представи приложението на кавитацията в медицинската козметика.

Ключови думи: кавитация, медицинска козметика

CAVITATION IN MEDICAL COSMETICS

Ivalina Ignatova, Denitsa Dimitrova

Educational and Research Sector of Beautician, Medical College, Medical University of Varna

The modern civilized world faces a serious health and aesthetic problem – the accumulation of fat in the human body. Cavitation is a revolutionary therapy, which uses low-frequency ultrasonic waves (40 kHz) for breaking fat cells in the body. Low-frequency expanding ultrasound waves penetrate the fatty deposits causing compression and decompression of fat cells within the range of 35,000 to 45,000 times per second. This article aims at introducing the application of cavitation in medical cosmetics.

Keywords: cavitation, medical cosmetics

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА АКАДЕМИЧНИТЕ ПРОГРАМИ ПО МЕДИЦИНСКА КОЗМЕТИКА В БЪЛГАРИЯ, ГЕРМАНИЯ И РУСИЯ

Маргарита Станчева, Десислава Гешева

УНС „Медицински козметик“, Медицински колеж, Медицински университет - Варна

Специалността „Медицински козметик“ е разкрита в Медицински колеж - Варна през 2011 година и първият випуск се дипломира през учебната 2013/2014 година. Това е една от най-предпочитаните специалности сред кандидат-студентите в Медицински колеж – Варна. Образователно-квалификационната степен, по която се провежда обучението, е „професионален бакалавър“. Нивото на подготовка трябва да отговаря на съвременните постижения на медицината, в частност на козметологията, дерматологията, пластичната хирургия, фармацията, физикалната терапия, ИТ, мениджмънта и др., както и на непрекъснатото им развитие. Настоящият материал има за цел да разгледа и анализира академичните програми по специалността Медицинска козметика в България, Германия и Русия.

Ключови думи: медицинска козметика, колеж, обучение, програми

COMPARATIVE ANALYSIS OF ACADEMIC PROGRAMS IN MEDICAL COSMETICS IN BULGARIA, GERMANY AND RUSSIA

Margarita Stancheva, Desislava Gesheva

*Educational and Research Sector of Medical Cosmetics, Medical College,
Medical University of Varna*

In 2011 the Medical University of Varna started a new degree program with students majoring in “Medical Cosmetics”. The first class of students in medical cosmetics graduated in 2014. This so far has been the most popular program among students applying at the Medical College in Varna. The qualification received after the completion of the training is a “professional bachelor”. The level of training must meet the latest achievements in medicine and particularly in cosmetology, dermatology, plastic surgery, pharmacy, physical therapy, IT, management, etc., as well as their continuous professional development. This article has the purpose to examine and analyze the medical cosmetics programs in Bulgaria, Germany and Russia.

Keywords: medical cosmetics, college, education, programs

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ГЛИНАТА В ДЕРМАТОКОЗМЕТОЛОГИЯТА

Тюляй Ибраим, Илко Бакърджиев

УНС „Медицински козметик“, Медицински колеж, Медицински университет - Варна

Глината (хумата) е била използвана в продължение на векове като едно от най-добрите средства за разкрасяване. Тя е природен продукт под формата на фин прах и е често срещана съставка в различни видове козметика.

Приложена локално, глината абсорбира излишните мазнини, замърсявания и вредни токсини от кожата, подобрява циркулацията на кръвта, хидратира, тонизира, релаксира, притежава противовъзпалителни и антисептични свойства. Съществуват различни видове глина, които се различават както по своя цвят, така и по минералния си състав. В зависимост от цвета биват: бяла, зелена, синя, червена, жълта, сиво-черна. Всеки вид притежава специфични свойства и оказва различно въздействие върху кожата и косата. Днес стремежът към ползване на натурални продукти за лечение и красота води до широко приложение на козметичната глина в дерматокосметологията.

Ключови думи: глина, хума, минерален състав, свойства, приложение

USES OF CLAY IN THE DERMOCOSMETOLOGY

Tyulyay Ibraim, Ilko Bakardzhiev

Educational and Research Sector of Beautician, Medical College, Medical University of Varna

Clay has been used for centuries as one of the best beauty remedies. It is a natural product that comes in the form of fine dust and it is a commonly used ingredient in cosmetics. Applied topically, clay absorbs excess grease, contamination and harmful toxins from the skin, it improves blood circulation, moisturizes, energizes, relaxes the skin. It has an antiinflammatory and antiseptic properties. There exist various types of clay which vary in their color as well as in their mineral composition. Depending on their color, they are categorized as: white, green, blue, red, yellow, dark gray. Each type possesses specific properties and it has a different impact on the skin and the hair. Nowadays, the desire to use natural products for health and beauty treatments leads to a vast application of cosmetic clay in the dermocosmetology.

Keywords: clay, mineral composition, properties, application

РЕЗОНАНСНА ЕЛЕКТРОМАГНИТОФОРЕЗА – ИНОВАТИВЕН МЕТОД ЗА ЛЕЧЕНИЕ НА МЕЛАЗМА

Виолета Шумкова

УНС „Медицински козметик“, Медицински колеж, Медицински университет - Варна

Увод: Мелазмата, също известна като хлоазма или “маска на бременността”, е придобита често хронична хиперпигментация в следствие на специфична хиперфункция на меланоцитите, което води до увеличено отлагане на меланин в слоевете на кожата – епидермис, дерма. Характерна за нея е появата на светли до тъмнокафяви петна с различна големина и форма – най-често симетрично по лицето, челото, бузите, горната устна и рядко по брадичката. Различни фактори като генетични, бременност, използването на орални контрацептиви, ендокринни нарушения, козметика, лекарства участват в развитието на мелазмата. Мелазмата се среща както при жени, така и при мъже. Слънчевата светлина е най-важният фактор, който избирателно активира меланоцитите. Като избелващи средства

се използват хидрохинонови производни, производни на витамин А киселина, азелаинова киселина, коджикова киселина, алфа-хидроксидна киселина, трихлор-оцетна киселина.

Цел: Да се оцени ефективността на резонансната електромагнитофореза в комбинация с продукт, съдържащ колаген, витаминни комплекси и калциев глюконат при пациенти с мелазма.

Материал и методи: Наблюдавани бяха 24 жени на възраст от 24 до 50 години с различни по размер и произход хиперпигментации по лицето за периода от октомври 2014 до юни 2015 г. Продукт, съдържащ колаген, витамини от група В (В1, В2 и В6), витамин С и магнезиев глюконат, беше въведен в засегнатите участъци посредством апарат за резонансна електромагнитофореза. Проведени бяха процедури 2 пъти седмично през първите две седмици и по веднъж седмично за следващите 8-10 седмици.

Резултати: От всички наблюдавани 24 жени при 22 от тях настъпи пълно изчезване на пигментациите и само при 2 от тях – изсветляване и разкъсване на мелазмите.

Заклучение (изводи): Приложеният метод показва своята ефективност при повлияване на пациенти с мелазма. Други предимства са безболезненост, дълбочина на въздействие и приложимост през летния сезон на годината.

Ключови думи: мелазма, резонансна електромагнитофореза, витамини

RESONANCE ELECTROMAGNETOPHORESIS – AN INNOVATIVE METHOD FOR THE TREATMENT OF MELASMA

Violeta Shumkova

Educational and Research Sector of Beautician, Medical College, Medical University of Varna

Introduction: The melasma, also known as chloasma or “mask of pregnancy” is an acquired, often chronic hyperpigmentation caused by the specific hyperactivity of melanocytes, leading to increased deposition of melanin in the layers of the skin: epidermis, dermis. Typical in it is the emergence of light to dark brown spots of varying size and shape – most frequently located symmetrically on the face, forehead, cheeks, upper lip and rarely on the chin. Various factors such as genetics, pregnancy, use of oral contraceptives, endocrine disorders, cosmetics, drugs are involved in the development of melasma. The melasma occurs both in women and in men. Sunlight is the crucial factor that selectively activates melanocytes. For bleaching purposes, there were used hydroquinone derivatives, Vit. A acid derivatives, azelaic acid, kojic acid, alpha hydroxy acids, trichloroacetic acid.

Objective: To evaluate the effectiveness of resonance electromagnetophoresis in combination with products containing collagen, vitamin complexes and calcium gluconate in patients with melasma

Material and methods: Observed were 24 women aged 24 to 50 years, having face hyperpigmentation different in size and origin, for the period from October 2014 to June 2015. A product containing collagen, B group vitamins (B1, B2 and B6), vitamin C and magnesium gluconate was applied on the affected areas through a resonance electromagnetophoresis device. Procedures were carried out 2 times a week within the first two weeks, and once a week for the following 8-10 weeks.

Results: From all 24 observed women, 22 had a complete disappearance of the pigmentations and only at two of them there was observed lightening and tear of the melasmae.

Conclusion (findings): The method applied has shown its effectiveness in influencing patients with melasma. Other advantages include indolence, depth of impact and applicability during the summer season of the year.

Keywords: melasma, resonance electromagnetophoresis, vitamins

ВЕНДУЗОТЕРАПИЯТА КАТО АЛТЕРНАТИВЕН МЕТОД В КОМПЛЕКСНАТА РЕХАБИЛИТАЦИЯ ПРИ ПАЦИЕНТ С ШИЙНА ОСТЕОХОНДРОЗА (ПРЕДСТАВЯНЕ НА СЛУЧАЙ)

Янислав Събев, Анита Атанасова, Николай Недев

Медицински колеж – Варна

Остеохондрозата на шийния отдел на гръбначния стълб е сред най-често срещаните дегенеративни заболявания в съвременното общество. Заболяването се развива след 40-та година, но днес все по-често се наблюдава и при по-млади хора на възраст между 20-30 години, като по-често засяга жените. Актуалността и медико-социалното значение на остеохондрозата са важни поради настъпващите невро-дистрофични и съдови разстройства, които могат да доведат до разнообразна симптоматика. След преодоляването на острия етап и съпровождащите го силни болки физиотерапията може да се включи с пълния си капацитет от средства за премахване на възпалението, остатъчните болка и спазъм в мускулите, регулиране на кръвообращението към мозъка и постигането на дълготраен функционално-лечебен ефект. В процеса на рехабилитация успешно могат да бъдат включени вендузите в комбинация с масаж и лечебна физкултура. Лечебното действие на вендузите се дължи на възникващата под въздействието на вакуума хиперемия и дразненето на кожните рецептори. По този начин се подобрява кръвообращението, намалява се спазмът на мускулите, премахва се отокът и възпалението на нервните коренчета, подобрява се кожното дишане и много други положителни ефекти. Поради разнообразните положителни ефекти на вендузотерапията счехохме, че успешно можем да я приложим в нашия експеримент. Целта на настоящия доклад е да се представи случай от практиката, в който е използвана вендузотерапията като алтернативен метод в комплексната рехабилитация при пациент с шийна остеохондроза. Пациентът е жена на възраст 56 г. с продължителност на заболяването повече от 5 години, с често главоболие, изтръпване на горни крайници, болка и ограничен обем на движение. Резултатите от проведената терапия показват значително подобрене на състоянието.

Ключови думи: остеохондроза, вендузотерапия, рехабилитация

CUPPING THERAPY AS AN ALTERNATIVE METHOD IN THE COMPLEX REHABILITATION OF A PATIENT WITH CERVICAL OSTEOCHONDROSIS (PRESENTATION OF A CASE)

Yanislav Subev, Anita Atanasova, Nikolay Nedev

Medical College of Varna

Osteochondrosis of the cervical spine is one of the most common degenerative diseases in modern society. The disease develops after 40 years of age, but nowadays it is more and more commonly seen in young people aged 20-30, it affects women more frequently. The actuality and medico-social significance of osteochondrosis are important because of the upcoming neurodystrophic and vascular disorders that can lead to various symptoms. After overcoming the acute stage and its accompanying severe pain, physiotherapy can be used in full capacity to remove inflammation, residual pain and spasm in the muscles, regulation of blood circulation to the brain and achieve lasting functional and healing effect. In the process of rehabilitation there can be successfully included cups, combined with a massage and a therapeutic exercise. The therapeutic effect of the cups is due to the occurring under the influence of vacuum hyperemia and irritation of the skin receptors. Thus, improved blood circulation, reducing muscle spasms, deletes the swelling and inflammation of the nerve root, improves skin respiration and has many other positive effects. Due to the various positive effects of the cupping therapy we have determined that we can successfully apply it in our experiment. The purpose of this report is to present the case study, which has used cupping therapy as an alternative method in the complex rehabilitation in a patient with cervical osteochondrosis. The patient was a woman aged 56 with a disease duration of more

than five years, with frequent headaches, numbness of the upper limbs, pain and limited range of motion. The results of the therapy showed a significant improvement of the condition.

Keywords: osteochondrosis, cupping therapy, rehabilitation

ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ ЗА ПРОДЪЛЖИТЕЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ ПРИ ПАЦИЕНТИ, ПРЕЖИВЕЛИ МОЗЪЧЕН ИНСУЛТ

Николай Недев, Негрин Негрев

Медицински колеж – Варна

Съвременните методи за рехабилитация след мозъчен инсулт се представят с широк спектър от средства и методики за двигателна терапия, които научно са доказали своята ефективност като основни компоненти на неврологичната рехабилитация. Редица проучвания показват, че методите за рехабилитация, които се фокусират върху обучението на пациента, могат да постигнат значими резултати в подобряването на моторните функции и способности както в остратата, така и в хроничната фаза на инсулта. В този смисъл ранното започване на рехабилитацията и нейната непрекъснатост и системност в клинични, амбулаторни и домашни условия са от особено важно значение за прогнозиране на изхода от нея. Процесът на рехабилитиране при пациентите, преживели мозъчен инсулт, е сложен и продължителен и е нужно да започва непосредствено след началото на инцидента. Той цели да подобри качеството на живот на тези пациенти, възстановявайки в максимална степен нарушената двигателна функция, така че болният да бъде в състояние да се придвижва сам или с помощно средство и да се самообслужва. От друга страна успехът на рехабилитацията зависи не само от компетентността на рехабилитационния екип, но и от активното участие на болния и неговите близки. Необходимо е процедурите да се провеждат системно и продължително във времето, за да се постигнат търсените резултати. Целта на настоящия доклад е да се изследват нагласите за продължителна рехабилитация при пациенти, преживели мозъчен инсулт. Изследвани са 414 лица с мозъчен инсулт, които са попълнили анонимна анкета. Резултатите показват, че времето, за което са провели рехабилитационните процедури, е недостатъчно и продължителността под 7 дни води до недоволство. Над $\frac{3}{4}$ от анкетираните препоръчват продължителността на възстановителните процедури да бъде между 20 и 30 дни годишно (76,20%).

Ключови думи: рехабилитация, продължителност, мозъчен инсулт

EXPLORING THE ATTITUDES OF CONTINUOUS REHABILITATION IN PATIENTS SURVIVING STROKE

Nikolay Nedev, Negrin Negrev

Medical College of Varna

Modern methods of rehabilitation after a stroke are presented with a wide range of tools and methodologies for movement therapy, which are scientifically proven effective as essential components of neurological rehabilitation. A number of studies have shown that the methods of rehabilitation, which focus on the training of the patient can achieve significant results in the improvement of motor functions and capabilities, both in the acute and in the chronic phase of stroke. In this sense, early initiation of rehabilitation and its continuity and consistency of clinical, ambulatory and home conditions are especially important for predicting the outcome of it. The process of rehabilitation in patients who have experienced stroke is complex and lengthy and need to begin immediately after the incident. It aims to improve the quality of life of these patients, restoring the utmost

impaired motor function, so that the patient be able to move alone or with aid and self-service. On the other hand the success of rehabilitation depends not only on the competence of the rehabilitation team, but also the active participation of the patient and his relatives. The procedures to be carried out systematically and continuously over time to achieve the desired results. The purpose of this report is to examine the attitudes of continuous rehabilitation of patients who have experienced stroke. There were studied 414 individuals with stroke who have completed an anonymous questionnaire. The results show that the time for which the rehabilitation procedures were conducted are insufficient and a duration of under 7 days leads to discontent. Over $\frac{3}{4}$ of the respondents recommended the duration of the restorative procedures to be between 20 and 30 days/year (76.20%).

Keywords: rehabilitation, duration, stroke

ОЦЕНКА НА УДОВЛЕТВОРЕНОСТТА ОТ ПРОВЕДЕНАТА РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА ПАЦИЕНТИ, ПРЕЖИВЕЛИ МОЗЪЧЕН ИНСУЛТ

Николай Недев, Параскева Манчева, Негрин Негрев

Медицински колеж – Варна

Мозъчните инсулти представляват 55-85% от мозъчно-съдовите заболявания. Немалка част от пациентите, преживели мозъчен инсулт, са с различна степен на инвалидизация, като приблизително 10% са с тежка степен на инвалидизация и се нуждаят от допълнителни грижи. При преживелите инсулт пациенти процентът на инвалидност достига 50-75% в зависимост от вида, локализацията, тежестта и размера на заболяването, а също и от проведеното лечение и индивидуалните особености на всеки отделен болен за възстановяване. Във времето организирането и предоставянето на грижи при пациенти, преживели инсулт, преминава през различни форми. С развитието на физикалната медицина (трудова терапия) и физикалната терапия се развиват и методите за лечение и рехабилитация за пациентите, преживели мозъчен инсулт. В тази посока оценката за влиянието и организацията на рехабилитацията върху възстановяването на пациентите е значително затруднена поради настъпващите промени в организацията на рехабилитационните процедури. Резултатите от изследването на Агенцията по здравна политика и научни изследвания (АНСР, 1995) показват, че има значителен брой доказателства, предимно в страните от Западна Европа, че се постигат по-добри клинични резултати, когато пациенти с остър инсулт се лекуват в обстановка, която осигурява координирани мултидисциплинарни услуги. Висококвалифицираният персонал, добрата организация и ранното прилагане на рехабилитационна програма също са важни компоненти за гарантирането на по-добри резултати в процеса на възстановяване. Целта на настоящото проучване е да се оцени удовлетвореността от проведената рехабилитация на пациенти, преживели мозъчен инсулт. Анкетирани са 414 лица с мозъчен инсулт. Резултатите показват, че лицата, при които продължителността на рехабилитацията е до 7 дни, са неудовлетворени, докато удовлетвореност носи рехабилитация с продължителност над 10 дни. По-голямата част от пациентите предпочитат да комбинират болничната с извънболнична рехабилитация, което е свързано основно с удължаване на нейната продължителност.

Ключови думи: мозъчен инсулт, удовлетвореност, рехабилитация

ASSESSMENT OF THE SATISFACTION FROM THE REHABILITATION OF PATIENTS SURVIVING STROKE

Nikolay Nedev, Paraskeva Mancheva, Negrin Negrev

Medical College of Varna

Strokes represent 55-85% of the cerebrovascular diseases. A large proportion of patients have survived a stroke with varying degrees of disability, and approximately 10% have a severe disability and are in need of extra care. In patients surviving a stroke the rate of disability reaches 50-75% - depending on the type, location, severity and extent of the disease, the type of the treatment performed and the individual characteristics of each patient's recovery.

In time, the organization and delivery of care to the patients who have suffered a stroke passes through different forms. With the development of physical medicine (occupational therapy) and physical therapy there have been developed methods of treatment and rehabilitation for patients who have suffered from a stroke. In this direction, the impact assessment and the organization of rehabilitation of the recovery of patients is significantly hampered due to the ongoing changes in the organization of rehabilitation procedures.

The results of the survey of the Agency for Health Policy and Scientific Research (AHCP, 1995) show that there is considerable evidence, mostly in Western Europe, that they achieve better clinical outcomes when patients with acute stroke are treated in an environment that provides coordinated multidisciplinary services. Highly skilled staff, good organization and early implementation of the rehabilitation program are also important components for ensuring better results in the recovery process.

The purpose of this study was to evaluate satisfaction from the rehabilitation of patients who have suffered a stroke. Respondents were 414 individuals with a stroke. The results show that those in which the duration of rehabilitation is up to 7 days have been unsatisfied, while satisfied are those with a rehabilitation of more than 10 days. The majority of patients prefer to combine a hospital with an outpatient rehabilitation, which is primarily related to the extension of its length.

Keywords: stroke, satisfaction, rehabilitation

ПРОБЛЕМИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕТО НА МНЕНИЕТО НА СТУДЕНТИТЕ ОТНОСНО КАЧЕСТВОТО НА МЕДИЦИНСКОТО ОБУЧЕНИЕ

Гергана Ненова

УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна, Отделение по ортопедия и травматология

Не съществува еднозначно определение за качествено образование. Всяка световна организация има своя дефиниция, опитваща се да фиксира недвусмислено най-важните характеристики за едно образование, което да е в състояние да гарантира постигането на най-високи резултати. Първата система за оценка на преподаването се появява в САЩ през 1972 г. През 90-те години на 20 век се налага подходът за студентско оценяване на качеството на преподаване. Въпреки развитието през годините в повечето учебни заведения се използват индивидуални въпросници. Целта на настоящия доклад е да се изследват използваните въпросници в медицинските колежи в България и проблемите, които се срещат при изследването мнението на студентите. Изследването на литературата показва, че към настоящия момент няма унифициран инструмент за оценяване от студентите на качеството на обучение, което значително затруднява сравняването на получените резултати. Трудно е да се обхванат всички аспекти на оценките на студентите. Поради тази причина изследователите създават основни направления от въпроси, които са групирани в следните части: работа на лектора в учебната зала, времето за самоподготовка и честотата на посещенията на лекциите и упражненията, отворени въпроси по различни теми в зависимост от нуждите на учебното заведение и качеството на лекционния курс. Тези

направления съдържат множество въпроси, които се използват в различна степен от отделните медицински колежи. Това е първият и основен проблем при оценяването на мнението на студентите. Друг проблем, който се очертава, е опорочаването на процеса на анкетиране, като в много случаи студентите се чувстват заплашени и не дават реална оценка за ситуацията. Общото при всички използвани инструменти е, че оценката е субективна и резултатите от изследването на мнението на студентите могат да послужат предимно като ориентир за качеството на обучение, защото студентите дават обратната връзка като потребители на услугата.

Ключови думи: студенти, анкета, качество на обучението, проблеми

PROBLEMS WITH THE SURVEY OF THE OPINION OF THE STUDENTS ON THE QUALITY OF MEDICAL TRAINING

Gergana Nenova

UMHAT "St. Marina" - Varna, Department of Orthopedics and Traumatology

There is no single definition of quality education. Each organization has its own global definition, trying to determine clearly the most important characteristics for education which is manages to ensure the highest results. The first system for assessing teaching appeared in the US in 1972. In the 90s of the 20th century there appears the approach for student evaluation of the teaching quality. Despite the development over the years most schools use individual questionnaires. The purpose of this report is to examine the questionnaires used in the medical colleges in Bulgaria and the problems encountered when researching the students' opinion. The research literature shows that at present there is no uniform tool for assessing the quality of student learning, which hampers the comparison of the results. It is difficult to cover all aspects of the assessments of the students. For this reason, researchers have created basic directions on issues that are grouped into the following sections: the lecturer in the classroom, time for self-study and the frequency of visits of lectures and seminars, open-ended questions on various topics depending on the needs of the school and the quality of the course. These areas contain a number of questions that are used to varying degrees by the different medical colleges. This is the first and major problem in assessing the students' opinion. Another problem that has emerged is a distortion of the interview process, in many cases, students feel threatened and do not give a realistic assessment of the situation. A common problem of all the tools is that the assessment is subjective and the results of the opinion survey of students are eligible to serve mainly as a benchmark for the quality of education because students give feedback as users of the service.

Keywords: students, survey, quality of training, problems

ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА ОБУЧЕНИЕ В МК-ВАРНА ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА СТУДЕНТА

Гергана Ненова¹, Параскева Манчева²

¹УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна, Отделение по ортопедия и травматология

²Медицински колеж – Варна

Интересът към мнението на студентите за различни проблеми на академичната среда е факт още с възникването на първите висши училища. За пръв път изследвания със статистическа значимост, получили разпространение в световен мащаб, се обединяват под общото наименование „студентска оценка за преподаването и преподавателите“. С включването на изискванията към висшите училища да разработят и внедрят вътрешни системи за оценяване и поддържане на качеството на обучение в Закона

за висшето образование, висшите училища активизираха значително своите усилия по изследване на мнението на студентите за качеството на обучението, в това число и за качеството на преподаването.

Целта на настоящия доклад е да се представи оценката за качеството на обучение в Медицински колеж – Варна през погледа на студента и да се изведат основните насоки за промяна качеството на обучителния процес. В началото на 2015 г. се изследва мнението на студентите, като в него взеха участие общо 188 студенти от 8 специалности.

В заключение на получените резултати и проведените анализи може да се каже, че има съществена разлика в мнението на студентите от различните специалности, което е показател за разлика и в качеството на обучението в посока учебни програми, материална база за провеждане на практиката и актуалност и начин на поднасяне на преподавания материал. Резултатите от изследването с наличните въпросници показват липсата на важна информация, която е в основата на цялостната оценка за процеса на обучение и има съществено значение за взимането на бъдещи решения за промяна. Недостатъчната работа със студентите извън предвидените занимания се оценява като проблем за студентите в процеса им на обучение.

Ключови думи: качество, студенти, анкета, обучение, оценка

ASSESSING THE QUALITY OF TRAINING IN THE MC - VARNA THROUGH THE EYES OF STUDENTS

Gergana Nenova¹, Paraskeva Mancheva²

¹UMHAT “St. Marina “ - Varna, Department of Orthopedics and Traumatology

²Medical College - Varna

The interest in the opinion of the students on various issues from the academic environment is a fact since the emergence of the first universities. For the first time, studies with a statistical significance that have received worldwide distribution have been merged under the common name “student assessment for teaching and teachers.” With the inclusion of requirements for higher education institutions to develop and implement internal systems for evaluation and maintaining of the quality of education in the Higher Education Act, universities have actively been making efforts to study the views of students on the quality of education, including quality teaching.

The purpose of this report is to present an assessment of the quality of education in the Medical College of Varna through the eyes of the student and to bring out the guidelines for changing the quality of the learning process. In the early 2015 examined were the views of the students, 188 students from eight majors took part in the survey.

In conclusion, the results and the analyses it can be said that there is a significant difference of opinion between the students from different disciplines, which is an indicator of the difference in the quality of education in the direction of the curriculum, the facilities for the practice and the timeliness and manner of presenting the material taught. The results of the survey with the available questionnaires show a lack of important information that is the basis of an overall assessment of the learning process and is essential to the making of future decisions for change. Insufficient work with students outside the scheduled activities is assessed as a problem for the students during their training.

Keywords: quality, students, survey, training, assessment

ВИСОКОТО КАЧЕСТВО НА ОБУЧЕНИЕТО В МК ГАРАНТИРА ЛИ ДОБРА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПАЗАРА НА ТРУДА

Гергана Ненова¹, Параскева Манчева²

¹УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна, Отделение по ортопедия и травматология
²Медицински колеж – Варна

Високото качество на професионалното образование и обучение (ПОО) е условие за усъвършенстването на притежаваните и за постигането на нови умения. Това е основа за постигане на съответствие с изискванията на пазара на труда, подобряване на заетостта и увеличаване на икономическия растеж.

Недостатъците в професионалната подготовка се отразяват негативно върху икономическите резултати и водят до забавяне на обществения прогрес. Същевременно проявяващото се у нас през последните години влошаване баланса на пазара на труда по отношение на съответствието между търсене и предлагане на висококвалифицирана работна сила предизвиква затруднения в производството и социално напрежение поради безработицата.

Такава ситуация е несъвместима с перспективите за развитие на страната ни в условията на глобализация и като равностоен, пълноценен член на Европейския съюз съобразно концепциите, програмите и правилата за неговото развитие. Поради това са необходими адекватни действия за съществено подобряване качеството на професионалното образование и обучение.

Целта на настоящия доклад е да се изследва мнението на студентите относно реализацията им на пазара на труда и мнението на работодателите за подготовката на кадрите. В началото на 2015 г. са изследвани 188 студенти от Медицински колеж – Варна и 116 работодатели. Резултатите показват, че студентите оценяват високо своята конкурентоспособност спрямо своите колеги от другите колежи. Работодателите са значително по-критични, като в повечето случаи посочват, че на дипломираните специалисти им липсват практически знания и умения. Това е доказателство, че отличната теоретична подготовка не е достатъчна за реализацията на пазара на труда, а е необходимо да се акцентира и на практическата подготовка, особено в професии, които изискват повече практически умения, например – зъботехници, рехабилитатори, медицински козметици и други.

Ключови думи: високо качество на обучението, студенти, работодатели, пазар на труда, реализация

THE HIGH QUALITY OF TRAINING IN THE MC OF VARNA. DOES IT GUARANTEE YOU A GOOD REALIZATION ON THE LABOR MARKET?

Gergana Nenova¹, Paraskeva Mancheva²

¹UMHAT “St. Marina” - Varna, Department of Orthopedics and Traumatology
²Medical College - Varna

High quality vocational education and training (VET) is a condition for improvement of the acquired and the achievement of new skills. This is the basis for compliance with the requirements of the labor market, improving the employment and increasing the economic growth.

Deficiencies in the professional training affect negatively the economic performance and lead to delays in the progress of society. The occurring in the recent years disbalance between the demand and supply of highly qualified labor has caused difficulties in the production as well as social pressure due to the rate of unemployment.

Such situation is incompatible with the development prospects of the country in the conditions of globalization as well as an equal and full member of the European Union according to concepts, programs and rules for its development. Therefore, adequate measures are necessary to significantly improve the quality of vocational education and training.

The purpose of this report is to examine the views of the students on their realization on the labor market and the employers' views on the preparation of cadres. At the beginning of 2015 there were studied 188 students from Medical College of Varna and 116 employers. The results show that students appreciate their competitiveness against their peers from other colleges. Employers are significantly more critical and in most cases indicate that graduates lack practical knowledge and skills. This is proof that excellent theoretical knowledge is not sufficient for the realization on the labor market and there is a need to focus on practical training, especially in professions that require more practical skills, for example - dental technicians, therapists, beauticians and other medical.

Keywords: quality of education, students, employers, labor market realization

МЯСТОТО И РОЛЯТА НА НАСТАВНИКА В ОБУЧЕНИЕТО НА СТУДЕНТИТЕ РЕНТГЕНОВИ ЛАБОРАНТИ В МК „Й. ФИЛАРЕТОВА”, СОФИЯ

Н. Нецова, Н. Бонинска, Е. Маркова, Н. Пеева, Р. Добриков

МУ, МК „Й. Филаретова”, София

Обучението на студентите от специалност „Рентгенов лаборант“ включва теоретична и практическа подготовка, затова както преподавателите, така и наставниците в клиничните бази заемат важно място в учебния процес. Те трябва да са добри професионалисти, за да служат за пример на студентите. За да е успешна практическата подготовка, е важна комуникацията студент - наставник. Целта на нашето изследване е да се проучи мнението на студентите рентгенови лаборанти в МК „Й. Филаретова”, София, относно мястото и ролята на наставника в процеса на тяхното обучение. Обект на проучването са студенти рентгенови лаборанти от I, II и III курс на МК „Й. Филаретова”, София. Проучването е извършено през м. април и май 2015 г. Приложени са: социологически, анкетен и графичен метод. Според 48.8% от респондентите целта на наставничеството е да повишава ефективността на обучението, за 47.1% - да формира практически умения и навици, 20% смятат, че трябва да спомага за по-лесна адаптация към работното място. 78.6% от респондентите смятат, че наставникът трябва да им служи за пример, да бъде добър професионалист (60%), готов за сътрудничество и помощ (53%). 80% от анкетираните студенти са доволни от организацията на обучението в клиничните бази и имат доверие на своя наставник. Наставничеството е един от най-старите методи за повлияване и в основата му са заложили очакванията, че с подкрепата на по-опитен колега могат да се постигнат по-високи резултати.

Ключови думи: наставничество, наставник, студент, оценка, обучение

PLACE AND ROLE OF THE MENTOR IN THE TRAINING OF STUDENTS- RADIOLOGISTS IN MC „Y. FILARETOVA”, SOFIA

N. Netsova, N. Boninska, E. Markova, N. Peeva, R. Dobrikov

MU, MC „Y. Filaretova”, Sofia

The training of students in the specialty “Radiology” includes theoretical and practical training and that is why lecturers and mentors alike in the clinical bases occupy an important place in the learning process. They have to be adept professionals in order to serve as an example for the students. In order for the practical preparation to be successful, the communication student-mentor is vital. The purpose of our investigation is to study the opinion of students-radiologists in MC „Y. Filaretova”, Sofia, regarding the place and role of the mentor in the process of their training. The subject of the survey are students – radiologists 1st, 2nd and 3rd year from MC „Y. Filaretova”, Sofia. The survey was performed in the months of April and May, 2015. It includes: sociological, graphical method and a survey. According to 48.8% of the respondents the purpose of mentorship

is to increase the effectiveness of training, to 47.1% - to form practical skills and habits, 20% believe that it has to help for easier adaptation to the working place. 78.6% of respondents believe that the mentor has to serve as a positive example, has to be a skilled professional /60%/, ready for cooperation and assistance /53%/. 80% of the students questioned are pleased by the organization of training in the clinical bases and trust in their mentor. Mentorship is one of the oldest methods of influence and in its basis are rooted expectations that with assistance from a more experienced colleague, better results can be achieved.

Keywords: mentorship, mentor, student, evaluation, training

ПРИЛОЖЕНИЕ НА НУКЛЕАРНАТА ЕНДОКРИНОЛОГИЯ ПРИ ДИАГНОСТИКА И ЛЕЧЕНИЕ НА ЗАБОЛЯВАНИЯТА НА ЩИТОВИДНАТА ЖЛЕЗА

Ива Борисова, Здравко Грозданов, Десислава Джамбазова, Невенка Бонинска

*Специалност „Рентгенов лаборант”, III курс
МУ, Медицински колеж „Йорданка Филаретова”- София*

Нуклеарната ендокринология е свързана с използването на радиоизотопни методи, които намират най-голямо клинично приложение при изследване на щитовидна жлеза. Получаване на комплексна функционално-морфологична информация, която не могат да дадат другите визуализиращи и параклинични методи на изследване. Диагностициране на функционалната дисфункция на тиреоидеята, промените в различните фази на йодния метаболизъм, взаимоотношенията между щитовидна жлеза, хипофиза и хипоталамус.

Възлите са «горещи», «топли» и «студени» в зависимост от степента на натрупване на РФ в тях и околния паренхим. Тази класификация има прогностично значение. «Студените» възли най-често са колоидални кисти или аденоми, но в 15-20% могат да бъдат карциноми, особено ако има в анамнеза предишно облъчване. «Горещите» възли – доброкачествени, най-често хиперфункциониращи аденоми. Мултинодозната струма – най-често жлезата е увеличена с различни «възли» – вероятността за карцином в тях е малка. При дифузната токсична струма – жлезата е увеличена, с повишено натрупване и често се визуализира и лобус пирамидалис

Цел: Целта на настоящето проучване е да представи приложението на нуклеарната ендокринология при диагноза и лечение на заболяванията на щитовидната жлеза.

Материали и методи: Използваната информация е предоставена от презентация на доц. Сергиева.

Ключови думи: нуклеарна ендокринология, щитовидна жлеза, възли, струма, аденом, карцином

APPLICATION OF THE NUCLEAR ENDOCRINOLOGY IN DIAGNOSIS AND TREATMENT OF THYROID GLAND DISEASES

Iva Borisova, Zdravko Grozdanov, Desislava Djambazova, Nevenka Boninska

*“X-ray technologist” specialty, IIIth course
MU, Medical College „Yordanka Filaretova”- Sofia*

Nuclear endocrinology is related to the use of radioisotopic methods, which have the most clinical application in the diagnosis of the thyroid gland. Receiving complex functional and morphological information that cannot provide the other visualisation and paraclinical research methods. Diagnosing of the functional dysfunction of the thyroid gland, the changes in the different phases of iodine metabolism and the relationship between the thyroid, the pituitary gland and the hypothalamus. The nodes are “hot”, “warm” and “cold” depending on the degree of accumulation of RF inside them and the surrounding parenchyma. This classification has a prognostic

significance. The “cold” nodes most commonly are colloidal cysts or adenomas, but in 15-20% of the cases, they can be carcinomas, especially if there is a history of previous exposure. The “hot” nodes most commonly are hyper-functional adenomas. Multinodular Goiter – most often the gland is increased by various different nodes – where the possibility for carcinoma is really small. In the diffuse toxic goiter – the node is increased with the accumulation and is often visualised also lobus pyramidalis.

Objective: The purpose of the study is to distinguish the application of nuclear endocrinology during diagnosis and treatment of thyroid gland diseases.

Materials and Methods used: The information used in the report is taken from the presentation of Ass. prof. Sergieva.

Keywords: Nuclear endocrinology, thyroid gland, nodes, goiter, adenoma, carcinoma

ПОЗНАВАМ ЛИ ПРОФЕСИЯТА, КОЯТО СИ ИЗБРАХ?

**Невенка Бонинска, Десислава Николова, Доротея Добрева, Ивайла Милошева,
Петранка Гагова**

МУ, МК „Й. Филаретова”, София

Изборът на професия не е случайно събитие, а израз на личността. Всяка професия изисква професионални качества и компетентност, но и поставя работещия в определена работна среда. Рентгеновият лаборант работи с рентгенови и гама-лъчи, електромагнитно лъчение, ултразвуково лъчение и др. В работата си той е подложен на много повече вредни влияния, отколкото заетите в други професионални сфери. Целта на настоящето проучване е да разберем доколко студентите, обучаващи се за рентгенови лаборанти, са запознати с условията на труд в избраната от тях професия. Обект на проучване са 50 студенти рентгенови лаборанти от I и II курс на МК „Й. Филаретова”, София. Изготвена е анонимна анкета, проведена през м. май 2015 г. Получените резултати са обработени с Microsoft Excel Office 2003 и са представени графично чрез таблици и диаграми. Получените резултати показват, че при 80% от анкетираните изборът на професия е самостоятелно решение. Повече от половината (70%) студенти са запознати с правата на работещите в среда на йонизиращи лъчения, но тези права не са водещи за избора им на професия. 94% от респондентите са запознати с начина, по който се отчита погълнатата от тях доза лъчение, а 46% от тях знаят, че ще полагат периодичен изпит за правоспособност. Образните методи, използващи йонизиращо лъчение, намират широко приложение в медицинската диагностика и терапия. Радиационната защита в образната диагностика е регламентирана с нормативни документи. Препоръките за здравословна работна среда дават рамката, в която упражняването на професията рентгенов лаборант да бъде безопасно.

Ключови думи: професия, рентгенов лаборант, права, изисквания

DO I KNOW THE PROFESSION THAT I HAVE CHOSEN?

**Nevenka Boninska, Desislava Nilolova, Doroteya Dobрева, Ivayla Milosheva,
Petranka Gagova**

MU, MC „Y. Filaretova”, Sofia

The choice of profession is not an accidental event; it is an expression of one's personality. Each profession requires professional qualities and competences, and also puts the worker in a certain working environment. The X-ray technicians work with X-rays and Gamma rays, electromagnetic and ultrasound radiation, etc. They are exposed to much more harmful influence than the workers in other professional areas. The goal of this survey is to determine how familiar the X-ray students are with the working conditions in their chosen profession. 50 students are a subject of the study – X-ray technicians from 1-st and 2-nd year at the MC „Y. Filaretova”, Sofia.

An anonymous survey was prepared and conducted in May 2015. The obtained results were processed with Microsoft Excel Office 2003 and are presented graphically in tables and diagrams. The obtained results show that for 80% of the participants, the profession choice is their own decision. More than half /70%/ of the students are aware of their rights when working in an ionising radiation environment, but these rights are not the main reason for choosing the profession. 94% of respondents are familiar with the manner in which the absorbed radiation dose is going to be reported, and 46% of them know that they will be passing periodical qualification exams. Imaging methods which use ionising radiation have wide application in medical diagnostics and therapy. Radiation protection in diagnostic imaging is mandated by regulatory documents. Recommendations for a healthy working environment provide a framework for safe X-ray technician working environment.

Keywords: profession, X-ray technician, rights, requirements

ЗНАЧЕНИЕТО НА ЦИСТАТИН С ЗА КЛИНИЧНАТА ПРАКТИКА

Милена Лечева

*Студент трети курс „Медицински лаборант“, Медицински колеж,
Медицински университет – Варна*

Основен показател за бъбречната функция е нивото на гломерулната филтрация, което може да се измери директно чрез изотопни клирънсови методи, инулинов клирънс или косвено, чрез концентрациите на серумния креатинин или креатининовия клирънс. Креатининът е най-използваният показател за оценка на бъбречната функция, но нивата му се влияят от възраст, пол, раса, белтъчен прием и мускулна маса, а реализирането на креатининовия клирънс изисква прецизно събиране на 24 ч. диуреза, при която са възможни загуба с дефекация и грешки при съхранение на урината. Поради това през последните години се търсят по-достъпни способи за оценка на гломерулната филтрация. Серумният цистатин С може да се използва като алтернативен ендегенен показател на гломерулната филтрация. Цистатин С е ниско молекулярен базисен протеин, представител на цистеин-протеиназните инхибитори, образува се от всички ядрени клетки с постоянна скорост, елиминира се и се метаболизира от тубулните епителни клетки и няма екстраренална елиминация. За разлика от креатинин цистатин С не зависи от пол, възраст и мускулна маса, серумните му нива не се влияят от възпаление или малигнен процес, не са наблюдавани лекарствени взаимодействия с диуретици, методите му за определяне са автоматизирани и бързи.

Ключови думи: бъбречна функция, гломерулната филтрация, креатинин, креатининовия клирънс, цистатин С

THE SIGNIFICANCE OF CYSTATIN C FOR CLINICAL PRACTICE

Milena Lecheva

Student third year, Medical College of Varna, Medical University of Varna

A key indicator of kidney function is the glomerular filtration rate, which can be measured directly by isotopic methods for clearance, inulin clearance or indirectly through concentrations of serum creatinine or creatinine clearance. Creatinine is the most commonly used indicator to assess renal function, but its levels are influenced by age, sex, race, protein intake and muscle mass, the realization of creatinine clearance requires precise collection of a 24-hour diuresis where there is a possible loss with bowel movements and errors in storing urine. Therefore, in recent years studies have sought for more affordable ways to assess the glomerular filtration rate. The serum Cystatin C can be used as an alternative endogenous indicator of the glomerular filtration. Cystatin C is a basic low molecular protein representative of cysteine proteinases inhibitors and is formed by all nucleated cells at a constant rate, it is eliminated and metabolized by the tubule epithelial cells and does not have

renal elimination. Unlike creatinine, Cystatin C does not depend on gender, age and muscle mass, its serum levels are not affected by inflammation or malignancy, there have not been observed drug interactions with diuretics, the methods for determining it are automated and fast.

Keywords: renal function, glomerular filtration rate, creatinine, creatinine clearance, Cystatin C

ЛАБОРАТОРНА ДИАГНОСТИКА НА ДИАБЕТ

Месут Мехмедов¹, Кристина Андонова²

Медицински колеж - Варна

Захарният диабет е комплексно метаболитно смущение, характеризиращо се с постоянна хипергликемия (високи нива на кръвна захар спрямо нормалните), което е резултат от нарушения в инсулиновата секреция, инсулиновото действие или и двете. Фундаменталната базова аномалия е ясна (относителна или абсолютна) недостатъчност на хормона инсулин. Инсулинът по същество е единственият хормон, понижаващ кръвната захар. Хормонът инсулин се синтезира и секретира от β -клетките на Лангерхансовите острови в панкреаса. Нормално панкреасът има около 1 милион такива острови, които съставляват 2-3% от масата на жлезите. Двата основни типа диабет са тип 1 (по-рано известен като инсулин-зависим диабет) и тип 2 (известен преди като инсулин-независим диабет). Диагноза за захарен диабет се поставя, когато плазмената глюкоза на гладно е 7,0 ммол/Л (126 мг/дЛ) или по-висока и чрез глюкозотолерантен тест на плазмена глюкоза ако нивото е 11,1 ммол/Л (200 мг/дЛ) или по-висока стойност. Изисква се само една отклоняваща се стойност на глюкозата в кръвта на пациент с класически симптоми като полидипсия (повишена жажда) и полиурия (често уриниране) за поставяне на диагноза, но е необходимо и допълнително изследване при асимптоматични индивиди.

Ключови думи: диабет, хипергликемия, панкреас, инсулин, диагностика, плазмена кръвна захар

LABORATORY DIAGNOSIS OF DIABETES MELLITUS

Mesut Mehmedov¹, Kristina Andonova²

Medical College of Varna

Diabetes mellitus is a complex metabolic disorder characterized by persistent hyperglycaemia (higher than normal blood glucose levels) resulting from defects in insulin secretion, insulin action or both. The fundamental underlying abnormality is a net (relative or absent) deficiency of the hormone insulin. Insulin is essentially the only hormone that can lower blood glucose. Insulin is synthesised and secreted from the β cells within the islets of Langerhans in the pancreas. The normal pancreas has about 1 million islets, which constitute about 2 – 3% of the gland's mass. The two main types of diabetes are type 1 (formerly known as insulin-dependent diabetes) and type 2 (formerly known as non-insulin-dependent diabetes). A diagnosis of diabetes is made if the fasting plasma glucose is 7.0 mmol/L (126 mg/dL) or greater or if the random or 2-h glucose tolerance test plasma glucose is 11.1 mmol/L (200 mg/dL) or greater. Only one abnormal glucose value is required in a patient with classical diabetic symptoms, such as polydipsia (increased thirst) or polyuria (increased volume of micturition), but a supplementary test is required in asymptomatic individuals.

Keywords: diabetes mellitus, hyperglycaemia, pancreas, insulin, diagnosis, plasma glucose

АНТИФОСФОЛИПИДНИ АНТИТЕЛА - ВИДОВЕ И ЛАБОРАТОРНИ ТЕСТОВЕ

**Нарин Шефкетова¹, Даниела Атанасова¹, Неше Ердал¹, Йорданка Михайлова¹,
Денислава Ангелова²**

¹Учебно-научен сектор "Медицински лаборант", Медицински колеж – Варна

²Медицински университет – Варна, Катедра по икономика и управление на здравеопазването

Фосфолипидите се намират във всички живи клетки, включително и в кръвните клетки, те са основна градивна единица на клетъчните стени. Имат ключова роля при коагулацията на кръвта - кръвосъсирването. При някои хора организмът погрешно разпознава фосфолипидите или техните белтъчни кофактори като чужди за него белтъчни съединения и произвежда антитела срещу тях. Тази реакция се определя като автоимунно заболяване. Произведените антитела се наричат антифосфолипидни антитела (АФА). Тяхната циркулация в кръвта води до аномалии при хемостазата (образуват се тромби в различни органи и системи). Тези тромби от своя страна причиняват различни усложнения. В зависимост къде се е образувал и колко е голям, могат да предизвикат нарушения в бременността (преждевременно раждане, спонтанен аборт), бъбречни увреждания, дълбока тромбоза на вените (ДТВ), мигрени, белодробна емболия, удар, сърдечно-съдови проблеми, епилепсия и други. Понякога антителата предизвикват образуването на многобройни тромби в различни органи и системи едновременно – състоянието се нарича катастрофален антифосфолипиден синдром (CAPS). Това състояние води до полиорганна недостатъчност и има висок риск за живота на пациента.

Ключови думи: антифосфолипидни антитела, тромбоза, антифосфолипиден синдром

ANTIPHOSPHOLIPID ANTIBODIES - TYPES AND LABORATORY TESTS

**Narin Shefketova¹, Daniela Atanasova¹, Neshe Erdal¹, Yordanka Mihaylova¹,
Denislava Angelova²**

¹Education and Research sector "Medical Laboratory Assistant", Medical College of Varna

²Medical University of Varna, Department of Economics and Management of Health

Phospholipids are found in all living cells and cell membranes, including blood cells. They play a key role in blood clotting (coagulation). In some people the body mistakenly identifies phospholipids or proteins bound to the phospholipids as foreign substances and forms antibodies against them. This reaction is a confusion of the immune system-autoimmune disorder. These antibodies are called Antiphospholipid antibodies (APLAs). Their presence in the blood circulation can lead to blood clotting anomalies and cause complications such as: premature miscarriages, unexplained fetal death or birth, stroke, kidney failure, deep venous thrombosis (DVT), migraine, pulmonary embolism, epilepsy, cardiovascular problems, etc. In rare cases APLAs develop multiple clots in different organ systems in a short time- this condition of the body is called Catastrophic Antiphospholipid Antibody Syndrome (CAPS). Clots may occur at the same time in the kidney, the brain, the lungs, the heart- that leads to multi-organ failure and a high risk of death.

Keywords: antiphospholipid antibodies, thrombosis, APS

ПРОУЧВАНЕ НА ИНФОРМИРАНОСТТА НА СТУДЕНТИ ОТ МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ- СТАРА ЗАГОРА, ОТНОСНО ВАКСИНАТА СРЕЩУ ЧОВЕШКИЯ ПАПИЛОМА ВИРУС (HPV)

Донка Монева¹, Дамян Петров², Павлина Тенева¹, Катя Кичукова¹,
Ирена Младенова- Христова³

¹Тракийски университет, Медицински колеж, Стара Загора

²Тракийски университет, Медицински факултет, Стара Загора,
Катедра по социална медицина и здравен мениджмънт

³Тракийски университет, Медицински факултет, Стара Загора,
Катедра по хигиена, епидемиология и инфекциозни болести

Човешкият папилома вирус (HPV) е асоцииран с развитието на: карциномите на шийката на матката, на вулвата, вагиналният рак при жените, рака на пениса при мъжете, аналния и орофарингеалния карцином при жените, а така също и при мъжете. Ваксината срещу HPV се препоръчва за рутинна ваксинация във възрастта 11 или 12 години. Консултативният комитет по имунизационни практики в САЩ (ACIP) препоръчва ваксиниране на жените – на възраст 13 до 26 години, и мъжете – на възраст 13 и 21 години, които не са ваксинирани преди това. Американското дружество по клинична онкология наскоро определи HPV-ваксините за профилактика на рака на маточната шийка като едно от петте най-добри постижения в съвременната онкология. Целта на това описателно проучване е събирането на данни върху информираността на студенти от Медицински колеж - Стара Загора, относно човешкия папилома вирус, както и ваксината срещу него. Анонимна анкета с 26 въпроси бе попълнена от 69 студенти от Медицински колеж - Стара Загора. В проучването участваха 91,3% мъже и 8,7% жени. На въпроса относно информираността за съществуването на човешкия папилома вирус 66,7% от анкетираните са отговорили утвърдително, а 26,4% - отрицателно; 56,2% са запознати със заболяванията, които вирусът причинява, както и пътищата, и начините за предаване на заразата, а 15,94% - не са запознати. По- голямата част от студентите (47,83%) се информират от интернет и други медии. Според разпределението на отговорите на въпросите относно полово предаваните болести - 75,36% не са се изследвали по този повод, а 8,7 % вече са били лекувани от някои от тези заболявания.

Ключови думи: *Human papillomavirus (HPV), ваксини, рак на маточната шийка, информираност*

A STUDY ON THE AWARENESS OF STUDENTS FROM THE MEDICAL COLLEGE- STARA ZAGORA ABOUT THE VACCINE AGAINST HUMAN PAPILLOMAVIRUS (HPV)

Donka Moneva¹, Damyan Petrov², Pavlina Teneva¹, Katya Kichukova¹,
Irena Mladenova³

¹Trakia University, Medical College, Stara Zagora

²Trakia University, Medical Faculty, Department of Social Medicine, Stara Zagora

³Trakia University, Medical Faculty, Department of Hygiene, Epidemiology and Infectious Diseases,
Stara Zagora

HPV is associated with cervical, vulvar, and vaginal cancer in females, penile cancer in males, and anal cancer and oropharyngeal cancer in both females and males. HPV vaccine is recommended for routine vaccination at age 11 or 12 years. Advisory Committee on Immunization Practices in USA (ACIP) also recommend vaccination for females aged 13 through 26 years and males aged 13 through 21 years who have not been vaccinated previously. The American Society of Clinical Oncology has recently determined HPV vaccines for preventing cervical cancer as one of the five top advances in modern oncology. The aim of this descriptive

study is to investigate the awareness of students from the Medical College- Stara Zagora of the vaccine against Human papillomavirus (HPV). A questionnaire (26 questions) was completed by 69 students from the Medical College- Stara Zagora. 91.3% of men and 8.7% women participated in the study. The question: "Are you aware of the existence of the Human papillomavirus" 66.7% of respondents answered in the affirmative, 26.4% - in the negative; 56.2% were aware of the diseases that the HPV causes (the majority of students (47.83%) through the Internet and other media), and 15.94% - were not informed. According to the distribution of the answers to the questions about sexually transmitted diseases- 75.36% have not been tested on this occasion, and 8.7% - have already been treated by some of these diseases.

Keywords: Human papillomavirus (HPV), vaccines, cervical cancer, awareness

ДЕТЕТО ПАЦИЕНТ В КЛИНИЧНА ЛАБОРАТОРИЯ

Златомира Димитрова, Пенка Прошенска, Павлина Тенева, Катя Кичукова

Тракийски университет – Медицински колеж, Стара Загора

От изключителна важност за навременната диагностика и терапия на заболяванията е високото качество на извършваните изследвания в медико-лабораторната практика. Аналитичният процес за всеки изследван показател изисква задълбочени познания и прецизни умения от страна на медицинския лаборант за всеки отделен етап. В клинична лаборатория лабораторните специалисти обслужват пациенти от широк възрастов диапазон. Съществените различия между децата и възрастните пациенти налагат използването на подходи и стратегии, съобразени със специфичните възрастови особености. Повечето хора са склонни да мислят за най-очевидната разлика: референтни интервали, свързани с възрастта. Все пак има много аспекти в дейността на лаборатория, обслужваща деца, които се различават от начина, по който работните процедури се изпълняват в лаборатория, чиито пациенти са основно възрастни. Трудността от работата с деца пациенти обхваща основно преданалитичния етап, а именно подготовка на пациента за изследване и начин на вземане на материала. За справяне с този проблем е необходимо медицинският лаборант да познава въпросите, свързани с детската психология, да владее подходи за преодоляване на стресови ситуации, да притежава умения за комуникация, да прилага етични и деонтологични норми на поведение, както и да зачита автономността на пациента.

Ключови думи: дете, пациент, клинична лаборатория, медицински лаборант

THE CHILD PATIENT IN THE CLINICAL LABORATORY

Penka Proshenska, Zlatomira Dimitrova, Pavlina Teneva, Katya Kitchukova

Trakia University - Medical College, Stara Zagora

The high quality of research in the medical and laboratory practice is vital for the timely diagnosis and treatment of diseases. The analytical process for each of the studied indicators requires deep knowledge and precise medical laboratory skills for each stage. In the clinical laboratory, laboratory professionals deal with a wide age range of patients. The significant differences between children and adults require the use of approaches and strategies tailored to the specific age characteristics of each group. Most people tend to think of the most obvious difference: reference intervals related to age. However, there are many aspects in the laboratory activities, related to children, which are different from the way the operating procedures are performed in the laboratory, whose patients are mostly adults. The difficulty in working with children patients mainly covers the preanalytical stage, namely, patient preparation for testing and the method of making the material. To address this problem it is necessary to know the medical laboratory issues related to child psychology, to wield approaches for overcoming stressful situations, to have communication skills, to apply ethical and deontological norms of behavior and respect the autonomy of the patient.

Keywords: child, patient, clinical laboratory, medical laboratory

ДЕТЕКТОРИ В ГАЗОВАТА ХРОМАТОГРАФИЯ

Любен Григоров¹, Светлана Георгиева²

¹Фармацевтичен Факултет, МУ-Пловдив

²Катедра „Фармацевтични науки и фармацевтичен мениджмънт“,
Фармацевтичен факултет, МУ-Варна

Газовата хроматография е инструментален метод за анализ, позволяващ предварителното разделяне на сложни смеси от вещества и последващото им качествено и количествено определяне.

Цел: Представяне на основните детектори, намиращи приложение в газовата хроматография, и начина им на работа.

Материали и методи: проучване на достъпната литература по темата.

Обсъждане: В газовата хроматография ролята на подвижна фаза играе газ, наречен газ носител. Той придвижва компонентите на анализираната проба от хроматографската колона, в която се извършва разделянето, към детектора, разположен непосредствено след нея.

Детекторът е прибор в хроматографската система, който следи за промени в състава на газа носител. Детекторът непрекъснато измерва определена физикохимична характеристика на газовия поток, напускащ колоната. Той отчита промени в измервания параметър, настъпващи в резултат на появата или отстраняването на елуирани компоненти от колоната. Съществуват различни детектори, работещи по различен механизъм - пламъчно-йонизационен детектор, електроноулавящ, масспектрометричен и други. Използването на мас-детектор в газовата хроматография е в основата на съвременния комбиниран метод - газова хроматография / масспектрометрия. За разлика от мас-детектора при някои от останалите използвани детектори анализираните компоненти не претърпяват промени, преминавайки през детектора (не деструктират). Това позволява те да се подложат на допълнителен анализ, като по този начин значително се разширяват надеждността и полезността на анализа.

Заключение: Детекторът е уредът в газово-хроматографското определяне, който регистрира елуираните съединения и като резултат от това се записва хроматограма. Той е от съществено значение за качеството на провеждания анализ.

Ключови думи: анализ, газова хроматография, детектори, газова хроматография / масспектрометрия

DETECTORS IN GAS CHROMATOGRAPHY

Lyuben Grigorov¹, Svetlana Georgieva²

¹Faculty of Pharmacy, Medical University of Plovdiv

²Department "Pharmaceutical sciences and Pharmaceutical management", Faculty of Pharmacy,
Medical University of Varna

Gas chromatography is an instrumental method of analysis allowing the preliminary separation of complex mixtures of substances and their subsequent qualitative and quantitative determination.

Aim: Presentation of the main types of detectors used in gas chromatography and their mechanism of action

Materials and Methods: survey of the available literature on the object

Discussion: In gas chromatography the mobile phase is a gas, called carrier gas. It moves the components of the test sample from the chromatography column, in which the division is performed, to the detector located immediately behind her.

The detector is an instrument in the chromatographic system. It monitors for changes in the composition of the carrier gas. The detector continuously measures certain physico-chemical characteristic of the gas stream, leaving the column. It reads the changes in the measured parameter occurring as a result of the occurrence or removal of components eluted from the column.

There are different detectors working on different mechanism - a flame ionization detector, electron capture detector, mass-spectrometry detector and others. The using of a mass detector in gas chromatography is the basis of the modern combined method - gas chromatography/mass spectrometry. Unlike the mass detector, in some of the used detectors the analyzed components do not undergo any change, passing through the detector. This allows them to be subjected to further analysis, thus greatly expanding the utility and reliability of the assay.

Conclusions: In gas-chromatographic determinations, the detector is a device that registers the eluted compounds and as a result is the recording of a chromatogram. The detector is essential for the quality of the analysis.

Keywords: analysis, gas chromatography detectors, gas chromatography/mass spectrometry

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА ПОТРЕБИТЕЛСКОТО ПОВЕДЕНИЕ - ЧАСТ 1: МЕТОД „ПРЯКО ИЗРАЗЕНО УДОВЛЕТВОРЕНИЕ“

Дарина Минева

Медицински директор на „МБАЛ –ХАСКОВО“ АД, гр. Хасково

Въведение: за постигане на качество на медицинската помощ е важно да се измери поведението на потребителите като косвен начин за оценяване на резултатите, да се засекат проблемите, изискващи коригиращи действия.

Цел: да се представи методът „Пряко изразено удовлетворение“.

Методи: пряка анонимна анкета с пет променливи, съответстващи на пет равнища на удовлетвореност. Изчисление по петобална скала, статистически и графичен анализ.

Резултати: отчете се асиметрично, дясно изтеглено положително разпределение на значенията на средните аритметични стойности, които са по-големи от медианата. Повечето от половината от анкетираните лица са отговорили с „доволен“ и „много доволен“ по всяка една от позициите на офертата. Обсъждане: определен е сегмент от потребители - „преграда“ пред успеха на организацията, поради две причини: неразбиране на офертата на болницата и недостатъчна мотивираност за съдействие в диагностичния и лечебен процес. Мениджмънтът се нуждае от стремеж да преодолее естествената инертност на потребителите посредством създаване на система за измерване на успеха, чрез цялостна промяна в организацията – ориентация към потребностите на пациентите. Съществуват четири начина за измерване на промяната: ретроспективно, напречен разрез, напречен разрез във времето и продължително във времето. Изводи: методът оценява главните процеси в дадена болница на базата на философията за ориентация към потребителя - „отвън навътре“. Методът е инструмент за управление на качеството на медицинската помощ.

Ключови думи: качество на медицинската помощ, нестопански маркетинг, нестопанска организация, удовлетворяване на потребителите, управление на качеството на медицинската помощ

TRACKING CONSUMER BEHAVIOR- PART 1: METHOD “DIRECT EXPRESSED SATISFACTION

Darina Mineva

Medical Director of UMHAT “Haskovo Hospital”

Background: To achieve high quality medical help it is important to measure consumer behavior, as an indirect way of assessing the results and to detect problems requiring corrective action.

Aim: To assess consumer behavior by using the “Direct expressed satisfaction” approach.

Materials and Methods: Direct anonymous questionnaire with five variables corresponding to the five levels of satisfaction. Calculation on a five-point scale, statistical and graphical analysis.

Results: There has been detected asymmetrical, right positive distribution of the meanings of the average values that are greater than the median. More than half of the respondents have answered "satisfied" and "very satisfied" on each of the positions of the offer.

Discussion: Determined is the segment of consumers - "barrier" to the success of the organization for two reasons: lack of understanding of the offer of the hospital and insufficient motivation to assist in the diagnostic and therapeutic process. The management process need to set a goal the overcoming of the natural inertia of consumers through a system of measuring success through a comprehensive change in the organization – orientation to the needs of patients. There are four ways of measuring the change; retrospective, cross-section view, a cross section view in time and continuous in time.

Conclusion: The method evaluates the main processes within a hospital, based on the philosophy of customer orientation "outside - inside." The method is a management tool for the quality of medical care.

Keywords: quality of medical care, non-profit marketing, non-profit organization, consumer satisfaction, quality management of medical care

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА ПОТРЕБИТЕЛСКОТО ПОВЕДЕНИЕ - ЧАСТ 2: МЕТОД „РЕЙТИНГИ ВАЖНОСТ/ПОСТИЖЕНИЕ“

Дарина Минева

Медицински директор на „МБАЛ –Хасково“ АД, гр. Хасково

Въведение: Статията изследва зависимостите „качество – важност“ и „качество – представяне“ по приоритетни компоненти от офертата на болницата.

Цел: Потребителите на болнични услуги да класират компонентите на офертата, като отговорят на два въпроса: важността на всеки един компонент за пациентите и колко добре се справя болницата по всеки компонент, след като пациентите са получили услугата.

Методи: Методът „Рейтинги / важност“ се състои от въпросник, съдържащ въпроси във връзка с девет променливи, съставляващи компоненти от офертата на изследваната болница. Видовете компоненти отразяват болнични подпроцеси. В направлението „Представяне“ се установи асиметрично, ляво изтеглено положително разпределение на значенията на средните аритметични стойности, които са по-малки от медианата.

Резултати: Анализът по метода „Рейтинги важност – постижение“ е осъществен по три направления: (1) важността на всеки компонент от офертата, (2) нивото на изпълнение на всеки компонент и (3) анализ на приоритетните компоненти.

Обсъждане: В резултат на анализа на приоритетните компоненти профилът на потребителя на медицински услуги на изследваната болница се определя като: потребител, който преценява като изключително важни лекарската компетентност и сестринското обслужване, недостатъчно информиран за лечението и назначенията, но активен, и който има лесен достъп до болницата. Изводи: При проучването с метода „Рейтинги важност – постижение“ се установи, че чрез анализа на отделните компоненти на офертата на организацията може да бъде определен профилът на потребителя на медицински услуги. Методът „Рейтинги важност – постижение“ може да е допълващ инструмент към други методи за оценка на качеството в контекста на неговото управление. Методът „Рейтинги важност – постижение“ оценява процеси в дадена болница, на базата на философията за ориентация към потребителя.

Ключови думи: качество на медицинската услуга, метод „Рейтинги/важност – постижение“, удовлетворение на потребителя

TRACKING CONSUMER BEHAVIOR – PART 2: METHOD “IMPORTANCE/ACHIEVEMENT RATINGS”

Darina Mineva

Medical Director of UMHAT “Haskovo Hospital”, Bulgaria

Background: This article explores the relationships “quality - importance” and “quality - presentation” by priority components of the offer of the hospital. Aim: For the users of hospital services to qualify the components of the offer by answering two questions - the importance of each component for the patients and how well the hospital is doing on each component after the patient has received the service

Methods: The method “Ratings importance” consists of a questionnaire containing questions regarding nine variables part of the components of the offer of surveyed hospital. The types of components reflect the hospital subprocesses. In the “Presentation” direction there has been established asymmetric - left positive distribution of the meanings of the averages that are less than the median. Results: The analysis of method “Ratings importance - achievement” is carried out in three ways: (1) the importance of each component of the offer, (2) the level of performance of each component, and (3) the analysis of the priority components.

Discussion: As a result of the analysis of the priority areas, the profile of the consumer of the medical services of the studied hospital is defined as a user who has assessed as critically important the medical competence and nursing care, as insufficiently informed about the treatment and the appointments, but active and who has an easy access to the hospital

Conclusion: In the study method “Ratings importance - achievement” it has been established that through the analysis of the individual components of the offer of the organization there may be a profile of the user of medical services. The method “Ratings importance - achievement” can be complementary to other methods of quality assessment in the context of its management. The method “Ratings importance - achievement” evaluates the processes in a hospital based on the philosophy of customer orientation

Keywords: quality of medical services, method ‘Ratings importance - achievement’, “consumer satisfaction

КВАЛИТОЛОГИЯ ИЛИ КВАЛИМЕТРИЯ?

Дарина Минева

Медицински директор на „МБАЛ –Хасково“ АД, гр. Хасково,

Статията изяснява съдържанието на термините квалитология и квалиметрия. С термина квалитология се обозначава науката за качеството, която изучава общата теория на качеството, съдържанието и природата на качеството на различните обекти.

Терминът квалиметрия се отнася до принципите и методите за количествена оценка на обекти с различна природа. Понятиятният апарат на двете науки включва: критерии, мярка/показател и ефективност. Показателят за качеството е количественият израз (характеристика) на едно или няколко свойства, които съставляват качеството, изграждат основата на потребителските ценности и формират себестойността и цената. В метрологията измерването се разглежда като частен случай на оценката. Ефективността е способността за изпълнение на работа с по-малко разходи на време и усилия. В квалитологията се приема, че цената на качеството не е стойността на създаване на качествени продукт или услуга, а цената за несъздаване на качествен продукт или услуга. Качеството е съвкупността от свойства на даден обект, оценявана по отношение на комплекса от свойства на други аналогични обекти от хората по критерия полезност – способността да удовлетворява установени или предполагаеми потребности.

В процеса на производство на медицинската услуга характеристиките ѝ претърпяват трансформация. Тя се възприема и усеща от потребителя, съпоставя се с ползата, като така се преценява нейната полезност. Проявата на полезността е външен израз на оценката на качеството на медицинската услуга и е обект на медицинска квалиметрия.

Схващането за медицинската дейност като услуга, предполага измерването и оценяването на нейното качество с инструментите на теоретичната и практическа квалиметрия. Изследването на природата на качеството на медицинската услуга е обект на медицинската квалитология.

Медицинската квалиметрия и квалитология са част от общата теория за качеството.

Ключови думи: квалиметрия, квалитология, медицинска услуга, качество на медицинската услуга

QUALITOLOGY OR QUALIMETRY?

Darina Mineva

Medical Director of UMHAT "Haskovo Hospital", Bulgaria

The article clarifies the content of the terms "qualitology" and "qualimetry". With the term qualitology is indicated the science of quality which studies the general theory of quality, content and nature of the quality of different objects. In its structure this term brings together four concepts: the theory of quality management theory of quality qualimetry and metrology.

The term "qualimetry" refers to the principles and methods for quantitative assessment of objects of different nature. The conceptual apparatus of the two sciences - qualimetry and qualitology includes criteria, measure / indicator and efficiency. The indicator for quality is quantification (characteristic) of one or several properties that constitute quality form the basis of the consumer values and forming the cost and the price. In metrology the measurement is seen as a special case of evaluation. Efficiency is the ability to perform work with less expenditure of time and effort. In qualitology it is assumed that the cost of quality is not the value of creating a quality product or service but the price for not creating a quality product or service. The quality is the combination of the properties of an object being measured in terms of the set of properties of other similar sites by people criteria - relevance - the ability to satisfy established or perceived needs.

In the manufacturing process of the medical service, its characteristics undergo transformations. It is seen and felt by the user, compared to the benefits, thus assessing its usefulness. The emerging of the utility is an outward expression of assessing the quality of medical service and is a subject to the medical qualimetry.

The concept of the medical activity as a service involves the measurement and evaluation of the quality of the tools of theoretical and practical qualimetry. The study of the nature of the quality of the medical service is the subject of medical qualitology.

The medical qualimetry and qualitology are part of the general theory of quality.

Keywords: qualimetry, qualitology, service, quality of medical service.

ЛАБОРАТОРНА ПАТОФИЗИОЛОГИЯ НА HUGHES-ОВ СИНДРОМ

С. Танчева¹, Т. Базан², К. Йеремиев³, А. Забунов¹, Й. Йонков¹

¹Медицински университет – Варна

²Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“,

³Медицински университет – Варна, Медицински колеж

През 1986 г. английският учен Хюз отрива, че в патогенезата на редица клинично проявени симптоми стои автоимунна реакция към фосфолипидните комплекси, които изграждат мембраните на тромбоцитите, вътрешните стени на кръвоносните съдове и клетките на нервните тъкани. Тези симптоми той обобщава в синдром, наречен антифосфолипиден (АФС) или синдром на Хюз (Hughes Syndrome - APS, APLS). Нашата цел бе да обобщим лабораторната патофизиология на този синдром. Нашият интерес бе привлечен от случай на рецидивираща тромбоза на ретиналните съдове при младо момиче, възникнала без видими причини. Пациентката бе лежала в различни отделения на различни болници и бе с различни диагнози в епикризите. Направихме си труда да проучим пациенти със

сходна симптоматика от клиниките по АГ, нефрология, офталмология, неврология, пулмология и съдова хирургия. Ползвахме информацията на анамнезата, статуса, изследванията и повлияването от приложеното лечение на част от болните по тяхната епикриза, а част от информацията получавахме директно от пациента. Голям брой от изследванията бяха правени в лабораторията. Ключовите фактори, които поддържаха диагнозата, бяха съобразени с документирана тромбоза (венозна или артериална) при пациенти под 50-годишна възраст, включително инсулт и/или остър миокарден инфаркт, както и положителна анамнеза за неуспешно завършила бременност или компликации на бременността.

Резултати: Диагнозата антифосфолипиден синдром се основава на клиничната симптоматика и умерени до високи титри на антикардиолипинови и/или лупусни антитела и фалшиво-позитивни серологични тестове за сифилис. Тези антитела могат да бъдат асоциирани със системно съединителнотуканно заболяване или да се намерят изолирано. При много пациенти могат да бъдат открити антитела срещу β 2-гликопротеин-I, антимитохондриални антитела, антиендотелни, антитромбоцитни, антиеритроцитни и пр.

Обсъждане: Антифосфолипидният синдром е заболяване, характеризиращо се с повишена склонност на кръвта към тромбози. Тази патогенеза е в основата на много нозологии с идентична клинична картина. Правилната диагностика и следващия адекватен терапевтичен подход биха могли да рационализират медицинския подход.

Ключови думи: синдром на Хюз, патогенеза, лабораторни, анализи, тромбоза

LABORATORY PATHOPHYSIOLOGY OF THE HUGHES SYNDROME

Tancheva S.¹, T. Bazan², K.Yeremiev³, A. Zabunov¹, Yo. Yonkov¹

¹Medical University of Varna, ²Free University of Varna "Chernorizets Hrabar"

³Medical University of Varna - Medical College

In 1986, the English scientist Hughes discovered, that in the pathogenesis of many clinical symptoms there stands an autoimmune response to the phospholipid complexes, that constitute the membranes of the platelets, the inner walls of blood vessels and cells of the nerve tissue. These symptoms, he sums up in a syndrome called antiphospholipid (AFC) or Hughes syndrome (Hughes Syndrome-APS, APLS).

Aim: Our goal is to summarize the laboratory pathophysiology of the syndrome.

Material: Our interest was sparked by a case of repeatedly occurring thrombosis of the retinal blood vessels in a young female, without a clear etiology. The patient was hospitalized in different departments of different hospitals and had multiple different diagnoses. We took the job of examining patients with similar symptoms from gynecology, nephrology, ophthalmology, neurology, pulmonology and vessel surgery clinics.

Materials and Methods: We used the information, received from the illness history, status, tests and the treatment results of some of the patients' charts, and another part of the information, we have received directly from the patients. A large portion of the tests, were conducted in the laboratory. The key factors, which supported the diagnosis, were consistent with the documented thrombosis (venous or arterial) in patients under 50 years of age, including infarctus cerebrii and/or infarctus myocarditis acuta, as well as a positive history of unsuccessful pregnancy or pregnancy complications.

Results: The diagnosis of antiphospholipid syndrome is based on clinical symptoms, moderate to high anticardiolipin and/or lupus antibody concentrations and false-positive serological tests for syphilis. These antibodies may be associated with a connective tissue disorder, or found isolated. In a lot of patients, antibodies against β 2-glycoprotein-I, antimitochondrial antibodies, antiendothelial antibodies, anti-platelet, anti-erythrocyte etc., may be found.

Discussion: Hughes' syndrome is a disorder, characterized by an increased affinity towards thrombosis. The same pathogenesis lies in the base of other nosological units, with an identical clinical picture. The correct diagnostics and an adequate treatment, may be able to rationalize the medical approach.

Keywords: Hughes syndrome, pathogenesis, laboratory, analysis, thrombosis

БЕТА-2-МИКРОГЛОБУЛИН И АЛБУМИН В УРИНА ПРИ ПАЦИЕНТИ С ТУБУЛО-ИНТЕРСТИЦИАЛЕН БАКТЕРИАЛЕН НЕФРИТ - ДИАГНОСТИЧНА ЕФЕКТИВНОСТ

С. Танчева¹, Т. Базан², К. Йеремиев³, А. Забунов¹, Й. Йонков¹

Медицински университет – Варна¹

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“²

Медицински университет – Варна, Медицински колеж³

Ранното диагностициране на тубуло-интерстициалния бактериален нефрит (ТИБН - пиелонефрит) има важно значение за развитието на това заболяване. В диагностиката му значителен дял имат лабораторните изследвания. Въвеждането на нови лабораторни параметри е дълъг и сложен процес. Продължава да се проучва диагностичната надеждност на единични или констелация от лабораторни параметри за това заболяване.

Цел: Да се проучи диагностичната ефективност от количественото определяне на бета-2-микроглобулин ($\beta 2M$) и албумин в урината на болни с ТИБН, като се използва подходът на Receiver operating characteristic (ROC).

Материали и методи: Група болни (105), подбрани по рутинни критерии за диагноза на пиелонефрит (IDSA ; ESCMID guidelines-2003-2014) от отделенията по нефрология, пропедевтика на вътрешни болести и урология на УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна за периода 2001-2011 год., както и в МБАЛ „Св. Анна“ 2011-2015 год. Диагнозата ТИБН е поставена по критериите на клиниката: левкоцитурия, бактериурия с микробиологична посевка и образна диагностика. Групата здрави включва 130 лица, от които мъже 72 (55,4%), жени 58 (44,6%), на средна възраст - $36,49 \pm 13,95$ г, подбрани по изискванията на Refval. Изследванията за количество на $\beta 2M$ и албумин в урината са извършени с имунотурбидиметрични методи, автоматизирани на анализатори Hitachi и Olympus. Резултатите за $\beta 2M$ са изразени в мг/л, а за албумин – в мг/гр креатинин. Диагностичната надеждност е оценена с ROC. За статистическата обработка е използван пакет SPSS ver.12 –ROC.

Резултати:

Test Result Variable(s): U b-2 M mg/l

Area	Std. Error (a)	Asymptotic Sig. (b)	Asymptotic 95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
,839	,041	,000	,760	,919

Test Result Variable(s): U albumin mg/g Cr

Area	Std. Error (a)	Asymptotic Sig. (b)	Asymptotic 95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
,758	,032	,000	,696	,820

Площта под ROC - Test Result Variable(s): U b-2 M mg/l – 0,839

Площта под ROC -Test Result Variable(s): U albumin mg/g Cr – 0,758

Обсъждане: Въвеждането на по-сложни статистически методи (ROC) повишава обективността на изследването на диагностичната ефективност на отделни клинично-лабораторни маркери. При ТИБН лабораторните изследвания са между 10 и 70% от обема информация, необходим за диагноза и прогноза. Изследването на ROC при всеки лабораторен маркер следва баланса между валидиране на констелации и финансова политика и е в процес на натрупване.

Извод: U $\beta 2M$ в урина е значим маркер при обсъждане на диагнозата и за оценка на ефекта от лечението на тубуло-интерстициалния бактериален нефрит. Повишаването на излъчването на албумин с урината е по-малко специфичен маркер за диагнозата, но от голямо значение за прогнозата на това заболяване.

Ключови думи: ROC, $\beta 2M$ -урия, микроалбуминурия, тубуло-интерстициален бактериален нефрит

BETA-TWO MICROGLOBULIN AND ALBUMIN IN THE URINE OF PATIENTS WITH TUBULAR-INTERSTITIAL BACTERIAL NEPHRITIS – DIAGNOSTIC EFFICIENCY

S. Tancheva¹, T. Bazan², K. Yermiev³, A. Zabunov¹, Yo.Yonkov¹

¹Medical University of Varna

²Free University of Varna "Chernorizets Hrabar"

³Medical University of Varna - Medical College

The early diagnosis of tubular-interstitial bacterial nephritis (TIBN-pyelonephritis), is significant for the development of that illness. In its diagnosis, the laboratory tests take a significant part. The introduction of new laboratory parameters is a long and complicated process. The diagnostic reliability of single laboratory parameter or a complex of such, continues to be studied.

Aim: To research the diagnostic efficiency from the quantification of β_2 -microglobulin (β_2M) and albumine in urine, collected from patients with TIBN, with the help of the Receiver operating characteristics (ROC) approach.

Material and Methods: A group of patients (105), chosen by routine criteria for the diagnosis of pyelonephritis /IDSA; ESCMID guidelines – 2003-2014/, from the Departments of Nephrology, Internal Medicine and Urology in the "St. Marina" University hospital – Varna, in the timeline between 2001 and 2011, as well as in UMHAT "St. Anna", during the period 2001-2015. The diagnosis of TIBN is placed according to the criteria of the clinic: leukocyturia, bacteriuria with a microbiological culture and imaging diagnostics. The healthy group includes 130 individuals, of which 72 are men (55.4%), 58 are women (44.6%), in a middle age of 36.49 ± 13.95 , chosen according to the criteria of Refval. The tests for quantity of β_2M and albumin in the urine, were conducted with the use of immunoturbidimetry, automatized on Hitachi and Olympus analyzers. The β_2M results are in miligram per liter (mg/l), and those for albumin – in miligrams per gram of creatinine (mg/g of creatinine). The diagnostic reliability is graded with ROC. SPSS package was used for the statistics ver.12 –ROC.

Results: Test Result Variable(s): U b-2 M mg/l

Area	Std. Error (a)	Asymptotic Sig. (b)	Asymptotic 95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
.839	.041	.000	.760	.919

Test Result Variable(s): U albumin mg/g Cr

Area	Std. Error (a)	Asymptotic Sig. (b)	Asymptotic 95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
.758	.032	.000	.696	.820

The area under ROC- Test Result Variable(s): U b-2 M mg/l – 0.839

The area under ROC -Test Result Variable(s): U albumin mg/g Cr – 0.758

Discussion: The introduction of more complicated statistical methods (ROC), increases the objectivity in the research of the diagnostic efficiency of separate clinical laboratory markers. In TIBN, the laboratory tests take up between 10% and 70% of the total volume of information, needed for the diagnosis and prognosis. The ROC test with every laboratory marker follows the balance between validation of constellations and finance policy, and is in the process of building up.

Conclusion: β_2M in the urine is a significant marker during the diagnostics and examination of the treatment of TIBN. The increase in albumin excretion in urine is a less specific marker for the diagnosis, but a far more significant one for the prognosis of that illness.

Keywords: ROC, β_2M in urine, microalbuminurie, TIBN

ФАРМАЦЕВТИЧНИ ГРИЖИ И РОЛЯТА НА ФАРМАЦЕВТА В АПТЕКАТА

Галина Германова, Борислава Андонова, Милица Коева

Медицински колеж, Медицински университет – Варна

Фармацевтичните грижи като част от здравните грижи съдържат в себе си принципите и нормите на медицинската етика и деонтология. Терминът грижа предполага необходимост от максимално сътрудничество между членовете на здравния екип: лекар, фармацевт, пациент. В условията на здравната реформа българският пациент е не само потребител, но преди всичко клиент на фармацевтичния продукт. Намаляване на покупателната способност на пациента/клиент поради засилена социална несигурност, безработица и обедняване. Медийната информационна инвазия по отношение на различни заболявания и терапии създава усещане у потребителите, че могат да прибегват до самолечение. Това от своя страна къса връзката пациент-лекар-фармацевт. Не са редки случаите, когато пациентът / клиентът става жертва на чисто комерсиална фирмена аптечна политика за сметка на правото му да се ползва от хуманни фармацевтични здравни грижи и услуги. Съвременните фармацевтични грижи изместват фокуса от лекарството като продукт към пациента като цялостен субект с неговите здравни нужди, предпочитания, интереси, очаквания.

Статията проследява развитието на концепцията за фармацевтични грижи и новата роля и отговорност на фармацевта в аптеката на базата на литературни източници по разглеждания проблем и анализиране на данните през погледа на авторите като активни участници в тази нова роля.

Ключови думи: пациент, фармацевтични грижи, НЛР, безопасност на пациента

PHARMACEUTICAL CARE AND THE ROLE OF THE PHARMACY PRACTITIONER

Galina Germanov, Borislava Andonova, Militsa Koeva

Medical College of Varna, Medical University of Varna

Pharmaceutical care as a part of health care incorporates the principles and norms of medical ethics and deontology. The definition of care as a concept presupposes a maximum amount of cooperation between the members of the healthcare team, that is, physicians, pharmacists and patients. In the context of the healthcare reform, Bulgarian patients are not simply the final consumers of pharmaceutical products, but above all, the key customers in the pharmaceutical market. Customers' purchasing power loss is a distinct tendency resulting from the growing social insecurity, unemployment and impoverishment in the country. The massive information campaigns in the media targeting various health conditions and therapies make consumers believe that self-medication is a viable option. Thus, the relation between patients, physicians and pharmacists is seriously damaged. Patients (customers) often become a victim of the mercantile policy of the pharmaceutical supply chains. This violates the patients' rights to benefit from humane pharmaceutical care and services. Modern pharmaceutical care has shifted from its original focus on the medicine as a product towards a more inclusive patient-centered care encompassing the patients' health needs, preferences, and expectations.

This paper traces the development of the concept of pharmaceutical care and the contemporary role and responsibilities of pharmacy practitioners. The paper is based on relevant source literature and data analysis performed by the authors who have actively assumed the pharmacist's new role and responsibilities.

Keywords: ADR, patient, patient safety, pharmaceutical care

ШИРОКО ПРИЛОЖЕНИЕ НА FLOS CALENDULAE В ОБЛАСТТА НА ФАРМАЦИЯТА, МЕДИЦИНАТА И КОЗМЕТИКАТА

Димана Димитрова¹, Антония Христова¹, Момчил Ламбев¹, Кристина Керчева²,
Таня Тодорова²

¹Медицински колеж – Варна, Медицински университет – Варна

²Студенти в Медицински колеж – Варна, Медицински университет – Варна

Невенът (*Calendula Officinalis*) се отличава с богат на биологично активни вещества (БАВ) състав. За негова родина се смята Средиземноморието, но днес е сред най-разпространените билки в света. Спикът с качествата и приложенията му е неизброим. За лечебни цели се използва цветът на растението (*Flos Calendulae*). Билката може да се прилага вътрешно и външно под формата на запарки (инфузи), отвари (декокти), тинктури, екстракти, маслени извлеци, мехлеми.

Употребяван външно, невенът има силен противомикробен, противовъзпалителен и ранозаздравяващ ефект. Използван в дерматологията, намира приложение в терапията на различни заболявания. Продуктите, които са разработени на базата на невен, значително подобряват процесите на регенерация и епителизация на раните. С успех се прилагат в противоракови и противоалергични фармацевтични продукти. Има доказателства, показващи, че крем или маз от невен са ефективни при лечение на радиационен дерматит. В съвременното *Calendula Officinalis* се използва при антиейджинг терапията. Влиза в състава на бебешки продукти, които имат овлажняващ и подхранващ ефект върху кожата. Кожата на бебетата е по-уязвима и чувствителна от тази на възрастните и има нужда от специални грижи.

Вътрешно невенът намира приложение при стомашно-чревни, жлъчни, сърдечно-съдови и други заболявания. Билката понижава кръвното налягане, повлиява положително състоянието на стомаха при гастрити и язви и има имуностимулиращо действие. Често е използван от жени в климактериум и такива, страдащи от аменорея и дисменорея.

Натовареното ежедневие и стресът оказват неблагоприятно влияние върху нервната система. Съвременната медицина е установила, че препарати, имащи в състава си невен, оказват успокояващо въздействие върху нея. Екстракт от билката много често се използва в козметични и миещи продукти и такива, предназначени за ароматерапия.

Ключови думи: невен, билка, лечение, дерматология, фармацевтични продукти

WIDE APPLICATION OF FLOS CALENDULAE IN PHARMACY, MEDICINE AND COSMETICS

Dimana Dimitrova¹, Antonia Hristova¹, Momchil Lambev¹, Kristina Kercheva²,
Tanya Todorova²

¹Medical College of Varna, Medical university of Varna

²Students in the Medical College of Varna, Medical University of Varna

The Calendula plant (*Calendula Officinalis*) is well-known for its wide range of bioactive compounds. It is believed to originate from the Mediterranean region but it is one of the most widely used herbs in the world today. The list of its properties and applications is somewhat endless. The flower petals of the Calendula plant (*Flos Calendulae*) are used for medicinal purposes. Calendula can be used both internally and externally in the form of herbal infusions, potions (decoctions), tinctures, extracts, oils, and ointments. When used externally, Calendula has strong antimicrobial, anti-inflammatory and skin-healing effects. It is used in the therapy of various dermatological conditions. The products developed on the basis of Calendula significantly improve the physiological regeneration and epithelialization of wounds. It is successfully used in the production of anticancer and anti-allergic pharmaceutical products. Today *Calendula Officinalis* is used in the anti-aging therapy. It is also a component of baby products that moisturize, soothe and nourish the skin.

Calendula is used internally for the treatment of gastro-intestinal, biliary, cardiovascular and other conditions. The herb lowers blood pressure, positively influences stomach disorders such as gastritis and ulcers, and has an immunostimulating effect. It is often used by women in menopause and those suffering from amenorrhea and dysmenorrhea.

Calendula herbal extract is often used in cosmetic and detergent products and in those intended for aromatherapy.

Keywords: Calendula, dermatology, herb, pharmaceutical products, treatment

СУПОЗИТОРИИ – ОСНОВНО НАПРАВЛЕНИЕ В СЪВРЕМЕННАТА ФАРМАЦЕВТИЧНА НАУКА

**Антония Христова¹, Момчил Ламбев¹, Димана Димитрова¹, Величка Дамянова²,
Анна Парушева², Виолета Стоянова², Стела Боева²**

¹Медицински колеж – Варна, Медицински университет – Варна

²Студенти в Медицински колеж – Варна, Медицински университет – Варна

Супозиториите са фармацевтични еднодозни препарати. Те съдържат едно или повече активни вещества диспергирани или разтворени в подходяща основа, която се разтваря или диспергира във вода или се стапя при телесната температура. Могат да бъдат включвани и допълнителни помощни вещества в супозиториите – разреждащи, адсорбенти, помощно-активни вещества, консерванти, оцветители, когато е необходимо. Формата, големината и консистенцията на супозиториите са подходящи за ректално и вагинално приложение. Ректалните супозитории са обикновено под формата на конус или цилиндър с остър край. А вагиналните супозитории могат да бъдат сферични (топки – глобули), яйцевидни (овули – ovula) или под формата на плоско тяло със заоблен край (песари – pessaria). Супозиториите постигат локален ефект или общо действие, като се стапят и освобождават лекарственото вещество. Те намират широко приложение при различни здравословни проблеми. При хемороиди; гъбични инфекции; бактериални инфекции; хронични възпаления; констипация. Създадени са и супозитории като хомеопатичните препарати, които се приготвят от вещества, чийто произход е природен, което ги прави предпочитан избор на лечение пред химичните препарати.

Супозиториите като лекарствена форма имат своите предимства и недостатъци. Те са подходящи за педиатрията и гериатрията, при гадене и повръщане. Могат да се прилагат един път дневно, което ги прави предпочитан избор при определени пациенти. Избягва се ефектът на преминаване през черния дроб. Като недостатък може да се отбележи дискомфорт, породен от спецификата им на приложение. Колебания в абсорбцията на лекарственото вещество. Дразнене на лигавиците, причинено от някои лекарствени вещества или основи. Последните клинични проучвания са оценили използването на инсулинови супозитории като средство за отстраняване на убождане. Експериментални инсулин-супозитории са поставени в ректума на пациента, където инсулинът се абсорбира в кръвния поток.

Ключови думи: супозитории, локален ефект, педиатрия, гериатрия

SUPPOSITORIES – A MAIN TREND IN THE MODERN PHARMACEUTICAL SCIENCE

Antonia Hristova¹, Momchil Lambev¹, Dimana Dimitrova¹, Velichka Damyanova², Anna Parusheva², Violeta Stoyanova², Stela Boeva²

¹*Medical college of Varna, Medical university of Varna*

²*Students at the Medical College of Varna, Medical University of Varna*

Suppositories are single-dose pharmaceutical preparations. They contain one or more active substances dispersed or dissolved in a suitable base which may be soluble or dispersible in water or may melt at body temperature. Excipients such as diluents, adsorbents, surface-active agents, lubricants, preservatives and colouring matter might be added if necessary.

The shape, size and texture of suppositories are suitable for rectal and vaginal application.

Rectal suppositories are typically in the form of a cone or a cylinder with a pointed end. A vaginal suppositories may be spherical (ball - globuli); oval (ovuli) - ovula or in the form of a flat body with a rounded end (pessaries - pessaria).

Suppositories provide both local and systemic effect by dissolving and releasing the drug contained inside. They are widely used in a variety of health problems such as hemorrhoids, fungal infections, bacterial infections, chronic inflammation, and constipation. There are also homeopathic suppositories containing natural ingredients and no chemicals which makes them a preferred first choice treatment.

Suppositories have both advantages and disadvantages.

They are suitable for the treatment of children and geriatric patients, for conditions such as nausea and vomiting.

They can be administered once a day which makes them a preferred first choice in some patients. Suppositories provide direct access to the systemic circulation, efficiently bypassing the liver metabolism.

A disadvantage of suppositories is the discomfort caused by the specificity of the administration, fluctuations in drug absorption, irritation of the mucous membranes caused by certain active ingredients or bases.

Recent clinical trials have established the benefits of insulin suppositories in avoiding procedures involving injections and needles. Experimental insulin suppositories are placed in the rectum of the patient, where insulin is absorbed into the blood stream.

Keywords: suppositories, local effect, treatment of children, geriatric patients

UNGUIS INCARNATUS – ПРОФИЛАКТИЧНИ АСПЕКТИ

Емил Райков

УНС „Медицински Козметик“, Медицински колеж, МУ-Варна

Unguis incarnatus (враснал нокът) е често срещан проблем с неясна етиология, протичащ с характерни симптоми като силна нетърпима болка, подуване, нарушена двигателна активност, доста често влошаваща качеството на живот. Възможни причини за възникването му могат да бъдат неудобни обувки, травми, инфекции, неправилно изрязване на ноктите, наследственост и генетични фактори. Най-често се засяга нокътът на палеца на долните крайници. В настоящия материал се описват причините за врасване, възможните механизми, характерните симптоми, варианти за отстраняване на врасването чрез хирургични и специализирани грижи, положени от медицински козметик в подходящо оборудван за целта медико-козметичен център, предлагащ терапевтичен педикюр, съвети за домашни профилактични действия и средства, които имат особено важна роля за постигането на положителни крайни резултати. Навременната медико-козметична помощ и профилактика, която пациентите пренебрегват, води до намаляване на честота на усложнения.

Ключови думи: Unguis incarnatus, профилактика

UNGUIS INCARNATUS- PREVENTION ASPECTS

Emil Raikov

Educational and Research Sector of Beautician, Medical College of Varna, Medical University of Varna

Unguis incarnatus (ingrown nail) is a frequently encountered problem with an unclear etiology. It proceeds with typical symptoms like strong intolerable pain, swelling, impaired locomotive activity which quite often deteriorates the quality of life. Possible reasons for the ingrown nails could be uncomfortable shoes, traumas, infections, improper clipping of the nails, heredity, and genetic factors. Most often it affects the nails of the big toes. In the current material, the following is described: the reasons for the ingrowing of the nails, the possible mechanisms, the typical symptoms, options for the removal of the ingrown nails through surgery and specialized care by a medical cosmetologist in a suitably equipped for this purpose medical-cosmetic center, which offers therapeutic pedicure, advices for home preventive activities and remedies which have particularly important role for the achievement of positive end results. The timely medical-cosmetic help and prevention, which patients ignore, lead to a decrease in the frequency of the complications.

Keywords: Unguis incarnatus, prevention

ПРОУЧВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ НА ПАЦИЕНТИТЕ ЗА ЗАКУПУВАНЕ НА ЛЕКАРСТВА ПРЕЗ ИНТЕРНЕТ

Анна Тодорова¹, Антоанета Цветкова², Силвия Михайлова²

¹Фармацевтичен факултет МУ-Варна

²Медицински колеж МУ-Варна

През последните години електронната търговия и интернет услугите станаха неразделна част от живота на потребителите. Съществува потенциал те да стават все по-значими с въвеждането и развитието на електронното здравеопазване у нас. Осъществяването на истински цифров единен пазар ще позволи създаването на нови форми на растеж. Нереализираният засега потенциал е огромен и ще бъде от полза за всички територии и икономически сектори в Съюза.

В повечето Европейски страни интернет търговията с лекарства без лекарско предписание се извършва от аптеки, получили разрешение за дейността си от съответния за страната изпълнителен орган. В България търговия на лекарствени продукти по интернет официално е въведена от 06.01. 2012 година и се регламентира с промени в Наредба №28 за устройството, реда и организацията на работата в аптеките.

Статията има за цел да проучи нагласите на обществото относно закупуването на лекарства през интернет. Резултатите показват, че опасенията на потребителите са свързани основно с качеството на предлагания лекарствен продукт. Налице са редица рискове за потребителите при покупка на лекарства през интернет. От една страна съществува риск от закупуване на фалшиви лекарства, неотговарящи на изискванията за качество, безопасност и ефикасност от нелицензирани сайтове, а от друга липсата на фармацевтична консултация за правилното приложение, възможните НЛР, противопоказания и несъвместимости къса връзката пациент-фармацевт и излага здравето на потребителя на сериозен риск.

Ключови думи: електронна търговия, лекарствени продукти, аптека, пациенти, нагласи Европейски съюз

PATIENTS' ATTITUDES TOWARDS ONLINE PURCHASING OF MEDICINES. A SURVEY.

Anna Todorova¹, Antoaneta Tsvetkova², Silvia Mihailova²

¹*Faculty of Pharmacy, Medical University of Varna*

²*Medical College of Varna, Medical University of Varna*

In recent years, e-commerce and the internet services have become an inextricable part of the consumers' lives. The introduction of e-health services in Bulgaria will unlock the potential of electronic transfer of health resources and health care. The establishment of a genuine digital single market would generate new types of growth. The potential, yet unrealized, is enormous and would benefit all territories and sectors of the European Union.

In most of the countries within the EU, online sales of over-the-counter drugs are done by pharmacies which have been authorized by the corresponding regulative government authorities.

The online trade of medicinal products was officially introduced in Bulgaria by the amendments of Ordinance №28 of 2 January 2012 on the regulation, procedures and organization of pharmacy workflow.

The purpose of this paper is to analyze the public attitudes towards the Internet trade of medicines.

The results indicate that the public concerns are primarily related to the quality of the medicinal product sold online. The online purchases of medicines pose a great number of risks. On one hand, there is a risk of counterfeit drugs sold through unlicensed sites and produced in noncompliance with the requirements for quality, safety and efficacy. On the other hand, the lack of patient counselling on appropriate drug use, the potential adverse drug reactions, contraindications, and incongruity can damage the patient-pharmacist relation and would pose serious health risks.

Keywords: attitudes, e-commerce, European Union, medicinal products, patients, pharmacy

АЛТЕРНАТИВНИ ПОДХОДИ ЗА ЛЕЧЕНИЕ НА ОСТЕОАРТРИТ

Момчил Ламбев, Димана Димитрова, Антония Христова

Медицински колеж – Варна, Медицински университет – Варна

Артритът е най-честата причина за инвалидност сред възрастните в САЩ и особено сред хора с множество хронични заболявания. Остеоартритът (ОА) е дегенеративно заболяване на ставния хрущял, което се асоциира с хипертрофични костни промени и ангажира също и близките мускули, подлежащата кост, лигаменти, синовията и ставните капсули. Рисковите фактори за развитието му включват генетична предразположеност, женски пол, предходна травма, напреднала възраст и обезитет. Най-честият симптом е ставната болка, която се увеличава при физическа активност, особено след период на покой. Той може да причини нестабилност на ставите и сутрешна скованост.

Остеоартритът е най-честото ставно заболяване, диагностицирането му обикновено се основава на типичната клинична симптоматика, а лечението включва нефармакологични подходи и фармакотерапия за облекчаване на болката и подобряване на физикалната функция. Терапията може да се раздели на четири основни категории: нефармакологична, фармакологична, допълнителна / алтернативна и хирургична. Като цяло терапевтичният подход е стъпаловиден и лечението трябва да започне с най-безопасния и най-малко инвазивен избор, преди да се премине към по-инвазивните и скъпи терапии.

Маслото от крил, приложено в дневна доза от 300 mg, е асоциирано със сигнификантно потискане на възпалението и позитивно повлияване на симптомите на артрит в рамките на кратък терапевтичен период (7-30 дни). Криловото масло е екстракт от Антарктически крил (Antarctic Krill) – ракообразните *Euphausia Superba*, които са зоопланктон от дъното на хранителната верига.

Маслото от крил и съответните хранителни добавки съдържат уникална комбинация от богати на омега-3 мастни киселини, фосфолипиди и антиоксиданти. Хранителна добавка, съдържаща естествена

комбинация от фосфолипиди, докозохексаноевата киселина, ейкозапентаноевата киселина и астаксантин, каквато е криловото масло, може да бъде алтернатива при лечението на хронични възпалителни заболявания. Имайки предвид натрупващите се данни за странични ефекти, асоциирани с хроничната употреба на нестероидни противовъзпалителни средства, които са златният стандарт за лечение на хроничните възпалителни ставни заболявания, е необходимо да се разработят по-безопасни терапевтични стратегии за тези болни.

Ключови думи: остеоартрит, лечение, НСПВС, масло от крил

ALTERNATIVE APPROACHES TO TREAT OSTEOARTHRITIS

Momchil Lambev, Dimana Dimitrova, Antonia Hristova

Medical College of Varna, Medical University of Varna

Arthritis is the most common cause of disability among adults in the United States and especially among people with multiple chronic diseases.

Osteoarthritis (OA) is a degenerative joint disease marked by degeneration of the articular cartilage associated with bone hypertrophy affecting the nearby muscles, the underlying bone, ligaments, synovium and articular capsules. Genetic predisposition, female gender, previous injuries, old age and obesity are key factors for the development of OA.

The most common symptom is the joint pain which is exacerbated by physical activity, especially following periods of inactivity. It can cause joint instability and morning stiffness.

Osteoarthritis is the most common joint disorder. Its diagnosis is usually based on the typical clinical symptomatology, and its treatment involves non-pharmacological approaches and pharmacotherapy for pain relief and improvement of physical functions.

OA therapy can be divided into four main categories: non-pharmacological, pharmacological, additional/alternative, and surgical. In general, the therapeutic approach is stepwise and OA treatment should start with the safest and least invasive options before proceeding to more invasive and expensive therapies.

Krill oil applied in a daily dose of 300 mg is associated with significant suppression of inflammatory processes and influences positively the symptoms of arthritis within a short period of treatment (7-30 days).

Krill oil is an extract from the Antarctic krill, or *Euphausia Superba*. Krill are crustaceans. They are zooplankton near the bottom of the food chain.

Krill oil and relevant dietary supplements contain a unique combination of phospholipids and antioxidants rich in omega-3 fatty acids.

A dietary supplement that contains a combination of natural phospholipids, docosahexaenoic acid, eicosapentaenoic acid, and astaxanthin such as krill oil, can be an alternative for the treatment of chronic inflammatory diseases.

Given the accumulating data evidence on the side effects associated with the long-term use of nonsteroidal anti-inflammatory agents that are the gold standard for the treatment of chronic inflammatory joint diseases, safer therapeutic strategies should be developed for the management of OA.

Keywords: osteoarthritis, treatment, NSAIDs, krill oil

ИНФОРМИРАНОСТ НА УЧЕНИЦИ ОТ ГИМНАЗИАЛНИЯ КУРС ЗА ЗДРАВΟΣЛОВНИЯ НАЧИН НА ЖИВОТ - ИЗТОЧНИЦИ И НАЧИНИ

Теодора Стаева, Нурхан Фехим, Ралица Илиева

*Студенти УНС „Инспектор по общественно здраве и социални дейности“
Медицински колеж, Медицински университет – Варна*

Здравните знания, умения и навици са предпоставка за практикуване на здравословен начин на живот. Основните компоненти, свързани със здравето на учениците, са здравословното хранене, физическата активност, социалното и психично здраве. Целта на настоящето проучване е да се установи и анализира нивото на информираност за здравословния начин на живот на учениците от прогимназиалния курс. В проучването са включени общо 160 ученици от VIII до XI клас от четири училища на територията на град Варна. Изследването е проведено в периода февруари-март 2015 година. Използвана е пряка индивидуална анкета. Резултатите са обработени чрез математико-статистически методи и графичен анализ. Независимо от субективната преценка, че са достатъчно информирани (90%), са налице пропуски в знанията, уменията и навиците на учениците за здравословен начин на живот. Голяма част от тях разчитат на информация от приятели или интернет, като около половината от анкетираните (55%) посочват училището като основен източник за запознаване със здравословния режим. Информацията се поднася основно от класния ръководител (68%) и училищния психолог (56%). Медицинските специалисти и външните лектори са ангажирани по-рядко (26%). Традиционните начини за поднасяне на информация се оценяват като полезни от по-голямата част от учениците.

Ключови думи: здравословен начин на живот, информираност, източници на информация

AWARENESS OF HIGH SCHOOL STUDENTS OF A HEALTHY WAY OF LIFE – SOURCES AND METHODS

Teodora Staeva¹, Nurhan Fehim², Ralitsa Ilieva³

*Students Educational and Research Sector of Inspector of Public Health and Social Activities
Medical College of Varna, Medical University of Varna*

Having basic knowledge, habits and skills about health is essential for living a healthy life. Basic components, connected with the health of the students, are a healthy diet, physical activities, social and psychological health. The goal of this research is to determine and analyze the level of awareness of healthy living among students from grades eight to eleven. A total of one hundred and sixty (160) students from four schools, all located in Varna, have taken part in the research. The research was conducted from February till March 2015. We handed out individual polls, the results of which were processed with mathematical, statistical and graph analyses. Apart from the subjective evaluation that they are informed (90%), the results show that there are things the students do not know. A large part of them rely on information from friends or the Internet, while around half of the students (55%) say that they count on their schools for information about health-related questions. The information is mostly given by their form-teacher (68%) and the school's psychologist (56%). Medical specialists and lecturers are rarely involved (26%). A large part of the students say that they find the traditional ways of giving out information very helpful.

Keywords: healthy lifestyle awareness, information sources

КАЧЕСТВО НА ИНФОРМИРАНост НА УЧЕНИЦИТЕ ОТ ГИМНАЗИАЛНИЯ КУРС ЗА ЗДРАВОСЛОВНИЯ НАЧИН НА ЖИВОТ

Кадер Ханджиева, Севдалина Каваклиева, Дияна Христова

*Студенти УНС „Инспектор по общественото здраве и социални дейности“
Медицински колеж, Медицински университет – Варна*

Здравословният начин на живот допринася за осигуряване на висока жизнеспособност на подрастващите и тяхната пълноценна изјава. Здравната информация трябва да се поднася достоверно и разбираемо както в семейството, така и в училище. Целта на настоящето проучване е да се установи и анализира качеството на информираност за здравословния начин на живот на учениците от прогимназиалния курс. В проучването са включени общо 160 ученици от VIII до XI клас от четири училища на територията на град Варна. Изследването е проведено в периода февруари-март 2015 година. Използвана е пряка индивидуална анкета. Резултатите са обработени чрез математико-статистически методи и графичен анализ. От проучването е видно, че като цяло учениците са били информирани за основните фактори, обуславящи здравословен режим и начин на живот. Средно 20-30% от тях имат неточна или непълна информация по отношение на теми, свързани с хранене, двигателна активност, употреба на наркотични вещества. Около 80% споделят, че в училище никога не са провеждани срещи с родителите по тези теми. За да е качествена и достоверна, добре е информацията да бъде поднесена от медицински специалисти и други компетентни лица в съответните области.

Ключови думи: здравословен начин на живот, качество на информацията, хранене, физическа активност, психоактивни вещества

QUALITY OF AWARENESS OF THE HIGH SCHOOL STUDENTS OF A HEALTHY LIFESTYLE

Kader Handzhieva¹, Sevdalina Kavaklieva², Dijana Hristova³

*Students Educational and Research Sector of Inspector of Public Health and Social Activities
Medical College of Varna, Medical University of Varna*

The healthy lifestyle contributes to ensuring high viability of adolescents and their full expression. Health-related information must be presented in a reliable and intelligible way both in the family and at school.

The purpose of this study was to identify and analyze the quality of awareness of a healthy lifestyle of the high school students. The study included 160 students in total from 8th to 11th grade from four schools in the city of Varna. The survey was conducted during the period February-March in 2015. Direct individual poll was used. The results were processed through mathematical, statistical methods and graph analysis.

The survey shows that, in general, the students were informed about the main factors contributing to a healthy regime and lifestyle. An average of 20-30% of them have inaccurate or incomplete information regarding the topics related to nutrition, physical activity, use of narcotic substances. About 80% share that no meetings have ever been conducted at school with the parents on these topics.

To be high quality and reliable, the information must be presented by medical professionals and other people competent in the relevant fields.

Keywords: healthy lifestyle, quality of information, nutrition, physical activity, psychoactive substances

ЗНАЧЕНИЕ НА ХИГИЕНАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНОТО ЗДРАВЕ ВЪВ ВАРНА ЗА ПЕРИОДА ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ПРЕЗ 1878 Г. ДО 1912 Г.

Валентина Александрова

УНС „Инспектор обществено здраве”, Медицински колеж - Варна

Увод: Още с навлизането на руските войски в България през 1877-1878 г. започва уреждането на българското държавно законодателство и здравеопазване. Създават се първите санитарни закони, откриват се държавните болници, уреждат се общинските и градските санитарни служби, появява се необходимостта от конкретни мерки за опазване на общественото здраве. Увеличават се медицинските вестници и списания, посветени на здравната просвета, хигиената и профилактиката. Решаването на проблемите на хигиената във Варна са основна кауза за много лекари и общественици.

Цели на разработката: Да се проучат в исторически аспект първите законови мерки, предприети за решаване на обществените проблеми, касаещи борбата с епидемиите, намаляването на смъртността сред населението и протиепидемичните начинания във Варна след Освобождението до началото на 20 век. Да се определи значението им за подобряване здравето на населението.

Материали и методи: Извършен е исторически анализ и преглед на архивни документи.

Резултати и обсъждане: За изграждането на общественото здравеопазване в страната се прилагат първите временни правила, граждански медицински закон и санитарен законопроект. Във Варна към общината се създава санитарно отделение и се приема неговият правилник, открива се карантинна служба, дезинфекционна станция и общинска химическа лаборатория. Въвеждат се мерки за контрол на всички обществени обекти и продажбата на хранителни продукти и стоки. Решават се проблемите с хигиенизирането, благоустрояването, водоснабдяването, засипването на блатата и залесяването. Това намалява смъртността и развитието на особено опасните инфекции и епидемии. Така от ориенталски и нехигиенизиран Варна вече е един модерен европейски град.

Заклучение: През разглеждания период се полагат основите на санитарно-хигиенното дело, държавния контрол и профилактиката за опазване здравето на населението, които са валидни и днес.

Ключови думи: обществено здраве, санитарно-хигиенно дело, държавен контрол и профилактика

THE IMPORTANCE OF HYGIENE FOR THE PROTECTION OF PUBLIC HEALTH IN VARNA DURING THE PERIOD OF THE LIBERATION FROM 1878 TO 1912

Valentina Aleksandrova

Department of Public Health Inspector, Medical College of Varna, Medical University of Varna

Introduction: Even with the arrival of the Russian troops in Bulgaria, in 1877-1878 began the organization of the Bulgarian legislation and health care. The first sanitary laws were established, the state hospitals were opened, the municipal and urban sanitary services were established, and the need for specific measures to protect public health appeared. The number of medical newspapers and journals devoted to health education, hygiene and prevention increased. Solving the problems of hygiene in Varna was the main idea for many doctors and public figures.

Aim: To examine, on a historical basis, the first legal measures taken to solve social problems, concerning the fight against epidemics, the reduction of death rate among people, and antiepidemic steps in Varna after the liberation to the early 20th century. To determine their significance for the improvement of people's health.

Materials and methods: A historical analysis and a review of archival documents were carried out.

Results and discussions: The first temporary rules, civil medical laws, and sanitary bills were applied for the purposes of establishment of the public health care system in the country. In Varna was established a sanitary

department and its regulations were adopted, a quarantine service station, municipal disinfection station and a chemical lab opened. Measures to control all public buildings and the sale of food products and goods were introduced. The problems with sanitation, town-development, water supply, filling up of swamps and afforestation were resolved. This reduced the death rate and the development of especially dangerous infections and epidemics. From oriental and insanitary town, Varna turned into a modern European city.

Conclusion: During the specified period, the foundations of sanitary work, state control and health protection were laid and are currently valid.

Keywords: public health, sanitary work, state control and prevention

ПРОУЧВАНЕ НА КОНТРАЦЕПТИВНИ ЗНАНИЯ И КОНТРАЦЕПТИВНО ПОВЕДЕНИЕ СРЕД СТУДЕНТИТЕ

Тодорка Боева

Докторант катедра „Здравни грижи“, ФОЗ, Медицински университет – Варна

Увод: Една от стратегиите за решаването на проблема «аборт» е употребата на ефективната, модерна и надеждна контрацепция, което води до значително намаляване броя на абортите. Контрацептивните консултации могат да бъдат провеждани от лекар, акушерка или медицинска сестра, участващи в екипа по семейно планиране. Обучението в контрацептивни умения е продължителен процес и изисква специални педагогически и интерактивни подходи. Целта на настоящото изследване е да се оценят контрацептивни знания и контрацептивно поведение сред студенти от III и IV курс на МУ-Варна.

Материали и методи: В проучването са включени 81 студенти от III и IV курс на специалностите “Акушерки” (31) и “Медицинска сестра” (50) през периода април-юни на 2015 година. Приложени методи: документален, статистически - анкетен метод и графичен анализ.

Резултати и обсъждане: На базата на качествен и количествен анализ на получените данни се установи, че над 90% от студентите познават контрацептивните методи, но само 70% от акушерките и едва 36% от медицинските сестри заявяват, че ги използват. Интернет ресурсите са сред водещите източници на информация, свързана с контрацепцията. Очакван резултат е относителният дял на акушерките, които имат достатъчно познания. Само 3% са посочили, че се чувстват неподготвени. Колебанието при медицинските сестри е по-голямо: 31% не са в състояние да дадат категоричен отговор. Това рефлектира върху заявеното твърдение, че 32% от тях имат нужда от допълнителна информация. Презервативите се използват и от двете групи респонденти най-често. Въпреки своята ненадеждност прекъснатият полов акт се предпочита от 38,5% от всички анкетирани студентки. Предвид факта, че 60% от акушерките сами избират метод на контрацепция, буди смущение фактът, че те прибегват до метод, който е ненадежден и не е част от арсенала на съвременната контрацепция.

Изводи: Курсът на обучение е основен източник на знания по въпросите за методите на контрацепция, но всяка четвърта студентка заявява, че има нужда от допълнителна информация. Знанията, получени по време на курса на обучение, не са достатъчен мотив за ефективно използване на съвременните контрацептивни средства.

Ключови думи: студенти, знания, контрацептивни методи

RESEARCH ON CONTRACEPTIVE KNOWLEDGE AND CONTRACEPTIVE BEHAVIOR AMONG THE STUDENTS

Todorka Boeva

*PhD student in the Department of Health Care
Faculty of Public Health, Medical University of Varna*

Introduction: One of the strategies for solving the problem “abortion” is the use of effective, modern and reliable contraception, which leads to considerable reduction in the number of abortions.

Consultations can be conducted by doctor, midwife or nurse, members in the team for Family Planning.

Training, practice and support can be useful for creating and improving consulting skills.

The aim of the current research is to assess contraceptive knowledge and contraceptive behaviors among students of 3rd and 4th year at the Medical University of Varna.

Materials and Methods: The study included 81 students from 3rd and 4th year, specialties “Midwife” /31/ and “Nurse” /50/ during the period April-June 2015. Applied methods: documentary, statistical – questionnaire and graph analysis.

Results and Discussion: Based on the qualitative and quantitative analysis of the data obtained it was established that over 90% of students said they knew contraceptive methods, only 70% of midwives and 36% of nurses said they use them. Internet is among the leading information sources related to contraceptive methods.

An expected result is the relative share of midwives, with sufficient knowledge for contraceptive methods. Only 3% of them indicated that they feel unprepared, and 7% cannot assess their knowledge. The hesitation in nurses is greater: 31% are unable to give a definite answer, and 13% do not have enough knowledge concerning contraceptive methods. This reflected on assertion that 32% of them need additional information. Condoms are used by both groups of respondents most often. Despite its unreliability, the interrupted sexual intercourse is preferred by 38.5% of all respondents. If taken into account that 60% of the midwives choose themselves the contraceptive methods, it is disturbing that they used a method that is unreliable and not considered to be a part of the modern contraception. Oral contraception is indicated by 17% of nurses and 12% of midwives.

Conclusions: Students say that the course had been the main source of knowledge on methods of contraception, but every fourth student said that she needs additional information.

Keywords: students, knowledge, contraceptive methods

ЗАБОЛЯЕМОСТ ПРИ ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

Магдалена Платиканова

*Тракийски университет – Стара Загора, Медицински факултет,
Катедра „Хигиена, епидемиология и инфекциозни болести”*

Въведение: Проследяването на заболяемостта в детско-юношеската възраст е актуално както поради научната и практическа стойност на проблема, така и заради социалната му значимост.

Цел: Проучване на заболяемостта при деца и ученици от област Стара Загора за учебната 2014-2015 година.

Материал и методи: Изследването обхваща данните от проведените профилактични прегледи от общопрактикуващите лекари в организирани детски и ученически колективи в Старозагорска област, извършени през периода септември-декември 2014 година. Резултатите, отразени в личните здравно-профилактични карти на децата и учениците (новооткрити остри и хронични заболявания), са статистически обработени и анализирани с помощта на математически и таблични методи – Microsoft Office Excel 2003.

Резултати: В структурата на заболяемостта при децата водещи са заболяванията на дихателната система (2,72% от прегледаните деца). На второ място са тези на очния анализатор (0,34%), следвани от болестите на ендокринните жлези и обмяната на веществата (0,24%), на костно-мускулната (0,21%) и на нервната система (0,16%). При учениците с най-голям относителен дял са болестите на дихателната система – 0,69% от всички прегледани ученици. Следват заболяванията на окото (0,67%), болестите на ендокринните жлези и обмяната на веществата (0,63%) и на костно-мускулната система (0,39%). По отношение на нозологичните единици водеща е бронхиалната астма както при децата, така и при учениците, съответно 1,39% и 0,57%. На диспансерно наблюдение подлежат основно деца и ученици с болести на дихателната система, като най-голям е броят на боледуващите от бронхиална астма.

Заклучение: Стриктното провеждане на редовните профилактични прегледи, подобряването на медицинското обслужване, превенцията и промоцията на здравето в детско-юношеската възраст са важни фактори за намаляване на заболяемостта на децата и учениците.

Ключови думи: заболяемост, деца, ученици

MORBIDITY AMONGST THE CHILDREN AND STUDENTS OF THE STARA ZAGORA REGION

Magdalena Platikanova

*Trakia University - Stara Zagora, Medical Faculty, Department of Hygiene, Epidemiology and
Infectious Diseases*

Introduction: Tracking the morbidity in childhood and adolescence is topical due to both scientific and practical importance of the problem and because of its social significance. Objective: Research of the morbidity in children and students in the region of Stara Zagora for the school year 2014-2015.

Material and methods: The study covers data from the examinations by GPs in the child care and school facilities in Stara Zagora region, carried out in September-December 2014. The results, reflected in their personal health prophylactic cards (newly discovered acute and chronic diseases) are statistically processed and analyzed using mathematical and tabular methods - Microsoft Office Excel 2003.

Results: In the structure of morbidity in children are leading the respiratory system diseases (2.72%). Second are those of the eyes (0.34%), followed by disorders of the endocrine glands and metabolism (0.24%), diseases of the musculoskeletal system (0.21%), and the nervous system (0.16%). From all examined students, the highest share disorders are of the respiratory system – 0.69% Followed by the eye diseases (0.67%), diseases of the endocrine glands and metabolism (0.63%) and musculoskeletal (0.39%). In terms of nosologic units leading is the asthma in children, and students, respectively 1.39% and 0.57%. On dispensary observation are mainly children and students with diseases of the respiratory system, with the largest number of them suffering from bronchial asthma.

Conclusion: The strict conduct of regular check-ups, improving health care, prevention and health promotion in childhood and adolescence are important factors in reducing the morbidity of children and students.

Keywords: morbidity, children, students

НЯКОИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ФИЗИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

Магдалена Платиканова¹, Ваня Карабойдева²

¹Тракийски университет – Стара Загора, Медицински факултет,
Катедра „Хигиена, епидемиология и инфекциозни болести“

²Регионална здравна инспекция – Стара Загора

Въведение: Една от най-важните характеристики на здравното състояние на населението, в частност детско-юношеската възраст, е физическото развитие. Изучаването му чрез основните антропометрични морфологични показатели – ръст и телесна маса и показателите за физическа дееспособност – е тясно свързано с процеса на акселерация и проблемите на затлъстяването. Целта на настоящото изследване е проучване на някои показатели за физическо развитие (ръст, телесна маса и физическа дееспособност) при деца и ученици от област Стара Загора за учебната 2014-2015 година.

Материал и методи: Информация за данните (ръст, телесна маса и показатели за физическа дееспособност) е получена от личните здравно-профилактични карти на децата и учениците, предоставени на медицинските специалисти от здравните кабинети на детските заведения и училищата през периода септември-декември 2014 година от общопрактикуващите лекари. Общият брой на прегледани деца е 12 004, а на учениците 32 582. За статистическата обработка на данните е използван Microsoft Office Excel 2003.

Резултати: Анализът на физическото развитие показва, че над 90% от децата в Старозагорска област са с нормален ръст и телесна маса, а 97,30% са покрили нормите на показателите за физическа дееспособност. Над 80% от учениците са с ръст и телесна маса, отговарящи на съответната възраст. При провеждане на тестовите за физическа дееспособност нормите по съответните показатели са покрили 98,3% от всички изследвани ученици от областта. Продължава да е много нисък броят на учениците, включени в групи по ЛФК (лечебна физкултура).

Заклучение: Възрастовите, морфологичните и физиологични особености на организма на децата и подрастващите, отклоненията от нормалното физическо развитие, по-конкретно антропометричните показатели, са основа за създаване и внедряване на редица ефективни социално-хигиенни мероприятия, планиране обзавеждането на детските и учебните заведения, разработване на национални програми за физическа активност и здравословно хранене с цел преодоляване на неблагоприятните за здравето последици.

Ключови думи: ръст, телесна маса, физическа дееспособност

SOME INDICATORS OF PHYSICAL DEVELOPMENT OF CHILDREN AND STUDENTS FROM THE STARA ZAGORA REGION

Magdalena Platikanova¹, Vania Karaboideva²

¹Trakia University - Stara Zagora, Medical Faculty, Department of Hygiene, Epidemiology and Infectious Diseases,

²Regional Health Inspectorate, Stara Zagora

Introduction: One of the most important features of the health status of the population, in particular children and adolescents is physical development. The study by its main morphological anthropometric indicators - height, body weight and physical performance capacity is closely linked with the process acceleration and obesity problems. The aim of this study is a survey of some indicators of physical development (height, body weight and physical ability) in children and students in the region of Stara Zagora for the school year 2014-2015.

Materials and methods: Information for the data (height, body mass and physical performance capacity) comes from the personal health prophylactic cards of children and students provided by medical specialists from the health offices of kindergartens and schools in September-December 2014 by general practitioners. The

total number of examined children is 12 004 and the number of students is 32 582. Microsoft Office Excel 2003 is used for the statistical processing of the data.

Results: Analysis of the physical development shows that over 90% of the children in the Stara Zagora region have normal height and body weight, and 97.30% have met the standard indicators of physical abilities. Over 80.00% of the students' height and body mass are corresponding to their age. In conducting tests of physical ability, the norms on the relevant indicators have covered 98.3% of all surveyed students from the area. It is still a very low number of students involved in groups URG (therapeutic exercise).

Conclusions: Age, morphological and physiological characteristics of the body of children and adolescents, the deviations from the normal physical development, particularly anthropometric measurements are the basis for designing and implementing a number of effective socio-sanitary measures, planning furnishing of schools and kindergartens, development of national programs for physical activity and healthy eating, to overcome the adverse health effects.

Keywords: height, body weight, physical performance capacity

СЪСТОЯНИЕТО НА СПОРТНИТЕ БАЗИ В УЧЕБНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ В СТАРОЗАГОРСКА ОБЛАСТ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ДОБРО ЗДРАВЕ

Магдалена Платиканова¹, Ваня Карабойдева², Златина Нанева²

¹Тракийски университет – Стара Загора, Медицински факултет, Катедра „Хигиена,
епидемиология и инфекциозни болести”

²Регионална здравна инспекция – Стара Загора

Въведение: Състоянието на спортните бази в училищата е един от факторите, свързани с физическото развитие и дееспособността на подрастващите. Доброто им поддържане и оборудване водят до повишаване на възможностите за провеждане на качествени спортни занимания. Това от своя страна формира навици за двигателна активност при учениците, определящи здравословен начин на живот през целия им съзнателен живот.

Цел: Събиране на актуална информация и извършване на здравна оценка на състоянието на спортните бази в училищата на Старозагорска област.

Материал и методи: Изследването обхваща данните от проведено анкетно проучване, извършено от Регионална здравна инспекция – Стара Загора в периода декември 2012 - февруари 2013 година. За здравна оценка на спортната база на училищата е използвана анкетна карта, изготвена от Националния център по обществено здраве и анализи. Оценката е направена в съответствие с нормативните изисквания. Резултатите са статистически обработени и анализирани с Microsoft Office Excel 2003.

Резултати: Проучването на спортната база на 113 училища в Старозагорска област показва следното: оптимални условия за спортна дейност има при 17,70% от училищата; практически неизползваема е спортната база за 4,42%; достатъчна, но с остаряло оборудване е базата за 26,56%. Основен ремонт е необходим за 59,29% от училищата.

Със спортни площадки за баскетбол разполагат 48,67%, за футбол – 40,71%, и 31,86% - за волейбол. Плувен басейн няма в нито едно училище от областта. При 24,78% възможно използването на спортни площадки и съоръжения извън района на учебното заведение.

Заклучение: Необходимо е създаване на оптимални условия за физическа активност на учениците както в училище, така и извън него – ключов фактор за намаляване на риска от хронични неинфекциозни заболявания, което налага поддържането на качествени с добро оборудване спортни бази в училищата.

Ключови думи: спортни бази, здравословна среда, училище

THE STATE OF THE SPORTS FACILITIES IN SCHOOLS IN THE STARA ZAGORA REGION - A PREREQUISITE FOR GOOD HEALTH

Magdalena Platikanova¹, Vania Karaboideva², Zlatina Naneva²

¹*Trakia University - Stara Zagora, Medical Faculty, Department of Hygiene, Epidemiology and Infectious Diseases*

²*Regional Health Inspectorate, Stara Zagora*

Introduction: The condition of sports facilities in schools is one of the factors associated with the physical development capacity of adolescents. Their proper maintenance and equipment leads to increased opportunities for conducting quality sports. This in turn forms habits of physical activity in students in defining a healthy lifestyle throughout their adult life.

Aim: Collection of relevant information and conducting health assessment of the state of sports facilities in schools of Stara Zagora.

Materials and methods: The study covers data from the survey conducted by the Regional Health Inspectorate - Stara Zagora in the period December 2012 - February 2013. The health assessment of sports facilities of schools used a questionnaire prepared by the National Centre for Public Health and Analysis. The evaluation was made in accordance with the regulations. The results were statistically processed and analyzed with Microsoft Office Excel 2003.

Results: The study of the sports facilities at 113 schools in Stara Zagora region shows the following: optimal conditions for sports activities are at 17.70 percent of the schools; practically unusable sports facilities are at 4.42%; sufficient but outdated equipment is based on 26.56 percent. Overhaul needed for 59.29% of the schools. Sports basketball courts have 48.67% for football - 40.71% and 31.86% - volleyball. There isn't a swimming pool in any school district. The use of sports facilities outside campus is possible at 24.78%.

Conclusion: It is necessary to create optimal conditions for the physical activity of the students, both in school and beyond school hours. This is a key factor in reducing the risk of chronic non-communicable diseases, which requires the maintenance of qualitative, well-equipped sports facilities in schools.

Keywords: sports facilities, healthy environment, schools

БЕДНОСТ И ЗДРАВНИ НЕРАВЕНСТВА

Лора Георгиева

*Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването,
Медицински университет – Варна*

Преодоляването на здравните неравенства и посрещането на здравните потребности на уязвими групи от населението са сред основните здравно-политически приоритети. Здравните неравенства могат да бъдат: неравенства в здравния статус, неравенства в получаването на здравна помощ, неравенства в условията за поддържане на здравето. Критериите за уязвимост са много, като главните от тях са: бедност, намалена функционална дееспособност, полиморбидност, ограничени социални позиции и др. Социално-икономическото разслоение винаги е пречка за посрещането на здравните потребности, но този въпрос дълго време е пренебрегван, а опити за дефиниране на бедността и преценяване на нейното негативно влияние върху здравето се правят сравнително отскоро. В исторически план бедността е синоним на здравно неблагополучие. Дефинирането на абсолютната и относителната бедност дава възможност за детайлен анализ на здравното влияние на бедността.

Ключови думи: здравни неравенства, уязвимост, абсолютна бедност, относителна бедност

POVERTY AND HEALTH INEQUALITIES

Lora Georgieva

Department of Social Medicine and Healthcare Organization, Medical University of Varna

Overcoming health inequalities and meeting the health needs of vulnerable population groups are among the main priorities of the health policy. Health inequalities can include inequalities in health status, inequalities in health care provision, inequalities in the conditions for maintaining health. The vulnerability criteria are many, the main ones being poverty, reduced functional ability, polymorbidity, limited social positions, etc. Socio-economic disparities have always obstructed the meeting of health needs, but this issue has long been neglected, and attempts to define poverty and assess its negative impact on health have been made relatively recently. Historically, poverty is synonymous with ill health. Defining absolute and relative poverty allows for a detailed analysis of the impact of poverty on health.

Keywords: health inequalities, vulnerability, absolute poverty, relative poverty

ГЛОБАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ, СВЪРЗАНИ С ОГРАНИЧАВАНЕ НА ВРЕДАТА ОТ АЛКОХОЛНАТА КОНСУМАЦИЯ

Лора Георгиева

*Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването,
Медицински университет – Варна*

Малки количества алкохол могат да имат превантивен ефект по отношение на някои болестни състояния, но алкохолната злоупотреба е заплаха за здравето, предизвикваща над два милиона смъртни случаи годишно. В развитите страни общата консумация е по-висока и е предимно на законно произведен алкохол, докато в развиващите се страни консумацията е по-ниска, но нерегистрираният алкохол е повече. Опасността от незаконно и домашно произведен алкохол е не толкова в консумираното количество, колкото в потенциалната възможност от съдържание на неизвестни вредни вещества. Глобалните потребности, свързани с ограничаване на вредата от алкохолната консумация, могат да се групират като: стриктен контрол върху производството и разпространението на алкохолни напитки; повишаване на информираността на населението за алкохола като рисков фактор; ясно определяне нивото на алкохолно съдържание, над което една напитка се дефинира като алкохолна; минимизиране на употребата на алкохол при шофиране и др. Вредната алкохолна употреба има негативни социални последици както за самите консуматори, така и за цялото общество, включително за пълните въздържатели: транспортен и производствен травматизъм, криминални престъпления, домашно насилие и др., поради което стремежът за ограничаване на вредата от алкохолната консумация е глобален въпрос.

Ключови думи: алкохолна консумация, алкохолна злоупотреба, глобални потребности

GLOBAL NEEDS RELATED TO LIMITING THE HARM FROM ALCOHOL CONSUMPTION

Lora Georgieva

Department of Social Medicine and Healthcare Organization, Medical University of Varna

Small amounts of alcohol can have a preventive effect regarding some disease conditions but alcohol abuse is a threat to health, which causes over two million deaths annually. Total consumption in the developed countries is higher and it is mostly of legally produced alcohol, while in the developing countries the consumption is lower

but unregistered alcohol is more. The danger of illegal and homemade alcohol is not so much in the amount consumed, as in the probability of unknown harmful substances in the content. Global needs, related to reducing the harm from alcohol consumption, could be summarized as follows: strict control over the production and distribution of alcohol drinks, raising public awareness of alcohol as a risk factor, clearly determined level of alcohol content above which a drink is defined as alcoholic, minimizing the consumption of alcohol while driving, etc. Harmful alcohol use has negative social consequences for the consumers themselves, as well as for the entire society, including total abstainers, e.g. transport and industrial accidents, criminal offenses, domestic violence, etc. Therefore, the campaign to limit the damage from alcohol consumption is a global issue.

Keywords: alcohol consumption, alcohol abuse, global needs

РОЛЯ НА ТЕЛЕМЕДИЦИНАТА ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА МЕДИЦИНСКА КОНСУЛТАЦИЯ И КОНТРОЛ В РАБОТАТА НА ИЗВЪНБОЛНИЧНИТЕ СПЕШНИ ЕКИПИ

Десислава Кателиева¹, Лора Георгиева²

¹*Национална кардиологична болница – София*

²*Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването, Медицински
университет – Варна*

Дефицитът на лекари и съвременните тенденции в извънболничната спешност водят до нарастване броя на долекарските екипи както на терен, така и в спешните кабинети на филиалите на спешна помощ. Това налага въвеждане на съвременни методи за медицински контрол на дейността на долекарските екипи в отсъствие на лекар. Целта на медицинския контрол е да гарантира най-правилното и безопасно за пациента диагностично-лечебно поведение. Медицинската консултация е необходима, за да осигури висококвалифицирана лекарска помощ независимо от отдалечеността от лечебно заведение и да защити екипа с по-ниско ниво на компетентност от грешки и пропуски. За осъществяването на медицински контрол е задължително да има аудио и/или видео връзка с лекар и предаване в реално време на жизнените показатели на пациента чрез телемедицина. Световната практика препоръчва центровете по телемедицина да се намират в лечебните заведения, в които има лекари с различни специалности. В тях трябва да има както интернет връзка, така и аудио и видео комуникация със спешните екипи, с други лечебни заведения и служби за спешно реагиране. От няколко месеца в част от центровете за спешна медицинска помощ в България са инсталирани апарати за телемедицина, които предават в реално време витални показатели на пациента, но поради дефицит на дежурни лекари в районните координационни централи и нерегламентиране на медицинските консултации те не се използват рационално. Настоящата разработка анализира възможностите за приложение на телемедицината при осъществяване на медицинска консултация и контрол в диагностично-лечебната дейност на екипите от извънболничната спешност на базата на световния опит в приложението на телеметрия в спешната помощ.

Ключови думи: медицински контрол, медицинска консултация, телемедицина, телеметрия, спешна помощ

ROLE OF TELEMEDICINE IN PROVIDING MEDICAL CONSULTATION AND CONTROL THE WORK OF OUTPATIENT EMERGENCY TEAMS

Desislava Katelieva¹, Lora Georgieva²

¹National Cardiology Hospital, Sofia,

²Department of Social Medicine and Healthcare Organization, Medical University of Varna

The shortage of physicians and the modern trends in the outpatient emergency led to an increase in the number of pre-medical teams, both on land and in the emergency rooms of the pre-hospital emergency care centres. This requires the introduction of modern methods of medical supervision of the activities of pre-medical teams in the absence of a physician. The aim of medical control is to guarantee the proper and safe patient diagnostic and therapeutic behavior. Medical consultation is necessary to ensure highly qualified medical attention regardless of the distance from the hospital and to protect the team with a lower level of competence of errors and omissions. In order to perform medical supervision it is necessary to have audio and/or video connection with a doctor and real-time transmission of vital signs of the patient through telemedicine. World practice recommends telemedicine centres to be located in medical establishments in which there are doctors of various specialties. They must have both internet connection and audio and video communication with emergency teams on land, other hospitals and other emergency services. Telemedicine equipment that transmits real-time patient vital signs is installed for several months in some of the centres for emergency medical care in Bulgaria, but because of shortage of physicians on duty in the regional dispatch centres and non-regulation of medical advice, they are underutilized. This paper analyzes the possibilities for application of telemedicine in providing medical consultation and control in the diagnoses and treatment of outpatient emergency teams, based on worldwide experience in the use of telemetry in emergency aid.

Keywords: medical monitoring, medical consultation, telemedicine, telemetry, emergency aid

ПРОУЧВАНЕ НИВОТО НА ИНФОРМИРАНост ЗА БЕДСТВЕНИ СИТУАЦИИ НА СТУДЕНТИ СПЕЦИАЛНОСТ МЕДИЦИНА В МУ-ВАРНА

Мария Пантелеева, Христианна Романова

Медицински университет – Варна, Катедра по хигиена, медицина на бедствениите ситуации и епидемиология, УНС по медицина на бедствениите ситуации

Проведено е анкетно проучване сред студенти 2-и курс специалност „Медицина“ в МУ-Варна. Анкетирани са 118 души българоезично обучение и 108 – англезично, относно знанията им за бедствени ситуации, каква предварителна информация имат за справяне с тях и от какви източници, както и за желанията им да разширят допълнително познанията си. Използван е методът на пряка индивидуална анкета с анкетна карта, включваща 26 въпроса. От тях 20 са затворени, а 6 – отворени.

Изводите показват, че според повечето участници от двете групи в анкетата те са имали само частични и непълни знания за справяне с бедствия преди обучението по МБС в МУ-Варна. След обобщаване на отговорите им може да заключим, че анкетираните студенти в по-голямата си част считат, че са получили достатъчна подготовка за справяне в реална ситуация. И двете групи респонденти смятат, че на практика ще се справят най-добре с оказване на ПМП при травматизъм, посочват, че този раздел от материала им е най-интересен и че желаят допълнителни часове за обучение на първо място по тази тема.

Анкетираните в по-голямата част се ориентират правилно относно възможните природни бедствия, характерни за Варненски регион, а разликата в отговорите на конкретните въпроси, свързани с остри

масови интоксикации, на студентите БЕО и АЕО, се дължи на факта, че първите са анкетираны непосредствено след излизане от изпит по МБС, а студентите АЕО – два месеца по-късно. След обсъждане на отговорите на анкетираните, подготовката им по МБС за студентите БЕО оценяваме като отлична, а за студентите АЕО – като много добра.

Ключови думи: бедствени ситуации, медицина на бедствените ситуации, обучение, подготовка

A SURVEY AMONG MEDICAL STUDENTS ON THE LEVEL OF KNOWLEDGE OF DISASTER SITUATIONS AT THE MEDICAL UNIVERSITY-VARNA

Maria Panteleeva, Hristianna Romanova

*Medical University of Varna, Department of Hygiene, Disaster Medicine and Epidemiology
Disaster Medicine Subdepartment*

A survey was held among second-year medical students at Medical University of Varna. 118 Bulgarian students were interviewed as well as 108 students in the English-language program, on their knowledge of handling disaster situations, what preliminary information they had on the topic and where from, as well as their wishes to expand further their knowledge. A direct individual survey was used, consisting of 26 questions: 20 - closed and 6 - open.

The conclusions show that according to the larger part of the participants in both groups of the survey they only had partial and not sufficient knowledge to deal with disaster situations before the Disaster Medicine training at MU-Varna. After summarizing the answers we can conclude that most of the students surveyed believe that they have received sufficient training to deal with a real situation. Both groups of respondents consider that in a real situation they will best cope with providing first aid in trauma, indicating also that this section of the material is the most interesting for them and they want additional hours of training on the topic.

Respondents in their majority are correctly informed about possible natural disasters in the Varna region, and the difference in their answers to specific questions related to acute mass intoxication is due to the fact that the students in the Bulgarian language program were interviewed immediately after the final exam in Disaster Medicine while the students in the English language program - were interviewed two months later. Considering the answers of respondents the knowledge of Disaster Medicine of students in the Bulgarian language programme can be assessed as excellent, and of the students in the English-language programme - as very good.

Keywords: disaster situations, disaster medicine, education, training

СТРЕСЪТ СРЕД СТУДЕНТИТЕ, ОБУЧАВАЩИ СЕ В МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ И МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ ГРАД ВАРНА

Кристина Радушева, Валентина Стойкова, Геноева Рагьовска

МУ-Варна, Факултет по обществено здравеопазване, Катедра „Здравни грижи“

Обучението във висшите учебни заведения и в частност в Медицински университет и Медицински колеж в гр. Варна е продължителен, динамичен, целенасочен и сложен процес. Тук студентите изучават специалности, насочени към грижа за здравето, профилактика и лечение на заболяванията. Курсът на обучение изисква студентите да притежават следните качества: отговорност, дисциплинираност, организираност и др. Тези качества се явяват своеобразни инструменти за пълноценно усвояване на знания, умения и компетенции, необходими за практикуване на медицинската професия. Процесът на

обучение оказва както положително, така и отрицателно влияние върху здравето, психиката, емоциите и социалните контакти на студентите.

Целта на проучването ни е да установи нивото на стрес сред студентите в Медицински университет и Медицински колеж в гр. Варна и влиянието му върху различните аспекти на живота им.

Проучването е направено през месец април-май 2015 г., за целта е използвана собствена изработена анонимна анкета, обработка на данни, проучване и анализ на достъпна литература.

Резултати и обсъждания: В процеса на анализирането установихме, че действително проблемът, свързан с нивото на стрес сред студентите в Медицински университет и Медицински колеж в гр. Варна, е актуален и значим. От нивото на стрес зависи психическото и физическото състояние на студентите. Откриха се основни форми на взаимодействие между повишеното ниво на стрес и психическото и физическото състояние на студентите.

Изводи и препоръки: Дистресът повлиява по негативен начин качеството на живота на студентите и грижите им за пациентите. За това е важно да се изградят умения за грижи за себе си - осъзнаване на ролята на благополучието, обучение в здравословен стил на живот, грижи за емоционалното здраве, признаване на необходимостта от помощ и подкрепа. Стратегии за намаляване на дистреса, които ще бъдат от полза за всички обучаващи се медицински лица.

Ключови думи: Медицински университет - Варна, Медицински колеж - Варна, стрес, дистрес, студент, обучение

STRESS AMONG STUDENTS STUDYING AT THE MEDICAL UNIVERSITY OF VARNA AND THE MEDICAL COLLEGE OF VARNA

Kristina Radusheva, Valentina Stoikova, Genoveva Ragiovska

Students at the Faculty of Public Health, Medical University of Varna

Training in higher education and especially in the Medical University of Varna and the Medical College of Varna is a continuous, dynamic, purposeful and complex process. Here students study courses aimed at health care, prevention and treatment of diseases. The course requires students to have the following qualities: responsibility, discipline, organization and more. These qualities occur as tools for full utilization of the knowledge, skills and competencies necessary for the practice of the medical profession. The learning process has both positive and negative effects on health, mind, emotions and social interactions of the students.

The aim of our study is to determine the level of stress among the students at the Medical University of Varna and the Medical College of Varna and its impact on various aspects of their lives.

The study was done during the months of April-May 2015. For this purpose an anonymous questionnaire has been created; there was data processing, research and analysis of the available literature. Results and discussion: In the process of analysis we found that the problem associated with the level of stress among students at the Medical University of Varna and the Medical College of Varna is current and important. The level of stress depends on the mental and physical condition of the students. Basic forms of interaction between elevated stress levels and mental and physical condition of the students have been found.

Conclusions and recommendations: Distress affects in a negative way the quality of life of students in Medical University of Varna and the Medical College of Varna and the care for their patients. This is important for the development of skills for taking care of yourself - understanding the role of welfare, training in healthy lifestyle, care for emotional health, recognition of the need for help and support. Strategies of reducing the distress that will be useful to all students in medical specialties.

Keywords: Medical University of Varna, Varna Medical College, stress, distress, student training

АНДРАГОГИКАТА КАТО НАУКА И УЧЕБНА ДИСЦИПЛИНА

Димитрина Благоева, Камелия Богданова, Стефка Георгиева, Петя Кантарева

София, МУ-София, Факултет по обществено здраве

В съвременните условия рязко нарастват обективните и субективните потребности от обучение на голямо число хора. Главната днешна задача, по изказа на един от крупните теоретици и практики в образованието на възрастните, американския учен М. Ш. Ноулс, става “производството на компетентни хора – такива хора, които биха били способни да използват своите знания в изменящите се условия и чиято основна компетенция се заключава в умението да се включват в постоянно самообучение през целия си живот”. Образованието за възрастни има мултидисциплинарен характер, т.е. може да ползва методи, теории, подходи от педагогиката и психологията, образованието е пазарно ориентирано. Целта на изследването е да проучи теоретичната основа на непрекъснатото учене, да популяризира световния опит в областта и нормативните документи на Европейския съюз, за да подпомогне специалистите, които се занимават с дейността „учене през целия живот”. Основополагащият факт, от който произтичат различията между педагогиката и андрагогиката, това са принципните различия между възрастния и детето въобще и в процеса на обучение в частност. Процесът на обучение на възрастния е организиран под формата на съвместна дейност между обучавания и обучаващия го във всички етапи: диагностика, планиране, реализация, оценяване и в определена степен корекция. Основна цел за възрастния човек не е придобиването на знанията, а преди всичко овладяването на цялостната професионална дейност, развитие или повишаване нивото на своята обща и професионална култура. Андрагогиката се определя като отрасъл на педагогическата наука, който разкрива теоретическите и практическите проблеми на обучението на възрастните. В широк смисъл андрагогиката е наука за личностна самореализация на човека.

Ключови думи: процес на обучение, педагогика, андрагогика, възрастен, дете

ANDRAGOGICS AS SCIENCE AND TEACHING SUBJECT

Dimitrina Blagoeva, Kamelia Bogdanova, Stefka Georgieva, Petya Kantareva

Sofia, Medical University - Sofia, Faculty of Public Health

In the current conditions the objective and subjective training needs of a large number of people have risen. The main task today, in the words of one of the big theorists and practitioners in adult education, the American scientist M. Nouls becomes “the production of competent people - those people who would be able to use their knowledge in changing conditions and whose core competence lies in the ability to engage in constant self-education throughout their lives.” Adult education is multidisciplinary in nature, i.e. can use methods, theories, approaches of pedagogy and psychology, the education is market-oriented. The aim of the study is to examine the theoretical basis of continuous learning, to promote global experience in the field and normative documents of the European Union to assist professionals who pursue the activity of “lifelong learning.” Underlying facts giving rise to differences between pedagogy and andragogics, these are the principal differences between an adult and a child in general and in the learning process in particular. The process of adult education is organized in the form of collaboration between instructors and trainees in all phases: diagnosis, planning, implementation, evaluation and adjustment to a certain extent. The main goal for the old man is not the acquisition of knowledge, but above all the mastery of overall professional activity, development or increasing of the level of its general and professional culture. Andragogics is defined as the branch of pedagogical science that reveals the theoretical and practical problems of adult education. In a broad sense, andragogics is the science of self-realization of the human personality.

Keywords: learning process, pedagogy, andragogics, adult, child

ВЕГЕТАТИВНИ ПРОМЕНИ В ПУБЕРТЕТНИЯ ПЕРИОД

Кина Велчева

*РУ „Ангел Кънчев“, Факултет по общественото здраве и здравни грижи,
Катедра „Здравни грижи“*

При вегетативното развитие в пубертетния период има етап на значими органични и функционални промени на ниво на всички вътрешни органи, но най-значими са промените в половите органи. Експлозивното им развитие, по-специално в началния период, и слабият контрол от страна на централната нервна система върху хормоналната инкреция, води до увеличаване на реактивността на системите за команда и контрол на функциите на вътрешните органи. Сравнително високата агресивност в пубертетната възраст се дължи на това, че личността в този период е много активна. Тя обаче се сблъсква постоянно с липса на житейския опит и този сблъсък поражда тежка криза. Появява се конкуренция и желание за изява в обществото, което да направи юношата или девойката забележими и значими. Това води до реакция, изразена понякога като маргиналност на границата на девиантното поведение в пубертетния период.

Ключови думи: вегетативни промени, пубертет, развитие, растеж

VEGETATIVE CHANGES IN THE PUBERTY PERIOD

Kina Velcheva

*Russe University "Angel Kunchev", Faculty of Public Health and Health Care,
Department of Health Care*

In the vegetative development stage puberty period has significant organic and functional changes in the level of internal organs, but the most significant are the changes in the genitals. The explosive development, especially in the initial period and the weak control of the central nervous system over the hormonal incretion tends to increase the reactivity of systems for command and control functions of the internal organs. The relatively high aggression during puberty is due to the fact that the person is very active during this period. However, they are constantly faced with a lack of life experience and this clash creates serious crisis. There is competition and the desire to express themselves in society that makes the teenager noticeable and significant. This leads to a reaction expressed sometimes as marginality bordering on deviant behavior the stage of puberty.

Keywords: vegetative changes, puberty, development, growth

СЪДЪРЖАТЕЛНИ АКЦЕНТИ В ДНЕВНИЯ РЕЖИМ НА ДЕТЕТО В РАННА ВЪЗРАСТ, ДЕТЕРМИНИРАЩИ ПРАВИЛНОТО МУ ФИЗИЧЕСКО И ПСИХИЧЕСКО ФОРМИРАНЕ И РАЗВИТИЕ

Петя Димитрова

*Медицински университет – Варна, Катедра „Здравни грижи“, студентка втори курс,
специалност „Медицинска сестра“*

Въведение: Проблемът за ролята и мястото на дневния режим в процеса на формиране и развитие на детето в ранна възраст е изключително актуален и в същото време твърде оспорван. От гледна точка на научното познание тези два процеса, в рамките на които детето е основен обект на въздействие, имат както целенасочен и организиран, така и стихийен характер. Имайки предвид спецификата на периода „ранно

детство“, който се отличава с изключителна динамика на развитие на детския организъм и на личността на детето, следва да се постави на обсъждане въпроса за основните съдържателни аспекти на дневния режим, които детерминират неговото правилно физическо и психическо формиране и развитие.

Цел на изследването: проучване и анализиране на съдържателните акценти в дневния режим на детето в ранна възраст, детерминиращи физическото и психическото му формиране и развитие.

Използвани методи и материали: анализ на основните режимни моменти в детска ясла „Щурче“; целенасочено наблюдение (пряко и косвено) върху прилагането на дневния режим в три основни периода на ранната възраст (от 0 до 1 година; от 1 до 2 години и от 2 до навършването на 3 години).

Резултати и обсъждане: За установяване на състоянието на проблема се запознахме задълбочено и направихме анализ на достъпна по проблема литература и нормативни документи, изясняващи същността и принципните изисквания за съставянето на дневен режим в условията на детската ясла. Планирахме и осъществихме целенасочено наблюдение (пряко и косвено) върху процеса на прилагане на дневния режим. От проучената литература и нормативни документи стана ясно, че действително проблемът за съставянето и прилагането на дневния режим при открояване на детерминиращите физическото и психическото формиране и развитие на детето са дейности с изключителна важност. И това е така, защото именно дневният режим следва да осигури на детето ритмично и последователно задоволяване на основните му жизнени нужди въз основа на гарантиран баланс в редуването на три основни дейности: сън, бодърстване, хранене. Това обстоятелство обуславя потребността от съобразяване с възрастовите особености на детето, които очертават и различни потребности от посочените по горе три основни дейности. Самото прилагане на дневния режим изисква от своя страна достатъчно компетентност от страна на здравните специалисти по отношение на регламентирането и осъществяването на описаните по-горе основни дейности. Осъществено пряко и косвено наблюдение върху прилагането на дневния режим в детска ясла „Щурче“ доказва, че изискването за диференцираност на режимните моменти по отношение на различните възрастови групи е основателно по отношение на различните потребности на децата от сън, хранене и бодърстване, които оказват влияние върху тяхното правилно физическо и психическо развитие.

Изводи и препоръки: Анализът на резултатите от проведеното от нас изследване показва, че в условията на детската ясла се отделя подобаващо внимание както върху съставянето на дневния режим, така и върху неговото прилагане с премерено балансиране на трите основни акцента, оказващи влияние върху правилното физическо и психическо формиране и развитие на детето в ранна възраст - сън, хранене, бодърстване.

Ключови думи: дневен режим, бодърстване, сън, хранене

CONTENT HIGHLIGHTS IN THE DAILY ROUTINE OF THE CHILD AT AN EARLY AGE, DETERMINING THE PROPER PHYSICAL AND MENTAL FORMATION AND DEVELOPMENT

Petya Dimitrova

Medical University of Varna, Department "Health care"

Second-year student, Specialty "Nurse"

Introduction: The problem of the role and place of the daily routine in the process of formation and development of the child at an early age is very topical at the same time too controversial. From the perspective of scientific knowledge these two processes within which the child is the main object of impact have both focused and organized as well as a spontaneous character. Given the specificity of the period "early childhood", which is characterized by extreme dynamics of development of the child and the child's personality there should be discussed the questions about the main substantive aspects of the daily regimen that determines its proper physical and mental form and development.

Aim of the study: studying and analyzing content accents in the daily routine of the child at an early age, determining the physical and mental formation and development

Materials and Methods: Analysis of the main regimen moments in the nursery "Cricket"; targeted surveillance (directly and indirectly) on the implementation of the daily routine in the three main periods of the early years (0 to 1 year, 1 to 2 years, and 2 to 3 years of age).

Results and discussion: To determine the status of the problem we have encountered, we made a thorough analysis of the available literature on the problem and regulations clarifying the nature and the principal requirements for drawing up the daily routine in a nursery. We have planned and conducted targeted surveillance (directly and indirectly) on the implementation process of the daily routine. From the studied literature and regulatory documents it became clear that formulation and implementation of the daily routine in determining the physical and psychological formation and development of the child activities are crucial. The daily regime should provide for the child rhythmically and consistently and meet its basic vital needs, based on the guaranteed balance in rotation of the three main activities: sleeping, waking, eating. This fact determines the need to take into consideration the age of the child, which outlines the different needs of the abovementioned three main activities. The application of the daily regimen itself requires enough competence of health professionals concerning the regulation and implementation of the abovementioned core activities. The direct and indirect monitoring of the implementation of the daily routine in the nursery "Cricket" proved that the requirements for differentiation mode moments of the various age groups are justified, in terms of the different needs of the children - sleep, feeding and waking, which influence their proper physical and mental development.

Conclusions and Recommendations: An analysis of the results of the study showed us that in a nursery enough attention is paid both to the compilation of the daily routine and its implementation with a measured balancing of the three main focuses, influencing the proper physical and mental formation and development of the child at an early age - sleeping, eating, waking.

Keywords: daily regimen, waking, sleeping, eating

ТАЛАСЕМИЯ – ХЕМАТОЛОГИЧНО ЗАБОЛЯВАНЕ С ТЕЖКО ПРОТИЧАНЕ ИЛИ НЕПОДОЗИРАНО НОСИТЕЛСТВО

Ралица Гергова¹, Валя Лозанова¹, Мариана Блажева²

¹ Студентки и ² Медицински колеж, Медицински университет – Плевен

Въведение: Хемоглобинопатиите са вродени хемолитични анемии от нарушен синтез на глобинови вериги. Те са две групи: таласемии и хемоглобинози. Около 7% от населението на земята е засегнато от хемоглобинопатии. С таласемии са 30%, с хемоглобинози (главно сърповидно-клетъчна анемия) - 70%. Тези анемии се унаследяват автозомно-доминантно. Генната експресия и съответната фенотипна изява и тук варират в широки граници. Бета-таласемия е рядко генетично заболяване, разпространено в целия свят. Носителите в България са около 3% от цялото население, но в определени райони на страната достигат до 6%.

Цел: 1. Да се проследят и анализират лицата, лекувани от таласемия майор в хематологична клиника на УМБАЛ „Георги Странски” – гр. Плевен. 2. Да се проучат и анализират лица, изследвали се в ЦКЛ на УМБАЛ „Георги Странски” – гр. Плевен, за електрофореза на Нв за 2013-14 г.

Материал и методи: Използвани са статистически методи.

Резултати и обсъждане: Заболелите от таласемия майор в България към 2014 г. са 242, от които в Плевенския регион са регистрирани 12 случая. Те представляват 4,96% от общия брой диагностицирани в страната ни. От тях 6 (50%) са жени и 6 (50%) – мъже. Разпределението по възраст е: 9 (50%) – между 20 и 30 г., и 3 (50%) – между 30 и 37 г. На 193 пациенти е направена електрофореза на Нв: 70 (50%) са здрави и 123 (50%) – с променени стойности на типовете Нв.

Изводи и препоръки: Диагнозата таласемия майор се поставя в ранна детска възраст. Изследваните лица имат ниски стойности на НВ, МСV, Нст и съпътстващи заболявания като усложнения на таласемия майор. Необходимо е ранна диагностика на бъдещи майки и деца до 1 г. за превенция на таласемия.

Ключови думи: таласемия майор, таласемия минор, носителство, електрофореза на Нв

THALASSEMIA - HAEMATOLOGICAL DISEASE WITH A HARD RUN OR UNSUSPECTED CARRIAGE

Valia Lozanova¹, Ralitsa Gergova¹, Mariana Blajeva²

¹Students, ²Medical College, Medical University-Pleven

Introduction: Haemoglobinopathies are congenital anaemias from improper synthesis of globin chains. There are 2 groups: thalassemias and haemoglobinosis. About 7% of the Earth's population is affected by haemoglobinopathies. Affected by thalassemias are 30%, while from haemoglobinosis (mainly sickle cell anaemia) suffer around 70%. These anaemias are inherited autosomal-dominant. Gene expression and its corresponding phenotypical expression are in this case varied within wide limits. Beta- thalassemia is a rare genetical disease, found all over the world. Carriers in Bulgaria are about 3% of the entire population, but in some regions of the country the number reaches 6%.

Aim: 1.To study and analyse people diagnosed with thalassemia major in the Haematological Clinic UMHAT "Georgi Stranski"- Pleven. 2.To study and analyse people whose blood was tested in CKL of UMHAT "Georgi Stranski"- Pleven for electrophoresis of haemoglobin in 2013-2014.

Materiales and methods: Statistical methods are used.

Results and discussion: The recorded cases with a diagnosis "thalassemia major" in Bulgaria by 2014 are 242 of which in the region of Pleven there are 12 cases registered. They represent 4.96% of the general number of patients who are diagnosed in our country. From them 6 (50%) are women and 6 (50%) - men. The distribution among the males is: 9 (75%)-between 20 and 30 years and 3(25%)-between 30 and 37 years.

Out of the 193 patients who underwent electrophoresis on hemoglobin: 70 (36.26%) are healthy and 123 (63.77%) had altered values on the types of hemoglobin.

Conclusion and recommendation: Diagnosis of thalassemia major is made during early childhood. People who are analysed have low values of hemoglobin, MCV, HCT and attendant diseases as a complication of thalassemia major.

Early diagnostics is necessary for expectant mothers and children under one year in order to prevent thalassemia major.

Keywords: thalassemia major, thalassemia minor, carriage, electrophoresis on hemoglobin

ИНФЕКЦИОЗНА МОНОНУКЛЕОЗА - ПРИЧИНИТЕЛЯТ НА ЖЛЕЗНАТА ТРЕСКА

Павлина Петкова, Ивелина Добрева

Тракийски университет – Стара Загора, Медицински колеж
Специалност „Медицински лаборант“

Инфекциозната мононуклеоза (mononucleosis infectiosa) е остра инфекциозна вирусна болест, често наричана „жлезна треска“ поради подуването на лимфните възли в цялото тяло, придружено от висока температура, главоболие, отпадналост, загуба на апетит. Засягат се черният дроб и слезката, има и характерни изменения в клетките от белия кръвен ред в кръвната картина. Инфекциозната мононуклеоза е известна и като „болест на целувката“ поради честия механизъм на предаване чрез слюнката при млади хора. Заболяването е описано за пръв път през 1887 г. от руския лекар Нил Фьодорович Филатов. През 1920 г. американските изследователи Томас Спрънт и Франк Еванс назовават болестта с името, с което е известна до днес, а именно – „инфекциозна мононуклеоза“, като се позовават на специфичните изменения в диференциалната кръвна картина с увеличаването на броя на атипичните мононуклеарни клетки. През 1964 г. е доказан и причинителят на инфекциозната мононуклеоза – вирусът на Епщайн-Бар. Инфекциозната мононуклеоза е заразно заболяване. Клинично лабораторните изследвания са основна част от диагностицирането и проследяване на заболяването.

Представяне на клиничен случай: момиче на 9 години с диагноза инфекциозна мононуклеоза, ход на протичане на инфекцията, промени в изследваните лабораторни показатели.

Ключови думи: инфекциозна мононуклеоза, диференциална кръвна картина, клиничен случай.

INFECTIOUS MONONUCLEOSIS - THE CAUSE OF GLANDULAR FEVER

Pavlina Petkova, Ivelina Dobрева

*Trakya University, Medical College Stara Zagora
Specialty "Medical Laboratory Assistant"*

Infectious mononucleosis (mononucleosis infectiosa) is an acute infectious viral disease, often called "glandular fever" due to the swelling of the lymph nodes throughout the body, accompanied by high temperature, headache, tiredness, loss of appetite. It affects the liver and the spleen, it presents characteristic changes in the cells of the WBC in the blood picture. Infectious mononucleosis is known as the "kissing disease" because of a frequent mechanism of transmission through saliva in young people. The disease was first described in 1887 by the Russian doctor Neil Fedorovich Filatov. In 1920, the American researchers Thomas Sprant and Frank Evans gave the disease the name, which is known today - "infectious mononucleosis", referring to the specific changes in the differential blood count, the increased number of atypical mononuclear cells. In 1964 and is a proven agent of infectious mononucleosis - Epstein-Barr virus.

The infectious mononucleosis is a contagious disease. The clinical laboratory tests are an essential part of the diagnosis and the monitoring of the disease.

Case report: A 9-year old girl diagnosed with mononucleosis, course of infection, changes in the laboratory parameters examined.

Keywords: infectious mononucleosis, differential blood count, clinical case

СИСТЕМАТИЗИРАНЕ НА МЕТОДИТЕ ЗА ФУНКЦИОНАЛНА ДИАГНОСТИКА СЛЕД ФРАКТУРА НА ДИСТАЛНИЯ РАДИУС

Гергана Ангелова-Попова¹, Румяна Ташева²

¹У-т „Проф. д-р Асен Златаров” – Бургас, ²НСА „Васил Левски” – София

Цел и обект на изследването: Целта на доклада е да се систематизират подходящите функционални методи за изследване и проследяване на възстановителния процес при пациенти след фрактура на дисталния радиус. Обект на изследване са 16 пациенти след фрактура на дисталния радиус на средна възраст 56,3 години, лекувани консервативно чрез гипсова имобилизация или чрез заигляне и гипсова имобилизация, провеждащи 20 процедури специализирана физиотерапевтична програма.

Методи за изследване: На базата на систематично проучване на прилаганите функционални методи в международен план в нашето изследване включихме стандартните измервания – ъглометрия, сантиметрия, мануално – мускулно тестване, динамометрия – сила на юмручен, щипковиден и ключов захват. Към тях добавихме и диаграма на болката (наша модификация), сантиметрия тип „осморка”, тест за опозиция на палеца (Karandji) и тест за отгласване.

От международните въпросници за изследване комплексната функция на ръката използваме като доказано най-надежден и валиден в редица проучвания Patient Rated Wrist Evaluation (PRWE – MacDermid, 1996), Michigan Hand Outcomes Questionnaire (MHQ) и въпросник, отразяващ качеството на живот на пациентите – (HRQOL New 15D).

Резултати: Предварителният анализ на данните от приложения PRWE въпросник сочи подобряване на всички изследвани показатели с 42.7% след 10 процедура средно за всички пациенти и с 74.8% в края на първия месец от проведената терапия.

Заключение: Подбраните и разработените от нас диагностични методи са достатъчно информативни относно функционалното състояние на пациентите след фрактура на дисталния радиус и дават възможност за ранно контролиране и проследяване на резултатите от приложената физиотерапевтична програма.

Ключови думи: функционални диагностични методи, физиотерапия, фрактура на дисталния радиус

SYSTEMATIZATION OF THE FUNCTIONAL DIAGNOSTIC METHODS AFTER A DISTAL RADIUS FRACTURE

Gergana Angelova-Popova¹, Rumiana Tasheva²

¹University "Prof. Asen Zlatarov" Burgas, ²NSA "Vasil Levski" – Sofia

Purpose: The aim of the study was to systematize the appropriate functional diagnostic methods for monitoring the recovery process in patients after a distal radius fracture.

The objects of research were 16 patients after a distal radius fracture with a medium age of 56.3 years treated conservatively by immobilization in plaster or pins and plaster, who received 20 specialized physical therapy procedures.

Materials and Methods: Based on a systematic research of functional methods applied internationally we included standard measurements - goniometry, circumferential measurements, manual - muscle testing, dynamometry - grip, pinch and key pinch grip strength.

We added pain diagram (our modification), figure-of-eight method of hand measurement, test for thumb opposition (Kapandji) and push-off test using a dynamometer.

From the International questionnaires for examination of a complex function of the hand we used as a proven best - responsive and valid in various studies Patient Rated Wrist Evaluation Questionnaire (PRWE - MacDermid, 1996); Michigan Hand Outcomes Questionnaire (MHQ) and questionnaire reflecting patient quality of life - (HRQOL New 15D).

Results: The data analysis of applied PRWE questionnaire done in advance shows improvement in all investigated parameters with 42.7% after 10 procedures on average for all patients and 74.8% at the end of the first month of physiotherapy program.

Conclusion: The selected and developed diagnostic methods are sufficiently informative of the functional status of patients after a distal radius fracture and allow for early monitoring and tracing of the results of the applied physiotherapy program.

Keywords: functional diagnostic methods, physiotherapy, distal radius fracture

ХРОНИЧНА БЪБРЕЧНА НЕДОСТАТЪЧНОСТ – ПРЕВЕНЦИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ЛЕЧЕНИЕ В СЪВРЕМЕННАТА МЕДИЦИНСКА ПРАКТИКА

Пенка Прошенска¹, Златомира Димитрова¹, Катя Кичукова², Илия Попов³

*¹Тракийски университет – Медицински колеж, Стара Загора, студенти II курс,
специалност “Медицински лаборант”*

*²Тракийски университет - Медицински колеж, Стара Загора, преподавател в специалност
“Медицински лаборант”*

³УМБАЛ “Проф. д-р Ст. Киркович” АД, Стара Загора

Сред заболяванията с нарастваща честота в нашето съвремие са хроничните бъбречни заболявания. Те засягат близо 10% от човешката популация. Голяма част от засегнатите не знаят за съществуващото бъбречно заболяване и за рисковете от него, което е и причина за по-високата смъртност от тези заболявания. Днес съвременната медицинска практика дава възможност да се предотврати или забави с години настъпването на напреднала бъбречна недостатъчност. Ето защо е особено важно болните с хронични бъбречни заболявания да се диагностицират навреме и лечението да започне в най-ранен стадий. От друга страна прилагането на иновациите в областта на нефрологията създават възможности както за ефективно лечение, така и за по-високо качество на живот на пациентите с хронична бъбречна недостатъчност.

Ключови думи: хронична бъбречна недостатъчност, превенция, лечение, съвременна медицинска практика

CHRONIC RENAL FAILURE - PREVENTION AND TREATMENT OPTIONS IN THE MODERN MEDICAL PRACTICE

Penka Proshenska¹, Zlatomira Dimitrova¹, Katya Kitchukova¹, Iliya Popov²

¹Trakia University - Medical College, Stara Zagora

*²Nephrology Unit, University Multi-Profile Hospital for Active Treatment “Prof. Dr. St Kirkovich”,
Stara Zagora, Bulgaria*

Chronic renal failure is among the most frequently occurring diseases today. Approximately 10% of the human population worldwide suffers from the disease. A large percentage of those with the disease are often unaware that they suffer from it, which results in the observed high mortality rates from the disease. Modern medical practice provides opportunities to slow down and even prevent the occurrence of advanced renal failure. Diagnosis and treatment of patients with the disease is especially important when it is done at an early stage. In addition, present-day testing methods in the area of nephrology improve the opportunities for effective treatment and result in a higher quality of life for patients with chronic renal failure.

Keywords: chronic renal failure, prevention, treatment, modern medical practice

КРИТЕРИИ ЗА ЗДРАВΟΣЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ. ПОВЕДЕНЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ РИСКОВИ ФАКТОРИ

Петя Кантарева, Стефка Георгиева, Камелия Богданова, Димитринка Благоева

Медицински университет – София, Факултет „Обществено здраве“

Въведение: Позитивното здраве не е просто отсъствие на болест. Понятието за позитивно здраве включва субективното преживяване за благополучие, субективна преценка за собственото ниво на ефективност, автономност, компетентност, преценка за степента на зависимост между поколенията и усещане на способността за реализиране на собствения интелектуален и емоционален потенциал.

Материал и методи: Авторите правят обзор на литературата по проблемите и комплексните програми за промоция на здравето, които имат за цел създаване на условия за по-висока резистентност на организма към всякакви увреди на здравето и премахване на условията, правещи възможно действието на патогенните фактори, чрез реална промяна на здравното поведение в посока на здравословен стил на живот.

Резултати и обсъждане: Позитивното здраве не е просто отсъствие на болест. Понятието за позитивно здраве включва субективното преживяване за благополучие, субективна преценка за собственото ниво на ефективност, автономност, компетентност, преценка за степента на зависимост между поколенията и усещане на способността за реализиране на собствения интелектуален и емоционален потенциал. Също така здравето се дефинира като състояние на благополучие, при което индивидите признават своите умения, способни са да се справят с нормалните стресови фактори на живота, трудят се продуктивно и плодотворно и допринасят за благополучието на своята общност. Позитивното здраве е свързано с повишаването на компетентността на индивидите и общностите и им позволява да постигнат определените от самите тях цели. Всички хора следва да развият отговорност за психичното здраве - своето и на околните, а не само тези, които страдат от психично разстройство.

Заключение: Повишаването на здравното образование и здравната култура на населението е сложен и продължителен процес и не може да се провежда кампанийно. В условията на глобализацията предизвикателствата, свързани с опазване, укрепване и подобряване на здравето, надхвърлят пределите на една страна и се превръщат в световен проблем, изискващ активно сътрудничество и международна интеграция.

Ключови думи: позитивно здраве, стрес, душевно здраве, социални фактори, промоция на здравето

CRITERIA FOR A HEALTHY LIFESTYLE. BEHAVIORAL AND SOCIAL RISK FACTORS

Petya Kantareva, Stefka Georgieva, Kameliya Bogdanova, Dimitrinka Blagoeva

Medical University of Sofia, Faculty of Public Health

Introduction: Positive health is not just the absence of disease. The term “positive health” includes the subjective experiencing of welfare, subjective evaluation of the personal level of efficiency, autonomy, competence, view of the level of dependence between the generations and the feeling of the ability of using fully one’s own intellectual and emotional potential.

Materials and Methods: The authors present a review of the literature on the problems and the complex programs for health promotion, which have as a goal the creation of conditions for higher resistance of the organism to all harms to the health and the removal of the conditions which allow the influence of the pathogenic factors through a real change of the healthy conduct towards a healthy lifestyle.

Results and discussion: Positive health is not just the absence of disease. The term “positive health” includes the subjective experiencing of welfare, subjective evaluation of the personal level of efficiency, autonomy, competence, view of the level of dependence between the generations and the feeling of the ability of using fully one’s own intellectual and emotional potential. Health is also defined as a state of welfare where the individuals

acknowledge their abilities, are able to deal with the normal stress factors in life, work efficiently and contribute to the welfare of their community. The positive health is connected with the increase in the competence of the individuals and the communities and allows them to achieve the goals set by themselves. All people need to develop responsibility towards the psychological health – their own and that of the others, and not only those who suffer from psychological diseases.

Conclusion: The increase in the health education and health culture of the population is a complex and continuous process and cannot be conducted as a campaign. In the conditions of globalization, the challenges connected with preservation, stabilization and improvement of health go beyond the borders of a country and become an international problem, requiring active cooperation and international integration.

Keywords: positive health, stress, mental health, social factors, health promotion

ФАСТ ТРАК В ХИРУРГИЯТА – КЪДЕ, КОГА И КАК?

Стефка Георгиева¹, Димитринка Благоева¹, Камелия Богданова¹,
Петя Кантарева¹, Георги Гърбев²

¹Медицински университет – София, Факултет по обществено здраве,
Катедра „Здравни грижи“

²Първа МБАЛ София ЕАД, Клиника по ендоскопска и обща хирургия

Въведение: Въпреки консервативната си слава в последните две десетилетия в хирургията настъпиха революционни промени. Въвеждането на лапароскопските и други миниинвазивни техники, използването на нови протезни материали при херниопластика, нови техники и методи в офталмологичната хирургия, артроскопските операции и др. позволяват голям обем операции да бъдат обект на амбулаторно или еднодневно лечение. Fast track е една от тези революционни промени. Това е мултимодална система, в която участват хирург, анестезиолог, медицинска сестра и рехабилитатор и която има за цел ранно възстановяване на пациентите – физическо и социално, минимален болничен престой, превенция на следоперативните усложнения, минимална следоперативна болка.

Цел: Целта на нашето проучване е на базата на обзор на литературата по проблема Fast track да определим параметрите на приложение на тази система и посочим мястото на медицинската сестра в мултидисциплинарния екип.

Обсъждане: Направен е критичен анализ на литературата по проблема. Въпреки че част от авторите не приемат терминологично Fast track, а предлагат за по-приемлив термина ERAS (аббревиатура от Early Recovery After Surgery), то всички са единодушни, че принципите на тези системи трябва да бъдат базирани на доказателствата. Едни от най-съществените аспекти на Fast track е предоперативната информираност на пациента за предстоящото лечение. Тук е съществена ролята на патронажната медицинска сестра. Тя запознава пациента с всички детайли на периоперативния период, методите за борба с болката, ранно хранене, ранно раздвижване, профилактика на инфекциозни, тромбоемболични или други потенциални усложнения. Представен е протокол за поведение на медицинската сестра като част от екипа Fast track.

Заключение: Положителните ефекти от приложението на Fast track са безспорни. Приложението на тази система има медицински ползи – снижение на честотата и тежестта на следоперативните усложнения и смъртност, икономически ползи – скъсеният болничен престой и минимизирането на усложненията намалява себестойността на операцията, и не на последно място са социалните аспекти – ранна ресоциализация на пациента и повишаване на качеството на живота след оперативни интервенции.

Ключови думи: Fast track, ранно възстановяване след операция, сестрински грижи

FAST TRACK IN SURGERY – WHERE, WHEN AND HOW?

**Stefka Georgieva, Dimitrinka Blagoeva, Kamelia Bogdanova, Petya Kantareva,
Georgi Gurbey¹**

*Medical University, Sofia, Faculty of "Public Health", ¹First MHAT Sofia,
Clinic of endoscopic and general surgery*

Introduction: Despite its conservative fame, there occurred revolutionary changes in surgery in the last two decades. The introduction of laparoscopic and other minimally invasive techniques, the use of new materials in hernia repair prosthesis, new techniques and methods used in ophthalmic surgery, arthroscopic operations and others allow high-volume operations to be a subject of an outpatient or one-day treatment. Fast track is one of these revolutionary changes. This is a multimodal system, which includes a surgeon, an anesthesiologist, a nurse and a therapist and which seeks an early recovery of patients - physical, social, minimal hospital stay, prevention of postoperative complications, minimal postoperative pain.

Aim of the study: The aim of our study was based on a review of the literature on the problem Fast track to determine the parameters of application of this system and identify the nurse in the multidisciplinary team.

Discussion: An critical analysis of the literature on the issue. Although some authors do not accept terminologically Fast track, but offer more acceptable term ERAS (abbreviation for Early Recovery After Surgery), they all agree that the principles of these systems must be based on evidence. One of the most important aspects of the Fast track is a preoperative patient awareness about the upcoming treatment. There is an essential role of the visiting nurse. She presents to the patient all the details of the perioperative period, methods to combat pain, early feeding, early mobilization, prevention of infectious, thromboembolic or other potential complications. Presented is a protocol for behavior of the nurse as a part of the Fast track team.

Conclusion: The positive effects of the application of Fast track are indisputable. The application of this system has medical benefits - reduction of the frequency and severity of postoperative complications and mortality, economic benefits – the shortened hospital stay and minimization of complications reduces the cost of operation and last but not least there are the social aspects - early resocialization of the patient and quality life after surgery.

Keywords: Fast track surgery, early recovery after surgery, nurse care

АЛКОХОЛЪТ - РИСКОВ ФАКТОР ЗА РАЗВИТИЕ НА ЧЕРНОДРОБНА ЦИРОЗА

Кристина Захариева, Десислава Замбева

Русенски университет „Ангел Кънчев”, ФОЗЗГ, Катедра „Здравни грижи”

Рисковите фактори за здравето са признаци или елементи от жизнената среда на човека, които създават условна вероятност за възникване на едно или друго заболяване. Основните поведенчески рискови фактори са прекомерна употреба на алкохол, тютюнопушене, употреба на наркотици, рисков сексуално поведение и стрес. Доказано е, че прекомерната консумация на алкохол съпътства възникването на редица заболявания със социално значение, сред които е чернодробната цироза. Продължителното му влияние води до унищожаване на жизнените тъкани на черния дроб, увеличаване на мастните отлагания и отлаганията на съединителна тъкан.

Ключови думи: поведенчески рискови фактори, социално значение, цироза

ALCOHOL – A RISK FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF CIRRHOSIS

Kristina Zaharieva, Desislava Zambeva

*Rousse University “Angel Kanchev”, Faculty of Public Health and Health Care, Department
„Health care”*

The health risk factors are signs or elements of the living environment of the people, creating conditional probability of occurrence of one disease or another. The main behavioral risk factors include excessive alcohol consumption, smoking, drug use, risky sexual behavior and stress. It has been determined that excessive alcohol consumption accompanied the emergence of a number of diseases with social importance, including cirrhosis. Its continued influence leads to a destruction of the vital tissues of the liver, increased fat deposition and the deposition of connective tissue.

Keywords: behavioral risk factors, social importance, cirrhosis

НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПОВИШАВАНЕ НИВОТО НА ЗНАНИЯ И УМЕНИЯ НА БОЛНИТЕ ОТ ЗАХАРЕН ДИАБЕТ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ХРАНИТЕЛНИЯ РЕЖИМ

Кристина Захариева, Галина Михайлова

Русенски университет „Ангел Кънчев”, ФОЗЗГ, Катедра „Здравни грижи”

Старата максима на Сенека „Човек се учи не за училището, а за живота.” е валидна за здравите хора, но с голяма сила важи и за живота на диабетика, тъй като основен фактор при лечението на захарния диабет е обучението към гликемичен контрол. Важно е да се изясни какво е нивото на знания и умения на болния от захарен диабет по отношение на хранителния режим и какво трябва да научи за живота си в съжителство със заболяването с цел предотвратяване на усложненията.

Ключови думи: захарен диабет, обучение, хранене, хранителен режим

A NEED TO INCREASE THE LEVEL OF KNOWLEDGE AND SKILLS OF PEOPLE WITH DIABETES IN REGARD TO THE NUTRIENT REGIMEN

Kristina Zaharieva, Galina Mihailova

*Rousse University “Angel Kanchev”, Faculty of Public Health and Health Care,
Department „Health care”*

The old maxim of Seneca “We do not learn for school but for life” is valid for healthy people and much more true for the life of people with diabetes, because the major factor in the treatment of diabetes is learning to do glycemic control. It is important to clarify what exactly is the level of knowledge and skills of people with diabetes in terms of diet and what they need to learn about life in coexistence with diabetes.

Keywords: diabetes mellitus, education, nutrition, nutrient regimen

ФИЗИЧЕСКА АКТИВНОСТ – ФАКТОР, СВЪРЗАН С ПРЕВЕНЦИЯ НА ХИПЕРТОНИЧНАТА БОЛЕСТ

Кристина Захариева

Русенски университет „Ангел Кънчев”, ФОЗЗГ, Катедра „Здравни грижи”

Ниската физическа активност съвместно с тютюнопушенето и нездравословното хранене е основен рисков фактор, който провокира високото кръвно налягане. Физически активните хора в по-малка степен заболяват от хипертонична болест. Повечето хора с хипертония са на дългосрочно лечение. Контролирани проучвания показват, че умерената физическа активност понижава кръвното налягане. При 31% от пациентите с редовна физическа активност високото артериално кръвно налягане се понижава с 10 mmHg.

Ключови думи: физическа активност, рисков фактор, хипертония

PHYSICAL ACTIVITY - FACTOR RELATED TO THE PREVENTION OF HYPERTENSION

Kristina Zaharieva

*Rousse University “Angel Kanchev”, Faculty of Public Health and Health Care,
Department „Health care”*

Low physical activity together with smoking and an unhealthy diet is a major risk factor that provokes high blood pressure. Physically active people are less likely to exhibit hypertension. Most people with hypertension are in need of a long-term treatment. Controlled studies have shown that moderate physical activity lowers blood pressure. In 31% of patients with regular physical activity high arterial blood pressure was reduced by 10 mmHg.

Keywords: physical activity, risk factor, hypertension

ИНФОРМИРАНOST НА РОДИТЕЛИ ОТ ГРАД ВАРНА ОТНОСНО ИМУНИЗАЦИОННИТЕ ПРАКТИКИ

Теодора Йорданова¹, Ошгюл Сюлейман¹, Дарина Найденова², Св. Ханджиева³,
Ст. Порожанова³

¹Студенти МК-Варна, „Инспектор обществено здраве“, 2 курс

²Катедра „Клинични и предклинични науки“, Факултет по фармация

³Катедра „Хигиена“, Факултет по обществено здраве

Въведение: Откриването на ваксините е сред най-значимите постижение в медицината. Въпреки безспорните ползи за намаляване на смъртността в детска възраст в световен мащаб част от родителите са обезпокоени и разколебани в мнението си относно поставянето на задължителните имунизации.

Цел на настоящето проучване е да се наберат данни за информираността на родителите от гр. Варна относно имунизационните практики.

Материал и методи: Посредством анонимна анкета е проучено мнението на родителите на 100 деца в предучилищна възраст през пролетта на 2015 г.

Резултати: Болшинството родители имат положителна нагласа към ваксините (85% от всички) и поддържат мнението, че трябва да има задължителни имунизации. Над 70% от анкетираните могат да

посочат конкретни заболявания, срещу които има ваксини, както и евентуални странични ефекти от имунизациите. Информацията родителите черпят на първо място от личния лекар (64%), но също така и от медиите и интернет (26%). Родителите на 92% от децата в проучването заявяват, че нямат пропуски в задължителните имунизации. Причини за отлагане на ваксини са остри или хронични заболявания на детето, но също така организационни проблеми (6%) и правото на личен избор на родителя (4%).

Заключение: Относително високият дял на негативно отношение към имунизациите в нашето проучване може да бъде обяснен с притесненията във връзка с потенциалните странични ефекти от ваксините. Недоверието на родителите към ваксините се подклажда от медийните публикации и недостатъчното популяризиране на доказателствата за ефикасността и безопасността на ваксините.

Ключови думи: имунизационни практики, информираност

AWARENESS OF PARENTS FROM THE CITY OF VARNA ABOUT THE IMMUNIZATION PRACTICES

Teodora Yordanova¹, Oshgyul Syuleyman¹, D. Naydenova², St. Handjieva³,
St. Porozhanova³

¹Students, "Inspector of Public Health", Medical College of Varna

²Department of Preclinical and Clinical Sciences, Faculty of Pharmacy

³Faculty of Public Health, Department of Hygiene

Introduction: The discovery of vaccines is among the most significant achievements in medicine. Despite the undoubted benefits of reducing mortality in children worldwide, some parents are worried and divided in their views on the use of mandatory immunizations.

Aim of the present study was to obtain information on the awareness of parents from the city of Varna on the immunization practices.

Materials and Methods: Using anonymous survey we have studied the opinion of parents of 100 preschool children in the spring of 2015

Results: Most of the parents have a positive attitude towards vaccines (85% of total) and argued that there should be mandatory immunizations. Over 70% of respondents can identify specific diseases against which there are vaccines and possible side effects of the immunizations. The information the parents derive primarily from the family doctor (64%), but also from the media and the Internet (26%). The parents of 92 percent of the children surveyed said they do not have gaps in the required immunizations. Reasons for the postponement of the vaccines are acute or chronic disease of the child, but also organizational issues (6%) and the right to personal choice of the parent (4%).

Conclusion: The relatively high percentage of negative attitudes towards immunization in our study may be explained by concerns in regard to the potential side effects from vaccines. Distrust of parents to vaccines is fueled by media publications and insufficient promotion of the evidence for the efficacy and safety of vaccines.

Keywords: immunization practices, awareness

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ НАГЛАСИТЕ ЗА ИМУНИЗАЦИИ В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ

Ошгюл Сюлейман¹, Теодора Йорданова¹, Дарина Найденова², Ст. Порожанова³,
Св. Ханджиева³

¹Студенти МК-Варна, „Инспектор общественото здраве“, 2 курс

²Катедра „Клинични и предклинични науки“, Факултет по фармация

³Катедра „Хигиена“, Факултет по общественото здраве

Въведение: Задължителното ваксиниране е най-успешната световна практика за контрол на заболяемостта и смъртността от тежки инфекциозни заболявания. Редица социални, културни и етнически фактори повлияват нагласата на обществото към имунизациите.

Цел на настоящата работа е да се проучат социално-икономическите фактори, които влияят върху нагласите на родителите за имунизации в детска възраст.

Материал и методи: Проведена е анонимна анкета сред родителите на 100 деца, посещаващи детски градини на територията на гр. Варна в периода април-май 2015 г. Събрана е информация за социално-икономическия статус и етническата принадлежност на родителите.

Резултати: Независимо от възрастта, образованието и работната заетост в семейството нагласата на родителите за задължителните имунизации се влияе на първо място от мнението на семейния лекар. Младите родители на възраст под 30 г. по-често търсят информация за нежеланите ефекти от ваксините в интернет (56%) в сравнение с по-възрастните (над 40-годишни, 20%) ($p < 0,05$). По-високо образованите родители са по-притеснени от възможни нежелани ефекти от имунизации (44% от родителите с висше образование срещу 25% от родителите със средно образование), но независимо от това болшинството (над 85%) са на мнение, че трябва да има задължителен имунизационен календар.

Заклучение: По-високо образованите и по-младите родители са относително по-критични и обезпокоени от възможни нежелани последици от имунизацията. Този резултат би могъл да се обясни с по-широкото ползване и по-силното доверие към съвременните информационни източници, вкл. популярни родителски и здравни сайтове.

Ключови думи: социално-икономически фактори, имунизации

SOCIO-ECONOMIC FACTORS AFFECTING THE ATTITUDES TOWARDS IMMUNIZATIONS IN CHILDHOOD

Oshgyul Syuleyman¹, Teodora Yordanova¹, D. Naydenova², St. Porozhanova³,
St. Handjieva³

¹Students, „Inspector of Public Health“, Medical College of Varna

²Department of Preclinical and Clinical Sciences, Faculty of Pharmacy

³Faculty of Public Health, Department of Hygiene

Introduction: Mandatory vaccination is the most successful international practice to control the morbidity and mortality of severe infectious diseases. A number of social, cultural and ethnic factors affect the attitude of society towards immunization.

The purpose of this work is to explore the socio - economic factors that influence the attitudes of parents towards childhood immunizations.

Materials and Methods: Anonymous poll was conducted among 100 parents of children attending kindergartens in the city of Varna in April-May 2015. Collected was information on the socio-economic status and the ethnicity of the parents.

Results: Regardless of age, education and employment in the family, the attitude of the parents towards mandatory immunizations is primarily influenced by the opinion of the family doctor. Young parents, aged

under 30 more often seek information about adverse effects of vaccines on the Internet (56%) compared to older (over 40 years old, 20%) ($p < 0.05$). Higher educated parents are more worried about the possible side effects of immunization (44% of parents with higher education versus 25% of parents with secondary education), but nevertheless the majority (over 85%) are of the opinion that there should be a mandatory immunization calendar.

Conclusion: Higher educated and younger parents are relatively more critical and concerned about the possible side effects of immunization. This result could be explained by the wider use and strong confidence in modern information sources, incl. popular parenting and health sites.

Keywords: socio-economic factors immunizations

УПОТРЕБА НА НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА СРЕД УЧЕНИЦИ ОТ 8 ДО 10 КЛАС

Теодора Гergieva, Ралица Рангелова, Жeня Петкова

*Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здравеопазване,
Катедра по здравни грижи*

Наркотиците са вещества, които бързо променят психическото състояние на човека, и към тях се развива зависимост. За човешкия организъм всеки наркотик е токсичен. Под въздействие на наркотиците нервните клетки, черният дроб, бъбреците, сърцето, белите дробове, имунната и половата система се увреждат трайно. Светоусещането на наркоманите е сериозно деформирано, а действителността се възприема нереално. В стремежа да се освободи от грижи, проблеми и неприятности младият човек чрез наркотиците сам си слага оковите на зависимостта. Дори еднократното приемане на наркотик може да доведе до психична зависимост. Ако човек се опитва да премахне напрежението и да решава проблемите си с помощта на наркотици или алкохол, у него възниква илюзията, че е победил неприятностите, но действието на наркотика преминава, а към старите проблеми са се прибавили нови - освен влошеното здраве се появяват неувереност в себе си, раздразнителност, чувство за вина. По обобщени данни от проучвания през периода 2010-2012 г. общо около 560 000 - 570 000 български граждани от 15 до 64 години поне веднъж в живота си са употребили някакво наркотично вещество. Младите хора на възраст между 15 и 34 години представляват около 80-83% от всички лица във възрастовия диапазон 15-64 години, които поне веднъж в живота си са употребили някакъв наркотик. Между 36 и 39% от студентите и учениците от 9 до 12 клас поне веднъж в живота си са пробвали някакво наркотично вещество. Целта на настоящия доклад е да се изследва употребата на наркотични вещества сред ученици от 8 до 10 клас. Извършено е анонимно анкетно проучване сред 100 ученици. Резултатите показват, че над 80% от учениците знаят значението на думата „дрога“, а 40% са посочили, че са опитвали някакъв вид наркотично вещество.

Ключови думи: наркотици, употреба на наркотични вещества, ученици, информираност, зависимост

DRUG USE AMONG STUDENTS FROM 8TH TO 10TH GRADE

Theodora Gergiev, Ralitsa Rangel, Zhenya Petkova

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

Drugs are substances that are rapidly changing the mental state of a person and there develops a dependence on them. For the human body every drug is toxic. Under the influence of drugs nerve cells, liver, kidneys, heart, lungs, immune and reproductive system are damaged permanently. The worldviews of drug addicts are seriously distorted and unreal reality is perceived. In an effort to free themselves from care, problems and troubles through drugs, young people put the shackles of dependency themselves. Even one administration of

a drug can lead to psychological dependence. If a person tries to remove the tension and solve their problems with the help of drugs or alcohol, there occurs the illusion of defeating the troubles, but the action of the drug passes, and the old problems are adding new ones – apart from poor health there appears uncertainty in one's self, irritability, guilt. In pooled data from studies in the period 2010-2012 a total of about 560-570000 Bulgarian citizens from 15 to 64 years have used one type of drug at least once in their lives. Young people aged between 15 and 34 years constitute about 80-83% of all people in the age range of 15-64 who at least once in their life have used any drugs. Between 36 and 39% of students from 9th to 12th grade have tried at least once in their lives a drug.

The purpose of this report is to examine the use of drugs among students from 8th to 10th grade. An anonymous survey was made among 100 students. The results show that over 80% of pupils know the meaning of the word “drugs”, and 40% indicated that they have tried some kind of drug.

Keywords: drug, drug use, students, awareness, addiction

ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БОРБА СРЕЩУ СПИН СРЕД УЧЕНИЦИ ОТ 11 И 12 КЛАС

Милена Вълчева¹, Теодора Георгиева¹, Женья Петкова¹, Николай Колев²

¹ *Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здравеопазване,
Катедра по здравни грижи*

² *Медицински университет – Варна, Факултет по медицина*

Вече 30 години епидемията е глобален здравен, социален и икономически проблем и една от причините за висока смъртност. В същото време в последния доклад на Програмата на ООН за ХИВ/СПИН се подчертава, че активната превенция и достъпът до антиретровирусно лечение могат да преобърнат тази негативна тенденция. Резултатите показват, че в глобален план смъртността от СПИН-свързани болести вече е намаляла с 21% в сравнение с 2005 г.

По данни на Националната програма за превенция и контрол на ХИВ/СПИН към Министерството на здравеопазването към 14 февруари 2015 година общият брой на регистрираните носители на ХИВ в страната е 2 057 лица. От началото на 2015 година към 14 февруари са регистрирани нови 34 ХИВ-серопозитивни лица. През последните години се очертава тенденция броят на новорегистрираните мъже да е четири пъти по-голям от броя на новорегистрираните жени.

През миналата година дейностите по програма „Превенция и контрол на ХИВ/СПИН” се изпълняваха от мрежа от 19 КАБКИС и над 50 неправителствени организации, като за целта са разкрити 35 здравно-превантивни центъра за работа с най-рисковите групи, 18 младежки клуби и са предоставени 17 мобилни медицински кабинета.

През 2014 г. общо 42 500 души от най-уязвимите групи са достигнати с услуги за превенция на ХИВ и намаляване на здравните щети, както и 84 149 млади хора в риск са достигнати с работа на терен и кампанийни дейности за превенция на ХИВ и други сексуално предавани инфекции.

Целта на настоящото изследване е да се проучи информираността на учениците от 11 и 12 клас за превенцията за борба срещу СПИН. Анкетирани са 100 ученици.

Резултатите показват, че младите хора са информирани за СПИН, като значителната част от тях не биха прекратили приятелствата си с лица, които са носители на вируса на СПИН. Основните средства за предпазване са презервативите, като приблизително половината посочват и постоянния партньор.

Ключови думи: превенция, СПИН, ХИВ, ученици, информираност

PREVENTION OF AIDS AMONG STUDENTS FROM GRADES 11 AND 12

Milena Vulcheva¹, Theodora Georgieva¹, Zhenya Petkova¹, Nikolay Kolev²

¹*Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care*

²*Medical University of Varna, Faculty of Medicine*

For about 30 years the epidemic has been a global health, social and economic problem and a cause of high mortality. At the same time the latest report of the UN Programme on HIV / AIDS underlines that active prevention and access to antiretroviral treatment can reverse this negative trend. The results show that global deaths from AIDS-related diseases have decreased by 21% compared to 2005.

According to the National Programme for Prevention and Control of HIV / AIDS at the Ministry of Health on February 14, 2015 the total number of registered HIV in the country is 2057 people. From the beginning of 2015 to February, 14 there have been registered 34 new HIV cases. In recent years, there is a trend for the number of newly registered men to be four times greater than the number of newly registered women.

Last year, the activities of the Programme "Prevention and Control of HIV / AIDS" were performed by a network of 19 KABKIS (Medical Offices for Anonymous and Free Consultation and Tests for HIV/AIDS) and over 50 non-governmental organizations. For this purpose there have been created 35 preventive health centers to work with the most vulnerable groups, 18 youth clubs. There have also been provided 17 mobile medical offices.

In 2014, 42 500 people from the most vulnerable groups have been reached by services for HIV prevention and harm reduction, and 84 149 young people at risk are reached with fieldwork and campaign activities for the prevention of HIV and other sexually transmitted infections.

The purpose of this study was to explore the awareness of students of grades 11 and 12 of the prevention of AIDS. 100 students were questioned.

The results show that young people are informed about AIDS, a significant portion of them would not terminate friendships with people who are carriers of the AIDS virus. The main means of prevention are condoms, approximately half indicate a permanent partner.

Keywords: prevention, AIDS, HIV, students, awareness

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНИЯ И АКТИВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ СРЕД МЛАДИТЕ ХОРА

Милена Вълчева¹, Ралица Рангелова¹, Женья Петкова¹, Мартин Бърнев²

¹*Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здравеопазване,
Катедра по здравни грижи*

²*Медицински университет – Варна, Факултет по медицина*

Според проучване една трета от хората в света страдат от обездвижване поради наднормено тегло. Хората, които не се движат, натрупват излишни килограми и умират по-рано. По данни от изследването годишно умират средно 5 милиона затлъстели хора.

Около 10% от общо 57 милиона смъртни случаи през 2008 година се дължат на липсата на физическа активност и движение, казват учените.

Заплашителна е тенденцията, че затлъстяването и обездвижването се разпространява и сред все повече млади хора.

Съществена част от здравословния начин на живот е добрата двигателна активност. Както повечето хора в днешния модерен век и ние живеем и работим в среда, която не предполага постоянно движение. Забързаното ни ежедневие, нуждата да сме винаги навреме, изпълнявайки множество задачи едновременно, ни кара да използваме автомобили и други транспортни средства дори и за кратки раз-

стояния. Днешният активен и успешен професионалист несъмнено прекарва голяма част от работното си време на бюро и с компютър, което е възможно най-неприродосъобразният начин да прекарваме дните си. Ясно е, че голяма част от здравословните проблеми на днешния човек се дължат именно на застоялия начин на живот. За съжаление това са тенденциите на новото време и ние следва да намерим здравословен начин да наваксваме липсата на достатъчно движение. Това «наваксване» задължително трябва да е 1) здравословно, 2) редовно, 3) удобно, 4) времево оптимално и 5) ефикасно.

Целта на настоящото изследване е да се анализира активният начин на живот сред младите хора и връзката между спорта, здравословното хранене и ученето. Изследвани са 100 лица на възраст над 18 г. Резултатите от изследването показват, че над 80% от младите хора се опитват да водят здравословен и активен начин на живот.

Ключови думи: млади хора, здравословен и активен начин на живот, спорт

STUDY OF HEALTHY AND ACTIVE LIFESTYLE AMONG YOUNG PEOPLE

¹Milena Vulcheva, ¹Ralitsa Rangelova, ¹Zhenya Petkova¹, ²Martin Burnev

¹Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

²Medical University of Varna, Faculty of Medicine

According to a study, one third of the people in the world suffer from immobility due to overweight. People who do not move, accumulate excess weight and die earlier. Data from the survey on average five million obese people die yearly.

About 10% of the 57 million deaths in 2008 were due to a lack of physical activity and movement, according to scientists.

Worrisome trend is that obesity and a lack of exercise is also spreading among more and more young people.

An essential part of a healthy lifestyle is good physical activity. Like most people in today's modern age we live and work in an environment that does not involve constant movement. Our busy lives, the need to be always on time, performing multiple tasks simultaneously, make us use cars and other vehicles, even for short distances. Today's active and successful professionals undoubtedly spends much of their time at a desk with a computer, which is the most harmful way to spend your days. It is clear that most of the health problems of people nowadays are due to the stagnant lifestyle. Unfortunately, these are the trends of modern times and we should find a healthy way to compensate the lack of movement. This "catching up" must be 1) healthy, 2) done regularly, 3) convenient, 4) optimal timewise and 5) efficient.

The aim of this study is to analyze the active lifestyle among young people and the relationship between sport, nutrition and learning. Studied were 100 people aged 18 and over. The survey results show that over 80% of young people try to lead a healthy and active lifestyle.

Keywords: young people, healthy and active lifestyle, sports

АНАЛИЗ НА СТРЕСОВИТЕ ФАКТОРИ В ОТДЕЛЕНИЕ ПО СПЕШНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

Веселина Радусева¹, Марина Тодорова¹, Мартин Бърнев²

¹ *Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здравеопазване,
Катедра по здравни грижи*

² *Медицински университет – Варна, Факултет по медицина*

На работното място се осъществява сложно взаимодействие между работника, средата, в която се осъществява трудът, и колегите, с които човек се труди. Характеристиките на това взаимодействие, както и изискванията и влиянията, на които човек е подложен на работното си място, могат да бъдат източник на стрес. Разбира се, трябва да се има предвид, че стресът е субективно преживяване и се опосредства от индивидуалните характеристики на отделния човек. Заедно с това трябва да се отчита, че поради самото естество на трудовата дейност тя се осъществява в преобладаващата си част ежедневно в рамките на поне 8 часа през периода на активния трудоспособен живот на човека, което води, от една страна, до известно адаптиране към постоянните характеристики на трудовата ситуация, но от друга води до наслагване на влиянието на редица стресови фактори. В същото време някои специфични характеристики на работната сила и на работното място в публичния сектор в здравеопазването, образованието и държавната / общинската администрация увеличават риска от стрес на работното място. Трите отрасли са силно феминизирани, особено първите два. Основните професии в тях по принцип се определят като високостресови поради специфичния характер на работа и отговорността, с която е свързан трудът на работещите в тези сфери, особено в здравеопазването и образованието.

Целта на настоящото проучване е да се изследват и анализират стресовите фактори в отделение по спешна медицинска помощ. Анкетирани са 80 лица. Извършен е сравнителен анализ между стресовите фактори за лекарите, медицинските сестри и помощния персонал. Въпреки някои разлики всички анкетираны са единодушни, че стресът на работното място оказва влияние върху тяхното здраве.

Ключови думи: стресови фактори, работно място, медицински специалисти

ANALYSIS OF THE STRESS FACTORS AT THE UNIT OF EMERGENCY MEDICAL CARE

Vesselina Radusheva¹, Marina Todorova¹, Martin Burnev²

¹ *Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care*

² *Medical University of Varna, Faculty of Medicine*

There is a complex interaction at the work place between the worker, the environment in which the work is performed, and the colleagues with whom the person works. The characteristics of this interaction, as well as the requirements and influences to which man is subjected at the workplace can be a source of stress. Of course, it should be borne in mind that stress is a subjective experience and is mediated by the personal characteristics of the individual. In addition to this, it must be noted that the due to the very nature of the work, it is done for the most part every day for at least 8 hours during the active working life of man, which leads on one hand to an adaption to the permanent characteristics of the working conditions, but on the other, leads to an accumulation of the influence of a number of stress factors. At the same time some specific characteristics of the workforce and the workplace in the public sector in health, education and government / municipal administration increases the risk of stress at the workplace. The three sectors are highly feminized, especially the first two. The main occupations in them are generally defined as high stress due to the specific nature of the work and responsibility, with which is associated labor of the workers in these fields, especially in health and education.

The purpose of this study was to investigate and analyze the stress factors in the unit of emergency medical care. Interviewed were 80 persons. There has been done a comparative analysis between the stress factors for

doctors, nurses and support staff. Despite some differences, all respondents agree that work-related stress affects their health.

Keywords: stress factors, workplace, medical specialists

ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ БЪРНАУТ НА РАБОТЕЩИТЕ В ОТДЕЛЕНИЕТО ПО СПЕШНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

Марина Тодорова¹, Веселина Радусева¹, Мартин Бърнев²

¹Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здравеопазване,
Катедра по здравни грижи

²Медицински университет – Варна, Факултет по медицина

Бърнаут синдромът е форма на тежко нарушение в психоемоционалния статус при някои хора. Обикновено се развива при хора със системна професионална ангажираност, които не отделят достатъчно време за почивка и хоби и други дейности за доставяне на удоволствие. Те допълнително подлагат организма си на тежък стрес, тъй като системно се лишават и от достатъчно сън. Синдромът се наблюдава често при лекари, адвокати, полицаи, учители, научни работници, специалисти по публични рилейшънс и по маркетинг и други.

Често хора в рисковите професии за развитие на синдрома прибегват до злоупотреба с алкохол, прекомерно тютюнопушене и дори пристрастяване към наркотици. Мотивите са максимално освобождаване от стреса, така че за възможно най-кратко време да се постигне тотална релаксация на мозъчната функция. В други случаи засегнатите прибегват до приема на наркотични вещества с психотропен ефект с цел поддръжка на будно съзнание и удължаване на работното време на мозъка.

Специалистите обръщат внимание обаче, че изход от състоянието няма, докато не се намери време за адекватна почивка на мозъка и практикуване на странични занимания, далеч от ежедневните задължения.

Целта на настоящото изследване не бе да се оцени рискът от бърнаут на работещите в отделението по спешна медицинска помощ. Чрез подходящ инструмент са изследвани 80 лица с различни длъжности. Оценени са 12 области, като накрая се сформира обща оценка.

Ключови думи: риск, бърнаут, здравни специалисти

AN ASSESSMENT OF THE RISK OF BURNOUT OF EMPLOYEES AT THE UNIT OF EMERGENCY MEDICAL CARE

Marina Todorova¹, Vesselina Radusheva¹, Martin Burnev²

¹Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

²Medical University of Varna, Faculty of Medicine

Burnout syndrome is a form of grave disturbance in the psycho-emotional status in some people. It usually develops in people with systemic professional commitment who do not devote enough time to rest and to hobbies and other activities delivering pleasure. They further subject their organism to severe stress as they systematically deprive themselves of enough sleep. The syndrome occurs frequently in doctors, lawyers, police officers, teachers, researchers, specialists in public relations and marketing and others.

Often people in occupations with a high risk of developing of the syndrome resort to alcohol abuse, excessive smoking and even drug addiction. The motives are maximum stress relief, so that they can achieve in the shortest possible time total relaxation of their brain function. In other instances, they resort to taking drugs with psychotropic effect in order to maintain consciousness and extend the functioning hours of the brain.

Experts pay attention, however, that there is no way out of this state, until one finds the time for adequate rest of the brain and practicing of side activities, different from the daily duties.

The purpose of this study was not to assess the risk of burnout of employees at the unit of emergency medical care. Through a suitable tool there were tested 80 people at different positions. There were assessed 12 areas and in the end a score was finally formed.

Keywords: risk burnout, health professionals

АМБУЛАТОРНАТА СЪДЕБНОПСИХИАТРИЧНА И СЪДЕБНОПСИХОЛОГИЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Аделина Джорджанова, Калоян Куков

*Медицински университет – Варна, Факултет по медицина,
Катедра по психиатрия и медицинска психология*

Амбулаторната съдебнопсихиатрична и амбулаторната съдебнопсихологична експертиза, както и останалите съдебни експертизи са процесуални средства за събиране и проверка на доказателства в наказателния и гражданския процес. В чл. 144 от Наказателно процесуалния кодекс са визирани случаите, в които се назначават съдебни експертизи. Експертизи се назначават както в наказателното право, така и в гражданското съдопроизводство за преценка на вменяемостта и дееспособността на лицата. В предлаганата статия се разглеждат някои особености на амбулаторната експертиза и на сложността и специфичността при изготвянето на посмъртната съдебнопсихиатрична експертиза.

Ключови думи: амбулаторна съдебнопсихиатрична експертиза, амбулаторна съдебнопсихологична експертиза, посмъртна експертиза, експертна оценка

AMBULATORY FORENSIC-PSYCHIATRIC AND FORENSIC PSYCHOLOGICAL EXAMINATION

Adelina Dzhordzhanova, Kaloyan Kukov

*Medical University of Varna, Faculty of Medicine,
Department of Psychiatry and Medical Psychology*

The ambulatory forensic-psychiatric and the ambulatory forensic-psychological expertise as well as other forensic evidence are procedural tools for the collection and verification of evidence in criminal and civil proceedings. In art. 144 of the Criminal Procedure Code referred to are cases in which the court appointed an expertise. Expertises are appointed to both criminal law and civil litigation to assess the sanity and capacity of the people. The proposed article discusses some specifics of ambulatory expertise and the complexity and specificity in preparing posthumous legal psychiatric expertise.

Keywords: ambulatory forensic expertise, ambulatory expertise, postmortem examination and evaluation

КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ НА ЖЕНА С ПУЕРПЕРАЛНА ПСИХОЗА И ОЦЕНКА НА РОДИТЕЛСКА ГОДНОСТ

Аделина Джорджанова, Калоян Куков

*Медицински университет – Варна, Факултет по медицина,
Катедра по психиатрия и медицинска психология*

Описана е експертна оценка на клинично-психологичен казус на млада жена, която двадесет дни след раждането на детето си е била хоспитализирана в психиатричен стационар с диагноза остро полиморфно психотично разстройство. Описаните в публикацията материали на детайлната клинична и клинично-психологична оценка не потвърждават поставената диагноза остро полиморфно психотично разстройство. Подекспертната към момента на хоспитализацията е била с пuerперално психично разстройство, като по време на комплексното освидетелстване е в състояние на немедикаментозна ремисия, което не нарушава базисните ѝ психични годности и не я лишава от правото да полага адекватни грижи за детето си. Представени са клинични и експертни критерии, които залягат в основата на поставената диагноза и определящи родителската ѝ годност. Представените клиничен статус и психологично изследване по време на експертното изследване, критичният анализ на клинично-анамнестичните данни са убедителни аргументи по отношение на последно поставената диагноза и тяхното изложение лежи в експертното заключение и в последвалото съдебно решение в полза на родителската годност на младата майка. Сериозните и повтарящи се диагностични грешки в психиатричните здравни заведения могат да създадат значителни затруднения в изготвянето на обективни експертни становища. Погрешната диагностична оценка би могла значително да навреди на пациентката и да я лиши от нейните граждански права, особено ако бъде приета безкритично. Описаният случай е даден като пример грешка в клинично-експертната оценка, което би трябвало да се изучава от специалистите с цел превенция от подобни диагностични грешки.

Ключови думи: остро полиморфно психотично разстройство, пuerперално психично разстройство, дееспособност, родителска годност, лекарска грешка

CLINICAL CASE OF A WOMAN WITH PUERPERAL PSYCHOSIS AND EVALUATION OF PARENTAL SUITABILITY

Adelina Dzhordzhanova, Kaloyan Kukov

*Medical University of Varna, Faculty of Medicine, Department of Psychiatry and Medical
Psychology*

Described is the expert evaluation of a clinical psychological case study of a young woman who twenty days following the birth of her child was hospitalized in a psychiatric hospital with a diagnosis of acute polymorphic psychotic disorder. The described in the publication materials of detailed clinical and clinico-psychological assessment do not confirm the diagnosis of acute polymorphic psychotic disorder. The subject, at the time of hospitalization, was with puerperal mental disorder and at the time of the complex certification is in a state of a non-medicated remission which does not violate her basic mental condition and does not deprive her of the right to take adequate care for her child. There have been presented clinical and expert criteria which are the basis of the diagnosis and determine whether she is fit to be a parent. The presented clinical status and psychological examination during the expert study, the critical analysis of the clinical history are convincing arguments regarding the recent diagnosis and they are the basis of the expert report and the subsequent judgment in favor of the young mother. Serious and repeated diagnostic errors in psychiatric health institutions can create major difficulties in the preparation of objective expertise. Wrong diagnostic assessment could significantly harm the patient and to deprive them of their civil rights, especially if adopted uncritically. This case is an example or an error in clinical expert assessment, which should be studied by experts for the prevention of similar diagnostic errors.

Keywords: acute polymorphic psychotic disorder, puerperal mental disorder, capacity, parental suitability, medical error

ОЦЕНКА НА СТРУКТУРАТА НА СЪДЕБНОПСИХИАТРИЧНАТА ЕКСПЕРТИЗА

Аделина Джорджанова

*Медицински университет – Варна, Факултет по медицина,
Катедра по психиатрия и медицинска психология*

Според Стандарта по съдебна психиатрия от 2009 г. за всяка съдебнопсихиатрична експертиза се съставя писмен документ, озаглавен «Съдебнопсихиатрична експертиза», който се състои от увод, данни от делото, данни от експертното изследване, експертно обсъждане и заключение.

Целта на настоящото изследване е да се направи оценка на структурата на съдебнопсихиатрична експертиза, която се изготвя от експертите. Изследвани са 327 съдебнопсихиатрични експертизи. Резултатите от проучването показват, че по стандарта за изготвяне на СПЕ са само 27 от 327 изследвани експертни становища.

Най-много грешки и пропуски в една СПЕ има във втора, трета и четвърта част (64 СПЕ), който са свързани със същността на експертната оценка и последвалото становище. На второ място по брой допуснати грешки в едно експертно становище е комбинацията между втора, трета, четвърта и пета част (49 СПЕ), което от своя страна води до въпроса, доколко съответната СПЕ е основание за вземането на мотивирано съдебно решение.

Ключови думи: съдебнопсихиатрична експертиза, структура, пропуски

EVALUATION OF THE STRUCTURE OF THE FORENSIC PSYCHIATRIC EXAMINATION

Adelina Dzhordzhanova

*Medical University of Varna, Faculty of Medicine,
Department of Psychiatry and Medical Psychology*

According to the Standard in Forensic Psychiatry from 2009 for each forensic expertise there should be prepared a written document entitled “Forensic Psychiatric Examination”, which consists of an introduction, data from the case, data from the expert studies, expert discussion and conclusion.

The purpose of this study was to evaluate the structure of the forensic psychiatric examination, which is prepared by the experts. Examined were 327 forensic psychiatric examinations. The survey results show that only 27 of 327 tested expertise are by the requirement of the standard of preparation of FPE.

Most errors and omissions in a FPE are in the second, third and fourth (64 FPE), which are related to the nature of the expert assessment and the subsequent opinion. Second place by number of errors in one expert's opinion is for the combination of second, third, fourth and fifth part (49 FPE), which in turn leads to the question, how relevant FPE is a reason for making a well-founded judgment.

Keywords: forensic expertise, structure, omissions

КОМУНИКАЦИЯТА МЕЖДУ ПРЕПОДАВАТЕЛИ И СТУДЕНТИ В СПЕЦИАЛНОСТ „ЗЪБОТЕХНИК“, МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ -

ПЛОВДИВ. ПЕДАГОГИЧЕСКОТО ОБЩУВАНЕ

Йордан Ковачев

Медицински колеж, Медицински университет – Пловдив

Настоящата статия и проведеното анкетно проучване имат за цел да покаже и да ни информира за ефективната комуникация от общуването между преподаватели и студенти в специалност „Зъботехник“ в Медицински колеж, МУ-Пловдив. Комуникацията е съществен елемент, въз основа на който се осъществяват обучението, дава обратната връзка в учебния процес и стимулира мотивацията на постиженията при студентите.

Ключови думи: педагогическо общуване, комуникация, студенти, преподавател, зъботехник

COMMUNICATIONS BETWEEN LECTURERS AND STUDENTS IN THE PROGRAM “DENTAL TECHNICIAN” - MEDICAL COLLEGE- PLOVDIV.PEDAGOGICAL COMMUNICATION

Jordan Kovachev

College of Medicine, Medical University – Plovdiv

This article and the conducted survey aim to show and inform us about the effective communication between teachers and students in the program “Dental Technician” at the Medical College, MU-Plovdiv. Communication is an essential element by which to conduct training, provide feedback in the learning process and stimulate motivation of achievement in students.

Keywords: pedagogical communication, communication, students, lecturers, dental technician

ЛИНГВАЛНА ОРТОДОНТИЯ – ИНДИРЕКТНИ МЕТОДИ ЗА ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА БРЕКЕТИ

¹Авизе Газиева, ¹Радина Душева, ²Михаела Варнева, ²Ани Атанасова

*¹студенти, Медицински университет - Варна, Медицински колеж,
Учебно-научен сектор „Зъботехник“*

*²преподаватели, Медицински университет - Варна, Медицински колеж,
Учебно-научен сектор „Зъботехник“*

В началото на 70-те години на миналия век Dr. Craven Kurz, тогава асистент в стоматологичния университет в UCLA, установил, че пациентите му са предимно възрастни хора. Много от тях били публични фигури и естетиката имала водеща роля. Така се родила концепцията за лингвалните апарати. С много помощ от колеги той създава първия лингвален апарат, който се състои от пластмасови брекети Lee Fisher (залепени върху лингвалната повърхност на фронталните зъби) и от метални брекети (залепени по лингвалната повърхност на премолари и молари). Цел на обзора е да се запознаем с по-малко приложимите у нас системи за лингвално позициониране на брекети и индиректните методи за работа в зъботехническата практика. За постигане на целта проучихме 12 източника по темата. Установихме, че лингвалната ортодонтия намира приложение и е предпочитан метод на лечение от специалистите в областта на денталната практика. Непрекъснатото й усъвършенстване е доказателство за това, че е обект на постоянен интерес от страна на лекари и пациенти. Индиректното позициониране на лингвални брекети е стандарт за бързина, ефективност и комфорт.

Ключови думи: лингвална ортодонтия, Incognito, ORAPIX, индиректно позициониране, обзор

LINGUAL ORTHODONTICS – INDIRECT METHODS FOR BRACKET PLACEMENT

¹ Avize Gazieva, ¹Radina Dusheva, ²Michaela Varneva, ²Ani Atanasova

¹ Student, Medical University of Varna, Medical College, "Dental Mechanics",

² Lecturer, Medical University of Varna, Medical College, "Dental Mechanics"

In the beginning of the seventies of the last century Dr. Craven Kurz, who was then an assistant at the Dental University of UCLA, discovered that his patients were mainly adults. The majority of them were public figures and aesthetics played a vital role in their lives. As a result, the concept of lingual apparatus was established. Together with his colleagues Dr. Kurz created the first lingual apparatus that consists of plastic brackets Lee Fisher /stuck to the lingual surface of the frontal teeth/ and metal brackets /stuck to the lingual surface of premolars and molars/. The purpose of this review is to present the less known systems for lingual placement of brackets and the indirect methods of work in dental mechanical practice. For this purpose we have investigated 12 sources dealing with the topic. We have discovered that Lingual Orthodontics is a preferable method of treatment and is regularly applied by specialists in Dental Mechanics. Its constant improvement has proved that Lingual Orthodontics has always been an interesting issue for both doctors and patients. The indirect placement of lingual brackets is a standard of speed, effectiveness and comfort.

Keywords: lingual orthodontics, Incognito, ORAPIX, indirect placement, review

МЕТОДИ ЗА ЛЕЧЕНИЕ ПРИ СИНДРОМ НА ОБСТРУКТИВНА СЪННА АПНЕЯ. ПЕРОРАЛЕН АПАРАТ (MANDIBULAR ADVANCEMENT SPLINTS) SILENSOR – SL

М. Варнева¹, А. Атанасова¹, А. Топалова², И. Василева²

¹ преподаватели, Медицински университет - Варна, Медицински колеж, УНС "Зъботехник"
² студенти, Медицински университет - Варна, Медицински колеж, УНС "Зъботехник"

Синдромът на обструктивна сънна апнея (ОСА) принадлежи към групата на заболяванията, протичащи с нарушения на дишането по време на сън. Това е сериозно заболяване, което може да предизвика не само сънливост през деня, но и сериозни системни разстройства. Апнеята е тотален респираторен стоп. Отличителен симптом за обструктивна сънна апнея е хъркането, но то не винаги свидетелства за наличие на заболяване. Степента на тежест на заболяването се определя с апнея /хипопнея индекс (АХИ). Лечението на СА е консервативно и хирургично. При консервативното лечение се използват различни екстраорални и перорални апарати, които се прилагат при леки до умерени прояви. Един от пероралните апарати е шината Silensor – sl (протрудираща шина против хъркане). Състои се от 2 прозрачни шини, по една за горна и долна челюст. Долната челюст се задържа в определена позиция от две връзки (вестибуларно в страничните участъци на шините). Медиализирането на долната челюст води до освобождаване на фарингеалното пространство и така не се причиняват звучните вибрации на меките тъкани (хъркане). Клинични тестове показват, че хъркането намалява до 90% и може да понижи индекса на апнея до 50%. Възможността за движение на челюстта го правят удобен и много ефективен. Целта на настоящата публикация е чрез проучване на литературни източници да се опише синдромът на обструктивна сънна апнея, методите за лечение и по-конкретно технологията за изработване на шината Silensor – sl.

Ключови думи: сънна апнея, екстраорални и перорални апарати, протрудираща шина Silensor – sl

TREATMENT METHODS OF THE SYNDROME OF OBSTRUCTIVE SLEEP APNEA. PERORAL APPARATUS (MANDIBULAR ADVANCEMENT SPLINTS) SILENSOR – SL

M. Varneva¹, A. Atanasova¹, A. Topalova², I. Vasileva²

¹*Lecturer, Medical University of Varna, Medical College of Varna, "Dental Mechanics"*

²*Students, Medical University of Varna, Medical College of Varna, "Dental Mechanics"*

The syndrome of obstructive sleep apnea (OSA) belongs to the group of diseases that are characterized by a breathing disorder during sleep. This is a serious illness that can provoke not only drowsiness during the day, but can also lead to serious systematic disorders. Apnea can be described as a total respiratory stop. Snorting is a distinctive symptom of obstructive sleep apnea but it is not always a sign of the presence of a disease. The level of the disease severity is defined by apnea/ hypopnea index. The treatment of sleep apnea can be conservative or surgery. In the case of a conservative treatment different extraoral and peroral apparatuses are used. They are applied in mild to medium symptoms. One of the peroral apparatuses is the splint Silensor – sl (protruding splint against snorting). It is comprised by two transparent splints – one for the upper jaw and one for the lower one. The lower jaw is hold in a specific position by two bonds (vestibular in the side sections of the splints). The medialization of the lower jaw leads to the emptying of pharyngeal space and thus, the sound vibration of soft tissue (snorting) is avoided. The results of the clinical test show that snorting is reduced by 90% and the apnea index can be reduced to 50 %. The ability of jaw movement makes it comfortable and extremely effective. The purpose of the publication is to describe the symptoms of sleep apnea, the methods of treatment and, more precisely, the production technology of Silensor – sl. This is done by a thorough research of suitable resources.

Keywords: sleep apnea, extraoral and peroral apparatus, protruding splint Silensor – sl

ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ ДЕФЕКТИТЕ НА ЗЪБНИТЕ РЕДИЦИ С ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИМПЛАНТ И НАДСТРОЙКА (СЛУЧАЙ ОТ ПРАКТИКАТА)

Минко Милев, Михаела Варнева

Медицински университет - Варна, Медицински колеж, УНС „Зъботехник“

Зъбните импланти са най-доброто решение, а в някои случаи и единственото за възстановяване на различни дефекти в зъбните редици. Те се имплантират в костта на мястото на липсващите зъби. Подходящи са, когато: има един или повече липсващи зъби, челюстите са достигнали пълното си развитие, има достатъчно кост или е възможно да се извърши костна аугментация, има отлична орална хигиена, пациентът не желае или не може да носи протези и мечтае за красива усмивка. В практиката са познати различни видове и системи импланти: SKY®, blueSKY®, whiteSKY® и miniSKY® Implant System Ankylos® Implant System Imtec® MDI. Имплантологичните процедури включват оперативното поставяне на имплантата, постоперативния контрол, поставянето на надстройката на импланта и подготовката му за използване като носител на съответната конструкция. С помощта на имплантатите се създават условия за приложение на различни видове зъбни протези (фиксиращи – неподвижни коронки и мостове, и сменяеми – подвижни частични и цели протези). Цел на настоящата статия е да споделим опит от практиката за успешно приложение за зъбен имплант и качествено изработена надстроечна конструкция при пациентка от гр. Варна. За успешното лечение са необходими както условия от чисто медицински характер, така и условия, свързани с професионалната квалификация на екипа от една страна и степента на информираност на пациента от друга.

Ключови думи: имплант, надстройка на имплант, Биомет ЗИ, случай от практиката

RESTORATION OF DENTITION DEFECTS WITH THE USE OF AN IMPLANT AND AN ABUTMENT (A PRACTICAL CASE)

Minko Milev, Mihaela Varneva

*Lecturers, Medical University of Varna, Medical College of Varna, Education and Science
Department „Dental Technician”*

Dental implants are the best solution, and in some cases, the only solution for the restoration of different defects of dentitions. They are implanted in the bone in the place of the missing teeth. They are appropriate when: there is one or more missing teeth, the jaws have reached their complete development, there is enough bone or bone augmentation can be performed, there is excellent oral hygiene, the patient does not want or is unable to bear dentures and wants a beautiful smile. Different types and systems of implants are common in practice: SKY®, blueSKY®, whiteSKY® and miniSKY® Implant System Ankylos® Implant System Imtec® MDI. The implantologic procedures include surgical placement of the implant, post-operative follow-up, insertion of the abutment of the implant and its preparation to be used to support the relevant design. The implants enable conditions for application of different types of dentures (fixed – immovable crowns and bridges and removable – movable partial and whole dentures). The present article intends to share our practical experience in the successful application of a dental implant and quality fabricated abutment design in a patient from the town of Varna. The successful treatment requires both conditions of purely medical nature and conditions related to the professional qualification of the team, on one side, and the degree of patient awareness, on the other side.

Keywords: implant, implant abutment, Biomet 3i, a practical case.

РОЛЯ НА НАСТАВНИКА ПРИ ОБУЧЕНИЕТО НА ЗЪБОТЕХНИЦИ

Минко Милев

Учебно-научен сектор “Зъботехник”, Медицински колеж – Варна

Знанията и уменията, които се придобиват в университетите, много често се разминават с реалните изисквания, които имат работодателите. Обучението на зъботехниците в тази специфична професия налага в бранша да се придобият не само научни знания, а и практически умения за работа в условията на бързо променящата се външна среда. По-ранното ориентиране към спецификите на конкретната професия и своевременното ѝ практическо усвояване придобиват ключово значение за трудовата реализация. Съществена роля в процеса на усвояването на определени умения и знания има наставникът.

Ключови думи: наставничество, обучение, зъботехник

THE ROLE OF THE INSTRUCTOR DURING THE “DENTAL TECHNICIAN” EDUCATIONAL COURSE

Minko Milev

*Medical University of Varna, Medical College of Varna, Education and Science Department
„Dental Technician”*

The knowledge and skills acquired in the universities very often do not correspond to the real requirements of the employers. The training of the dental technicians in this specific profession requires that not only scientific knowledge should be acquired in the branch but practical skills for work under the conditions of the quickly changing external environment as well. The earlier orientation towards the specifics of a certain profession and its timely practical mastering have a key importance for the labor realization. The tutor plays a significant role in the process of mastering certain knowledge and skills.

Keywords: tutorship, training, dental technician

КОМУНИКАЦИЯТА В ЗЪБОТЕХНИЧЕСКАТА ЛАБОРАТОРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ НА УДОВЛЕТВОРЕНОСТТА НА СТУДЕНТИТЕ

Минко Милев¹, Тодорка Костадинова², Галина Петрова²

¹Учебно-научен сектор “Зъботехник”, Медицински колеж – Варна

²Катедра по икономика и управление на здравеопазването, Факултет по обществено здравеопазване, Медицински университет – Варна

Професионалните и ключовите компетентности, които придобиват студентите в процеса на обучение, изискват допълването и осъвременяването на учебното съдържание според нуждите на студентите и според условията на динамично променящата се професионална среда. Постигането на професионален успех и повишаването на удовлетвореността на студентите зависят от ефективната комуникационна политика на зъботехническите лаборатории по време на техния стаж. Уменията за ефективна комуникация, придобити по време на обучение, дават силни конкурентни предимства при реализацията на студентите на пазара на труда. Докладът представя някои резултати, получени от проучване относно удовлетвореността от комуникацията в зъботехническата лаборатория по време на стаж.

Ключови думи: удовлетвореност, комуникация, зъботехник, студент

COMMUNICATION IN THE DENTAL TECHNOLOGY LABORATORY AS A FACTOR IN INCREASING THE STUDENTS’ SATISFACTION

Minko Milev¹, Todorka Kostadinova², Galina Petrova²

¹Medical University of Varna, Medical College of Varna, Education and Science Department
„Dental Technician”, ²Medical University of Varna

The professional and key competencies acquired by the students in the process of training require the complementing and updating of the studied content according to the needs of the students. They should be in compliance with the conditions of the dynamically changing professional environment. The achievement of professional success and the increase of the students’ satisfaction depend on the efficient communication policy

of the dental laboratories during the internship of the students. The efficient communication skills acquired during the training provide strong competitive advantages in the realization of the students on the labor market. The report presents some results obtained from a study on the satisfaction from the communication in the dental laboratory during the internship.

Keywords: satisfaction, communication, dental technician, student

МОТИВИРАНЕ НА СТУДЕНТИТЕ ПО ЗЪБОТЕХНИКА ЗА ФОРМИРАНЕ НА ПРОФИЛАКТИЧНА КОМПЕТЕНТНОСТ

Св. Пенева¹, Е. Василева², И. Хлеббаров²

¹Преподавател в УНС „Зъботехник“, Медицински колеж, МУ-Варна

²Студенти II курс, специалност „Зъботехник“, Медицински колеж, МУ-Варна

Основният източник на инфекции в практиката на денталните лекари и зъботехници е контактът с биологични агенти – възбудители на хепатит В и СПИН. Близкият контакт с пациентите улеснява предаването по въздушно-капков път. С въвеждането на изискванията за добра практика, щателното измиване на ръце, използването на предпазни средства, рискът от контакт с биологични агенти намалява значително. Повишеният професионален риск при някои специализирани медицински дейности налага приложението на допълнителни мерки, които трябва да бъдат прибавени към комплекса от универсални предпазни мерки. Целта на проучването е да се установи студентското мнение относно необходимостта от употребата на профилактичния подход в тяхната бъдеща професионална реализация като зъботехници, за да не подлагат на риск себе си и своите близки. За постигане на целта използвахме социологически метод. Анкетната карта е собствено разработена. Тя съдържа закрити въпроси за проучване на мнението и открити за събиране на препоръки. Обект на изследване са 63 студенти от I, II и III курс – специалност „Зъботехник“ в МК-Варна, като те представляват повече от 50% от студентите в етап на обучение през учебната 2014/2015 година. Анализът на резултатите навежда към следните изводи. Според студентите най-важните мерки за формиране на профилактична компетентност у бъдещите здравни специалисти са: осигуряване на непрекъснато обучение и практическа подготовка на зъботехниците (включително и на студентите) по проблемите на епидемиологията и профилактиката на различните видове инфекции. Осъществяването на мониторинг и контрол върху спазването на предпазните мерки. Качествената дезинфекция и деконтаминация на повърхности и пособия, както и надеждната дезинфекция на постъпилите в зъботехническата лаборатория отпечатъци са сред най-важните предпоставки за здравословни и безопасни условия на труд.

Ключови думи: студенти по зъботехника, профилактична компетентност, проучване, професионален риск, дезинфекция и деконтаминация

MOTIVATING THE STUDENTS WITH A MAJOR “DENTAL TECHNOLOGIST” TO FORM PREVENTION COMPETENCE

Sv. Peneva¹, E. Vasileva², I. Hlebarov²

*¹lecturer at the Education and Science Department “Dental Technologist”, Medical College,
Medical University of Varna*

²second-year students, major, Dental Technologist”, Medical College, Medical University of Varna

The main source of infections in the practice of dental doctors and dental technologists is the contact with biological agents – causing Hepatitis B and AIDS. The close contact with the patients facilitates the airborne transmission. With the introduction of the requirements for proper practice, the thorough hand washing,

the use of preventive measures, the risk of contact with biological agents has been reduced significantly. The increased professional risk during certain specialised medical procedures requires the introduction of additional measures which have to be added to the set of universal preventive measures. The aim of the research is to establish the opinion of the students on the need of using the preventive approach in their future career as dental technologists so that they would not put themselves or their relatives at risk. In order to achieve our goal we have used a sociological method. We have prepared the questionnaire ourselves. It includes close-ended questions in order to establish the opinion and open-ended questions to collect recommendations. Subjects of the survey are 63 students from first, second and third year, with the "Dental Technologist" major at the Medical College or Varna. These are more than 50% of the students studying during the academic year 2014/2015. The analysis of the results leads to the following conclusions: According to the students, the most important measures for forming preventive competence among the future health specialists are: ensuring continuous education and practical training of the dental technologists (students included) on the problems of epidemiology and prevention of different types of infections. Monitoring and control over observing the preventative measures. Quality disinfection and decontamination of surfaces and tools as well as proper disinfection of the imprints at the dental technology lab are among the most important prerequisites for healthy and safe work conditions.

Keywords: dental technology students, prevention competence, research, professional risk, disinfection and decontamination

ПРЕДИМСТВА И НЕДОСТАТЪЦИ НА ФАСЕТИТЕ ОТ КОМПОЗИТ И ПОРЦЕЛАН

Св. Пенева¹, М. Симов¹, И. Цонев², Д. Атанасова²

¹Преподаватели в УНС „Зъботехник“, Медицински колеж, МУ-Варна

²Студенти II курс, специалност „Зъботехник“, Медицински колеж, МУ-Варна

В човешкото общество броят на хората, които свързват успеха и благоденствието с красивата усмивка, нараства неимоверно много. Създаването на младежки облик чрез реставрацията на микроелементите на усмивката, които времето унищожава, се превръща в цел на твърде много хора. За начало на успешната реставрация на перфектната усмивка чрез фасети се приема делото на холивудския зъболекар Charles Pincus. От тогава до днес са разработени много технологични въведения: престохника, CAD/CAM технологии за изработване на керамични фасети, светлинно полимеризиращи композити като алтернатива на порцелановите фасети. Вече няколко години е възможно да бъдат фиксирани фасети и върху непрепарирани зъби. През 2007 година се въвеждат изработените от прескерамика Lamineers. Фасетите се доказват като много щадящо и в същото време много естетично средство за възстановяване на фронтални зъби. Целта на проучването е да се конкретизират основните предимства и недостатъци на фасетите от композит и порцелан и да се популяризират направените изводи. За постигане на целта използвахме социологически метод. Анкетната карта е собствено разработена. Тя съдържа закрити въпроси за проучване на мнението и открити за събиране на препоръки. Обект на изследване са 158 стоматолози и 43 зъботехници. Анализът на резултатите навежда към следните по-важни изводи. Фасетите от порцелан са оценени по-високо по отношение на естетиката. Приоритетна е употребата на композитни фасети при фронтални реставрации на пациенти до 18-годишна възраст. Всеки клиничен случай е уникален и затова трябва да се подхожда индивидуално.

Ключови думи: фасети от композит, фасети от порцелан, проучване, фронтални реставрации

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF THE COMPOSITE AND PORCELAIN FACETS

Sv. Peneva¹, M. Simov¹, I. Tsonev², D. Atanasova²

¹lecturer at the Education and Science Department "Dental Technologist", Medical College,
Medical University of Varna

²second-year students, major, "Dental Technologist", Medical College, Medical University of Varna

In the human society the number of people who connect success and well-being with the beautiful smile is increasing significantly. Creating a youthful look through the restoration of the microelements of the smile which time destroys is turning into a goal for too many people. The work of the Hollywood dentist Charles Pincus is considered the foundation of the restoration of the perfect smile through facets. Since then there have been developed many technological innovations: pressing technique, CAD/CAM technologies for developing ceramic facets, light polymerising composites as an alternative to the porcelain facets. For a few years now it has been possible to fix facets on unprepared teeth. In 2007 are introduced Lamineers made from press ceramics. The facets are known to be very sparing and at the same time a very aesthetic way of restoring front teeth. The aim of the research is to specify the main advantages and disadvantages of the facets of composite and porcelain and to popularise the drawn conclusions. In order to achieve our goal we have used a sociological method. We have prepared the questionnaire ourselves. It includes close-ended questions in order to establish the opinion and open-ended questions to collect recommendations. The subject of the survey are 158 dentists and 43 dental technologists. The analysis of the results leads to the following more important conclusions: The porcelain facets are rated higher in terms of aesthetics. Priority is given to the use of composite facets in frontal restorations in patients at up to 18 years of age. Each clinical case is unique and therefore it should be approached individually.

Keywords: composite facets, porcelain facets, research, frontal restorations

МИКРОПОДВИЖНОСТ НА ПОДВИЖНИТЕ ПЪНЧЕТА ПРИ РАЗЛИЧНИТЕ ВИДОВЕ СИСТЕМИ ЗА ОТЛИВАНЕ НА РАБОТНИ МОДЕЛИ

Св. Пенев

УНС „Зъботехник“, Медицински колеж, МУ-Варна

Работният модел, по който впоследствие ще бъде изработена дадена зъбопротезна конструкция, е необходимо да бъде идентично копие на ситуацията в устата на пациента. Той трябва да пресъздава точно както наличните анатомични структури, така и оклузо-артикулационните взаимоотношения между двете челюсти. Все повече работни модели възпроизвеждат по неповторим начин не само протезното поле, но и обкръжаващите го тъкани. Едно от най-съществените неудобства на моделите с подвижни пънчета е, че те предизвикват промяна на коректната си позиция чрез наклоняване или ротиране на опорите си. Целта на настоящото проучване е да се докаже, че колкото по-високотехнологична е системата, толкова по-малкоподвижни са нейните опори. За постигане на целта използвахме лабораторен метод. Методиката на експеримента включва: изработването на 220 модела, разпределението им в IV групи в зависимост от начина на фиксиране на мобилната опора. Направени са по 30 измервания на всяко зъбно пънче с помощта на Periotest. Резултатите са регистрирани и са направени следните по-важни изводи: Има съществена разлика в отклонението по отношение на посоката на измерване (палатинална / вестибуларна и дистална / медиална) при отделните видове системи. Разлика се наблюдава и по отношение на сравняването с нормата, като системата с най-близки резултати до нормата е 3D модел, а най-голямо отклонение има при системата DVS, чиито фрагменти са сепарирани с диамантен сепаратор за палатинална / вестибуларна посока. Системата Artimax дава най-голямо отклонение от коректната позиция за дистална / медиална посока. За да бъдат избегнати максимално нежеланите реакции

по отношение на подвижността на мобилните опори, е добре да не се работи без съседните фрагменти, защото стабилността намалява. Преимуществено да се употребяват двойни пинове. Моделите да бъдат изработвани задължително от твърд гипс или свръхтвърди композитни материали.

Ключови думи: микроподвижност, подвижни пънчета, системи за отливане на работни модели, проучване, експеримент

MICROMOBILITY OF THE MOVABLE PINLAYS IN THE DIFFERENT TYPES OF SYSTEMS FOR MOULDING OF WORKING MODELS

Sv. Peneva

*Education and Science Department "Dental Technologist", Medical College,
Medical University of Varna*

The working model, which will be used later to create a denture construction, has to be an identical copy of the situation in the patient's mouth. It should correctly reconstruct the present anatomical structures as well as the occlusion and articulation interactions between the two jaws. More and more working models recreate in a unique way not only the denture field, but also the surrounding tissues. One of the more important disadvantages of the models with movable pinlays is that they cause an alteration in their correct position through leaning or rotating of their supports. The aim of the current research is to prove that higher technology there is in a system, the less movable its supports are. To achieve our goal we have used a laboratory method. The methods of the experiment includes: constructing 220 models, their distribution in IV groups, depending on the way of fixing the movable support. There have been done 30 measurements of each dental pinlay with the help of Periotest. The results have been registered and the following more important conclusions have been drawn: There is a significant difference in the deviation in regard to the direction of measuring (palatal/vestibular and distal/medial) in the different types of systems. A difference is observed also in regard to the comparison to the norm, the system with the closest to the norm results is a 3D model, while the highest deviation is with the DVS system the fragments of which are separated with a diamond separator for the palatal/vestibular direction. The Artimax system gives the highest deviation from the correct position for the distal/medial direction. In order to maximally avoid the unwanted reactions in regard to the mobility of the movable supports, it is recommended not to work without the neighbouring fragments because the stability is reduced. It is better to use double pins. The models must be constructed from hard plaster or very hard composite materials.

Keywords: micromobility, movable pinlays, systems for moulding of working models, research, experiment

ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЯ НА ЗЪБОТЕХНИЦИТЕ В ОТГОВОР НА ПАЗАРА НА ТРУДА

Теодора Русанова, Ненко Цветков, Венцислав Богацки

Медицински колеж – Варна, УНС „Зъботехник“

В периода на преход от централизирана планова икономика към пазарни стопански отношения организацията на денталната практика в България се променя значително под влияние на основните тенденции на цялостното социално-икономическо развитие на локално, регионално и глобално равнище. В резултат на променената социална действителност в системата на здравеопазване се въвеждат нови принципи и концепции на финансиране, производство и предоставяне на медицински и дентални грижи за населението, променя се социо-професионалният статус на лекарите по дентална медицина и зъботехниците.

Променената социално-икономическа среда и новите възможности за реализация на професионална дейност поражда и по-високи изисквания както към подготовката на зъботехниците, така и към техните практики. Професионалното развитие на зъботехника се измерва с постигнатото ниво на специализация и поддържане на квалификацията. Технологичното усъвършенстване на практиката се основава на модерното оборудване и адекватната организация на материалните и човешки ресурси.

Целта на настоящия доклад е да се изследва професионализацията на зъботехниците. Проведено е анкетно проучване сред 74 студенти и 9 преподаватели по зъботехника. Резултатите показват, че има съществена разлика между оценката на студентите и преподавателите за подготовката на кадрите ($p < 0,05$). Въпреки това и двете групи са на мнение, че е необходима промяна в учебните програми и внедряването на съвременни методи за обучение.

Ключови думи: професионализация, студенти, зъботехники, преподаватели, обучение

PROFESSIONALIZATION OF DENTAL TECHNICIANS IN RESPONSE TO THE LABOR MARKET

Theodora Rusanova, Nenko Tsvetkov, Ventsislav Bogatski

Medical College of Varna, Department of "Dental Technician"

In the period of transition from centrally planned economy to a market economy the organization of dental practice in Bulgaria has changed significantly under the influence of the main trends of the overall socio-economic development of local, regional and global levels. As a result of the changed social reality in the health system are introduced new principles and concepts of finance, production and provision of medical and dental care to the population, changing the socio-professional status of the dental practices and dental laboratories.

The changed socio-economic environment and the new opportunities for professional activity are the reason for higher requirements to the education of dental technicians and to their practices. The professional development of dental technology is measured by the achieved level of specialization and the maintenance of qualifications. The technological improvement of the practice is based on the modern equipment and the adequate organization of the materials and the human resources.

The purpose of this report is to examine the proficiency of dental technicians. An inquiry was done among 74 students and 9 teacher. The results show that there is a significant difference between the assessment of students and teachers when it comes to the preparation of cadres ($p < 0.05$). However, both groups believe that change is needed in the curriculum and the introduction of modern teaching methods is vital.

Keywords: professionalization, students, dental technician, teachers, education

ДЕНТАЛНИЯТ АСИСТЕНТ – НЕОБХОДИМИЯТ ЕЛЕМЕНТ ЗА ЕФЕКТИВЕН ЕКИП

Теодора Русанова, Максим Симов

Медицински колеж – Варна, УНС „Зъботехник“

Денталният асистент е в основата на комуникацията между пациента и денталния лекар и играе основна роля за успеха на лечението. Способността на денталния асистент да предвижда потребностите на лекаря по дентална медицина в процеса на лечение го прави ключов фактор, който способства за бързото протичане на процеса на лечение, без това да оказва влияние върху качеството на грижите. В този момент може да се каже, че ефективността е много важна за денталната практика.

Безспорно денталната медицина е ориентирана към бизнеса, което налага всички членове на денталната практика да работят в екип. Този подход осигурява на пациентите висококачествени услуги

на добра цена. Денталният асистент несъмнено има своя принос в този процес. Денталните асистенти имат разнообразни отговорности, които са от първостепенно значение за определяне на успеха на денталната практика.

Целта на настоящия доклад е да се представи предимството на денталния асистент при формирането на ефективен екип при предоставянето на дентални грижи. За доказване на целта са изследвани денталните практики в страни, в които денталният асистент е част от екипа, като са представени предимствата на тези специалисти. Също така е изследвана и нагласата на българските пациенти и лекари по дентална медицина за включването на денталния асистент в екипа по дентална медицина.

Ключови думи: дентален асистент, екип, пациенти, лечение, ефективност

THE DENTAL ASSISTANT – A NECESSARY ELEMENT FOR AN EFFECTIVE TEAM

Theodora Rusanova, Maxim Simov

Medical College of Varna, Department “Dental Technician”

The dental assistant at the base of the communication process between the patient and the dentist and they play a major role in the successful treatment. The ability of the dental assistant to predict the needs of the dentist in the treatment process makes it a key factor in contributing to the rapid flow of the treatment process without affecting the quality of care. At this point it can be said that the efficiency is very important for the dental practice.

Undoubtedly dental medicine is business-oriented, which requires all members of the dental practice to work in a team. This approach provides the patients with high quality services at a good price. Without a doubt the dental assistant has contributed to this process. The dental assistants have various responsibilities that are of paramount importance in determining the success of the dental practice.

The purpose of this report is to present the advantages of the dental assistant in the formation of an effective team when providing dental care. To prove our point we have studied dental practices in countries where a dental assistant is part of the team and we have presented the advantages of these specialists. Also we have investigated the attitude of Bulgarian patients and dentists towards including dental assistants in the dental medicine team.

Keywords: assistant, dental team, patients, treatment, effectiveness

ДИАБЕТ И ДЕНТАЛНО ЗДРАВЕ

**Десислава Христова, Христо Бозуков, Калина Георгиева, Огнян Тивчев,
Николай Колев**

Медицински университет – Варна, Факултет по дентална медицина

Организмът на хората, болни от диабет, е по-уязвим на въздействието на микроорганизмите, включително и тези, които се намират в устната кухина. Поради това диабетиците са по-предразположени към проблеми и заболявания като инфекции на венците и пародонтит. Намаленият към венците кръвоток също предразполага развитието на болестни процеси. Поради високата кръвна захар производството на слюнка е намалено, което допринася за влошаването на състоянието на венците, образуването на плака и кариозните процеси, причинени от бактериите. Както при всички хора, така и при диабетиците първите признаци за влошаване на оралното здраве са кървенето и възпалението на венците. Контролирането на нивото на кръвна захар освен за общото здравословно състояние в частност допринася и за стопирането на денталните проблеми. Всяко едно задълбочаване на орален проблем съз-

дава риск от възпалително-деструктивно заболяване на зъбодържащия апарат и деструкция на костта, която поддържа зъбите и именно предотвратяването на това е целта на пациента и лекаря.

Диабетът е един от главните рискове за пародонтално заболяване. Диабетиците са много по-предразположени към инфекциозни заболявания, включително и пародонтални. Пародонталните заболявания протичат при тях по-тежко и по-трудно се поддават на лечение, в зависимост и от тежестта на диабета.

Целта на настоящия доклад е да се изследва влиянието на диабета върху денталното здраве и да се предложат насоки за ограничаване на риска от парадонтит.

Ключови думи: диабет, дентално здраве, пародонтит

DIABETES AND DENTAL HEALTH

**Desislava Hristova, Hristo Bozukov, Kalina Georgieva, Ognyan Tivchev,
Nikolay Kolev**

Medical University of Varna, Faculty of Dental Medicine

The organism of people suffering from diabetes is more vulnerable to the effects of microorganisms, including those that are found in the oral cavity. Therefore, diabetics are more prone to problems and diseases, such as infections of the gingiva and periodontal disease. Decreased blood flow to the gums also predisposes the development of disease processes. Because of the high blood sugar, saliva production is reduced and this contributes to the deterioration of the gums, plaque formation and caries processes caused by the bacteria. As with all people, with diabetics the first signs of deterioration in the oral health are bleeding and inflammation of the gums. Controlling the level of blood sugar, in addition to the general health, contributes in particular to the elimination of dental problems. Any deterioration of the oral problem poses a risk of an inflammatory-destructive disease of supporting apparatus and destruction of the bone that supports the teeth, and that prevention of this is the aim of the patient and the doctor.

Diabetes is one of the major risks for periodontal diseases. Diabetics are much more prone to infectious diseases, including periodontal ones. The periodontal disease is manifested in a more serious manner in them and it is more difficult to treat, depending on the severity of diabetes.

The aim of this report is to examine the impact of diabetes on dental health and to propose guidelines for reducing the risk of periodontitis.

Keywords: diabetes, dental health and periodontitis

ТРАВМАТИЧНИ ПРОЯВИ И ТУМОРОПОДОБНИ РАЗРАСТВАНИЯ В РЕЗУЛТАТ НА МЕХАНИЧЕН ЯТРОГЕНЕН ФАКТОР ПРИ СНЕМАЕМО ПРОТЕЗИРАНЕ

Десислава Христова, Калина Георгиева, Цветан Тончев, Ивета Катрева

Медицински университет – Варна, Факултет по дентална медицина

Денталният проблем, свързан с дефектите на зъбите редици, и необходимостта от протетично лечение със сменяеми частични и цели плакови протези обуславят актуалността на проблема с диагностиката и лечението на ятрогенните прояви, свързани с него.

Като ятрогенни прояви се определят тумороподобните състояния възпалителна папиларна хиперплазия (най-често на небцето) и фиброзно разрастване, защото основен етиологичен фактор е носенето на некачествени протези, протези с екстензирани протезни ръбове при нарушена стабилност и задържане.

При сменяема протеза с нарушена стабилност и задържане непрекъснато има функционално дразнене на подпротезната лигавица от протезната плака, което води до микродекубитуси. Грешки при определяне височината на оклузия и нареждането на изкуствените зъби допълнително нарушават стабилността. Папиларната хиперплазия обикновено се развива в централната област на твърдото небце под облекчителни камери на горни цели протези. Епулис фисурадум (*epulis fissuratum*) е фиброматоза, възникнала като резултат от ятрогенно дразнене на сменяема протеза. Предизвиква се от нефункционално оформени протезни ръбове, които в началото предизвикват декубитални наранявания в преходната гънка, а в последствие водят до хронично възпаление и фиброматозно разрастване. Папиломът (*papilloma*) е най-често наблюдаваният доброкачествен тумор на устната лигавица. Хроничната травма и химични фактори като мономера на акриловите пластмаси се посочват като едни от вероятните етиологични фактори. Фибромът (*fibroma*) представлява доброкачествен тумор на устната лигавица и кожата. Един от възможните етиологични фактори е хронична травма. Лечението е хирургично – ексцизия в здрави граници. Това са само част от видовете травматични прояви.

Целта на настоящия доклад е да се представят случаи на най-честите травматични прояви и тумороподобни разраствания, които са причинени от механичен ятрогенен фактор при сменяемо протезиране. Тези случаи могат да бъдат използвани като нагледен пример при обучението на студентите по дентална медицина.

Ключови думи: травматични прояви, тумороподобни разраствания, студенти, обучение, клинични случаи

TRAUMATIC EVENTS AND TUMOR GROWTHS DUE TO MECHANICAL IATROGENIC FACTOR IN REMOVABLE DENTURES

Desislava Hristova, Kalina Georgieva, Tsvetan Tonchev, Iveta Katreva

Medical University of Varna, Faculty of Dental Medicine

Dental problems associated with defects in the dental rows and the need for prosthetic treatment with removable partial and complete plaque dentures determine the relevance of the problem with the diagnosis and treatment of the iatrogenic events associated with them.

As iatrogenic events were defined tumor-like states, inflammatory papillary hyperplasia (often of the palate) and fibrous growth because the major etiological factor is wearing poor-quality prostheses, prosthetic dentures with extended edges with impaired stability and retention.

With removable dentures with impaired stability and retention there is a continuous functional irritation of the sub-denture mucosa by the denture plaque, which leads to micro decubiti. Errors in determining the height of the occlusion and the order of the artificial teeth further violate stability. The papillary hyperplasia usually develops in the central region of the hard palate in the relief upper chambers of the whole dentures. Epulis fissuratum is fibromatosis arising as a result of an iatrogenic irritation of the removable dentures. It is caused by dysfunctionally shaped dentures edges that cause early decubitus injuries in the transitional fold, and later lead to chronic inflammation and fibromatosis expansion. The papilloma is the most common benign tumor of the oral mucosa. Chronic trauma and chemical factors such as monomer acrylic plastics are cited as one of the possible etiological factors. The fibroma represents a benign tumor of the oral mucosa and skin. A possible etiological factor is a chronic injury. Treatment is surgical excision within healthy-limits. These are just some of the types of traumatic events.

The purpose of this report is to present cases of the most common traumatic events and tumor growths that are caused by a mechanical iatrogenic factor in removable dentures. These cases can be used as an example in the training of dental students.

Keywords: traumatic events, tumor growths, students, education, clinical cases

ПРОТОКОЛИ НА ИРИГАЦИЯ ПРИ ЕНДОДОНТСКО ЛЕЧЕНИЕ

Марин Бобев, Мая Дойчинова, Майя Колева

Медицински университет – Варна, Факултет по дентална медицина

Промиването (иригацията) играе важна роля по време на ендодонтско лечение. Предлага се последователност от различните разтвори за промивка с цел да се постигне най-доброто възможно химично препариране. През последните няколко години ендодонтията се разви до степен, при която лечението е не толкова травматично за пациента и не толкова стресиращо за стоматолога.

Много и различни видове разтвори могат да бъдат използвани за промивка като кислородна вода, анестетични разтвори, физиологичен серум и дейонизирана вода. Това, което се предлага най-често, е последователност при промиването, което може да стане по-сложно, за да се справи с различните клинични ситуации.

Най-често използваният разтвор за иригация в ендодонтията е натриевият хипохлорит (sodium hypochlorite – NaOCl). Той има много желани качества и свойства – бактерицидна цитотоксичност, разтваря органичната материя и действа като слаб лубрикант. Но натриевият хипохлорит сам по себе си не е достатъчен за цялостно почистване на ендодонтската система. Той няма никакъв ефект върху слоя от отпилки и неговото голямо повърхностно напрежение не позволява цялостно почистване и дезинфекция на кореновата канална система. Поради тази причина и съобразно различните клинични ситуации трябва да използваме и други разтвори в комбинация с натриев хипохлорит.

Целта на настоящия доклад е да се предоставят възможни протоколи за иригация при различни клинични случаи, които да послужат като модел за студентите по дентална медицина.

Ключови думи: ендодонтско лечение, иригация, студенти, протоколи

PROTOCOLS OF IRRIGATION IN ENDODONTIC TREATMENT

Marin Bobev, Maya Doichinova, Maya Koleva

Medical University of Varna, Faculty of Dental Medicine

Flushing (irrigation) plays an important role during the endodontic treatment. There is offered a sequence of different irrigation solutions in order to achieve the best possible chemical preparation. In the last few years the endodontics has progressed to the point where the treatment is less traumatic for the patient and less stressful for the dentist.

Many types of solutions can be used for flushing, such as hydrogen peroxide, anesthetic solutions, physiological serum and deionized water. What is offered is often a sequence of irrigation, which can become more complicated in order to deal with various clinical situations.

The most commonly used flushing solution in endodontics is sodium hypochlorite (NaOCl). It has many desirable qualities and properties - bactericidal cytotoxicity, it dissolves organic matter and acts as a slight lubricant. But sodium hypochlorite itself is not sufficient for the thorough cleaning of endodontic system. It has no effect on the smear layer and its large surface tension does not allow for thorough cleaning and disinfection of the root canal system. Therefore, and according to various clinical situations there should be used other solutions in combination with sodium hypochlorite.

The aim of this report is to provide possible protocols for irrigation in various clinical cases that could serve as a model for dental students.

Keywords: endodontic treatment, irrigation, students, protocols

РЕЛЕЧЕНИЕ И ПРОСЛЕДЯВАНЕ ПРИ ХРОНИЧЕН ЛОКАЛИЗИРАН ГРАНУЛОМАТОЗЕН ПЕРИОДОНТИТ

Марин Бобев, Мая Дойчинова, Ивета Катрева

Медицински университет – Варна, Факултет по дентална медицина

След трепанация на зъба или направена инцизия при акутно възпаление на периодонциума, ако раздразнението се намали, от запазената още здрава периодонтална тъкан започват да се развиват капиларни разклонения, които обхващат и изпълват кухината на абсцеса. Така при хроничен апикален периодонтит се образува типична гранулационна тъкан около връхчето на корена, която се огражда от съединителнотъканна капсула. Когато пък защитните сили на организма не могат да преодолеят напълно инфекцията, респ. причинителя на възпалението, гранулационната тъкан остава в положение на постоянно гранулиране, без да може да достигне последния стадий на организиране – фиброзиране. Тази именно гранулационна тъкан, останала постоянно в стадий на гранулиране под действието на слабо дразнене, представлява това, което се казва гранулом. Грануломът следователно представлява ограничено гнездо от гранулационна тъкан, която се явява като израз на незавършената борба между инфекциозния причинител и реакцията на съседните тъкани на организма. От тази гледна точка грануломите представляват научен интерес и имат практическо значение за фокалната (огнищна) инфекция от дентален произход.

Клиничната картина на хроничните апикални периодонтити е бедна на симптоми. Това особено се отнася до грануломатозните периодонтити. При грануломатозните форми на хроничен апикален периодонтит извън момента на екзацербацията клинично понякога могат да се доловят известни признаци, които дават съмнение за тяхното съществуване.

Целта на настоящия доклад е да се представи клиничен случай на жена на 24-годишна възраст.

Ключови думи: релечение, хроничен локализиран грануломатозен периодонтит, клиничен случай

RETREATMENT AND TRACKING OF CHRONIC GRANULOMATOUS LOCALIZED PERIODONTITIS

Marin Bobev, Maya Doichinova, Iveta Katreva

Medical University of Varna, Faculty of Dental Medicine

After trepanation of the tooth or incision made in acute inflammation of periodontium, if irritation is reduced, from the saved still healthy periodontal tissue there begin to develop capillary branches which cover and fill the cavity of the abscess. This way in chronic apical periodontitis is formed typical granulation tissue around the tip of the root, which is surrounded by a connective tissue capsule. When the body's defenses cannot completely overcome the infection, respectively, the cause of inflammation, granulation tissue remains in constant granulation, unable to reach the final stage of organizing - scarring. This particular granulation tissue left permanently in a granulation stage under the influence of slight irritation, represents what is known as granuloma. The granuloma therefore is a limited spot of granulation tissue, which represents an expression of the unfinished struggle between the infection and the reaction of the neighboring tissues of the organism. From this point of view the granulomas present a scientific interest and have a practical significance for the focal infection of dental origin.

The clinical picture of chronic apical periodontitis is poor in symptoms. This especially refers to the granulomatous periodontitis. In granulomatous forms of chronic apical periodontitis currently outside the moment of clinical exacerbation there can sometimes be detected some signs that give doubt of their existence.

The aim of this report is to present a clinical case of a 24-year-old woman.

Keywords: retreatment, chronic granulomatous localized periodontitis, clinical case

ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА УСЛУГИТЕ, КОИТО СЕ ПРЕДЛАГАТ ОТ СТУДЕНТИТЕ, ОБУЧАВАЩИ СЕ ВЪВ ФДМ-ВАРНА

Маргарита Бориславова¹, Цветан Тончев², Валентина Великова²

¹Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здраве,
Катедра по здравни грижи

²Медицински университет – Варна, Факултет по дентална медицина

Пациентите търсят дентално лечение не само за облекчаване на болката, но и за провеждане на профилактични прегледи. Изборът на денталните кабинети се основава на принципа за достъпност и удобство. От тази гледна точка медицинските училища са предпочитан избор поради всеобхватността на лечението, репутацията, достъпността и професионалната компетентност на лекарите. В тези училища денталните грижи се предоставят от студенти под ръководството на опитни преподаватели. Осигуряването на добро качество на денталните услуги е в основата на обучението по дентална медицина. Въпреки трудностите при провеждането на клиничните упражнения студентите по дентална медицина осигуряват грижите за по-голямата част от населението, защото те са свързани с по-ниски разходи и високо качество. Пациентската удовлетвореност по отношение на грижите, предоставени от студентите, е многоизмерна и е от съществено значение за повишаването на оралното здраве. За разлика от студентите по медицина, които се занимават главно с диагностициране на болестта по време на обучението си, студентите по дентална медицина предоставят цялостното лечение като част от тяхното обучение. Успехът от денталното лечение може да бъде оценен според степента на удовлетвореност на пациентите. Въпреки това проучванията по отношение на удовлетвореността на пациентите от цялостната дентална помощ, предоставена от студенти, са оскъдни.

Целта на настоящия доклад е да се изследва и оцени пациентската удовлетвореност от предлаганите от студентите дентални грижи. Анкетирани са 90 пациенти, посетили различни клиники на Факултета по дентална медицина. Общите резултати показват, че пациентите са удовлетворени от проведеното лечение.

Ключови думи: пациентска удовлетвореност, студенти, оценка, дентални грижи, обучение

ASSESSMENT OF THE QUALITY OF THE SERVICES OFFERED BY THE STUDENTS STUDYING AT FDM - VARNA

Margarita Borislavova¹, Tsvetan Tonchev², Valentina Velikova²

¹Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

²Medical University of Varna, Faculty of Dental Medicine

Patients seek dental treatment not only for pain relief, but also for conducting check-ups. The choice of dental surgeries is based on the principle of accessibility and convenience. From this perspective, medical schools are the preferred choice because of the comprehensiveness of treatment, reputation, availability and professional competence of the doctors. In these schools, dental care is provided by students under the guidance of experienced teachers. Providing quality dental services is the basis of dental training. Despite the difficulties in conducting clinical exercises, dental students provide care for the majority of the population because it is associated with lower costs and high quality. Patient satisfaction regarding the care provided by students is multidimensional and is essential to improving the oral health. Unlike medical students, who mainly deal with the diagnosis of the disease during their training, students in dental medicine provide comprehensive treatment as part of their training. The success of the dental treatment can be assessed according to the degree of patient satisfaction. However, studies in terms of patient satisfaction of the overall dental care provided by students are scarce.

The purpose of this report is to examine and assess patient satisfaction with the dental care offered by the students. Respondents were 90 patients who visited various clinics of the Faculty of Dental Medicine. The overall results show that patients are satisfied with the treatment.

Keywords: patient satisfaction, student assessment, dental care, training

РОЛЯ НА ДЕНТАЛНИЯ АСИСТЕНТ ПРИ ЛЕЧЕНИЕТО НА ДЕЦА

Марина Барбова-Станкова¹, Максим Симов², Маргарита Бориславова¹

¹ *Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здраве,*

Катедра по здравни грижи

² *Медицински колеж – Варна*

Детските дентални асистенти имат голяма роля в управлението на стреса на своите млади пациенти. За да помогнат на лекарите по дентална медицина, те разговарят с детето и родителите, преди да започне лечението, разясняват всякакви процедури, които могат да бъдат планирани и направени, и придружава детето в кабинета. Въпреки това, повечето деца са видимо притеснени, когато отиват на дентално лечение и асистентите трябва да бъдат обучени в най-добрите начини за помощ на детето да преодолее стреса.

Техниките за релаксация често са полезни за децата. Денталният асистент може да ги провежда като преминава през дълбоки дихателни упражнения, включително детето да играе с сапунени балончета или да надува малък балон. Прогресивната мускулна релаксация е друг метод, който може да помогне на децата да се успокоят в стресови ситуации. Под ръководството на асистента, детето може систематично да отпусне всяка мускулна група, от пръстите на краката до главата, докато се почувства удобно в денталния кабинет.

Целта на настоящото изследване е да се определи ролята на денталния асистент за ефективното предоставяне на детски дентални грижи. Изследвано е мнението на 61 родители, посетили денталните кабинети с децата си. Резултатите показват, че всички родители са на мнение, че присъствието на дентален асистент в кабинета при лечението на децата значително би повишило качеството на денталните грижи.

Ключови думи: дентален асистент, деца, качество на денталните грижи

ROLE OF THE DENTAL ASSISTANT IN THE TREATMENT OF CHILDREN

Marina Barbova-Stankova, Maxim Simov, Margarita Borislavova

*Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care
Medical College of Varna*

Children's dental assistants play a major role in managing the stress of their young patients. To help the dentists, they talk to the child and the parents before starting the treatment, they explain any procedures that can be planned and designed, and accompany the child to the office. However, most children are visibly worried when they go for dental treatment and the assistants should be trained in the best ways to help the child overcome the stress.

Relaxation techniques are often useful for children. Dental assistants may carry them out by going through deep breathing exercises, including letting the child play with soap bubbles or inflating a small balloon. Progressive muscle relaxation is another method that can help children calm in stressful situations. Under the

direction of the assistant, the child can systematically relax each muscle group, from toes to head, until they feel comfortable in the dental office.

The purpose of this study was to determine the role of the dental assistant in the effective provision of children's dental care. Researched is the opinion of 61 parents who visited the dental offices with their children. The results show that all parents are of the opinion that the presence of a dental assistant in the office during the treatment of children would significantly increase the quality of dental care.

Keywords: dental assistant, children, quality dental care

ОЦЕНКА НА ДЕНТАЛНОТО ЗДРАВЕ НА ДЕЦАТА И УДОВЛЕТВОРЕНОСТТА ОТ ПОЛАГАНИТЕ ГРИЖИ

Марина Барбова-Станкова¹, Христина Арнаутска², Радосвета Андреева²

*¹Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здраве,
Катедра по здравни грижи*

²Медицински университет – Варна, Факултет по дентална медицина

Денталното здраве на нашите деца е в основата и за тяхното по-нататъшно цялостно здраве. От ранна детска възраст в децата трябва да бъдат изграждани навици за добра устна хигиена и орална култура. Всеки родител се притеснява за своето дете при посещението му в денталния кабинет. Страховете и въпросите са много както в детето, така и в родителя.

Основните проблеми при децата и тяхното дентално здраве обикновено са лошата хигиена, страхът от зъболекаря, ненавременна профилактика или липса на такава, липса на мотивация и, не на последно място, неотговорни родители. Лошото хранене и многото нелекувани зъби често се дължат на незнанието на родителя за правилното и навременно провеждане на оралната хигиена на детето и невъзможността за нейното провеждане и последвалите от това кариеси и пулпити, които са усложнения от кариесите.

Целта на настоящото проучване е да се изследва денталното здраве на децата и удовлетвореността от полаганите грижи. Чрез анонимна анкета са изследвани 61 родители на деца, посетили детски дентален лекар. Резултатите от изследването показват, че по-голямата част от родителите оценяват денталното здраве на своите деца като отлично и много добро. Над 95% от родителите са удовлетворени от полаганите дентални грижи.

Ключови думи: деца, дентално здраве, удовлетвореност, оценка

EVALUATION OF THE DENTAL HEALTH OF CHILDREN AND THE SATISFACTION WITH THE PROVIDED CARE

Marina Barbova-Stankova¹, Christina Arnautska², Radosveta Andreeva²

¹Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

²Medical University of Varna, Faculty of Dental Medicine

The dental health of our children is the basis for their further overall health. From an early age children should be developing habits of good oral hygiene and oral culture. Every parent worries about their child during their visit to the dental office. Fears and questions are many for the child as well as for the parent.

The main problems with children and their dental health is generally poor hygiene, fear of the dentist, untimely prevention or lack thereof, lack of motivation and, last but not least, irresponsible parents. Poor nutrition and many untreated teeth are often due to the ignorance of the parent of the proper and timely conduct of the oral

hygiene of the child and the impossibility of its implementation and the subsequent tooth decay and pulpitis which are complications due to cavities.

The purpose of this study was to investigate the dental health of children and the satisfaction with the care. By anonymous questionnaire were studied 61 parents of children who visited a children's dentist. The survey results show that the majority of parents evaluate the dental health of their children as excellent or very good. Over 95% of parents are satisfied with the efforts dental care.

Keywords: children, dental health, satisfaction, evaluation

ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА УСЛУГИТЕ, ПРЕДЛАГАНИ ОТ СТУДЕНТИТЕ ПО ДЕТСКА ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА ВЪВ ФДМ-ВАРНА

**Маргарита Бориславова¹, Христо Бозуков², Радосвета Андреева²,
Марина Барбова-Станкова¹**

¹*Медицински университет – Варна, Факултет по обществено здраве,
Катедра по здравни грижи*

²*Медицински университет – Варна, Факултет по дентална медицина*

Българските лекари по дентална медицина са висококвалифицирани, след като университетите по дентална медицина в България са сред най-добрите в света. Докато още учат, бъдещите зъболекари постоянно работят с пациенти и когато завършат, могат да започнат работа веднага без излишна практика. Българската дентална асоциация провежда чести срещи с новите си членове, за да бъдат осведомени за модерната техника и най-новите методи, които стават популярни в денталния свят.

Целта на настоящия доклад е да се изследва мнението на пациентите относно предлаганите от студентите дентални услуги в областта на детската дентална медицина. Анкетирани са 50 родители на деца, които са посетили Факултета по дентална медицина. Изследвани са няколко показателя: причина за посещение, регистрация, лечение, такси и обща оценка. Резултатите показват, че родителите са доволни от лечението, което се предоставя на техните деца от студентите, и отново биха се възползвали от предоставените услуги.

Ключови думи: студенти, качество на услуги, деца, удовлетвореност

AN ASSESSMENT OF THE QUALITY OF SERVICES OFFERED BY STUDENTS IN THE PEDIATRIC DENTISTRY AT THE FDM - VARNA

**Margarita Borislavova¹, Hristo Bozukov², Radosveta Andreeva²,
Marina Barbova-Stankova¹**

¹*Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care*

²*Medical University of Varna, Faculty of Dental Medicine*

Bulgarian dentists are highly trained as dental universities in Bulgaria are among the best in the world. While still studying, the future dentists are constantly working with patients and when they graduate they can start working immediately without any unnecessary practice. The Bulgarian Dental Association holds frequent meetings with the new members in order for them to be aware of the modern equipment and latest methods that are becoming popular in the dental world.

The purpose of this report is to examine the opinion of patients on the offered by students dental services in the field of children's dentistry. Respondents were 50 parents of children who have visited the Faculty of

Dental Medicine. They examined several indicators: reason for visit, registration, treatment, price and score. The results show that the parents are satisfied with the treatment given to their children by the students and would again use the provided services.

Keywords: students, quality of services, children, satisfaction

ОЦЕНКА НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ ЗА НИВОТО НА НОВОЗАВЪРШИЛИТЕ ЗЪБОТЕХНИЦИ

Венцислав Богацки, Ненко Цветков, Теодора Русанова

Медицински колеж – Варна, УНС „Зъботехник“

Застаряващо население, слабо образование, функционална неграмотност (ниво на уменията за четене и писане), липса на компетенции и топящо се население. Това са основните проблеми пред пазара на труда, показва съвместно проучване на Световната банка, Българската стопанска камара (БСК) и Институт «Отворено общество». Изводите от националното представително панелно проучване за България - Bulgarian Longitudinal Inclusive Society Survey (BLISS), са, че бизнесът търси интердисциплинарни познания и хибридни умения - комбинации от технически способности, маркетингов нюх и предприемаческа нагласа. Критичен е дефицитът в медицинските професии - лекари, фармацевти, медицински сестри, парамедици, здравни мениджъри. Проблемите на пазара на труда идват и от неадекватната образователна система, от бавния процес, в който протичат реформите в областта и на средното и на висшето образование, както и от това, че работодателите у нас не правят дългосрочни програми.

Целта на настоящото проучване е да се изследва мнението на преподавателите за нивото на подготовка на дипломираните зъботехници. Анкетирани са 50 управители на зъботехнически лаборатории. Резултатите показват, че над ¼ от работодателите са на мнение, че новозавършилите специалисти са с недостатъчна подготовка, като 1/3 посочват, че обучението по зъботехника не отговаря на условията на пазара на труда. Също така около половината - 45,50%, посочват, че в практическото обучение не са включени съвременните тенденции в технологиите.

Ключови думи: работодатели, пазар на труда, оценка, обучение, новозавършили зъботехници

EVALUATION OF THE EMPLOYERS OF THE LEVEL OF THE RECENTLY GRADUATED DENTAL TECHNICIANS

Ventsislav Bogatski, Nenko Tsvetkov, Theodora Rusanova

Medical College of Varna, Department of “Dental technician”

Aging population, poor education, functional illiteracy (level on reading and writing), lack of competence and melting population. These are the main problems facing the labor market as joint study by the World Bank, the Bulgarian Industrial Association (BIA) and the “Open Society” shows. The findings of the national representative panel study of Bulgaria - Bulgarian Longitudinal Inclusive Society Survey (BLISS), are that the business is looking for interdisciplinary knowledge and hybrid skills - a combination of technical skills, marketing and entrepreneurial flair. The deficit is critical in the medical professions - doctors, pharmacists, nurses, paramedics, health managers. The problems in the labor market come from the inadequate educational system, the slow process in which are ongoing reforms in the field of secondary and higher education, as well as the fact that employers here are not making any long-term programs.

The purpose of this study was to examine the opinion of teachers about the level of preparation of the graduated dental technicians. 50 managers of dental laboratories were surveyed. The results show that over ¼

of employers believe that graduates are professionals with inadequate training and 1/3 indicate that training in dentistry does not meet the conditions of the labor market. Also, about half, 45.50%, state that in the practical training there are not included the current trends in technology.

Keywords: employers, labor market assessment, training, graduates, dental technicians

УЧИЛИЩНАТА СРЕДА КАТО СОЦИАЛЕН ФАКТОР, МОДЕЛИРАЩ АГРЕСИВНОТО ПОВЕДЕНИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

Антония Мерджанова, Ася Радева

*Студенти УНС „Инспектор по общественото здраве и социални дейности“,
Медицински университет - Варна*

В последните години проблемът с училищната агресия стана особено актуален. Случаите на насилие ескалират все повече и това явление оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението на подрастващите. От друга страна натовареността в училищата става все по-голяма. Целта на настоящата разработка е на базата на сравнително изследване на резултатите от тригодишно проучване на ученици от VII-XII кл. от 13 училища на територията на град Варна да се изведе връзката между напрежение и уморяемост при подготовката за училище и агресивното поведение на учениците. Задачите са да се предложат мерки за оптимизиране на процеса на обучение, за да се намали нивото на напрежение, а оттам – да се редуцират проявите на агресивно поведение.

В изследването са включени общо 1743 ученици. Използвана е пряка индивидуална анкета. Резултатите са обработени чрез математико-статистически методи и графичен анализ.

91.17% от изпитващите напрежение ученици от XI и XII клас имат и високо ниво на агресивно поведение. Данните сочат, че изпитваното напрежение и умора при подготовката за училище могат да бъдат причина за вербалната агресия, за индиректната агресия, опозиционното поведение, агресивното поведение.

Формирането на комуникативни умения за решаване на конфликти, изграждане на правилна мотивация за учене, разтоварване на учебните програми, работа с ученици и родители – това са част от мерките, които биха превантирали проявите на насилие и биха допринесли за създаването на по-сигурна училищна среда.

Ключови думи: агресия и насилие в училище, напрежение и уморяемост при подготовка за училище

THE SCHOOL ENVIRONMENT AS A SOCIAL FACTOR MODELING THE AGGRESSIVE BEHAVIOR OF STUDENTS

Antonia Merdzhanova, Asja Radeva

*Students Educational and Research Sector of Inspector of Public Health and Social Activities
Medical College, Medical University of Varna*

In recent years, the problem of school violence has become especially topical. The cases of violence increasingly escalate and this phenomenon leaves long-lasting effects on the mental health and behavior of the adolescents. On the other hand, the workload in schools continually increases.

The objective of this work is to display the relationship between stress and tiredness in the preparation for school and the students' aggressive behavior based on a comparative study of the results of a three-year survey of students from 7th to 12th grades from 13 schools on the territory of the city of Varna. The tasks are to propose measures for optimizing the learning process, to reduce the level of tension and, hence, to reduce the manifestations of aggressive behavior.

The study included a total of 1743 students. A direct individual poll was used. The results were processed through mathematical statistics methods and graphic analysis.

91.17% of tension-experiencing students from 9th and 12th grades also show a high level of aggressive behavior. The data indicates that the tension and tiredness experienced in the preparation for school can be a reason for verbal aggression, for indirect aggression, for opposition behavior and for aggressive behavior.

The formation of the communication skills for solving any conflict builds the correct motivation for learning, unloading of the school curriculum, working with students and parents - these are part of the measures, which would prevent the incidences of violence and will contribute to the creation of a safer school environment.

Keywords: aggression and violence in school, tension and tiredness in preparation for school

РОЛЯТА НА ФАМИЛНАТА СРЕДА И ЦЕННОСТИ ЗА ГЕНЕРИРАНЕ НА АГРЕСИВНО ПОВЕДЕНИЕ В УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Симона Барганска, Цветелина Търпоманова

*Студенти УНС „Инспектор по общественно здраве и социални дейности“,
Медицински колеж, Медицински университет - Варна*

Агресията и насилието в училищата са все по-наболяла тема. Една от причините би могла да бъде неустойчивата фамилна среда и липсата на семейни ценности.

Целта на настоящата разработка е на базата на сравнително изследване на резултатите от проведено двугодишно проучване на ученици от X-XII кл. от 4 училища на територията на град Варна да се изведе връзката между фамилната среда и ценности и агресивното поведение на учениците, да се предложат мерки за подобряване на комуникацията в семейството и делегиране на отговорност на родителите във връзка с агресивното поведение на децата.

В изследването са включени общо 921 ученици. Използвана е пряка индивидуална анкета. Резултатите са обработени чрез математико-статистически методи и графичен анализ.

Доказва се изключително силна корелация между семейните отношения и телесната, вербалната и индиректна агресия. Категорична е динамиката в нивото на агресията според характера на семейните отношения, като по-ярко тази динамика е демонстрирана при момичетата. Докато в задружните семейства нивото на агресия е около 60%, то 100% от децата от семейства с нетърпими отношения проявяват агресия.

Безспорна е връзката между агресията в училище и семейната среда. Затова е необходимо установяване на ползотворна връзка между родители и учители и родители и деца. Родителите трябва да са активни участници в училищното образование и възпитание до завършването на децата.

Ключови думи: агресия в училище, фамилна среда, ценности, връзка родител-дете, родител-учител

THE ROLE OF THE FAMILY ENVIRONMENT AND VALUES IN GENERATING AGGRESSIVE BEHAVIOR IN SCHOOL AGE

Simona Barganska, Tsvetelina Tarpomanova

*Students Educational and Research Sector of Inspector of Public Health and Social Activities
Medical College, Medical University of Varna*

Aggression and violence in schools are a topic that increasingly requires attention. One of the reasons could be the unstable family environment and the lack of family values.

The objective of this work is based on a comparative study of the results of a two-year survey conducted on students from 10th to 12th grades in 4 schools in the city of Varna, to display the connection between the family environment and values and the students' aggressive behavior, to propose measures for improving the communication in the family and the delegation of responsibility to parents in connection to the aggressive behavior of children.

The study included a total of 921 students. A direct individual poll was used. The results were processed through mathematical, statistics methods and graphic analysis.

The extremely strong correlation between family relationships and physical, verbal, and indirect aggression is proved. There is definite dynamics of the level of aggression according to the nature of family relationships, and this dynamics is more clearly demonstrated with the girls. While the level of aggression in inharmonious families is about 60%, 100% of children from families with intolerable relationships exhibit aggression.

Doubtless is the link between aggression in the school and in the family environment. It is therefore necessary to establish fruitful contacts between parents and teachers and parents and children. Parents have to be active participants in the education and upbringing of children.

Keywords: aggression in school, family environment, values, parent-child relationship, parent-teacher relationship

ПСИХИЧНО ЗДРАВЕ И АГРЕСИВНО ПОВЕДЕНИЕ В УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Чидем Ибриям¹, Цветелина Търпоманова²

¹ Студент УНС „Инспектор по общественото здраве и социални дейности“

² Асистент УНС „Инспектор по общественото здраве и социални дейности“
Медицински колеж, Медицински университет – Варна

През последните години психичното здраве на децата и юношите се отделя като приоритетна област на интерес и проучвания. В училищна възраст се регистрират някои афективни колебания до изяви депресии, прояви на тревожни разстройства и невротичност, поведенчески разстройства, разстройства на хранителното поведение, експериментална употреба на наркотични вещества и др. Част от тези разстройства пряко корелират с агресивно поведение на учениците.

Целта на настоящата разработка е на базата на сравнително изследване на резултатите от тригодишно проучване на ученици от VII-XII кл. от 13 училища на територията на град Варна да се изведе връзката между психичните фактори (повишена тревожност, невротични, депресивни прояви и употреба на наркотични вещества) и агресивното поведение и да се предложат мерки за превенция и корекция на изброените състояния, с което да се редуцират агресивните прояви в училищата.

Данните сочат, че честотата на телесната агресия е твърде висока при момичетата с депресия (86%), тревожността при момичетата предизвиква агресивна раздразнителност (79.8%). Учениците, употребяващи наркотици, показват значително по-високи нива на всички показатели за агресия.

Налице е значима връзка между проявите на агресия, психичното здраве на учениците и зачестилата употреба на психоактивни вещества. Отговорността за решаване на проблема се разпределя между родители, учители, медицински специалисти, психолози и самите ученици.

Ключови думи: психично здраве, училищна агресия, употреба на наркотици, депресия, тревожност

MENTAL HEALTH AND AGGRESSIVE BEHAVIOR AT SCHOOL AGE

Chidem Ibrjam¹, Tsvetelina Tarpomanova²

¹ student Educational and Research Sector of Inspector of Public Health and Social Activities

² Educational and Research Sector of Inspector of Public Health and Social Activities
Medical College, Medical University of Varna

In recent years, the mental health of children and adolescents is outlined as a priority area of interest and research. At a schoolage, some affective fluctuations to expressed depressions, manifestations of anxiety disorders and behavioral neuroticism, behavioral disorders, disorders of eating behavior, experimental use of

narcotic substances, etc. are registered. Some of these disorders directly correlate with the aggressive behavior of the students.

The objective of this work is, based on a comparative study of the results of the three-year survey of students from 7th to 12th grades from 13 schools on the territory of the city of Varna, to display the relationship between mental factors (increased anxiety, neurotic, depressive manifestations and use of narcotic substances) and aggressive behavior, and to propose measures for the prevention and correction of such conditions and hence to reduce the aggressive activities in schools.

The data suggest that the frequency of physical aggression is too high in the girls with depression (86%), the anxiety in girls triggers aggressive irritability (79.8%). The drug using students show significantly higher levels of all indicators for aggression.

There is a significant relationship between the incidences of aggression, the students' mental health and the more frequent use of psychoactive substances. The responsibility for solving the problem is shared among parents, teachers, medical professionals, psychologists, and the students themselves.

Keywords: mental health, school aggression, drug use, depression, anxiety

ОПТИМИЗИРАНЕ НА НАЧИНИТЕ НА ИНФОРМИРАНОСТ ЗА ЗДРАВΟΣЛОВЕН ЖИВОТ НА УЧЕНИЦИ ОТ ГИМНАЗИАЛНИЯ КУРС

Симона Иванова

*Студент УНС „Инспектор по общественно здраве и социални дейности“,
Медицински колеж, Медицински университет – Варна*

За проявата на здравно поведение у учениците решаващо значение има мотивацията. Част от изграждането на мотивация е начинът, по който се поднася информацията в училище.

Целта на настоящето проучване е да се установят средствата за информираност за здравословен начин на живот и да се предложат варианти за оптимизирането им съобразно потребностите и желанията на учениците от гимназиалния курс.

В проучването са включени общо 160 ученици от VIII до XI клас от четири училища на територията на град Варна. Изследването е проведено в периода февруари-март 2015 година. Използвана е пряка индивидуална анкета. Резултатите са обработени чрез математико-статистически методи и графичен анализ.

Най-често използваният начин за поднасяне на информация е чрез лекции, събеседвания и презентации (64.7%). Учениците предпочитат някои по-интерактивни способи като запознаване с реални истории (30%), срещи със специалисти в съответната област (25,3%) и ролеви игри (24,7 %). Най-голям интерес представлява темата за физическата активност (27.2%), като непосредствено след нея се подреждат по значимост здравословното хранене (23.5%) и сексуалната култура (18.4%).

Представени са оптимизирани начини за провеждане на обученията на учениците, като препоръчително е да се привлекат и родителите на подрастващите, за да може да се постигне устойчивост в следването на здравословно поведение.

Ключови думи: здравословен живот, начини за информираност, ролеви игри, физическа активност

OPTIMIZATION OF THE AWARENESS OF A HEALTHY LIFE OF STUDENTS FROM THE HIGH SCHOOL COURSE

Simona Ivanova

*Student Educational and Research Sector of Inspector of Public Health and Social Activities
Medical College, Medical University of Varna*

Motivation is critical for the health-focused behavior of students. Part of the motivation-building process is the way that the information is made available in the school.

The purpose of the present study was to establish the means of ensuring awareness of a healthy lifestyle and to propose options for optimizing them to the needs and desires of the students of the high school course.

The study included 160 students in total from 8th to 11th grade from four schools in the city of Varna. The survey was conducted during the period February-March, 2015. Direct individual poll was used. The results were processed through mathematical, statistics methods and graphic analysis.

The way most often used for presenting information is through lectures, interviews and presentations (64.7%). The students prefer some more interactive means such as presentation of real stories (30%), meetings with specialists in the field concerned (25.3%) and role playing games (24.7%). The greatest interest was exhibited to the topic of physical activity (27.2%), immediately followed in relevance by healthy eating (23.5%) and sexual culture (18.4%).

Presented are optimized ways to conduct the training of the students, as it is advisable to involve the parents of adolescents in order to achieve sustainability of the healthy behavior.

Keywords: healthy living, ways of awareness, role play, physical activity

ПРОУЧВАНЕ НА ДВИГАТЕЛНАТА АКТИВНОСТ НА ДЕЦА СЪС ЗАТЛЪСТЯВАНЕ

Силвия Филкова¹, Станислава Богомилова¹, Цветелина Търпоманова²

*¹УНС „Рехабилитатор“, ²УНС „Инспектор по общественно здраве и социални дейности“,
Медицински колеж, Медицински университет-Варна*

Затлъстяването в детска възраст е значим съвременен здравен и социален проблем. То е предимно от хиперпластичен тип – дължи се на увеличен брой мастни клетки. Това обяснява затрудненото лечение и опасността да се запази за цял живот, защото хиперплазията на мастните клетки е необратим процес. Децата прекарват все повече време пред телевизора или компютъра, вместо да спортуват и играят навън.

Целта на това проучване е да се установи двигателната активност и престоят пред компютър на деца със затлъстяване и да се изготвят препоръки към тях и семействата им за поведенчески промени във физическата активност, към формиране на здравословни навици и начин на живот.

В проучването са включени 25 деца със затлъстяване I и II степен на възраст от 6-14 години. Изследването е проведено в периода м. февруари - м. юни 2015 година на територията на град Варна. Използвана е пряка индивидуална анкета. Резултатите са обработени чрез математико-статистически методи и графичен анализ.

Причините за затлъстяването са комплексни, но при децата затлъстяването се дължи на нарушения енергиен баланс между приема на калорични храни и ниска двигателна активност. Увеличаване на енергийния разход се постига с повишаване на двигателната активност, която предотвратява адаптивното понижаване на основната обмяна в отговор на ограничения енергиен прием.

Ключови думи: деца, затлъстяване, двигателна активност

STUDY OF THE MOTOR ACTIVITY IN CHILDREN WITH OBESITY

Silvyia Filkova¹, Stanislava Bogomilova¹, Tsvetelina Tarpomanova²

¹*Educational and Research Sector of Rehabilitation Therapist*

²*Educational and Research Sector of Inspector of Public Health and Social Activities
Medical College, Medical University of Varna*

The obesity in childhood is important contemporary health and social problem. It is mainly of hyperplastic nature - i.e. it is due to the increased number of fat cells. This explains the difficult treatment and the danger to live with obesity for the rest of the life since the hyperplasia of fat cells is irreversible. The children spend more time watching TV or in front of the computer instead of practicing sports and playing outside.

The aim of this study is to determine the motor activity and the time spent in front of the computer in children with obesity and to make recommendations to them and their families for behavioural changes in the physical activity aimed at forming healthy habits and lifestyles.

The study involved 25 children with I and II level of obesity aged 6-14. It was conducted in the period February - June 2015 in the city of Varna. The method used was direct individual survey. The results were processed by using mathematical and statistical methods, and graphical analysis.

The reasons for the obesity are complex; however, the obesity in children is due to disorders in the energy balance between the calorie intake and low motor activity. The increased energy consumption is achieved by increasing the motor activity which prevents the adaptive reduction of the main exchange in response to the restricted calorie intake.

Keywords: children, obesity, motor activity

ПОТРЕБНОСТИ И ИНФОРМИРАНост ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА СЕСТРИНСКИ ГРИЖИ В ДОМАШНИ УСЛОВИЯ

Христина Братанова, Ваня Рубинова, Елена Иванова, Анна Бурова

*Медицински университет - София, Факултет по обществено здраве, студенти 4 курс,
специалност „Медицинска сестра”*

Грижите в дома на пациента са свързани за него с редица удобства – познати хора и обстановка, психологическа подкрепа от близките, запазване на обичайния начин на живот, приемане по-лесно на затрудненията, породени от болестта или състоянието, сигурност в условията за живот. В процеса на обгрижване се създават взаимоотношения между медицинската сестра и пациента, основани на доверие и разбиране.

Цели и задачи: Да се проучи доколко са запознати специалистите по здравни грижи с правата и задълженията, които имат при осъществяване на сестрински грижи в дома на пациента.

Материали и методи: Проведена е пряка анонимна анкета сред 60 медицински сестри, работещи в ЛЗ на територията на гр. София. Проучването е проведено в периода март-май 2015 год. За обработка на получените резултати е използван статистически пакет SPSS 17.0.

Резултати и обсъждане: От проведеното проучване се установява, че голяма част от анкетираните медицински сестри имат ниска степен на информираност относно възможностите за осъществяване на сестрински грижи в домашни условия, както и тяхното законово регламентиране у нас. Чрез анализ на резултатите се установява и ниско ниво на познания за законовите регламенти на взаимоотношенията „пациент - медицинска сестра”, както и правните аспекти и последици на тези отношения.

Изводи: Съществува необходимост от запознаване на обществото и здравните специалисти с възможностите и правните регламенти за осъществяване на сестрински грижи в дома на пациента.

Ключови думи: медицински сестри, пациенти, домашни грижи, информираност

AWARENESS AND THE NEED OF NURSES' HEALTHCARE AT HOME

Hristina Bratanov¹, Vania Petkova, Elena Ivanova, Anna Burova

*Fourth year students, Specialty „Nurse“, Faculty of Public Health,
Medical University of Sofia,*

Introduction: The healthcare at the home of the patient is interconnected with a number of comforts for the patient himself – familiar people, the comfort of the home, the psychological care of his close ones. The patient gets to keep his lifestyle and this makes it easier for him to adapt to the situation created by his condition. When the patient has been put under extensive care he will be able to develop a strong sense of security and trust with the nurse. It is very important that both the nurses and the patients know and understand the conditions under which such healthcare can done.

Aim: To understand how familiar are health care professionals with the rights and obligations that they have in the implementation of nursing care in the patient's home.

Materials and Methods: A direct, anonymous poll among 60 nurses working in health care establishments in the city of Sofia. The study was conducted in the period March - May 2015 for processing the results was used statistical package SPSS 17.0.

Results and Discussion: The study found that most of the interviewed nurses have a low awareness of the possibility of nursing at home, and their legal regulation in the country. Through analysis of the results it was established also a low level of knowledge about the legal regulation of the relations „patient - nurse“ as well as the legal aspects and implications of such relations.

Conclusions: There is a need to raise awareness in the healthcare professionals with opportunities and legal regulations for the implementation of nursing care in the patient's home.

Keywords: nurse, patients, home care, information, rights

ЗНАЧЕНИЕ НА САНАТОРИУМА И МОРСКИТЕ КОЛОНИИ ЗА ОПАЗВАНЕ ЗДРАВЕТО НА ДЕЦАТА В НАЧАЛОТО НА XX ВЕК ВЪВ ВАРНА

Ивелина Димитрова, Валентина Александрова

Музей по история на медицината – Варна

Увод: В началото на 20 век в резултат от тежките социално-битови условия, лошата хигиена и липсата на организирани медицински грижи сред децата туберкулозата, рахитът, анемията и високата смъртност са сериозен проблем. За лечението им във Варна се създава санаториум, а за профилактиката и укрепването здравето на подрастващите са организирани летни морски колонии.

Цели на разработката: Да се проследи в исторически аспект създаването и организирането на детския санаториум и морските колонии във Варна и се анализира влиянието им върху подрастващите.

Материали и методи: Извършен е исторически анализ и преглед на архивни документи.

Резултати и обсъждане: Варненските лекари са първите, които пропагандират и въвеждат използването на природните дадености – море, слънце и плажове. Те систематизират знанията за благоприятното им въздействие върху организма, като издават инструкции и правила за лечение и профилактика. Създаването на детския морски санаториум подобрява възстановяването и здравното състояние на децата и доказва положителния ефект на морелечението и морския климат. За оптимално използване на природните дадености на Варна се организират летни колонии, които се посещават от ученици от цялата страна. Стимулиращото влияние на климата благоприятства морфологичните и функционални промени като физическо развитие, двигателна активност, хранене и други. Излизането на децата от домашната среда, участието им в масови мероприятия, изнасянето на беседи подобрява хигиенните им навици, развива тяхната култура и има възпитателен характер.

Заклучение: С времето детският санаториум се специализира за болни от костно-ставна туберкулоза, а летните колонии се организират и в други наши курорти. Лагеруването на децата става масова практика и приоритет.

Ключови думи: деца, санаториум, морски колонии, профилактика, здраве, лагери

THE IMPORTANCE OF SANATORIUM AND SEASIDE CAMPS IN VARNA FOR THE HEALTH PROTECTION OF CHILDREN IN THE EARLY 20TH CENTURY

Ivelina Dimitrova, Valentina Aleksandrova

Museum of the History of Medicine of Varna

Introduction: In the early 20th century, as a result of the hard social and living conditions, poor hygiene and lack of organized medical care among children, tuberculosis, rickets, anemia and high mortality became a serious problem. For their treatment, in Varna was established a sanatorium, and for the prevention and health promotion for growing children were established summer sea camps.

Aim: To trace the establishment and organization of the children's sanatorium and seaside camps in Varna on a historical basis and analyse their impact on growing children.

Materials and Methods: A historical analysis and a review of archival documents were carried out.

Results and discussions: The health care providers of Varna were the first to introduce and promote the use of natural resources - sea, sun and beaches. They systematized the knowledge of their favorable effects on the body by issuing instructions and rules for treatment and prevention. The establishment of the children's seaside sanatorium improved the recovery and health status of children and demonstrated the positive effects of the medical use of seawater and marine climate. For the optimal use of Varna's natural resources, many seaside camps were established and were attended by students from all over the country. The stimulating climate favoured the morphological and functional changes, such as physical development, physical activity, nutrition, etc. The release of children from the home environment, their participation in public events, and the delivery of lectures improved their hygiene habits, developed their culture and had educational character.

Conclusion: With the years, the children's sanatorium turned into a specialized sanatorium for the treatment of skeletal tuberculosis and more summer camps were established in other Bulgarian resorts. The camping of children became a common practice and priority.

Keywords: children, sanatorium, seaside camps, prevention, health, camps

УЛТРАЗВУКОВА ТОМОГРАФИЯ НА ГЪРДА – ИНОВАТИВНИ РЕШЕНИЯ

**Георги Вълчев¹, Цветелина Тенева², Женья Жекова-Мараджиева³,
Бистра Велчовска³**

¹ Медицински колеж – Варна, УНС „Рентгенов лаборант“,
УМБАЛ „Света Марина“ - Варна, Клиника по образна диагностика,
рентгенолог-специалист

² Медицински университет - Варна, Катедра по рентгенология,
УМБАЛ „Света Марина“ Варна, Клиника по образна диагностика,
рентгенолог-специалист

³ Медицински колеж - Варна, УНС „Рентгенов лаборант“, студенти

Ракът на гърдата според последни проучвания е първото по честота онкологично заболяване при жени в целия свят, както и второто по смъртност за същия пол след белодробния рак. Отбелязвайки спад в честотата на новите случаи в Щатите в годините след 2000-2002 (частично в следствие на редуцираното приложение на хормон-заместителната терапия), ракът на гърдата остава заболяване с огромна социална значимост. Съответно от особена важност са методите за скрининг и диагностика. Диагностичният арсенал нараства с всяка изминала година – от стандартната и дигитална мамография еволюира мамографската томосинтеза, а от ехоскопичното изследване произлизат два нови томографски метода, напълно лишени от йонизираща радиация, но предоставящи образи с висока информативност. Те биват съответно ехоскопия на цяла гърда (Whole Breast Ultrasound - WBU) и ултразвукова компютърна томография (Ultrasound Computed Tomography - USCT). Първият метод предоставя възможност за идентификация на малки ранни лезии в гърди с висока плътност – находки, трудни за идентификация дори с дигитална мамография. Състои се от апликатор с автоматично движещ се трансдюсер, целящ покриване на цялата тъкан на гърдата и прилежащите зони на интерес – съществуват два технологични разновидности на апликатора. И при двата лаборант асистира за адекватна компресия. Вторият метод не налага компресия – гърдата се поставя в полусферичен съд с вода, по стените на който са разположени многобройни трансдюсери, добиващи изображения. Последните се реконструират от компютър както при рентгеновата компютърна томография. Стандартните ултразвукови изображения на практика са томографски – без наслагване на съседни структури, но са добити от един-единствен ъгъл. При USCT образът на всеки обект се добива от десетки ъгли, подобрявайки визуализацията.

Ключови думи: ултразвук, рак на гърдата, нови технологични решения

BREAST ULTRASOUND TOMOGRAPHY – NOVEL SOLUTIONS

Georgi Valchev, Tsvetelina Teneva², Zhenia Zhekova-Maradzhieva³, Bistra Velchovska³

¹ Medical College Varna, Department of Radiological Technologists, UMHAT “St. Marina” - Varna,
Clinic of Imaging Diagnostics, Radiology intern

² Medical University of Varna, Department of Radiology, UMHAT “St. Marina” Varna,
Clinic of Imaging Diagnostics, Radiology intern

³ Medical College Varna, Department of Radiological Technologists, student

According to recent studies, breast cancer is the oncological disease of highest incidence in women worldwide, as well as the second-highest after pulmonary cancer mortality-wise. Noting a decrease in incidence in the USA in the years after 2000-2002 (partially due to the decreasing use of hormone replacement therapy), breast cancer remains a condition of tremendous social significance. Therefore, special attention is to be given to the methods of screening and diagnostics. The diagnostic arsenal is augmented more and more each year – from analogue and digital mammography stems digital mammographic tomosynthesis, while ultrasonography evolves into

two new methods capable of delivering images of high informativeness – also devoid of ionizing radiation. These methods are Whole Breast Ultrasound (WBU) and Ultrasound Computed Tomography (USCT). WBU allows for identification of small early lesions in dense breast tissue – difficult to identify even on digital mammography. It consists of an automatically propelled transducer, which thoroughly scans the breast and the adherent zones of interest. Two technological variants of the method exist. Both require a technologist to assist with adequate compression. USCT, on the other hand, does not require compression – the breast is put into a bowl of water, the walls of which are made up of multiple transducers, all yielding images. These images are then reformatted by a computer like in Röntgen-ray CT. Technically, standard ultrasound images are tomographic – no overlap of adjacent structures is present. However, they are yielded from a single angle at a time. USCT images each object from a multitude of angles, improving visualization.

Keywords: ultrasound, breast cancer, novel technological solutions

ПОЛИХИДРОКСИОКСИЕТИЛЕН ФОСФАТИ – ОБЕЩАВАЩИ ПОЛИМЕРНИ НОСИТЕЛИ

**Татяна Христова¹, Румяна Черкезова¹, Шиничи Иуса², Виолета Митова³,
Кольо Троев³**

¹*Катедра по Медико-биологични науки, Факултет по дентална медицина,
Медицински Университет - Варна*

²*Катедра по материалознание и химия, Университет в Хиого, Япония*

³*Институт по Полимери, БАН-София*

Полихидроксиоксиетилен фосфатите (РНОЕР) са обещаващи полимерни носители за физично имобилизиране на хидрофобни лекарства. Чрез реакцията на Атертон-Тод е получен РНОЕР от полиоксиетилен Н-фосфонат. Структурата на получения продукт е доказана чрез ¹H, ¹³C{H} и ³¹P ЯМР-и ИЧ-спектроскопия. Зависимостта на поведението на водните разтвори на РНОЕР от концентрацията на полимера е изследвана чрез динамично светлоразсейване. Установено е, че в зависимост от концентрацията на полимера се формират агрегати. В повтарящите се звена на РНОЕР присъстват силно полярната фосфорилна група Р=О (протоноакцепторна) и киселинната Р-ОН група (протонодонорна група). Зависимостта на формирането на агрегати от рН във водни разтвори на РНОЕР е изследвана чрез провеждане на измервания с динамично светлоразсейване на полимерни разтвори. Резултатите показват, че плътността на полимерните агрегати при рН 12,2 е по-голяма в сравнение с тази при рН 3,1.

Строгите изисквания по отношение на една лекарствена форма поставят необходимостта от токсикологична оценка на полимерния носител. За изследване на токсичността са проведени експериментални изследвания върху опитни животни, разделени на три групи, които съответно са третирани с по 10 мг/мл, 100 мг/мл и 1000 мг/мл РНОЕР. В края на експерименталния период няма статистически значими разлики в показателите като телесно тегло и консумирана храна за всяка от изследваните групи.

Ключови думи: полихидроксиоксиетилен фосфат, полимерен носител, хидрофилен полимер, токсикологична оценка, физично имобилизиране

POLYHYDROXYOXYETHYLENE PHOSPHATES - PROMISING POLYMER CARRIERS

Tatyana Hristova¹, Rumyana Cherkezova¹, Shinichi Yusa², Violeta Mitova³, K. Troev³

¹Department of Medical and Biological Science, Medical University of Varna, Bulgaria

²Department of Materials Science and Chemistry, University of Hyogo, Japan

³Institute of Polymers, Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, Bulgaria

Polyhydroxyoxyethylene phosphates (PHOEP) are promising polymer carriers for physical immobilization of hydrophobic drugs. PHOEP was obtained from the polyoxyethylene H-phosphonate applying Atherton-Todd reaction. The structure of the polymer was proved by ¹H, ¹³C{H} and ³¹P NMR and IR spectroscopy. The behavior of PHOEP aqueous solutions depending on the polymer concentration was studied by dynamic light scattering (DLS). It was established that depending on the concentration the polymer forms aggregates. In the repeating units of PHOEP there are a strongly polar phosphoryl group (P=O) (proton acceptor) and an acidic P-OH group (proton donating group). The pH-dependence of PHOEP aggregation in aqueous solutions was studied by DLS measurements. The results indicate that the density of the polymer aggregate at pH 12.2 was larger than that at pH 3.1.

Stringent requirements towards the components of a drug formulation pose the need for toxicological evaluation of the polymer carrier. Toxicity studies were undertaken with three groups experimental animals which are respectively treated with 10 mg/ml, 100 mg/ml and 1000 mg/ml PHOEP. At the end of the experimental period no statistically significant differences in body weight and food intake were obtained in any of the treated groups.

Keywords: polyhydroxyoxyethylene phosphate, polymer carrier, hydrophilic polymer, toxicity study, physical immobilization

РОЛЯТА НА ТЕМАТИЧНИТЕ ПРОВЕРКИ В ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗДРАВНИЯ КОНТРОЛ

Даниел Монов¹, Диана Радкова¹, Теодора Димитрова¹, Снежана Маразова²,
Геновева Рагъовска¹, Юлия Чалъкова²

¹Медицински университет, Медицински колеж – Варна

²Регионална здравна инспекция – Добрич

Увод: Организирането и ефективното осъществяване на държавната здравна политика на страната изисква превръщане на профилактиката в задължителен елемент на всички нива, ограничаване разпространението на пазара на продукти и стоки със значение за здравето на човека, които не отговарят на нормативните изисквания, както и навременна намеса и качествено медицинско обслужване на населението.

Цели и задачи: Да проучим извършените тематични проверки по проблемите, касаещи замърсяването на околната среда, водата, въздуха, химическите замърсители, йонизиращи лъчения, храните и други за 2010-2013 год. и правните основания за това като структура на държавната администрация.

Материали и методи: Данни от проверки, отчети, анализи, лабораторни изследвания на РЗИ-Добрич, РЗИ-Варна. Документални, статистически методи.

Резултати: За периода 2009-2013 година в РЗИ-Добрич са включени тематиките, актуални за периода на провеждането, и са свързани с констатираните отклонения при лабораторни анализи, при мониторинга на вода, въздух, шум и др. Основен дял заемат тематични проверки по: комунална хигиена - 55%, следвани от хигиена на хранене - 29,6%, ХДЮВ - 9,25%, трудова медицина - 5,55%.

Изводи: Тематичните проверки допринасят за извършване на комплексни дейности както в институцията между различните дирекции, лаборатории, така и с външни институции: прокуратура, общини, агенции, ВИК и др.

Ключови думи: здравен контрол, систематичен, тематични проверки, обществено здраве

THE ROLE OF THEMATIC INSPECTIONS IN THE IMPLEMENTATION OF HEALTH CONTROL

Daniel Monov¹, Diana Radkova¹, Theodora Dimitrova¹, Snezana Marazova²,
Genoveva Ragyovska¹, Julia Chalakova²

¹Medical University of Varna, Medical College Varna

²Regional Health Inspectorate Dobrich

Introduction: The organization and effective implementation of the country's public health policy calls for prevention to become a compulsory element at all levels, restriction of the marketing of products and goods, which are important for human health and do not meet the legal requirements, as well as timely intervention and quality medical service.

Aim: To investigate the underlying thematic inspections on issues concerning environmental pollution, water, air, chemical pollutants, ionizing radiation, food and other for the period 2010-2013 and the legal requirements in the structure of public administration.

Material and Methods: Data from inspections, reports, analyses, laboratory tests of RHI Dobrich, Varna RHI .Documental, statistical methods .

Results: For the period 2009-2013 RHI Dobrich has included subjects , topical for the period of implementation and which are related to deviations in the laboratory analyses in the monitoring of water, air, noise, etc. The focus of the thematic inspections : Communal Hygiene 55 % , followed by Food hygiene 29.6% , Juvenile Hygiene 9.25% , 5.55% Occupational Health .

Conclusions: The thematic inspections contribute to the accomplishment of complex activities not only between various departments and laboratories within the institution, but also with external institutions : prosecutors , municipalities , agencies etc. .

Keywords: health controls , systematic, thematic inspections, Public Health

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА АНТРАКСА ПРИ ХОРАТА В СТАЦИОНАРНИТЕ АНТРАКСНИ ОГНИЩА НА ДОБРУДЖАНСКИЯ КРАЙ

Диана Радкова¹, Даниел Монов¹, Тодорка Панайотова², Снежана Маразова²,
Дарина Стойчева²

¹Медицински университет, Медицински колеж – Варна

²Регионална здравна инспекция – Добрич

Болестта антракс е зооноза, която се разпространява главно от трупове на заразени и умрели домашни и диви животни. По хората се разпространява чрез контакт със заразени животни, заразена почва, месо и предмети, имали досег с трупа.

Цел: Да проучим зависимостта между природногеографските условия на почвите и разпространението на антракса при хората за периода 1991-2013 година в област Добрич.

Материали: Данните от официалната регистрация на заразните заболявания в Добрич и страната.

Методи: Частичен епидемиологичен анализ, картографски методи, статистически методи.

Резултати: Специфичното разпространение на антракса зависи от степента на развито животновъдство в даден район и от характера на почвите, в които попадат спорите. За съществуването и оцеляването на бацила в почвата влияние оказват не толкова температурата и влажността, а по-скоро наличието на органични съединения, които да служат за микроба като благоприятен субстрат.

Изводи: Черноземните почви в Добруджанския край с натрупването на хумус в значителни количества, слабо алкални или неутрални и с много други органични вещества са подходящи за дългогодишното съхранение на инвазиоспособни спори, включително и антраксни. Заболяванията от антракс при хората в област Добрич са регистрирани в 9 години, от проучвания 23-годишен период, в 5 общини със засегнати 11 населени места.

Ключови думи: почва, хумус и антракс

DISSEMINATION OF ANTHRAX IN HUMANS IN STATIONARY ANTHRAX OUTBREAKS IN THE DOBRUDZHA REGION.

Diana Radkova¹, Daniel Monov¹, Todorka Panayotova²,
Snezana Marazova², Darina Stoycheva²

¹Medical University of Varna, Medical College Varna

²Regional Health Inspectorate Dobrich

Anthrax is a zoonotic disease, which is spread mainly by the carcasses of infected and dead domestic animals as well as wild animals. People are infected through contact with an infected animal, contaminated soil, meat and objects which had a contact with the body.

Aim: To investigate the relationship between the geographic conditions of the soil and the spread of anthrax in humans for the period 1991-2013 in Dobrich.

Materials: We have used data from the official registration of communicable diseases in the Dobrich region and in the country.

Methods: Partial epidemiological analysis, cartographic methods, statistical methods.

Results: The specific distribution of anthrax depends on the extent of livestock farming in a given area and the nature of the soils, falling spores. The existence and survival of the bacillus in the soil is influenced not so much by the temperature and humidity, but rather by the presence of organic compounds that serve as favorable environment for the microbial substrate.

Conclusions: Black soil in the Dobrudzha region, with the accumulation of humus in significant quantities, slightly alkaline or neutral and many other organic substances are suitable for long-term storage of invasionable spores, including anthrax. The disease anthrax in humans in Dobrich was registered in nine years, from the studied 23 years in 5 municipalities, with 11 affected settlements.

Keywords: Soil, humus, anthrax

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА МЕДИКО-ДИАГНОСТИЧНИТЕ ЛАБОРАТОРИИ

Емилия Георгиева¹, Маргаритка Бончева², Силвия Борисова³

¹Учебно-научен сектор „Медицински лаборант“, Медицински колеж – Варна

²Катедра по обща медицина и клинична лаборатория, Медицински университет – Варна

³Катедра по здравни грижи, Медицински университет – Варна

Пазарът на лабораторни услуги се осъществява в динамично променяща се среда при влиянието на икономически регулатори, политически условия, обществено влияние, нови технологии и апаратура. Факторите, оказващи влияние върху пазарното развитие на лабораторните услуги и конкурентостта, са многобройни. Медицинските структури в извънболничната помощ се превръщат в центрове за най-разнообразни здравни услуги, породени от пазарните действия за осигуряване и задоволяване на потребностите на пациентите от качествени лабораторни услуги.

Ключови думи: конкурентоспособност, пазар, лабораторни услуги

THE COMPETITIVENESS OF THE MEDICAL AND DIAGNOSTIC LABORATORIES

Emilia Georgieva¹, Margaritka Boncheva², Silvia Borisova³

¹ Training and research sector “Medical laboratory assistant”, Medical College of Varna

²Department of Head of Clinical Lab, Medical University of Varna

³Department of Health Care Faculty of Public Health, Medical University of Varna

The market for laboratory services is functioning in a dynamic and changing environment under the influence of the economic regulators, political conditions, the public's influence, new technologies and equipment. The factors that have influence over the development of the market for laboratory services and competitiveness are countless. The medical structures in the outpatient hospital help are turned into centers for all kinds of health services caused by the market activities for ensuring and satisfying the needs of the patients for qualitative laboratory services.

Keywords: competitiveness, market, laboratory services

ВЪЗМОЖНА СПЕЦИФИЧНА ПРОФИЛАКТИКА НА РОТАВИРУСНИ ИНФЕКЦИИ ПРИ НОВОРОДЕНИ

Габриела Цанкова¹, Татина Тодорова¹, Емилия Георгиева², Нели Лодозова²

¹Катедра по предклинични и клинични науки, Факултет по фармация,
Медицински университет – Варна

²УНС „Медицински лаборант“, Медицински колеж, Медицински университет – Варна

Ротавирусните инфекции са най-честата причина за тежък остър гастроентерит при кърмачета и деца в ранна детска възраст, като засягат 95% от неваксинираните деца на възраст до 5 години. В страните от Европейския съюз всяка година от ротавирусни инфекции боледуват почти 3 600 000 деца. В България по данни на НЦЗПБ за първите 6 месеца на 2015 г. са регистрирани 612 ротавирусни гастроентерити. Основният метод за контрол на ротавирусните инфекции е въвеждане на задължителни или препоръчителни ваксинални програми при деца до 6-месечна възраст.

След проведени ширкомащабни проучвания през 2006 г. срещу ротавирусни гастроентерити за приложение са одобрени две живи перорални ваксини: Rotarix и RotaTeq, които се различават по антигенна структура и имунизационна схема. Масовата имунизация с тях е въведена в 49 страни, сред които САЩ, Австралия, Великобритания, Белгия, Норвегия.

У нас от януари 2010 г. с Наредба №15 за имунизациите в Република България прилагането на ротавирусните ваксини е включено в списъка на препоръчителните имунизации. Важен елемент от борбата с ротавирусните инфекции е разработване и внедряване на Национална програма за контрол и лечение на ротавирусни гастроентерити за периода 2015-2019 г.

Ключови думи: ротавируси, ротавирусна ваксина, гастроентерит

POSSIBLE SPECIFIC PREVENTION OF ROTAVIRUS INFECTIONS IN NEWBORNS

Gabriela Tsankova¹, Tatina Todorova¹, Emilia Georgieva², Neli Lodozova²

*¹Department of Preclinical and Clinical Sciences, Faculty of Pharmacy,
Medical University of Varna*

*²Education and Research Sectors of Medical laboratory assistant, Medical College,
Medical University of Varna*

Rotavirus infections are the most common cause of acute severe gastroenteritis among infants and children at an early age as it affects 95% of unvaccinated children up to age of five.

In countries within the European Union almost 3 600 000 children suffer from rotavirus infections annually. For the first 6 months of 2015, a total of 612 new cases were registered in Bulgaria.

The basic method for control of rotavirus infections is obligatory or recommended vaccination program for children up to 6 months.. After comprehensive studies (conducted in 2006) two alive peroral vaccines against Rotavirus received approval – Rotarix and Rotateg. They differ by their antigen structure and vaccination scheme.

Mass immunization is introduced in 49 countries among which USA, Australia, United Kingdom, Belgium, Norway

In our country since January 2010 with regulation No 15 concerning immunization in Bulgaria the appliance of rotavirus vaccine is included in the list of recommended immunization schedule.

Important component in the action against rotavirus infections is the development and introduction of the National program for control and treatment of gastroenteritis caused by rotaviruses for the period from 2015 to 2019.

Keywords: rotavirus, rotavirus vaccine, gastroenteritis

ЕПИДЕМИОЛОГИЯ НА ЗАБОЛЯВАНИЯТА ОТ ВАРИЦЕЛА В ОБЛАСТ ВАРНА ПРЕЗ ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА 2015

Татина Тодорова¹, Габриела Цанкова¹, Емилия Георгиева², Нели Лодозова²

¹*Катедра по предклинични и клинични науки, Факултет по фармация,
Медицински университет – Варна*

²*УНС „Медицински лаборант“, Медицински колеж, Медицински университет – Варна*

Варицелата (лещенка) е широко разпространено инфекциозно заболяване, причинявано от Varicella Zoster Virus (VZV). Вирусът атакува предимно малки деца (на възраст 5-10 години), но всички възрастови групи, независимо от пол или националност, са уязвими.

В държави с въведена задължителна имунизационна програма епидемиологията на варицелата се променя значително, като се редуцират както заболяемостта, така и възможните усложнения, хоспитализации и смъртни случаи при деца и в общата популация. За съжаление в България, както в повечето Европейски страни, задължителна имунизация срещу VZV не съществува. Поради огромната контагиозност, дължаща се на високо основно репродуктивно число от 12-18, близо 100% от българската популация се заразява с варицела в даден момент от живота си. Това често довежда до сериозни усложнения и инвалидизация.

Целта на настоящето изследване е да проучи настоящия епидемиологичен взрив на варицела в страната и в частност във Варна. Броят на заболяванията, отчетени през януари, е 315, броят им значително започва да намалява през май и достига минимум през юни. Епидемията обхваща повече от 1431 лица в Област Варна, като следва бимодално разпределение с пикове през януари и април.

Област Варна е една от най-големите области в страната с висока гъстота на населението, по-голяма част от което е урбанизирано. Следователно рискът от заразни заболявания е много висок. Това е причината областта да бъде една от най-засегнатите от настоящата варицелна епидемия.

Ключови думи: вирус на варицелата и херпес зостер, варицела, епидемиология

EPIDEMIOLOGICAL STUDY OF THE INCIDENCE OF VARICELLA IN VARNA REGION DURING THE PERIOD OF JANUARY-JUNE, 2015

Tatina Todorova¹, Gabriela Tsankova¹, Emilia Georgieva², Neli Lodozova²

¹*Department of Preclinical and Clinical Sciences, Faculty of Pharmacy,
Medical University of Varna*

²*Education and Research Sectors of Medical laboratory assistant, Medical College,
Medical University of Varna*

Chickenpox (varicella) is a widespread and common infectious disease, caused by the Varicella Zoster Virus (VZV). The virus infects mainly young children (age 5-10 years) but all age groups regardless of their gender or nationality are affected.

In countries with implemented obligatory immunization programs, the epidemiology of varicella has changed dramatically leading to reduced disease incidence, complications, hospital admissions, and deaths in children and in the general population. Unfortunately, in Bulgaria, as well in most of the European countries, a program for mandatory vaccination against VZV does not exist. Because of the immense contagiousness of chickenpox, due to the extremely high basic reproductive number of 12-18, almost 100% of individuals in Bulgarian population acquire varicella during their lifetime. In some cases this leads to severe complications and life-long impairment.

The objective of the present study was to describe the context of the large current outbreak of chickenpox in Bulgaria and in Varna Region, in particular. In January 2015, a total of 315 cases of varicella were registered, their number started to decline in May to reach a minimum in June. This outbreak affected more than 1431

individuals during the first half of 2015 in the Varna Region. The distribution of the outbreak was bimodal, with two peaks: the first in January and the second in April.

The Varna Region is one of the largest Bulgarian regions with high population density and a large count of urbanized inhabitants. Therefore, it is very susceptible to highly communicable diseases. In fact, the current varicella outbreak shows Varna to be one of the most affected regions in the country.

Keywords: Varicella Zoster Virus, varicella, epidemiology

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД АПТЕКИТЕ, ПРИГОТВЯЩИ ЛЕКАРСТВЕНИ ФОРМИ ПО МАГИСТРАЛНА И ФАРМАКОПЕЙНА РЕЦЕПТУРА

Вилиана Гуглева¹, Анна Тодорова²

*¹Фармацевтичен факултет, Медицински университет – Варна,
Катедра „Фармацевтични технологии“*

*²Фармацевтичен факултет, Медицински университет – Варна,
Катедра „Фармацевтични науки и фармацевтичен мениджмънт“*

В последните години предлаганото разнообразие от индустриално приготвени лекарства и увеличаването на броя им засилва значението на информационната функция на фармацевтите. Въпреки изместването на фокуса към ролята на фармацевта като консултант и най-достъпен медицински специалист приготвянето на лекарства остава една от основните услуги, предлагани от аптеките в много европейски държави. Възможността за индивидуален подход към пациента обуславя избора на терапия в много от случаите. Лечението с приготвени в аптека лекарствени форми има неоспорими предимства, но за съжаление все по-малко аптеки в България предлагат тази услуга.

Целта на проучването е да направи анализ на мотивите, трудностите и предизвикателствата пред аптеките, приготвящи лекарства по магистрална и фармакопейна рецептура на територията на град Варна.

Анкетиран са 50 фармацевти. Основните предизвикателства, които се очертават са: осигуряване на необходимото качество на приготвяната лекарствена форма – спазване на технологичните операции, точност и стерилност по време на работа и ангажиране времето на фармацевта за акуратното изпълнение на този процес, в резултат на което той не е в състояние да обслужва други пациенти. Болшинството от фармацевтите смятат, че е предимство за аптеката приготвянето на лекарствени форми по магистрална и фармакопейна рецептура, тъй като това е възможност за привличане на пациенти и издигане авторитета на професията.

Ключови думи: лекарствени форми по магистрална и фармакопейна рецептура, предизвикателства, фармацевти, аптеки

CHALLENGES FOR THE PHARMACIES PREPARING EXTEMPORANEOUS FORMULATIONS

Viliana Gugleva¹, Anna Todorova²

¹Faculty of Pharmacy, Medical University of Varna, Department of Pharmaceutical technologies

²Faculty of Pharmacy, Medical University of Varna, Department of Pharmaceutical Sciences and
Pharmaceutical Management

In recent years the wide variety and the increasing number of industrially manufactured drugs has put an emphasis on the function of pharmacists as information and health care providers. Although the pharmacists' responsibility and role have moved towards the utilization of scientific knowledge as a consultant for the patients, preparing extemporaneous formulations is still one of main services, provided in many European pharmacies. The possibility of individual approach towards the patients is one of the key factors, affecting the therapeutic choice. Treating patients with extemporaneous preparations has undeniable benefits, but unfortunately fewer pharmacies in Bulgaria provide this service.

The aim of this study is to evaluate and analyze the problems, difficulties and challenges in front of the pharmacies preparing extemporaneous formulations in Varna, Bulgaria. A survey has been conducted among 50 pharmacists. The main challenges are to ensure the quality of the extemporaneous formulations-following technological guidelines, ensuring accuracy and sterility of the process and the busyness of the pharmacist during this process, so that he is unable to consult other patients. Pharmacists believe that it is an advantage for the pharmacy to prepare extemporaneous preparations, because it helps to attract patients and to raise the job prestige.

Keywords: extemporaneous preparations, challenges, pharmacists

САМООЦЕНКА НА ПРАКТИЧЕСКИТЕ УМЕНИЯ НА СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „МЕДИЦИНСКА СЕСТРА“

Любомир Маринов, Петя Аспарухова

Катедра „Здравни грижи“, МУ-София, Филиал „Проф. д-р Ив. Митев“ - Враца

Обучението на медицинските сестри в България се осъществява по учебен план и програми, съобразени с ЕДИ за специалността, като основно изискване за регулираните професии в ЕС. Над 50% от общия брой часове се пада на практическото обучение, като основен фактор за формиране на практически умения и компетенции на бъдещите специалисти.

Статията разглежда самооценката на студентите за практическите умения, придобити по време на учебните практики и стажове.

Цел: Да се проучи възможността на студентите за обективна и адекватна самооценка на придобитите практически умения.

Материали и методи: Проучването е проведено сред 60 студенти от специалност „Медицинска сестра“ на Филиал „Проф. д-р Иван Митев“ – гр. Враца. В процеса на изследването са използвани документален, социологически и статистически методи. За проучването е използвана пряка индивидуална анкета.

Заключение: Проучването илюстрира възможностите на студентите за обективна и адекватна оценка на придобитите от тях практически умения и компетенции по време на обучението им. Затвърждава се важността на практическото обучение при формиране на професионалните компетенции.

Ключови думи: медицински сестри, самооценка, практически умения, компетенции

SELF-ASSESSMENT OF THE PRACTICAL SKILLS OF NURSING STUDENTS

Lyubomir Marinov, Petya Asparuhova

„Health Care“ Department, Medical University of Sofia, „Prof. Dr. Ivan Mitev“- Vratsa Subsidiary

Nursing education in Bulgaria is carried out through the curriculum and programs consistent with the state requirements for the specialty as a basic requirement for the regulated professions in the EU. Over 50% of the total number of classes falls on practical training as a key factor for the formation of practical skills and competences of the future professionals.

The article examines the students' self-assessment of practical skills acquired during the training practices and internships.

Objective: To investigate the students' ability for an impartial and adequate self-assessment of the acquired practical skills.

Materials and Methods: The study was conducted among 60 nursing students in the „Prof. Dr. Ivan Mitev“-Vratsa Subsidiary. Materials and Methods: Documentary, sociological and statistical methods were used during the research process. Also a direct individual poll was used for the study.

Conclusion: The study illustrates the students' ability for an impartial and adequate evaluation of the acquired practical skills and competences during their education. It also reinforces the importance of practical training in the formation of professional competences.

Keywords: nurses, self-assessment, practical skills, competences

АЛИМЕНТАРНА ПРОФИЛАКТИКА НА КОГНИТИВНИТЕ НАРУШЕНИЯ И ДЕМЕНЦИЯТА

Силвия Янакиева¹, Дарина Найденова²

¹Студент 4 курс „Медицина“

²Медицински Университет – Варна

Деменцията е прогресивно дегенеративно мозъчно увреждане, засягащо паметта и поведението на личността. Контролът на хранителния прием, физическата и умствена активност и активният социален живот могат да намалят риска от развитие на деменция. Метаанализи от последните години предоставят доказателства за връзка между серумните концентрации на витамин Д3 и когнитивните нарушения. В човешкия мозък са открити рецептори за витамин Д3. Той играе лимитираща роля в синтеза на растежни фактори (невротрофин 3 и глиален невротрофичен фактор), отговорни за регенерацията на нервните клетки. Проучвания in vitro показват, че витамин Д стимулира фагоцитозата на амилоидните плаки от мозъчните макрофаги и намалява апоптозата на невроните. Дефицитът на витамин Д е свързан със съдовата дисфункция и исхемичните инсулти. В проспективни популационно базирани проучвания се установява, че вероятно концентрациите на витамина, под който рискът от деменция се увеличава, е 25-50 nmol/l.

Невропротективната роля на витамин Д определя важното значение на тежкия дефицит сред населението в напреднала възраст за появата на когнитивни нарушения и деменция. Промени в навиците на хранене с консумация на богати на витамин Д продукти, престой на открито с експозиция на слънце може да помогне за редуциране честотата на свързаната с възрастта деменция.

Ключови думи: деменция, профилактика, микронутриенти, витамин Д

NUTRITIVE PREVENTION OF COGNITIVE DECLINE AND DEMENTIA

Silvia Yanakieva¹, Darina Naydenova²

¹Medical Student, 4th year

²Medical University of Varna

Dementia is a progressive degenerative brain damage that affects the memory and behavior of the person. Food intake, physical and mental activity and active social life may reduce the risk of developing dementia. Recent meta-analyses confirm that low serum vitamin D concentrations are associated with prevalent dementia and cognitive impairment. In the human brain there were found receptors for vitamin D3. It plays a limiting role in the synthesis of growth factors (Neurotrophin3 and Glial-derived neurotrophic factor /GDNF/) responsible for the regeneration of nerve cells. In vitro, vitamin D increases the phagocytic clearance of amyloid plaques by macrophages and reduces apoptosis in neurons. Vitamin D deficiency is linked to vascular dysfunction and ischemic stroke risk. In prospective population-based studies it has been found that the likely concentrations of vitamin D, below which the risk of dementia is increasing, is 25-50 nmol / l.

The neuroprotective role of vitamin D determines the importance of heavy deficiency among the elderly population, the emergence of cognitive impairment and dementia. Changes in the eating habits and the consumption of vitamin D-rich products, staying outdoors with exposure to the sun, can help reduce the frequency of age-related dementia.

Keywords: dementia, prevention, micronutrients, vitamin D

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ЖЕЛЯЗОТО В ЧОВЕШКИЯ ОРГАНИЗЪМ

Нарин Шефкетова¹, Даниела Атанасова¹, Неше Ердал¹, Йорданка Михайлова¹,
Денислава Ангелова²

¹Учебно-научен сектор „Медицински лаборант“, Медицински колеж – Варна

²Медицински университет – Варна, Катедра по икономика и управление на здравеопазването

Желязото влиза в състава на хемоглобин, миоглобин, цитохроми и ензими. Депонира се в черния дроб, слезката и костния мозък. Приема се с храната или се освобождава при разпад на еритроцитите. Желязото в храната е в тривалентната си форма. В стомаха (по-точно дуоденума) се редуцира до двувалентно и се усвоява от чревния епител. Там се свързва с апоферитин във феритин или с апотрансферин в трансферин, преминава в тривалентната си форма и се включва в кръвния ток. Достига до черния дроб, слезката и костния мозък, редуцира се до двувалентно и се депонира под формата на феритин. Освободеното желязо при разпад на еритроцити се свързва с трансферин и се използва отново.

Ключови думи: желязо, трансферин, феритин

HUMAN IRON METABOLISM

**Narin Shefketova¹, Daniela Atanasova¹, Neshe Erdal¹, Yordanka Mihaylova¹,
Denislava Angelova²**

¹*Education and Research Sector "Medical Laboratory Assistant", Medical College of Varna*

²*Medical University of Varna, Department of Economics and Management of Health*

The human body needs iron for oxygen transport. The iron atoms bind with proteins- hemoglobin, myoglobin, enzymes and cytochromes. The iron is stored in the liver, bone marrow and spleen. It is absorbed from animal products, some plant products or is released after a blood cell death. To be absorbed, the iron must be in its ferrous form (Fe²⁺) - in food it is in ferric form (Fe³⁺). It is reduced in the stomach from Fe³⁺ to Fe²⁺ and is absorbed by the intestinal epithelium. These intestinal cells can bind the iron to apoferitin and store it as ferritin or bind to apotransferrin to transferrin and pass into the blood circulation. When it reaches the liver, spleen and the bone marrow is reduced to ferrous Fe²⁺ form and is stored as ferritin. If the iron is released from blood cells, it binds apotransferrin to transferrin and is used again.

Keywords: iron, transferrin, ferritin

ВРОДЕН ПАНХИПОПИТУИТАРИЗЪМ

Мирена Николова

Катедра по предклинични и клинични науки, Факултет по фармация, МУ-Варна

Касае се за новородено от първа бременност на 31-годишна майка, създадено чрез инвитро процедура (трети опит), родено чрез секцио цезареа – 3-ти опит. Изплакало вяло след ПКПР. Локален соматичен статус: тегло 3300 г, височина 49 см, обиколка на глава 37 см, гърди 33 см. Апгар скор 1', 3' 5' – съответно - 2, 3, 4. С морфологични стигми на 38 г.с., кожа с генерализирана цианоза, генерализирана пиодермия, генерализирана оточност. ПМТ – добре представена. Дих. с-ма – дихателна недостатъчност – отслабено везикуларно дишане с множество крепитации. ССС - ритмична сърдечна дейност, ясни сърдечни тонове. Корем мек, без органомегалия. Проходим хранопровод. Неврологичен статус – генерализирана хипотония, хипорефлексия. Множество аномалии са забелязани след щателен оглед по време на прегледа – хипертелоризъм, дефекти на срединната равнина, седловиден нос, микропенис, маймунска бразда, асансьорен тестис.

По време на ранния неонатален период детето е в тежко увредено общо състояние в кувьоз, на дозиран кислород под мониторен контрол, с нестабилна кардио-пулмонална функция, необходимост от висока кислородна концентрация, чести десатурации, пролонгиран период на инфекция. Задържане на пиодермията и конюнктивална гнойна секреция, хипербилирубинемия и хипогликемия въпреки флуидотерапията.

На 7-ия ден след раждането детето направи продължителна респираторна пауза, с брадикардия до 70 уд./мин. и генерализирана цианоза. Възстанови спонтанно дишане след кардио-пулмонална ресуситация.

След инцидента състоянието на детето прогресивно се влоши – персистираща неврологична симптоматика – от т.нар. тихи гърчове, ритъмни нарушения на дишането, хоризонтален нистагъм, симптом на залязващо слънце. Кислородотерапията продължи 12 дни след раждането. Детето прояви лош хранителен толеранс и тегловен прираст, с незадоволителен до липсващ сукателен рефлекс, редуцирано количество мляко с хранене чрез сонда поради често повръщане.

Различни специалисти бяха ангажирани с откриването на правилната диагноза. Тя беше доказана с извършване на набор от специфични кръвни изследвания

Ключови думи: панхипопитуитаризъм

CONGENITAL PANHYPOPITUITARISM

Mirena Nikolova

Department of Preclinical and Clinical Sciences, Faculty of Pharmacy, Medical University –Varna

Congenital panhypopituitarism- with a possible incidence of fewer than 3 cases per million people per year. A clinical case of a newborn with proved diagnosis: "Congenital panhypopituitarism"

This is a newborn from a first pregnancy of a mother/31 years old/ with IVF/second trial/,born by sectio caesarea /sacral presentation/, hardly cried after CPR.

Its local somatic status includes: weight-3300g, height-49 cm., head-37 cm., chest-33cm. Apgar score-2,3,4. With morphology of 38g.a., skin with generalised cyanosis and spread piodermy, adipose tissue-well presented with oedema. Pulmonary system is presented with respiratory insufficiency, low vesicular breathing with lots of crepitations, Cor- first minutes HF60/min/, rhythmic heart function. Abdomen-soft,without organomegalia, oesophagus-normal, neurological status-generalised hypotony and hyporeflexy.

Lots of abnormalities were spotted after the complete examination-hypertelorism, increased frontal part, saddle-like nose, micropenis, monkey line , retractile testicle. During the early neonatal period the baby has been in a bad condition in incubator, under continuous monitoring with an unstable cardio-pulmonary function and high needs of oxygen, common desaturations, prolonged inflammation /spread piodermy, suppurative conjunctival secretion/, hyperbilirubinemia and hypoglycemia despite the fluid therapy.On the 7th day of his birth , the baby made continuous apnea with bradycard/70/min/ and cyanosis.Its cardio-pulmonary function was restored after CPR. After this condition his neurological status has become worse- persisting silent convulsions, eye-neurological symptoms, arrhythmic breathing. The oxygen therapy has been applied for 12 days after its birth. There have been efforts for feeding the baby but only with a stomach –tube because of vomiting/the quantity of milk for one feeding is 20ml,more than this leads to vomiting/

Several specialists were involved in order to determine the diagnosis. Finally it was determined by a combination of specific blood exams

Keywords: panhypopituitarism

КОНТРОЛ НА ДЕЗИНФЕКЦИЯТА И СТЕРИЛИЗАЦИЯТА В УСЛОВИЯТА НА СТРУКТУРНА РЕФОРМА В ЗДРАВНИЯ КОНТРОЛ

Даниел Монов¹, Теодора Димитрова¹, Диана Радкова¹, Геноева Рагъовска¹,
Тодорка Панайотова², Дарина Стойчева², Снежана Маразова²

¹Медицински университет – Варна

²Регионална здравна инспекция – Добрич

Проблемът за спазване на хигиенните стандарти при медицинските грижи е една от основните задачи на здравния контрол на РЗИ.

Цел: Да проучим външния контрол на дезинфекцията и стерилизацията в Добричка област за периода 2009-2013 година след реструктурирането им от здравно заведение в структура на държавната администрация.

Материали и методи: Отчети и изследвания (химични и микробиологични) на апаратура и околна среда на РЗИ-Добрич.

Резултати: Контролът на стерилизацията обхваща автоклави, сухи стерилизатори, газови стерилизатори, сушилни. За 5-годишен период са извършени 1991 проверки с лабораторен контрол, с нестандартни проби 0,75%. Отклонения се откриват при сухи стерилизатори 0,41%, сушилни 0,75% и автоклави 1,37%. При контрола на дезинфекцията на ръце нестандартни проби има в 1,98%, инструментариум – 0,90%, специална медицинска апаратура – 5,14%.

Изводи: Добър дезинфекционен режим на ръце и инструментариум при незадоволителни резултати от контрола на дезинфекционните разтвори в хода на тяхната употреба – 12,8%.

Ключови думи: дезинфекция, здравен контрол, държавен служител

CONTROL OF DISINFECTION AND STERILIZATION IN THE CONDITIONS OF A STRUCTURAL REFORM OF THE HEALTH CONTROL

Daniel Monov¹, Teodora Dimitrova¹, Diana Radkova¹, Genoveva Ragyovska¹,
Todorka Panayotova², Darina Stoycheva², Snezana Marazova²

¹*Medical University of Varna*

²*Regional Health Inspection - Dobrich*

The problem of compliance with the hygiene standard in medical care is one of the main tasks of the health control RHI.

Aim: To examine the external control of the disinfection and sterilization in the region of Dobrich for the period 2009-2013 after their restructuring by the health facility in the structure of the State Administration.

Materials and Methods: Reports and research /chemical and microbiological/ on the instruments and the environment of RHI – Dobrich.

Results: The control includes sterilization autoclaves, dry heat sterilizers, gas sterilizers, dryers. For a 5-year period there have been carried out 1991 checks with laboratory control, with non-standard samples 0.75%. Deviations are detected in dry sterilizers 0.41% , dryers 0,75% and autoclaves 1.37%. Under the control of disinfection of hands unusual samples are in 1.98%, instruments-0.90%, special medical equipment -5.14%.

Conclusions: Good disinfectant regime of hands and tools with unsatisfactory results from the control of disinfectant solutions in the course of their use -12.8%.

Keywords: disinfection, health control, public servant

ИНТЕРНЕТ ТЪРГОВИЯ С ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ - СЪЩНОСТ, АСПЕКТИ, ФУНКЦИЯ

Станислав Кочев¹, Магдалена Пешева¹, Евгени Григоров²

¹*Студент 3 курс, Факултет по фармация*

²*Катедра по фармацевтични науки и фармацевтичен мениджмънт,
Факултет по фармация, Медицински университет – Варна*

Въведение: Предизвикателството за осъществяване на качествено здравеопазване в България до голяма степен се основава на ефективното взаимодействие между Министерството на здравеопазването и представителите на фармацевтичната индустрия и бизнес. За да бъде реализиран по-качествен и бърз снабдителен процес с лекарствени продукти, е необходимо да се гарантира достъпност до възможно най-голям брой населени места в нашата страна. Един от сравнително новите, за страната, пътища за снабдяване с лекарства е интернет търговията. Като задължително трябва да бъде направено уточнението, че в България търговия по интернет се осъществява само за лекарства, отпускани без лекарско предписание, тъй като законодателството на страната ни строго регулира и забранява търговията с лекарствени продукти по лекарско предписание извън определените за целта здравни заведения – аптеки.

Целта на проучването е да представи интернет търговията като навлизащ търговски метод в страната и даде ясна представа върху нейната същност и функция. Допълнителна задача на разработката е да представи систематизирана информация, какви биха били ползите и рисковете, които могат да възникнат за пациента от гледна точка на фармацевта.

Материал и метод: Направен е систематизиран обзор на наличната публикуваната литература в България, показващ какви са рисковете и ползите за пациентите.

Резултати: Може да се отчете, че интернет търговията е удобен метод за снабдяване до пациентите със затруднена подвижност и пациенти, населяващи труднодостъпни райони на страната, но се забелязват пропуски, свързани с липсата на достатъчен персонал, и се отчита прекъсването на връзката пациент-фармацевт, което е предпоставка за неадекватно лечение.

Заклучение: Тенденциите в развиващата се дистрибуция на лекарствени продукти изисква да се проучи профилът на пациента и да се определят факторите, подтикващи употребата на лекарствени средства за самолечение, без да се консултират с лекар специалист, като по този начин могат да се изградят и въведат нови пътища за осъществяването на снабдителен процес до пациентите, без по този начин да се застрашава тяхното здравословно състояние.

Ключови думи: OTC продукти, интернет търговия, аспекти, функция, фармацевт, пациент

ONLINE TRADE WITH MEDICAL PRODUCTS – ESSENCE, ASPECTS, FUNCTION

Stanislav Kochev¹, Magdalena Pesheva¹, Evgeni Grigorov²

Third year students, Faculty of Pharmacy

*²Department of Pharmaceutical Sciences and Pharmaceutical Management,
Faculty of Pharmacy, Medical University of Varna*

Introduction: The challenge for the implementation of quality healthcare in Bulgaria is largely based on the effective interaction between the Ministry of Health and representatives from the pharmaceutical industry and business. In order for there to be realized faster and better in quality supply process of medical products, it is necessary to ensure full accessibility in every settlement.

One relatively new to the country way for drug procurement is internet trade. It must be clarified that in Bulgaria trading on the Internet is done only for drugs without prescription, because the legislation of our country strictly regulates and prohibits the sale of prescription medical products outside of the designated establishments - pharmacies.

The aim of this study is to present the e-commerce as a newly emerging method for the country and to give a clear picture about its nature and function. Additional aim is to provide systematic information on the possible benefits and risks that may arise for the patient from the pharmacist's point of view.

Materials and Methods: A systematic review of the available published literature in Bulgaria was made, showing the risks and benefits for the patients.

Results: It can be reported that the Internet trade is a convenient method to supply patients with limited mobility and patients living in rural areas of the country but there also is a deficit of sufficient personnel and the link between patient and pharmacist is also missing and this is a prerequisite for inadequate treatment.

Conclusion: Trends in the evolving distribution of medical items require the examination of the patient profile and the definition of the factors urging the use of medicines for self-treatment without consulting a physician, thus allowing the building and introduction of new ways of implementation of a supply chain to patients without jeopardizing their health.

Keywords: OTC products, internet trade, aspects, function, pharmacist, patient

РОЛЯ НА EPSTEIN-BARR ВИРУСА В ЧОВЕШКАТА ПАТОЛОГИЯ

Цветелина Костадинова¹, Лилия Иванова², Тодор Райков³

¹ УНС „Медицински лаборант“, Медицински колеж, Медицински университет – Варна.

² Катедра по микробиология и вирусология, Факултет по медицина,
Медицински университет – Варна

³ Асоциация на пациентите с ревматоиден артрит

EBV (Epstein-Barr) или HHV-4 (Human herpesviruses - 4) е представител на семейство Herpesviridae, подсемейство Gammaherpesvirinae и род Lymphocryptovirus. Той е повсеместно разпространен, като по литературни данни над 90% от населението в света е инфектирано с него. В България по данни от различни проучвания серопозитивност е установена при 60-79% от населението чрез определяне на anti-EBV (VCA) IgG антитела по метода ELISA. Преобладава при лицата от мъжки пол (57,6%) в съответствие със световните тенденции и най-висок процент серопозитивност (80%) при лицата между 40 и 60 г., следвани от 12 и 18-годишните (14,9%). EBV се асоциира най-често с инфекциозна мононуклеоза, която обикновено се развива при инфектиране в периода на юношеството. Той е доказан причинител на злокачествени тумори основно от В-клетъчен или епителен произход – лимфом на Бъркит, Ходжкинов и не-Ходжкинов лимфом, пострасплантационни лимфопролиферативни заболявания (PTLD), назофарингеален карцином (NPC), орална влакнеста левкоплакия, СПИН-свързани лимфоми. Освен това вирусът се асоциира с чернодробен карцином и карцином на стомаха, както и с автоимунни заболявания – ревматоиден артрит, системен лупус еритематозес, автоимунен хепатит, множество на склероза.

Цел: Проучване на литературни източници за ролята на EBV при развитието на заболявания при хората.

Материали и методи: Систематична литературна справка на публикации от български и чуждестранни автори.

Изводи: EBV е широко разпространен и има отношение към развитие на редица злокачествени заболявания. Проследяването на EBV инфекцията при определени групи лица може да има прогностично значение за развитие на лимфоми.

Ключови думи: EBV, заболявания, причинени от EBV, рискови фактори

THE ROLE OF THE EPSTEIN-BARR VIRUS IN HUMAN PATHOLOGY

Tsvetelina Kostadinova¹, Liliya Ivanova², Gabriela Tsankova³, Tatina Todorova³,
Todor Raykov⁴

¹ Education and Research Sectors of Medical Laboratory Assistant, Medical College,
Medical University of Varna.

² Department of Microbiology and Virology, Faculty of Medicine, Medical University of Varna.

³ Department of Preclinical and Clinical Sciences, Faculty of Pharmacy,
Medical University of Varna

⁴ Association of Patients with Rheumatoid Arthritis

Background: EBV (Epstein-Barr) or HHV-4 (Human herpesviruses - 4) is a virus from the family Herpesviridae, subfamily Gammaherpesvirinae and genus Lymphocryptovirus. It is widespread and can be detected in more than 90% of the world population. Different studies based on the ELISA determination of anti-EBV (VCA) IgG antibodies, estimate a prevalence of 60-79% in Bulgaria. In accordance with the world tendency, men are more susceptible (57,6%), as well as individuals between 40 and 60 years (80%) and 12-18-year-old adolescents (14,9%). EBV is associated with infectious mononucleosis during adolescence and malignant forms of B-cell or epithelial cancers, such as Hodgkin's and non-Hodgkin's lymphoma, Burkitt's lymphoma, post-transplant lymphoproliferative disorders (PTLD), nasopharyngeal carcinoma (NPC), hairy leukoplakia

and HIV-associated lymphomas. There is evidence that an infection with EBV is also linked to a higher risk of hepatocellular and gastric cancers, as well as certain autoimmune diseases – systemic lupus erythematosus, rheumatoid arthritis, autoimmune hepatitis and multiple sclerosis.

Aim: With the present study we aim to review the current knowledge regarding the role of EBV in human pathology.

Materials and Methods: Systematic review of the available literature.

Conclusions:

1. EBV is a common virus associated with a number of malignant diseases;
2. Following EBV infection in time may serve as prognostic marker for a lymphoma development in some specific population groups.

Keywords: EBV, EBV infections, risk factors

ЛАБОРАТОРНА ДИАГНОСТИКА НА EBV (EPSTEIN-BARR VIRUS)

Цветелина Костадинова

УНС „Медицински лаборант“, Медицински колеж, Медицински университет - Варна

EBV е широко разпространен представител на семейство Herpesviridae. Първичната инфекция е безсимптомна при заразяване в ранното детство или протича с клиника на инфекциозна мононуклеоза при повече от 50% от случаите на инфектиране в юношеството и в зряла възраст. Основното социално значение на EBV инфекцията обаче се дължи на връзката му с развитие на злокачествени заболявания като лимфом на Бъркит, назофарингеален карцином, болест на Ходжкин, лимфоми при имунокомпрометирани пациенти, вкл. и след органна трансплантация и др., както и автоимунни заболявания. Познание на EBV инфекцията и възможностите за нейната диагностика и проследяването ѝ може да бъде решаващ прогностичен фактор.

Цел: Да се представят възможностите за диагностика на EBV инфекцията на базата на световния опит.

Материали и методи: Систематична литературна справка на публикации от чуждестранни източници за основните методи за диагностика и интерпретация на резултатите на EBV инфекция.

Изводи:

1. За диагностика на EBV се използват основно серологични методи (ELISA, IFA, Western blot) и PCR. Наличието на IgG и IgM към антигени от репликативния цикъл на вируса (VCA, EA-D), в комбинация с липса на антитела към ядрени антигени (EBNA 1), е показателно за първична EBV инфекция. За оценка на серостатуса се използват anti-VCA IgG, които остават до живот.

2. Определяне на риска от развитие на EBV-асоциирани туморни заболявания и проследяване хода на терапията изискват в комбинация със серологичните методи да се извършват по-чувствителни и специфични лабораторни изследвания (PCR).

3. При имунокомпрометирани пациенти средство на избор е определяне на EBV DNA.

Ключови думи: EBV, серологична диагностика, PCR, инфекциозна мононуклеоза, EBV асоциирани тумори

LABORATORY DIAGNOSIS OF EBV (EPSTEIN-BARR VIRUS)

Tsvetelina Kostadinova

*Education and Research Sectors of Medical Laboratory Assistant, Medical college,
Medical University of Varna*

Background: EBV is a widely accepted representative of the family Herpesviridae. The primary infection is asymptomatic during early childhood or it proceeds with a clinic of infectious mononucleosis in more than 50% of cases of infection in adolescence and adulthood. The main burden of the EBV infection, however, is due to its connection with the development of malignant diseases, such as Burkitt's lymphoma, nasopharyngeal carcinoma, Hodgkin's disease, lymphomas in immunocompromised patients, after organ transplantation, etc., as well as autoimmune diseases. Knowledge of the EBV infection and opportunities for its diagnosis and following it could be a decisive prognostic factor.

Aim: To provide opportunities for the diagnosis of an EBV infection on the basis of international experience. **Materials and Methods:** A systematic literary referencing of publications from foreign sources for the main diagnostic methods and interpretation of results of an EBV infection.

Conclusions:

1. For the diagnosis of EBV primarily are used serological methods (ELISA, IFA, Western blot) and PCR. The presence of IgG and IgM to the antigen of the virus replicative cycle (VCA, EA-D), in combination with the absence of antibodies to nuclear antigens (EBNA 1), is indicative of a primary EBV infection. To assess the sero-status are used anti-VCA IgG, which remain for life.

2. Determination of the risk of developing EBV associated tumors and following the course of treatment require in combination with serological methods to conduct more sensitive and specific laboratory tests (PCR).

3. In immunocompromised patients, tool of choice is the definition of EBV DNA.

Keywords: EBV, serological diagnostics, PCR, infectious mononucleosis, EBV associated tumors

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА МЕДА ОТ МАНУКА ВЪРХУ НЯКОИ БАКТЕРИИ ОТ МИКРОФЛОРАТА НА УСТНАТА КУХИНА

**Даяна Цанкова¹, Габриела Цанкова², Цветелина Костадинова³,
Татина Тодорова²**

¹Студенти от специалност „Дентална медицина“, МУ-Варна

²Катедра по предклинични и клинични науки, Факултет по фармация, МУ-Варна

³УНС „Медицински лаборант“, Медицински колеж, МУ-Варна

Използван в древната медицинска практика за лечение на рани, пептични язви, бактериални гастро-ентерити и офталмологични инфекции, днес медът отново е въведен като средство в модерната медицина. Той има и свойства, свързани с лекуването на периодонтит и гингивит. Антимикробното действие на меда от манука се счита, че се дължи изцяло на осмотичния ефект на високото му захарно съдържимо. Медът може да разруши биофилма на *P.gingivalis*. Някои изследвания показват, че броят на *P.gingivalis*, *L.acidophilus* и *S.mutans* значително намалява след консумация на мед. Освен това медът не само спира растежа на бактериите от зъбната плака, но също така намалява и количеството на произведената киселина, което пречи на бактериите да произвеждат декстран. Друго проучване показва, че оралното приложение на прополиса намалява загубата на кост от алвеоларния израстък, предизвикана от периодонтит при плъхове. В заключение може да се каже, че медът или неговите компоненти, добавени към продуктите за поддържане на оралното здраве, могат да имат ефект в превенцията и лечението на периодонтита.

Ключови думи: мед, антимикробен, периодонтит

EFFECT OF MANUKA HONEY ON SEVERAL MICROORGANISMS OF THE ORAL MICROFLORA

Dayana Tsankova¹, Gabriela Tsankova², Tsvetelina Kostadinova³, Tatina Todorova²

¹Student, Specialty „Dental Medicine“, Medical University of Varna,

²Department of Preclinical and Clinical Sciences, Faculty of Pharmacy,
Medical University of Varna

³Education and Research Sectors of Medical Laboratory Assistant, Medical College,
Medical University of Varna

Honey which was previously used in the ancient medicine practice concerning trauma healing, peptic ulcers, bacterial gastroenteritis and ophthalmic infections, now is introduced once again in the modern medicine. It also has a quality because of which it heals periodontitis and gingivitis. The antimicrobial ability of honey is considered to be a result of the osmotic effect of its high sugar content. Honey could destroy the *P. gingivalis* biofilm. Study shows that the number of *P. gingivalis*, *L. acidophilus* и *S. mutans* can be diminished to a great extent after chewing honey. As an addition to this honey both holds up the growth of dental plaque bacteria and decreases the quantity of acid, which prevent bacteria from dextran production. According to another research the oral application of propolis reduces the bone loss from the alveolar growth that is a result of periodontitis in rats. In conclusion, honey and its components added to products for oral health maintenance products have role in prevention and treatment of periodontitis.

Keywords: honey, antimicrobial, periodontitis

ПРЕДОСТАВЯНЕТО НА ИНФОРМАЦИЯ – ВАЖЕН ЕЛЕМЕНТ В ПРОЦЕСА НА ИНФОРМИРАНО СЪГЛАСИЕ

Анна Георгиева

Медицински университет – Варна

Факултет по обществено здравеопазване, Катедра „Здравни грижи“

Увод: Информирането и получаването на съгласие от пациентите за сестрински грижи се разглеждат от редица автори като едни от най-важните аспекти в дейността на медицинската сестра. Изборът на подходяща информация и начин за информиране на пациентите в значителна степен влияе на ефективното осъществяване на процеса на информирано съгласие като цяло.

Цел: Да се проучи мнението на дипломантите, медицинските сестри, лекарите и пациентите относно предоставянето на информация като важен елемент в процеса на информирано съгласие.

Материал и методи: Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 290 дипломанти медицински сестри, обучавани в МУ-Варна и МУ-Плевен, 320 медицински сестри и 280 лекари, работещи в многопрофилни болници за активно лечение в градовете Варна, Добрич, Русе, Силистра и Шумен, както и на 360 пациенти, лекувани в посочените лечебни заведения. При студентите дипломанти проучването е изчерпателно и е осъществено в периода 2008-2014 г. При медицинските сестри, лекарите и пациентите изследването е репрезентативно, проведено в периода 2010-2014 г.

Резултати и обсъждане: Мнозинството и от дипломантите, медицинските сестри, лекарите и повече от половината от пациентите посочват като най-оптимален вариант предоставянето на комбинирана информация – писмена информация, която пациентите да прочетат и обмислят и впоследствие да я обсъдят устно с медицинския специалист. Четирите групи респонденти наблягат върху необходимостта от индивидуален подход, отчитащ персоналните особености и потребности на всеки пациент.

Заклучение: За ефективното осъществяване на процеса на информирано съгласие е необходимо предоставяне както на писмена, така и на устна информация, съобразена с конкретните възможности и състояние на всеки пациент.

Ключови думи: информация, процес на информирано съгласие, медицинска сестра, пациент

PROVISION OF INFORMATION - AN IMPORTANT ELEMENT IN THE PROCESS OF INFORMED CONSENT

Anna Georgieva

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of „Health care“

Introduction: Informing and obtaining consent from patients for nursing care are considered by many authors as one of the most important aspects in the work of the nurse. Choosing the appropriate information and a way to inform patients significantly affects the effective implementation of the process of informed consent in general.

Aim: To investigate the opinion of graduates, nurses, doctors and patients on information as an important element in the process of informed consent.

Material and Methods: Attached is the analysis of literature, documentary and questionnaire method. Studied is the opinion of 290 graduate nurses trained in MU – Varna and MU - Pleven, 320 nurses and 280 doctors working in the Multispecialty Hospital for Active Treatment in Varna, Dobrich, Rousse, Silistra and Shumen and 360 patients treated in those hospitals. With graduate students the study is complete and it was carried out in the period 2008 – 2014. With practicing nurses, doctors and patients the representative survey was conducted between 2010 – 2014.

Results: The majority of graduates and nurses, doctors and more than half of the patients identified as most optimal the provision of combined information - written information for patients to read and reflect, and to subsequently discuss with the healthcare professionals. Four groups of respondents stressed the need for individual approach, taking into account personal circumstances and the needs of each patient.

Conclusion: For the effective implementation of the process of informed consent it is necessary to present information in a written and spoken form, It should be tailored to the specific situation and status of each patient.

Keywords: information, informed consent process, nurse, patient

ЗАДЪЛЖЕНИЕ НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ИНФОРМИРАНО СЪГЛАСИЕ ПРИ ОКАЗВАНЕ НА СЕСТРИНСКИ ГРИЖИ – ЕТИЧНИ АСПЕКТИ И ПРАКТИЧЕСКА РЕАЛИЗАЦИЯ

Анна Георгиева

*Медицински университет - Варна, Факултет по обществено здравеопазване,
Катедра „Здравни грижи“*

Увод: Процесът на информирано съгласие е важен елемент в дейността на медицинските сестри при осигуряването на етичната защита на правото на автономия на пациента.

Цел: Да се проучат етичните аспекти на задължението на медицинската сестра за получаване на информирано съгласие при оказване на сестрински грижи и мнението на студентите и медицинските сестри за действителната му реализация в практиката.

Материал и методи: Приложен е анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 290 дипломанти медицински сестри, обучавани в МУ-Варна и МУ-Плевен, и 320 медицински сестри, работещи в многопрофилни болници за активно лечение в градовете Варна, Добрич, Русе, Силистра и Шумен. При студентите дипломанти проучването е изчерпателно и е проведено в периода 2008-2014 г. При медицинските сестри проучването е репрезентативно. Проведено е в периода 2010-2014 г.

Резултати и обсъждане: Получаването на информирано съгласие на пациента е важно етично задължение на медицинската сестра, закрепено в Етични кодекси, приети на международно и национално ниво. Приблизително две трети от дипломантите и три четвърти от медицинските сестри потвърждават, че винаги спазват това етично задължение, а една четвърт от студентите и всяка пета от медицинските сестри – понякога. Малка част от анкетираните го считат за лекарско задължение.

Заклучение: Болшинството от бъдещите и настоящите медицински сестри възприемат получаването на информирано съгласие от пациента като свое етично задължение и го спазват в реалната практика. Това е гаранция за осигуряване на качествени и етични сестрински грижи за пациента и привличането му като активен участник в процеса на тяхното осъществяване.

Ключови думи: етично задължение, информирано съгласие, медицинска сестра, пациент

DUTY OF NURSE FOR OBTAINING INFORMED CONSENT IN PROVIDING NURSING CARE - ETHICAL ASPECTS AND PRACTICAL IMPLEMENTATION

Anna Georgieva

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department „Health care“

Introduction: The process of informed consent is an important element in the work of nurses in providing ethical protection of the right of autonomy of the patient.

Objective: To examine the ethical aspects of the duty of the nurse to obtain informed consent when providing nursing as well as the opinions of students and nurses for its actual implementation in practice.

Material and Methods: Attached is the analysis of the literature, documentary and questionnaire method. Studied is the opinion of 290 graduate nurses trained in MU - Varna and MU- Pleven and 320 nurses working at Multispecialty Hospital for Active Treatment in Varna, Dobrich, Rousse, Silistra and Shumen. With graduate students the study is complete and it was carried out in the period 2008 – 2014. With practicing nurses, doctors and patients the representative survey was conducted between 2010 – 2014.

Results and discussion: Obtaining informed consent from the patient is an important ethical duty of the nurse, listed in the Codes of conduct adopted at international and national level. Approximately two-thirds of graduates and three quarters of nurses confirm that they always respect this ethical obligation and a quarter of the students and every fifth of nurses - sometimes. A small majority of respondents consider it to be a doctor's liability.

Conclusion: The majority of current and future nurses perceive obtaining informed consent from the patient as their ethical commitment and respect it in actual practice. This is a guarantee of quality and ethical nursing care for the patient and his involvement as an active participant in the process of their implementation.

Keywords: ethical obligation, informed consent, nurse, patient

ВЗАИМОВРЪЗКА И ВЛИЯНИЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНАТА УДОВЛЕТВОРЕНOST ВЪРХУ НАМЕРЕНИЯТА ЗА ПРОМЯНА НА СЕСТРИНСКАТА ПРОФЕСИЯТА

Мариана Димитрова

Медицински университет „Проф. П. Стоянов“ – Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи“

Професионалното изграждане на съвременната медицинска сестра е сложен и продължителен процес. Добрата професионална подготовка предполага възможност за професионално развитие и реализация, както и по-голямо вътрешно удовлетворение от работата. Намаляващата удовлетвореност от труда води до разминаване, между професионалните очаквания и реалността на професията, демотивация резултираща в решение за промяна на професионалния статус. Целта на настоящата разработка е да се установи влиянието на професионалната удовлетвореност върху мотивите и нагласите на медицинските сестри за практикуване на професията в бъдеще. Резултатите от направения анализ сочат, че решени да напуснат сестринската професия, при първа възможност, са 19,40% от анкетираните. При анализа на всички показатели за удовлетвореност посредством намерението за промяна на професията, се установява съществена зависимост в почти всички елементи на удовлетвореността. Сред водещите предиктори най-съществено се открояват удовлетвореността от възможностите за напредък и развитие и работата на прекия ръководител.

Ключови думи: професионална удовлетвореност, нагласи, промяна на професията, медицински сестри, причини

RELATIONSHIP AND IMPACT OF PROFESSIONAL SATISFACTION ON INTENTIONS FOR CHANGE OF NURSING PROFESSION

Mariana Dimitrova

Medical University “Prof. P. Stoyanov” - Varna, Faculty Public Health, Department Health care

The professional development of the contemporary nurse is a complex and lengthy process. Good professional training suggests the opportunity for professional development and implementation, as well as greater internal job satisfaction. The declining satisfaction of labor leads to a discrepancies between professional expectations and the reality of the profession, resulting in demotivation which leads to the decision to change one's work status. The aim of this study is to determine the impact of professional satisfaction on the motives and attitudes of nurses to practice their profession in the future. The results of the analysis indicate that those who have decided to leave the nursing profession as soon as possible are 19.40% of the respondents. In the analysis of all indicators of satisfaction in accordance to the intention to change one's profession, a substantial dependence in nearly all elements of satisfaction was established. Among the leading predictors, satisfaction with opportunities for advancement and development and the work of the supervisor were most significant.

Keywords: professional satisfaction, attitudes, change of profession, nurses, reasons

БИОКОЗМЕТИКА – МОДА ИЛИ НАЧИН НА ЖИВОТ

Светлана Ласкова, Деница Димитрова

УНС „Медицински Козметик“, Медицински колеж, Медицински университет – Варна

Принципът и философията на био и натуралната козметика са изградени върху разнообразието от съществуващите в природата растения и натурални продукти. Тази козметика използва естествени хидратиращи, противостареещи и подхранващи съставки, като избягва агресивните компоненти и тези с животински произход. Целта на тази разработка е дали потребителите познават биокосметиката. Какво ги е провокирало да започнат употребата на този вид козметика и познават ли сертификатите, които я отличават от другите козметични продукти. Проведено е проучване чрез анонимна анкета, която обхваща 100 анкетирани души. Използвана е собствено разработена анкетна карта, която съдържа 12 въпроса, от които 2 с отворен отговор. Анкетата е проведена през месеците май и юни 2015 г. От направения анализ на резултатите от анкетната карта се установява, че 37% от анкетираните, търсейки баланс с природата, са се устремили към здравословен начин на живот, включвайки и използването на биокосметика. Голяма част от анкетираните, независимо каква професия упражняват, се стремят да подобрят качеството си на живот. Те много добре са запознати със сертифицираните и стандартите, които са признати и установени за биокосметиката.

Ключови думи: биокосметика, начин на живот, натурални съставки

BIOCOSMETICS, FASHION OR LIFESTYLE

Svetlana Laskova, Denitza Dimitrova

Educational and Research Sector of Beautician, Medical College, Medical University of Varna

The principles and philosophy of organic and natural cosmetics are built on the variety of plants and natural products, existing in nature. This type of cosmetics uses natural moisturizing, anti-aging and nourishing ingredients, as well as avoiding aggressive components and the ones of animal origin. The aim of this work is to find out if the users can recognize biocosmetics, what provoked them to start using this type of cosmetics and if they are familiar with the certificates which distinguish it from other beauty products. A study was conducted through an anonymous survey covering 100 respondents. There was used a questionnaire developed by the authors, containing 12 questions, 2 of which were with an open-ended response. The survey was conducted in May and June 2015. The analysis of the results of the questionnaire has determined that 37% of the respondents, seeking balance with nature, are rushing to a healthy lifestyle, including the use of biocosmetics. Despite the profession they practice, a great part of the respondents strive to improve their quality of life. They are very familiar with the certifications and standards, which are recognized and established for biocosmetics.

Keywords: biocosmetics, lifestyle, natural ingredients

ЛУМБАЛГИЯ В ЮНОШЕСТВОТО – ПРИЧИНИ И ПРОФИЛАКТИКА

Марияна Михайлова¹, Силвия Филкова²

*Катедра по физиотерапия, рехабилитация, морелечение и професионални заболявания,
УНС „Рехабилитатор“, Медицински колеж, Медицински университет – Варна*

Лумбалгията е все по-често срещано страдание сред подрастващите индивиди. В това понятие се включва болка, локализирана в зоната от Th 12 до седалищните гънки. Това се превръща в социално значим проблем, защото е причина за нарушаване качеството на живот на младите хора, водеща до отсъствие от училище, спиране на активно спортуване, емоционален дискомфорт. Процентът на засегнатите младежи се движи в широки граници, достигайки на места до 50%. Това налага всеобхватна систематизирана рехабилитация и профилактика за по-бързо възстановяване и предотвратяване на усложненията и рецидивите.

В статията се разглеждат основните причини и мерките, които трябва да се предприемат за този все повече набиращ скорост проблем.

Ключови думи: лумбалгия, подрастващи, рехабилитация, профилактика

LOW BACK PAIN AMONGST THE YOUTH – CAUSES AND PREVENTION

Mariyana Mihajlova¹, Silviya Filkova²

*Department of Physiotherapy, Rehabilitation, Thalassotherapy and
Occupational Diseases, Educational and Research Sector of Rehabilitation
Medical College, Medical University of Varna*

The low back pain is more and more common amongst the youth. The concept of low back pain includes pain located between Th 12 and the gluteal folds. This turns into a socially significant problem, because it is the main reason for lowering the quality of life amongst young people, causing them to miss school, give up sports and also leading to emotional discomfort. The percentage of the affected varies and it might be up to 50% in some places. Due to this fact, systemized rehabilitation and prevention for faster recovery and prevention of worsening are required.

The article displays the main reasons and measures that have to be taken in order to deal with this more and more common problem.

Keywords: low back pain, youth, rehabilitation, prevention

ПРОУЧВАНЕ ЗНАЧЕНИЕТО НА ФИЗИКАЛНАТА ТЕРАПИЯ ЗА ЧЕСТОТАТА И РЕГРЕСА НА ДИСКОГЕННИТЕ АТАКИ ПРИ ПАЦИЕНТИ С ПОЯСНА ДИСКОВА БОЛЕСТ

Марияна Михайлова, Илия Тодоров, Вяра Лочева

*Катедра по физиотерапия, рехабилитация, морелечение и професионални заболявания,
Медицински университет – Варна*

Поясната дискова болест е едно от най-често срещаните хронични заболявания на гръбначния стълб.

Правилното и навременно проведено лечение е от решаващо значение за съхраняване функционалния капацитет на болния и редуциране броя на рецидивите.

Цел: Сравнително проучване ефективността на физикалната терапия при пациенти, които за първи път се подлагат на такова лечение, и други, които са го провеждали многократно.

Материал и методика: Обект на изследването бяха 40 пациенти с поясна дискова болест, разделени в две групи според критериите: брой провеждани курсове физиолечение, давност на заболяването – 2 и повече години. Комплексната методика включва: нискочестотно магнитно поле, електрофореза и кинезитерапия.

Заключение: Физикалната терапия със своите профилактични и лечебни възможности допринася за удължаване периодите на ремисия, съхранява функционалния капацитет на болните, намалява риска от нов рецидив или бърза прогресия на заболяването. Това лечение има важно значение за въпросната патология и от гледна точка на икономическата ефективност.

Ключови думи: поясна дискова болест, физикална терапия, профилактика

RESEARCH ON THE IMPACT THAT PHYSICAL THERAPY HAS OVER THE FREQUENCY AND REGRESS OF THE DISCOGENIC PAIN AMONGST PATIENTS WITH LUMBAR DISC DISEASE

Mariyana Mihajlova, Ilia Todorov, Vyara Locheva

*Department of Physiotherapy, Rehabilitation, Thalassotherapy and
Occupational Diseases, Medical University of Varna*

The lumbar disc disease is one of the most common chronic diseases of the spine. A right treatment is a key factor for conserving the functional capacity of the patient and reducing the number of relapses.

Aim: Comparison research on the efficiency of physical therapy amongst patients, who try the treatment for the first time and others, who have already tried it multiple times.

Materials and Methods: Subject of the research were 40 patients with a lumbar disc disease, divided in two groups, depending on the following criteria: number of courses of physical treatment, existence of the disease for 2 or more years. The complex method includes: low-frequency magnetic field, electrophoresis and kinesitherapy

Conclusion: The physical therapy with its preventive and healing abilities can contribute to the lengthening of the remission periods, conserving the functional capacity of the patients and lowering the chance of a new relapse or fast progression of the disease. Also, from an economic standpoint, this treatment is very efficient and has an important place in treating this pathology.

Keywords: lumbar disc disease, physical therapy, prevention

ЛОКАЛНО ПРИЛОЖЕНИЕ НА ПРОБИОТИЦИТЕ В ДЕРМАТОКОЗМЕТОЛОГИЯТА

Деница Димитрова, Илко Бакърджиев, Десислава Гешева, Маргарита Станчева,
Светлана Ласкова

УНС „Медицински Козметик”, Медицински колеж, Медицински университет – Варна

Увод: Пробиотиците представляват млечнокисели бактерии, които, приети в жива форма и в определено количество, подобряват състоянието на органи и системи в човешкия организъм. Приемат се под формата на диетични добавки - капсули, таблетки и като хранителни продукти. През последните няколко десетилетия се наблюдава засилен интерес към пробиотиците не само по отношение на здравето на храносмилателната система, но и към приложението им в козметичните продукти, предназначени за подобряване вида и състоянието на кожата.

Цел: Да се проучи ефектът от локалното приложение на пробиотиците в защитата срещу стареенето на кожата.

Материал и метод: Обект на проучването са 50 жени на възраст между 37 и 59 години. Използвани са козметични препарати с *Lactobacillus* и *Bifidobacterium* за локално приложение. На всяка една пациентка е приложена серия от 10 цялостни антиейдж процедури 2 пъти седмично.

Резултати: 82% от пациентите установяват цялостно подобрение на състоянието на кожата и изглаждане на кожния микрорелеф.

Заключение: Локалните приложения на пробиотици притежава огромен потенциал в забавянето на признаците на стареене на кожата.

Ключови думи: кожа, стареене, пробиотици, Lactobacillus, Bifidobacterium

TOPICAL APPLICATION OF PROBIOTICS IN DERMATOCOSMETOLOGY

Denitza Dimitrova, Ilko Bakardzhiev, Desislava Gesheva, Margarita Stancheva,
Svetlana Laskova

Educational and Research Sector of Beautician, Medical College, Medical University of Varna

Introduction: The probiotics are lactic acid bacteria, which after accepting in a living form and in a certain amount improve the condition of the organs and systems in the human body. They are usually taken in the form of dietary supplements - capsules, tablets and food products. Over the past few decades an increased interest in probiotics has been noticed not only in terms of a healthy digestive system, but also in terms of their application in cosmetic products, which are intended to improve the look and condition of the skin.

Aim: To study the effect of local application of probiotics for protection in the process of skin aging.

Material and Methods: The objects of the study were 50 women, aged between 37 and 59. Cosmetic products with *Lactobacillus* and *Bifidobacterium* were used for local application. Each patient was administered a series of 10 complete anti-aging treatments, twice a week.

Results: 82% of the patients have experienced an overall improvement in skin condition and smoothening of the skin micro-relief.

Conclusion: Topical application of probiotics has a huge potential in slowing down the signs of skin aging.

Keywords: skin, aging, probiotics, Lactobacillus, Bifidobacterium

ФЕНОЛНИ СЪЕДИНЕНИЯ В СЪЦВЕТИЯ ОТ АЛБИНОСНА ФОРМА НА *CARDUUS THOERMERI*

Галина Димова¹, Петя Георгиева¹, Пламен Бекяров¹, Илия Желев²,
Иванка Димитрова-Дюлгерова³

¹Студенти, специалност „Фармация“, Медицински университет – Варна

²Катедра „Фармацевтични технологии“, Факултет по фармация,
Медицински университет – Варна

³Катедра „Ботаника и МОБ“, Биологически факултет,
Пловдивски университет „П. Хилендарски“

Въведение: *Carduus thoermeri* Weinm е двугодишно, рудерално растение от семейство Asteraceae (Сложноцветни), известен като „Термеров магарешки бодил“. Този вид, както и други от същия род, съдържа ценни биологично активни вещества, поради което намират приложение в народната медицина.

Цел: Целта на настоящото изследване е да се проучи количественото съдържание на основни класове фенолни съединения в съцветия от албиносна форма на *C. thoermeri*, като се сравнят данните с установените до момента в научната литература за същия вид, притежаващ обикновено розово-лилава багра на венчелистчетата.

Материал и методи: Растителният материал (бяло обагрени съцветия) от изследвания вид е събран от района на град Варна през месец юни 2015 г. и изсушен при стайна температура. За количествено определяне на фенолните съединения са използвани методи от 7 Европейска фармакопея и XI Руска фармакопея.

Резултати и обсъждане: В резултат на направените изследвания се установи, че съдържанието на тотални водоразтворими полифеноли е 1,45%. Сред изследваните групи фенолни вещества с най-високо съдържание е тази на флавоноидите – 4,08%, следвани от фенолните киселини – 1,04%, и най-малко е количеството на антоцианите – 0,11%. При сравнение с предишни данни за съдържанието на фенолни съставки в същия вид се вижда, че настоящите резултати потвърждават вече установените, с изключение на антоцианите, чието минималното съдържание е обяснимо с албиносната форма, която се изследва.

Изводи: Направеното изследване показва, че липсата на антоциани в цветовете на *Carduus thoermeri* не повлиява съдържанието на тотални полифеноли, флавоноиди и фенолни киселини и те остават в границите на вече установеното за вида, като флавоноидите са групата фенолни съединения с най-високо съдържание.

Ключови думи: *Carduus thoermeri* (албиносна форма), съцветия, фенолни съединения, спектрофотометрия

PHENOLIC COMPOUNDS IN INFLORESCENCES OF THE ALBINO FORM OF *CARDUUS THOERMERI*

Galina Dimova¹, Petia Georgieva¹, Plamen Bekyarov¹, Iliya Zhelev²,
Ivanka Dimitrova-Dyulgerova³

¹Pharmacy students, Medical University of Varna

²Department of Pharmaceutical Technology, Faculty of Pharmacy, Medical University of Varna,

³Department of Botany and MBT, Faculty of Biology, University of Plovdiv „P. Hilendarski“

Introduction: *Carduus thoermeri* Weinm. is a biennial, ruderal plant that belongs to the Asteraceae family, known as „Musk thistle“. This species, as well as others of the same genus, contain valuable biologically active substances, and therefore are used in folk medicine.

Aim: The aim of this study is to investigate the quantitative content of the main classes of phenolic compounds in inflorescences of the albino form of *Carduus thoermeri* and to compare the data with

the established to date in the scientific literature for the other representatives of the species with pinkish-purple color of the petals.

Material and Methods: The plant material (white colored inflorescences) was collected from the city of Varna in June, 2015 and dried at room temperature. Methods from European Pharmacopoeia 7 and Russian Pharmacopoeia XI were used for quantification of the phenolic compounds.

Results and discussion: As a result of the research done, it was found that the amount of total water-soluble polyphenols was 1,45%. Among the groups of phenolic substances, the flavonoids were with the highest percent - 4,08%, followed by phenolic acids - 1.04%, and with the least amount was that of the anthocyanins - 0,11%. When compared with previous data for the quantities of phenolic compounds in the same plant species, it can be seen that current results confirm the already established, with the exception of the anthocyanins, whose minimum amount is explicable with albino form being tested.

Conclusions: The present study showed that the lack of anthocyanins in the flowers of *Carduus thoermeri* do not affect the quantities of total polyphenols, flavonoids and phenolic acids. They remained within the already established values, and the flavonoids were phenolic compounds with the highest concentration.

Keywords: Carduus thoermeri (albino form), inflorescences, phenolic compounds, spectrophotometry

БИОЛОГИЧНО АКТИВНИ ВЕЩЕСТВА В ПУ-ЕР ЧАЯ И ПРЕДПОЛАГАЕМИ АНТИОБЕЗНИ МЕХАНИЗМИ

Петя Георгиева¹, Пламен Бекяров¹, Галина Димова¹, Илия Желев²,
Калоян Георгиев³

¹Студенти, специалност „Фармация“, Медицински университет – Варна

²Катедра по фармацевтични технологии, Факултет по фармация,
Медицински университет – Варна

³Сектор по фармакология и токсикология, Катедра по предклинични и клинични науки,
Факултет по фармация, Медицински университет – Варна

Въведение: Наднорменото тегло (затлъстяването) представлява повишено съдържание на телесни мазнини в организма и се свързва с множество инвалидизиращи и животозастрашаващи заболявания като сърдечно-съдови, метаболитни и много други. Потенциалните ползи за намаляване на телесното тегло чрез консумирането на хранителни добавки или чайове, приготвени от чаения храст *Camellia sinensis*, са обект на повишено научно изследване.

Цел: Целта на изследването е да се съберат и обсъдят данни за биологично активните съставки на Пу-ер чая, а така също и молекулярните механизми, които участват в редуциране на телесното тегло.

Материал и методи: Проучването ще включва изследвания, проведени в *in vitro* условия при опитни животни, а също така и клинични изследвания. За целта ще бъдат използвани базите данни на PubMed и Science Direct.

Резултати и обсъждане: Китайският черен чай (Пу-ер) се изготвя в провинцията Юнан по специална технология, при която листата се подлагат на ферментация с участието на микроорганизми. Крайният продукт притежава уникален вкус, цвят, аромат, а така също и специфични биологични компоненти като ръждивокафевия пигмент – теаброунин. Възможните молекулярни механизми на антиобезната активност включват повлияване на ацетил-КоА карбоксилазната активност чрез модулиране на AMPK (АМФ-активирани протеин кинази), инхибиране на GPDH (глицерол-3-фосфат дехидрогеназата), а също така повлияване на стеароил-КоА дезатураза (SCD), ключов ензим в биосинтезата на мазнини.

Изводи: Високото съдържание на фенолни съединения (основно галова киселина), метилксантини (основно кофеин) и ферментационни продукти като теаброунин, с доказани в *in vitro* и *in vivo* условия антиобезни ефекти, определят Пу-ер чая като алтернатива за контрол на телесното тегло.

Ключови думи: зелен чай, Пу-ер чай, наднормено тегло, затлъстяване, антиобезна активност

BIOACTIVE COMPONENTS IN PU-ERH TEA AND SUPPOSED ANTI-OBESITY MECHANISMS

Petia Georgieva¹, Plamen Bekyarov¹, Galina Dimova¹, Iliya Jelev², Kaloyan Georgiev³

¹Pharmacy students, Medical University of Varna

²Department of Pharmaceutical Technology, Faculty of Pharmacy,
Medical University of Varna

³Sector of Pharmacology and Toxicology, Department of Preclinical and Clinical Sciences,
Faculty of Pharmacy, Medical University of Varna

Introduction: Overweight (obesity) is a high content of fat in the body and is associated with numerous debilitating and life threatening diseases such as cardiovascular, metabolic and many others. The potential benefits of weight reduction by consuming dietary supplements or teas made from the tea bush *Camellia sinensis* are a subject to an increased number of scientific researches. The aim of the study is to collect the data and discuss the bioactive ingredients of Pu-erh tea, as well as the molecular mechanisms involved in the reduction of body weight.

Materials and Methods: The study will include researches conducted in in vitro conditions, on experimental animals, as well as clinical studies. For this purpose, there will be used databases such as Pubmed and Scince direct.

Results and Discussion: Chinese black tea (Pu-erh) is produced in the Yunnan province by a special technology in which leaves are fermented by using microorganisms and the final product has a unique taste, color, aroma, as well as specific biological components, such as rust-brown colored pigment – theabrownin. The possible molecular mechanisms of the anti-obesity activity include the influence of acetyl-CoA carboxylase activity by modulation of AMPK (AMP-activated protein kinase), inhibition of GPDH (glycerol-3-phosphate dehydrogenase) and influence of stearoyl CoA desaturase (SCD), a key enzyme in the biosynthesis of fat.

Conclusion: The high content of phenolic compounds (mainly gallic acid), methylxanthines (mainly caffeine) and fermentation products, such as theabrownin, with proven in vitro and in vivo anti-obesity effects, determine the Pu-erh tea as an alternative remedy for weight control.

Keywords: Camellia sinensis, Pu-erh tea, overweight, obesity, anti-obesity activity

ТУМОР-НЕКРОТИЗИРАЩ ФАКТОР АЛФА ПРИ КЛИНИЧНА ИЗЯВА НА ПАРОКСИЗМАЛНО ПРЕДСЪРДНО МЪЖДЕНЕ

Мария Негрева¹, Светослав Георгиев², Атанас Пенев¹

¹Първа клиника по кардиология, УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна

²Втора клиника по кардиология, УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна

Въведение: Предсърдното мъждене (ПМ) е най-честата аритмия в клиничната практика. Все повече данни се натрупват за участието на цитокините в патогенезата на аритмията, като обект на изследване до момента са преди всичко персистиращата и перманентната форма на ритъмното нарушение. Цел: Да се потърсят промени в плазмените концентрации на TNF-α, свързани с изявата на пароксизмално-то предсърдно мъждене (ППМ).

Материал и методи: Плазмените концентрации на TNF-α бяха измерени трикратно при 51 пациенти (26 мъже и 25 жени; средна възраст 59.84±1.60 г) с ППМ, а именно: незабавно след хоспитализацията им (т.е. по време на ритъмното нарушение), 24 часа и 28 дни след възстановяване на синусов ритъм. Показателят беше измерен еднократно при 52 контроли (26 мъже и 26 жени; средна възраст 59.50±1.46 г.) без анамнестични или електрокардиографски данни за ПМ до момента. Плазмените концентрации на TNF-α бяха определени с ELISA кит (Elabsience Biotechnology Co., Ltd, China). Синусов ритъм бе възстановен медикаментозно с propafenone.

Резултати: При постъпване на пациентите в отделението концентрациите на TNF- α бяха повишени спрямо тези на контролите (15.06 ± 0.81 vs 8.20 ± 0.29 pg/mL, $p < 0.001$). Двадесет и четири часа след възстановяване на синусов ритъм промените персистираха (13.09 ± 0.70 vs 8.20 ± 0.29 pg/mL, $p < 0.001$). На двадесет и осмия ден липсваше значима разлика (9.21 ± 0.54 vs 8.20 ± 0.29 pg/mL, $p = 0.10$).

Заключение: При ППМ се наблюдават динамични промени в плазмените концентрации на TNF- α . Те са значимо повишени по време на клиничната изява на ритъмното нарушение. След възстановяване на синусов ритъм те се нормализират бавно във времето. Специфичният характер на установените отклонения дават сериозно основание да се приеме клиничната им значимост за изявата на заболяването.

Ключови думи: предсърдно мъждене, синусов ритъм, TNF- α

TUMOR NECROSIS FACTOR – ALPHA IN CLINICAL MANIFESTATION OF PAROXYSMAL ATRIAL FIBRILLATION

Mariya Negreva¹, Svetoslav Georgiev², Atanas Penev¹

¹First Clinic of Cardiology, Varna University Hospital "St. Marina"

²Second Clinic of Cardiology, Varna University Hospital "St. Marina"

Introduction: Atrial fibrillation is the most common arrhythmia in clinical practice. There has been a growing body of evidence in recent years of the role of inflammatory cytokines in the pathogenesis of the rhythm disorder, although the studies have been predominantly in the field of persistent and permanent atrial fibrillation. Aim: To find changes in plasma concentrations of TNF- α , concerning the clinical manifestation of paroxysmal atrial fibrillation.

Materials and Methods: Plasma concentrations of IL-6 were measured three times in 51 patients (26 men and 25 women; mean age 59.84 ± 1.60 yrs) with paroxysmal atrial fibrillation: once immediately after hospitalization of these patients (that is, during the rhythm disorder episode at baseline), then at 24 hours and finally 28 days after restoration of sinus rhythm. The plasma concentration was measured only once in the control group of 52 control subjects (26 men, 26 women; mean age 59.50 ± 1.46 yrs). We used ELISA kit to determine the IL-6 concentrations. The sinus rhythm was restored with propafenone for all patients. Results: Baseline plasma concentrations of IL-6 were higher than those of controls (15.06 ± 0.81 vs 8.20 ± 0.29 pg/mL, $p < 0.001$). The difference was retained for 24 hours after sinus rhythm restoration of (13.09 ± 0.70 vs 8.20 ± 0.29 pg/mL, $p < 0.001$). At 28 days there was no statistically significant difference between patients and controls (9.21 ± 0.54 vs 8.20 ± 0.29 pg/mL, $p = 0.10$).

Conclusion: Dynamic changes of TNF- α plasma concentrations were established in paroxysmal atrial fibrillation. The cytokine levels were significantly elevated during the clinical manifestation of the arrhythmia. They decreased slowly after restoration of sinus rhythm. The changes we found provide a strong rationale to suggest that they are most likely relevant to the clinical manifestation of paroxysmal atrial fibrillation.

Keywords: atrial fibrillation, sinus rhythm, TNF- α

ПАРОКСИЗМАЛНО ПРЕДСЪРДНО МЪЖДЕНЕ И ПРОМЕНИ В ПЛАЗМЕНИТЕ КОНЦЕНТРАЦИИ НА ЖЕЛЯЗО

Мария Негрева¹, Светослав Георгиев², Атанас Пенев¹, Мариана Йорданова³

¹Първа клиника по кардиология, УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна

²Втора клиника по кардиология, УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна

³Военномедицинска академия – Варна

Въведение: Според редица проучвания иницирането и рецидивите на пароксизмално предсърдно мъждене се асоциират с повишено окислително модифициране на липидни, белтъчни и ДНК молекули. Хидроксилният радикал е потенциално най-увреждащата активна форма на кислорода, която се генерира основно в присъствието на желязо-катализираната реакция на Фентон. Цел: Да се потърсят промени в плазмените концентрации на желязо като възможна причина за засилените прооксидантни процеси при клиничната изява на пароксизмално предсърдно мъждене (давност на епизода < 48 часа).

Материал и методи: Концентрациите на желязо в плазма бяха изследвани при 33 пациенти (17 мъже, 16 жени; средна възраст 60.03 ± 1.93 год) с пароксизмално предсърдно мъждене и 33 контроли (17 мъже, 16 жени; средна възраст 59.27 ± 1.72 год) без данни до момента за ритъмно нарушение. В пациентската група показателят беше определян непосредствено след хоспитализацията (начални стойности), двадесет и четири часа и двадесет и осем дни след възстановяването на синусов ритъм, а при контролите – еднократно. Регуларизация на ритъма бе постигната медикаментозно с Propafenone. Използван беше колориметричен метод за измерване нивата на есенциалния елемент.

Резултати: Пациентите бяха хоспитализирани между втори и двадесет и четвърти час след появата на аритмията (средно около осмия час). Начално измерените концентрации бяха значимо по-високи, сравнено с тези на контролите (12.64 ± 0.94 vs $10.03 \pm 0.86 \mu\text{mol/L}$, $p=0.04$). Двадесет и четири часа след възстановяването на синусов ритъм разликата персистираше (13.38 ± 1.25 vs $10.03 \pm 0.86 \mu\text{mol/L}$, $p=0.03$). На двадесет и осмия ден не се наблюдаваха статистически значими различия (11.76 ± 0.79 vs $10.03 \pm 0.86 \mu\text{mol/L}$, $p=0.14$).

Заклучение: Плазмените концентрации на есенциалния елемент желязо са повишени още в ранните часове на пароксизмалното предсърдно мъждене. След прекъсване на аритмията те намаляват бавно във времето. Специфичният ход на промените предполага участие на елемента със засилените процеси на белтъчно окисление при изявата на аритмията.

Ключови думи: предсърдно мъждене, синусов ритъм, концентрации на желязо

PAROXYSMAL ATRIAL FIBRILLATION AND CHANGES IN PLASMA CONCENTRATIONS OF IRON

Mariya Negreva¹, Svetoslav Georgiev², Atanas Penev¹, Mariana Jordanova³

¹First Clinic of Cardiology, Varna University Hospital “St. Marina”

²Second Clinic of Cardiology, Varna University Hospital “St. Marina”

³Military medical academy – Naval hospital Varna

Introduction: Increasing body of evidence has been accumulated supporting the idea that the initiation and the recurrences of paroxysmal atrial fibrillation are associated with increased oxidation of lipid, protein and DNA molecules. The hydroxyl radical is the most potent and damaging of the reactive oxygen species generated mainly by the iron-catalyzed reaction of Fenton.

Aim: To search for changes in plasma concentrations of iron as a possible reason for of the enhanced pro-oxidant processes in the clinical manifestation of paroxysmal atrial fibrillation (arrhythmia duration < 48 hours).

Materials and Methods: Iron concentrations in plasma were measured in 33 patients (17 men, 16 women; mean age 60.03 ± 1.93 yrs) with paroxysmal atrial fibrillation and 33 controls (17 men, 16 women; mean

age 59.27 ± 1.72 yrs) with no rhythm disorders. In patients the essential element was determined at hospital admission (during the arrhythmia), twenty-four hours and twenty-eight days after sinus rhythm restoration, while in control subjects – only once. Sinus rhythm was restored by means of propafenone. Colorimetric assay was used to examine the concentrations of the essential element. Results: Patients were hospitalized between the second and the twenty-fourth hour after the onset of the arrhythmia (approximately on the eighth hour). Baseline iron concentrations were significantly higher compared to those of the controls (12.64 ± 0.94 vs 10.03 ± 0.86 $\mu\text{mol/L}$, $p=0.04$). Twenty-four hours after sinus rhythm restoration the difference persisted (13.38 ± 1.25 vs 10.03 ± 0.86 $\mu\text{mol/L}$, $p=0.03$). On the twenty-eighth day there was no statistically significant difference (11.76 ± 0.79 vs 10.03 ± 0.86 $\mu\text{mol/L}$, $p=0.14$).

Conclusion: Plasma concentrations of iron are elevated still in the early hours of paroxysmal atrial fibrillation. After the arrhythmia, they decrease slowly. The specific pace of the changes suggests an involvement of the essential element in the increased process of protein oxidation during the arrhythmia.

Keywords: atrial fibrillation, sinus rhythm, iron concentrations

АКТИВНОСТ НА ЕНЗИМА ЛЕВЦИН АМИНОПЕПТИДАЗА ПРИ ПАЦИЕНТИ С ПАРОКСИЗМАЛНО ПРЕДСЪРДНО МЪЖДЕНЕ

Мария Негрева¹, Светослав Георгиев², Атанас Пенев¹

¹Първа клиника по кардиология, УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна

²Втора клиника по кардиология, УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна

Въведение: Левцин аминопептидазата (ЛАП) е протеолитичен ензим, чиято функция е свързана с хидролиза на левцин-съдържащи пептиди. Повишена негова активност е измерена при злокачествени, автоимунни и някои сърдечно-съдови заболявания.

Цел: При пациенти с пароксизмално предсърдно мъждене (давност на епизода < 48 часа) да се изследва плазмената активност на ЛАП по време на аритмията, както и след възстановяване на синусов ритъм.

Материал и методи: Изследвани са 51 пациенти (26 мъже и 25 жени; средна възраст 59.84 ± 1.60 г) и 52 контроли (26 мъже и 26 жени; средна възраст 59.50 ± 1.46 г.), съответстващи им по пол, възраст, придружаващи заболявания и провеждано за тях лечение. В пациентската група кръвни проби бяха събирани трикратно: незабавно след хоспитализацията (т.е. по време на ритъмното нарушение), 24 часа и 28 дни след възстановяване на синусов ритъм. При контролите показателят беше измерен еднократно. Активността на ЛАП беше определена спектрофотометрично. Синусов ритъм бе възстановен медикаментозно с Propafenone.

Резултати: При постъпване на пациентите в отделението нямаше статистически значима разлика в активността на ензима между пациенти и контроли (1.51 ± 0.07 vs 1.68 ± 0.07 E560/mg protein, $p=0.07$). Двадесет и четири часа и двадесет и осем дни след прекъсване на ритъмното нарушение също не бяха установени разлики (1.53 ± 0.07 vs 1.68 ± 0.07 E560/mg protein, $p=0.09$; 1.52 ± 0.06 vs 1.68 ± 0.07 E560/mg protein, $p=0.06$, съответно).

Заключение: Клиничната изява на пароксизмалното предсърдно мъждене не се асоциира с промени в плазмената активност на ЛАП. Трикратното изследване на показателя по време на аритмията и след възстановяване на синусов ритъм не улови динамика в стойностите. Тези факти дават основание да считаме, че хидролизата на левцин-съдържащи пептиди няма отношение към клиничния ход на заболяването и активността на ензима не би могла да се използва при мониториране на заболяването.

Ключови думи: предсърдно мъждене, синусов ритъм, левцин аминопептидаза

LEUCINE AMINOPEPTIDASE ACTIVITY IN PATIENTS WITH PAROXYSMAL ATRIAL FIBRILLATION

Mariya Negreva¹, Svetoslav Georgiev², Atanas Penev¹

¹First Clinic of Cardiology, Varna University Hospital "St. Marina"

²Second Clinic of Cardiology, Varna University Hospital "St. Marina"

Introduction: Leucine aminopeptidase (LAP) is a proteolytic enzyme with a main function related to the hydrolysis of leucine containing peptides. Increased activity is measured in some malignant, autoimmune and cardiovascular diseases.

Aim: In patients with paroxysmal atrial fibrillation to study plasma LAP activity during the arrhythmia and after sinus rhythm restoration. **Materials and Methods:** Fifty-one patients (26 men and 25 women; mean age 59.84 ± 1.60 yrs) and 52 control subjects (26 men and 26 women; mean age 59.50 ± 1.46 yrs) were examined for the study. The groups were matched by gender, age, concomitant diseases and their medical treatment. Blood samples were collected three times in patients: immediately after hospital admission (baseline values), twenty-four hours and twenty-eight days after sinus rhythm restoration. The indicator was measured once in the controls. LAP activity was quantified spectrophotometrically. Sinus rhythm was restored by means of propafenone.

Results: During the arrhythmia no statistically significant difference was established in LAP activity between patients and controls (1.51 ± 0.07 vs 1.68 ± 0.07 E560/mg protein, $p=0.07$). Twenty-four hours and twenty-eight days after the rhythm conversion the results were identical from a statistical point of view (1.53 ± 0.07 vs 1.68 ± 0.07 E560/mg protein, $p=0.09$; 1.52 ± 0.06 vs 1.68 ± 0.07 E560/mg protein, $p=0.06$, respectively).

Conclusion: The clinical manifestation of paroxysmal atrial fibrillation is not associated with changes in the plasma activity of LAP. The threefold measurement of the enzyme does not show any dynamics in LAP values. These facts give us ground to assume that hydrolysis of leucine-containing peptides has no relation to the development of the disease and the enzyme activity could not be a potential monitoring indicator of atrial fibrillation.

Keywords: atrial fibrillation, sinus rhythm, leucine aminopeptidase

МНЕНИЕ НА СТАЖАНТИТЕ-МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ ОТ УНИВЕРСИТЕТИ ВЪВ ВАРНА, РУСЕ, ПЛЕВЕН И БУРГАС ЗА РОЛЯТА НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА, В ПРОЦЕСА НА ОКАЗВАНЕ НА ГРИЖИ ЗА ПАЦИЕНТИ НА ХЕМОДИАЛИЗНО ЛЕЧЕНИЕ

Красимира Стамова

Медицински Университет – Варна, Факултет Обществено здравеопазване,
Катедра Здравни грижи

В България хемодиализата с изкуствен бъбрек е внедрена в началото на 1962 година. Днес работят 63 диализни центрове, диализиращи над 3 000 пациенти. В тях се оказват високоспециализирани здравни грижи от предварително обучени и висококвалифицирани медицински сестри.

Целта на настоящото проучване бе да се изследва мнението на стажантите-медицински сестри от университети във Варна, Русе, Плевен и Бургас относно ролята на медицинската сестра в процеса на оказване на грижи за пациенти на хемодиализно лечение.

Анкетиран са 112 стажанти от специалност "Медицинска сестра" по време на преддипломен стаж за учебната 2014-2015 година. Изследването е проведено в Медицински университет "Проф. д-р П. Стоя-

нов” – гр. Варна, Русенски университет, Медицински университет – Плевен и Университет “Проф. Д-р Асен Златаров” – Бургас. В проучването са приложени анкетен метод, анализ на литературни източници, документален метод.

Голяма част от анкетираниите стажанти, определят ролята на медицинската сестра в процеса на оказване на грижи за пациента на хемодиализно лечение като изключително важна. Оценката, която дават участниците в анкетното проучване за ролята на медицинската сестра във всяка една специфична дейност, извършвана в диализна структура по скалата от 1 до 5, се движи между 4 и 5, в полза на определението “изключително съществена”. Според анкетираниите, ролята на медицинската сестра не се свежда само до осъществяване на манипулативните дейности и комуникация с пациента и близките. Професионалистът по здравни грижи има отношение и би допринесъл за подобряване качеството на грижите, оказвани за пациентите на хемодиализа. Мнението на стажантите е, че това може да стане чрез обучение на пациента и неговите близки, непрекъснато повишаване на квалификацията, работа в екип и в по-малка степен чрез оказване и ръководство на сестринските грижи и участие в научно-изследователска работа.

Ключови думи: медицинска сестра, пациент, роля, стажанти, хемодиализа

OPINION OF THE TRAINEE NURSES FROM THE UNIVERSITY OF VARNA, ROUSSE, PLEVEN AND BOURGAS ON THE ROLE OF THE NURSE IN THE PROCESS OF PROVIDING CARE FOR PATIENTS ON HEMODIALYSIS

Krasimira Stamova

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

In Bulgaria the hemodialysis with an artificial kidney was implemented in early 1962. Today there operate 63 dialysis centers, dialyzing over 3000 patients. They offer highly specialized care from pre-trained and highly qualified nurses.

The purpose of this study was to examine the opinion of trainee nurses from universities in Varna, Rousse, Plevan and Burgas on the role of the nurse in the process of providing care for patients on hemodialysis.

Surveyed were 112 trainees from the specialty “Nurse” during their internship in the academic year 2014-2015. The study was conducted at the Medical University “Prof. Dr. P. Stoyanov”- Varna, Rousse University, Medical University – Plevan, “Prof. Dr. Zlatarov”- Burgas. The study applied a questionnaire method, analysis of the literature, a documentary method.

Most of the interviewed trainees define the role of the nurse in the process of providing care for patients on hemodialysis as incredibly important. The evaluation given by the participants in the survey on the role of the nurse in each specific activity performed in the dialysis structure on a scale from 1 to 5 is between 4 and 5 in favor of the definition of “very substantial”. According to the respondents, the role of the nurse is not limited to implementing manipulative activities and communication with the patient and the relatives. Professional health care is concerned and would contribute to improving the quality of care rendered to the hemodialysis patients. The opinion of the trainees is that this can be done by training the patient and his relatives, continuous training, teamwork and to a lesser extent by providing guidance and nursing care and participation in research work.

Keywords: nurse, patient, role, interns, hemodialysis

ВАРНЕНСКИ МЕДИЦИНСКИ ФОРУМ

Указания за авторите

„Варненски медицински форум“ е периодично издание на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна, което се издава от 2012 г.

Публикациите са на български език с резюмета на английски език. В него могат да подават научните си разработки както научни работници и преподаватели, така и студенти от научни институции в областта на медицината и здравеопазването.

В отделни приложения се публикуват доклади и съобщения, представени на организирани от Медицинския университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна научни форуми.

Статиите се подават чрез онлайн издателската система на МУ-Варна за публикуване на научна периодика на адрес: <http://press.mu-varna.bg/ojs/index.php/vmf>

1. Ръкописът на статията е с обем до 6 стандартни страници по 1800 знака всяка (за оригинални статии и клинични случаи) на шрифт Times New Roman с размер 12 pt). Ограничението в обема не важи за обзорни статии.
2. Ръкописът съдържа следните задължителни елементи:
 - заглавие на български и английски език
 - пълните имена на авторите на български и английски език
 - точното наименование на институцията, където работят авторите на български и английски език
 - адрес за кореспонденция на български език, вкл. и електронна поща
 - резюме в обем 250-300 думи на български и английски език
 - до 6 ключови думи на български и английски език
 - структурирано изложение на български език - увод, материал и методи, резултати и обсъждане, изводи
 - литература.
3. Местата на таблиците и фигурите се отбелязват в текста с поредния им номер и обозначението „Таблица“ и „Фиг.“ (напр. „Таблица 1“ или „Фиг. 1“). Всяка таблица и фигура се представя в отделен файл в **оригиналния файлов формат** (снимките трябва да бъдат в графичен формат - jpg, png, tif), като имената им трябва да съответстват на обозначенията в текста. Обяснителният текст на всяка фигура или таблица се поставя в текста към обозначението ѝ. Приемат се само черно-бели фигури (диаграми, схеми и снимки). Максималният брой на фигурите е десет. Всички снимки трябва да бъдат сканирани като grayscale в 300 DPI. Те трябва да са достатъчно контрастни и с размер минимум 8 см широчина (1 колона) или 17 см в широчина (2 колони). Диаграмите трябва да се представят в отделни файлове в **оригиналния файлов формат** (напр. xls).
4. Цитираните автори се посочват в кръгли скоби с поредния им номер от библиографския списък на цитираната литература.

5. Правила за цитиране на литературата:

Цитираните публикации се подреждат азбучно по името на първия автор. При повече от една публикация от един и същи автор те се подреждат хронологично (от по-стари към по-нови публикации).

Примери:

Статия от списание

Iwamoto Y, Koide H, Ogita K, Nishizuka Y. The protein kinase C family for the regulation of cellular functions. Biomed Rev. 1992;1:1-6.

Статия от списание с повече от 6 автори

Rose ME, Huerbin MB, Melick J, Marion DW, Palmer AM, Schiding JK, et al. Regulation of interstitial excitatory amino acid concentrations after cortical contusion injury. Brain Res. 2002;935(1-2):40-6.

Книга

Murray PR, Rosenthal KS, Kobayashi GS, Pfaller MA. Medical microbiology. 4th ed. St. Louis: Mosby; 2002.

Глава от книга

Thornton T. On the interface problem in philosophy of psychiatry. In: Broome MR, Bortolotti L, editors. Psychiatry as Cognitive Neuroscience: Philosophical Perspectives. Oxford: Oxford University Press; 2009. p. 121-137.

URL

American Medical Association [Internet]. Chicago: The Association; c1995-2002 [updated 2001 Aug 23; cited 2002 Aug 12]. AMA Office of Group Practice Liaison; [about 2 screens]. Available from: <http://www.ama-assn.org/ama/pub/category/1736.html>

DOI, PMID

Zhang M, Holman CD, Price SD, Sanfilippo FM, Preen DB, Bulsara MK. Comorbidity and repeat admission to hospital for adverse drug reactions in older adults: retrospective cohort study. BMJ. 2009 Jan 7;338:a2752. doi: 10.1136/bmj.a2752. PubMed PMID: 19129307; PubMed Central PMCID: PMC2615549

Всяка цитирана публикация се посочва на съответното място в текста на статията с арабска цифра в кръгли скоби. Ако в текста на статията се цитират имена на автори, се спазва следното правило: при един или двама автори, след тях в скоба се посочва годината на цитираната публикация, а при трима и повече автори - след името на първия автор се изписва „и съавт.“; респ. “и соавт.“ или „et al.“ и в скоба - годината на публикуването.

Варненски медицински форум

том 4, 2015, приложение 2

<http://press.mu-varna.bg/ojs/index.php/vmf>

Главен редактор: проф. д-р Красимир Иванов, д.м.н.

Зам. главни редактори:

проф. д-р Албена Керековска, д.м.

проф. д-р Риналдо Шишков, д.м.н.

Редактори: Огнян Антоу и Йорданка Петева, Издателска дейност, МУ-Варна

Сергей Глишков, Библиотека, МУ-Варна

Предпечат: Емилия Йорданова, Издателска дейност, МУ-Варна

Дизайн на корицата: Христина Христова, ОИОТ, МУ-Варна

Лит. група: III-3

Дадена за печат: септември 2015 г.

Печатни коли: 51

Формат: 8/60x84

Подписана за печат: октомври 2015 г.

Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, 2015

ул. „Марин Дринов“ 55

Варна 9002

България

www.mu-varna.bg

ISSN 1314-8338 (Print)

ISSN 2376-5500 (Online)